สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วิทยานิพนธ์ งานวิจัย

Wx 131640

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

นางวิไลวรรณ โพธิกะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2565

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ใบอนุมัติวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ นางวิไลวรรณ โพธิกะ แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ นาคุณทรง)

กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต ชูกำแพง)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยากานต์ เรืองสุวรรณ)

กรรมการ
(อาจารย์ ดร.รุ่งลาวัลย์ ละอำคา)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
รองอธิการบดี รักษาราชการแทน
คณบดีคณะครุศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ)
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่ 4 ต.ค. 2565 เดือน ..... ปี .....

ชื่อเรื่อง	:	การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย
ผู้วิจัย	:	นางวิไลวรรณ โพธิกะ
ปริญญา	:	ครุศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อาจารย์ที่ปรึกษา	:	อาจารย์ ดร.รุ่งลาวัลย์ ละอำคา
ปีที่สำเร็จการศึกษา	:	2565

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน และ 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัย กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนอนุบาลโพนทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ 1) แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย จำนวน 24 แผน มีความเหมาะสมที่สุด 4.58 2) แบบประเมินทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 2.1) แบบสังเกตพฤติกรรม จำนวน 30 ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.86 ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.40-0.80 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.27-0.80 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.77 และ 2.2) แบบทดสอบ จำนวน 10 ข้อ ค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.96 ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.60-0.80 ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.29-071 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับบ 0.92 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการเชื่อมโยงปัญหา ขั้นวางแผนร่วมกัน ขั้นดำเนินการ ขั้นนำเสนอ ขั้นสรุปและอภิปรายผล ส่งเสริมให้เด็กมีทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง ด้านการมีวินัยในตนเอง ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และด้านการคิดแก้ปัญหา 2) หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเด็กมีทักษะชีวิตสูงกว่าก่อนการทดลอง

คำสำคัญ: การจัดประสบการณ์เรียนรู้, การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน, ทักษะชีวิต, เด็กปฐมวัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

_____ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

Title : Organizing problem-based learning experiences to enhancing life skills of early childhood
Author : Mrs.Wilaiwan Pothika
Degree : Master of Education (Early Childhood Education) Rajabhat Maha Sarakham University
Advisors : Dr.Runglawan Laumka
Year : 2022

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to study the life skills of early childhood from problem-based learning experiences; 2) to compare the life skills of early childhood children before and after the problem-based learning experience was organized. The target group used in this research were 15 students aged 5-6 years studying in Kindergarten 3, 1st semester. Academic Year 2021 Anubanphon Thong School Roi Et Elementary Education Area District Office 3. The tools used in this research were 1) 24 problem-based learning experiences to promote life skills of early childhood students, the most appropriate 4.58 2) Life skills assessment form for early childhood children 2.1) Observational form. Behaviors, 30 items, Conformity Index 0.86, Difficulty between 0.40-0.80, Distinguishing Power Between 0.27-0.80, and Whole Confidence 0.77 2.2) Test, 10 items, Consistency Index 0.96, Difficulty between 0.60-0.80, the classification power is between 0.29-071, the whole version of the confidence value 0.92 The statistics used to analyze the data were mean, percentage and standard deviation.

The results of the research showed that 1) problem-based experiences to promote early childhood life skills consisted of 5 steps: problem linking step, joint planning stage, operation steps, presentation stage, conclusion and discussion Encourage children to have early childhood life skills in self-care. self-discipline good interaction with others and problem solving; 2) After the problem-based learning experience, the children had higher life skills than before the experiment.

Keywords: Learning Experience, Problem-Based Learning, Life Skills, Early Childhood

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

_____Major Advisor

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความอนุเคราะห์และเอาใจใส่อย่างสูงยิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อาจารย์ ดร.รุ่งลาวัลย์ ละอำคา ในความกรุณาดูแลช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำองค์ความรู้ แนวทางแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง ตลอดจนเป็นตัวอย่างที่ดีในการทำงานมาโดยตลอด ขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอบพระคุณประธานและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ นาคุณทรง รองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต ชูกำแพง และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยากานต์ เรืองสุวรรณ ที่ได้กรุณาตรวจสอบให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้

ขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ อาจารย์ ดร.รัตติกาล สารกอง อาจารย์วารินทิพย์ ศรีกุลา อาจารย์สุชาดา หวังสิทธิเดช นางจิราภรณ์ สีลา และนางสราญจิต สรรพาวุธ ที่กรุณาให้คำแนะนำข้อเสนอแนะในการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นอย่างดียิ่ง

ขอบพระคุณผู้บริหาร ครู บุคลากร และนักเรียนชั้นอนุบาล โรงเรียนอนุบาลโพนทอง ที่ให้ข้อมูลและความร่วมมือในการทำงานวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามทุกท่านที่เอื้ออำนวยความสะดวกและให้บริการด้านต่าง ๆ ต่อผู้วิจัย

ขอบคุณสมาชิกครอบครัวโพธิกะ ที่ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน ให้กำลังใจในการทำวิจัยด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยขอมอบคุณความดี คุณประโยชน์อันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นเครื่องกตเวทิตาคุณแด่บิดา มารดา ครู อาจารย์ ผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ขอน้อมคารวะแด่ผู้เขียนตำราวิชาการที่ได้ศึกษาค้นคว้าและใช้อ้างอิงทุกท่าน และขอขอบคุณเพื่อน ๆ ผู้ร่วมอุดมการณ์ที่คอยให้กำลังใจในการทำงานวิจัยครั้งนี้

นางวิไลวรรณ โพธิกะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญ

หัวเรื่อง หน้า

บทคัดย่อ ..... ก
ABSTRACT ..... ข
กิตติกรรมประกาศ ..... ค
สารบัญ ..... ง
สารบัญตาราง ..... ฉ
สารบัญภาพ ..... ช
บทที่ 1 บทนำ 1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา 1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย 4
1.3 สมมติฐานการวิจัย 4
1.4 ขอบเขตการวิจัย 4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ 5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 6
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม 7
ตอนที่ 1 ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย 7
ตอนที่ 2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน 38
ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 65
2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย 72
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย 73
3.1 กลุ่มเป้าหมาย 73
3.2 ตัวแปรที่ศึกษา 73
3.3 เครื่องมือการวิจัย 73
3.4 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย 74
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล 80
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล 82
3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย 82
บทที่ 4 ผลการวิจัย 84
4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 84
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 106
5.1 สรุป 106
5.2 อภิปรายผล 106
5.3 ข้อเสนอแนะ 111

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

หัวเรื่อง หน้า

บรรณานุกรม 112
ภาคผนวก 119
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย 120
ภาคผนวก ข หนังสือขอแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย 122
ภาคผนวก ค ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 130
ภาคผนวก ง แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย 166
ภาคผนวก จ ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ 171
การเผยแพร่ผลงานวิจัย 177
ประวัติผู้วิจัย 178

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญตาราง

ตารางที่ หน้า

3.1 กำหนดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย 75
3.2 แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองแบบ One Group Time Series Design 81
4.1 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยโดยรวมก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน 85
4.2 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง 86
4.3 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ด้านการมีวินัยในตนเอง 87
4.4 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น 88
4.5 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ด้านการคิดแก้ปัญหา 89
4.6 คะแนน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และระดับทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง 90
4.7 คะแนน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีวินัยในตนเอง 92
4.8 คะแนน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และระดับคุณภาพของทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น 94
4.9 คะแนน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และระดับคุณภาพของทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยรายบุคคล ก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานด้านการคิดแก้ปัญหา 95
จ.1 คะแนนการประเมินคุณภาพของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย 172
จ.2 ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง 174

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ หน้า

จ.3 ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสังเกตพฤติกรรม ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีวินัยในตนเอง 174
จ.4 ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสังเกตพฤติกรรม ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น 175
จ.5 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการคิดแก้ปัญหา 176

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สารบัญภาพ

ภาพที่ หน้า

2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย 72
4.1 การเปลี่ยนแปลงทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยโดยรวม 86
4.2 พัฒนาการทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง 87
4.3 พัฒนาการทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีวินัยในตนเอง 88
4.4 พัฒนาการทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น 89
4.5 พัฒนาการทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการคิดแก้ปัญหา 90
4.6 ระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยรายบุคคลก่อนและหลังการทดลอง ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง 92
4.7 ระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยรายบุคคลก่อนและหลังการทดลอง ด้านการมีวินัยในตนเอง 93
4.8 ระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยรายบุคคลก่อนและหลังการทดลอง ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น 95
4.9 ระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยรายบุคคลก่อนและหลังการทดลอง ด้านการคิดแก้ปัญหา 96
4.10 ครูใช้คำถามสนทนาเชื่อมโยงเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา 97
4.11 ครูแนะนำเน้นให้เด็กสนใจวัสดุอุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ เข้าใจปัญหา และสาเหตุที่เกิดปัญหา 98
4.12 เด็กวางแผนทำกิจกรรมร่วมกัน 98
4.13 เด็กสนทนา และแสดงความคิดเห็นแก้ปัญหา 99
4.14 เด็กลงมือปฏิบัติตามแผนที่คิดวางแผนร่วมกัน 99
4.15 เด็กดำเนินการเลือกแนวทาง ลงมือทำ สาธิต ทดลอง 100
4.16 เด็กรวบรวมความรู้ข้อมูลวิธีการคิดแก้ปัญหา 100
4.17 เด็กนำเสนอด้วยการวาดภาพ และเล่าเรื่อง สนทนา ซักถาม 101
4.18 เด็กและครูร่วมกันอภิปรายเปรียบเทียบวิธีการคิดแก้ปัญหา 101
4.19 เด็กและครูร่วมกันเพิ่มเติมข้อมูลสรุป และประเมินผลการเรียนรู้ 102
4.20 เด็กมีทักษะชีวิตการดูแลช่วยเหลือตนเอง เด็กทำความสะอาดภาชนะใส่อาหาร 103
4.21 เด็กสามารถควบคุมตนเอง เดินเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง ปฏิบัติตามกฎข้อตกลง 103
4.22 เด็กร่วมกิจกรรม สนทนาเรื่องราว การเรียนรู้ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี 104
4.23 เด็กเรียนรู้ร่วมกันเกิดทักษะการคิดแก้ปัญหา 105

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562 ระบุเป้าหมายการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีพัฒนาการที่ดีรอบด้านทั้งร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย เพื่อให้เกิดทักษะพื้นฐานในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สร้างคุณลักษณะให้เด็กมีอุปนิสัยใฝ่ดี มีคุณธรรม มีวินัย ใฝ่รู้ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถซึมซับสุนทรียะและวัฒนธรรมที่หลากหลายได้ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ระบุการพัฒนาศักยภาพคนและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะจำเป็น และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ตามศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 โดยมีเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพคนตามช่วงวัย คือการพัฒนาศักยภาพคนในทุกช่วงวัยเพื่อให้การสนับสนุนการเจริญเติบโตตามศักยภาพพัฒนาการของเด็กตั้งแต่แรกเกิดให้มีพัฒนาการสมวัยทุกด้าน มีทักษะการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นภายใต้บริบทชุมชน สังคม วัฒนธรรม การยกระดับ คุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ได้มีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึงโดยปฏิรูประบบการบริหารจัดการทางการศึกษา และปฏิรูประบบการเรียนรู้โดยมุ่งการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างสมรรถนะกำลังคนทั้งระบบการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงการเรียนรู้ทักษะชีวิต (พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย, 2562 น. 6 และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เด็กปฐมวัยจึงถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่ายิ่งของประเทศ มีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางของสังคมในอนาคตจึงต้องบ่มเพาะให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมจริยธรรมในจิตใจ เพื่อให้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพสร้างสรรค์สังคมที่ดี มีความสุขเป็นสังคมแห่งมิตรภาพ เด็กปฐมวัยจึงเป็นจุดเริ่มต้นทุกสิ่ง เป็นช่วงพัฒนาการที่สำคัญในการสร้างบุคลิกภาพลักษณะนิสัย การพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องทำเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นวัยที่ต้องให้ความสำคัญมากในการดูแลเอาใจใส่ การปลูกฝังส่งเสริมและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงทั้งในปัจจุบันและอนาคต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562, น. 1 และสำนักวิชาการ, 2558, น. 1)

การเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวางรวดเร็ว โดยเฉพาะความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างต่อเนื่อง การที่จะใช้ชีวิตที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเป็นสุขนั้นต้องอาศัยความสามารถในการปรับตัวให้พร้อมที่จะรับเผชิญปัญหาและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาสิ่งที่เป็นตัวช่วยในการรับรู้และตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้นั้นคือทักษะชีวิตซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยให้มนุษย์ปรับตัวและใช้ชีวิตได้อย่างเป็นสุข ปัญหาต่าง ๆ รอบตัวที่เกิดขึ้นในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต ทักษะชีวิตเป็นสิ่งสำคัญ

อย่างมากที่จะทำให้ก้าวพ้นอุปสรรคและปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็กไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุขโดยอาศัยการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ด้วยความรัก ความเอื้ออาทรและความเข้าใจเพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตเกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคมได้รับการพัฒนาต่อไปในอนาคต

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2560 พบว่าสถานการณ์พัฒนาการสมวัยเด็กปฐมวัยยังคงที่และมีแนวโน้มลดลงในช่วงปี 2553-2560 มีพัฒนาการสมวัยลดลงจากร้อยละ 73.4 เป็นร้อยละ 67.5 พัฒนาการสมวัยเด็กปฐมวัยไทยมีอัตราต่ำกว่าสถิติองค์การอนามัยโลก ที่พบร้อยละ 80-85 ของเด็กปฐมวัยทั่วโลก และไม่บรรลุเป้าหมายตามแผนบูรณาการพัฒนาศักยภาพคนตามช่วงวัย ที่กำหนดไว้ร้อยละ 85 พัฒนาการสมวัยของเด็กปฐมวัยซึ่งเป็นปัญหาส่งผลกระทบทำให้เด็กปฐมวัยขาดทักษะชีวิตในการใช้ชีวิต ทักษะที่จำเป็นต่อเด็กปฐมวัยจนถึงปัจจุบันมีแนวโน้นว่าเด็กปฐมวัยอ่อนแอลงจนไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ตามวัย และมีทักษะชีวิตไม่เพียงพอที่จะสามารถใช้ชีวิตอยู่ด้วยตนเองได้ ทักษะการใช้ชีวิตมีความจำเป็นการเตรียมความพร้อมและปลูกฝังพัฒนาเด็กในวัยแห่งการเริ่มต้นการเรียนรู้ หากไม่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับวัยจะทำให้เด็กเกิดการบกพร่องต่อการเรียนรู้และไม่สามารถปรับตัวได้ในยุคสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลง (สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย, 2561, น. 4 และคณะอนุกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ, 2562)

การพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะทางสมอง ทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม เพื่อให้เจริญเติบโต มุ่งเน้นพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทักษะชีวิตเป็นเครื่องมือที่จะทำให้เด็กแต่ละคนต้องใช้ในการรับรู้และการตอบสนองกับสถานการณ์เพื่อทำให้สามารถปรับตัวและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ทักษะชีวิตเพื่อการดำรงชีวิตในการสร้างมิตรภาพ การช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้อื่น การตัดสินใจ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา องค์การอนามัยโลกเป็นหน่วยงานเริ่มต้นในการนำทักษะชีวิตมาเพื่อพัฒนาคนในสังคมและการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะการเรียนรู้ทักษะชีวิต การสามารถพึงพาช่วยเหลือตนเอง การคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหา ทักษะกระบวนการ การนำหลักการไปประยุกต์ใช้เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเหมาะสมและเต็มตามศักยภาพ ประสบการณ์ที่เด็กรับมีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างความพร้อมและพัฒนาในขั้นต่อไป

การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นผู้มีความสามารถในการดูแลตนเอง คิดแก้ปัญหา มีการปรับตัวได้ดี มีวิธีคิดที่เป็นระบบ สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดกับวิถีชีวิตได้เป็นอย่างดีสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยไว้ว่า การอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข มีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมกับวัย การเรียนรู้ที่เหมาะสมการคิดแก้ปัญหาเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการคิดทั้งมวลเป็นสิ่งสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตในสังคมมนุษย์ซึ่งจะต้องใช้การคิดเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา เป็นผู้ที่มีทักษะชีวิตด้านการปฏิสัมพันธ์ที่ดี

อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีความสุข การคิดแก้ปัญหา สามารถเผชิญกับภาวะสังคมที่เคร่งเครียดได้อย่างเข้มแข็ง ทักษะชีวิตจึงเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นในภาวะปัจจุบัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จากการปฏิบัติจริง การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา โดยให้สามารถพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติอย่างเต็มศักยภาพและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ 2560-2579 ที่มุ่งเน้นพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีคุณลักษณะและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ 3Rs+8Cs การส่งเสริมการเรียนรู้คิดอย่างวิจารณญาณและมีทักษะการปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์ ทักษะการร่วมมือและการทำงานเป็นทีม ทักษะด้านการเรียนรู้ ความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรมและจริยธรรม เป็นทักษะชีวิตที่นำหลักการไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิตเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างเหมาะสมและเต็มตามศักยภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562, น. 11)

ความสามารถการคิดแก้ปัญหาถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของการคิด การคิดแก้ปัญหาเป็นสิ่งสำคัญต่อวิถีการดำเนินชีวิตซึ่งจะต้องใช้การคิดแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ทักษะชีวิตที่สำคัญเกี่ยวข้องและมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงและวุ่นวายได้เป็นอย่างดี ผู้ที่สามารถเผชิญปัญหาสภาวะทางสังคมที่เคร่งเครียดได้อย่างเข้มแข็ง ทักษะชีวิตจึงไม่ใช่เป็นเพียงการรู้จักคิดแต่เป็นการใช้ความสามารถทางสติปัญญา เพื่อพัฒนาทัศนคติ วิธีคิด ค่านิยม ความรู้ความสามารถ ความเข้าใจในสถานการณ์ของสังคมได้ (ประไพ ประดิษฐ์สุขถาวร, 2557) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านทักษะชีวิตจากสถานการณ์ปัญหาที่พบในชีวิตประจำวัน ด้วยการที่ครูและเด็กนำปัญหาที่เด็กพบทั้งที่บ้าน โรงเรียน หรือในชุมชนมาให้พิจารณาว่าปัญหาใดที่ควรได้รับการแก้ไขโดยด่วน และฝึกให้เด็กคิดแก้ปัญหาร่วมกัน การนำปัญหามาพิจารณาร่วมกัน และฝึกให้เด็กอภิปราย สนทนาโต้ตอบ การมีปฏิสัมพันธ์ ใช้ความคิดร่วมแสดงความคิดเห็น โดยใช้เหตุและผล มีการถามการตอบแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ส่งเสริมให้เด็กได้พูดคุยปรึกษา หารือกัน เพื่อค้นหา ค้นพบแนวทางแก้ปัญหาที่หลากหลายและแก้ปัญหาให้สำเร็จ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยการจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยเฉพาะการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เป็นการจัดกระบวนการการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้เด็กมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยยึดเด็กเป็นสำคัญ ขณะเดียวกันเด็กได้มีการพัฒนาทักษะในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทำให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เผชิญปัญหาจริง หาวิธีการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบและเหมาะสมผ่านกระบวนการแสวงหาความรู้ที่หลากหลาย มีกระบวนการกลุ่ม ได้รับประสบการณ์ของการทำกิจกรรม การเป็นผู้คิดเป็นทำเป็นและตัดสินใจแก้ปัญหาเป็น จนเกิดกลายเป็นทักษะชีวิตที่เด็กสามารถประยุกต์ใช้ได้กับสถานการณ์ปัญหาที่เด็กต้องเผชิญในอนาคต และเป็นทักษะชีวิตที่จำเป็นเพื่อเสริมสร้างภูมคุ้มกันให้เด็กเจริญเติบโตและดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันอย่างมีสติและมีความสุข การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเน้นที่การกำหนดสิ่งที่จะเรียนรู้และกระบวนการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่ออธิบายปัญหาที่พบ ทำให้เด็กได้เรียนรู้ร่วมกัน แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ใหม่ ความรู้ประสบการณ์เดิม สืบค้นข้อมูลที่จำเป็นเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา หาวิธีการแก้ปัญหา และตัดสินใจเลือก

วิธีการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม และนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้ผู้อื่นได้รับทราบ (ชลาธิป สมาหิโต, 2560) ด้วยเหตุผลความสำคัญ จะเห็นได้ว่าทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างพื้นฐานการดำเนินชีวิตในระดับสูงต่อไป การดูแลการช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น การคิดแก้ปัญหาง่าย ๆ การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลตามวัย ทำให้เด็กมีทักษะชีวิตที่ดีสามารถดำเนินชีวิตให้อยู่รอดและปลอดภัยในปัจจุบันกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข และกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานที่เน้นให้เด็กได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เรียนรู้จากสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน เด็กได้ฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาโดยมีการวางเงื่อนไขกติกาการมีส่วนร่วมกิจกรรม ทักษะต่าง ๆ เป็นการวางรากฐานที่ดี ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะที่จำเป็นและสำคัญต่อการดำรงชีวิตอย่างมาก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นแนวทางให้ครูและผู้สนใจ ได้มีโอกาสนำการจัดประสบการณ์ไปใช้สำหรับส่งเสริมพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างมีคุณภาพต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

1.2.2 เพื่อเปรียบเทียบทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1.3 สมมติฐานการวิจัย

ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยหลังที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยชาย-หญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนอนุบาลโพนทอง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 15 คน

1.4.2 ตัวแปรที่ศึกษา

1.4.2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

14.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

1.4.3 เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 8 หน่วย ดังนี้ หน่วยตัวเรานี้ที่เรารัก หน่วยอาหารดีมีประโยชน์ หน่วยความปลอดภัยใกล้ตัว หน่วยอุปกรณ์ของใช้มีคุณค่า หน่วยเชื้อร้ายโรคติดต่อ หน่วยบ้านแสนสุข หน่วยเทคโนโลยีและการสื่อสาร หน่วยการคมนาคม หน่วยละ 3 แผน รวม 24 แผน

1.4.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 การทดลอง 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี วันละ 30 นาที ช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง การจัดกิจกรรมโดยใช้สถานการณ์ปัญหาที่ใกล้ตัวเด็ก โดยผู้สอนกระตุ้นด้วยคำถามให้เด็กใช้ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ในการตัดสินใจคิดแก้ปัญหาโดยให้เด็กเรียนรู้ทำกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม การจัดประสบการณ์ 5 ขั้นตอน

1. ขั้นเชื่อมโยงปัญหา เป็นการที่ครูเน้นให้เด็กมองเห็นและเข้าใจปัญหา สาเหตุของปัญหา โดยใช้ประเด็นคำถามเชื่อมโยงจากสื่อต่าง ๆ ได้แก่ ของจริง ภาพ วีดีโอ การเล่าเรื่อง การสร้างสถานการณ์จำลองหรือศึกษานอกห้องเรียน สนทนาเกี่ยวกับสถานการณ์นั้น ๆ ให้คำอธิบายของปัญหาโดยสมาชิกในกลุ่มและมีความเข้าใจปัญหาที่ถูกต้องตรงกัน

2. ขั้นวางแผนร่วมกัน เป็นการทำกิจกรรมกลุ่มย่อย สนทนาอภิปรายภายในกลุ่มและช่วยเหลือกัน โดยแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา กำหนดทางเลือกและวางแผนการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์

3. ขั้นดำเนินการ เป็นการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ร่วมกัน โดยเลือกแนวทางการปฏิบัติ เช่น การสาธิต การทดลอง การแสดงบทบาทสมมุติ การลงมือปฏิบัติจริง

4. ขั้นนำเสนอ เป็นการรวบรวมจัดระบบองค์ความรู้ข้อมูลนำเสนอด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ด้วยวิธีการที่หลากหลาย การพูดคุยโต้ตอบ การซักถาม ตอบคำถาม การสนทนา การเล่าเรื่อง การวาดภาพ การจัดนิทรรศการ ป้ายนิเทศผลงาน แฟ้มผลงานของเด็ก

5. ขั้นสรุปและประเมินผล เป็นการที่เด็กและครูร่วมกันอภิปรายเปรียบเทียบวิธีการแก้ปัญหา การแก้ปัญหาของแต่ละคน แต่ละกลุ่มร่วมกันเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนที่ขาดหายไป สรุปผลการเรียนรู้ที่ได้มาใหม่จากการคิดแก้ปัญหา และประเมินการเรียนรู้ของตนเองจากสถานการณ์ปัญหาว่าดีหรือไม่อย่างไร มีเหตุผลประกอบ

ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย หมายถึง ความสามารถของเด็กวัย 5-6 ปี ในการช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และการคิดแก้ปัญหารอบตัวได้อย่างเหมาะสม พฤติกรรมการกระทำที่เหมาะสมกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในชีวิตประจำวันเพื่อการดำรงชีวิต ปรับตัวตามสภาพที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุข ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
PANYAPHATTANAKHARAPHAKHAM UNIVERSITY

1. การดูแลช่วยเหลือตนเอง หมายถึง ความสามารถการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ทำงานและทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ได้แก่ การทำความสะอาดร่างกาย การล้างมือ การแปรงฟัน การอาบน้ำ สระผม การใช้ห้องน้ำ การสวมเสื้อผ้า การรับประทานอาหาร การดูแลอุปกรณ์ของใช้ จดจำหมายเลขโทรศัพท์ผู้ปกครอง หลีกเลี่ยงสิ่งอันตราย และขอความช่วยเหลือได้เมื่อเกิดอันตราย

2. การมีวินัยในตนเอง หมายถึง ความสามารถปฏิบัติตามกฎกติกา มารยาท ข้อตกลงของห้อง กลุ่มย่อย การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การปฏิบัติตนตามแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสม การอดทนรอคอย ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ ไม่ทำร้ายตนเอง ไม่รังแกผู้อื่น และไม่ทำลายอุปกรณ์

3. การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น หมายถึง ความสามารถด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือสภาพแวดล้อมสังคมที่ดี ทักทาย สนทนา การถามตอบ ถ่ายทอดเรื่องราวได้ถูกต้อง มีส่วนร่วมตัดสินใจและแสดงความคิดเห็นกันอย่างมีเหตุผล การรับฟัง ให้เกียรติผู้อื่น ขอเสนอตัวเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์ที่ดีอย่างต่อเนื่อง และประนีประนอมเมื่อมีข้อขัดแย้ง

4. การคิดแก้ปัญหา หมายถึง ความสามารถด้านการใช้ความคิดและเหตุผล ประสบการณ์ประกอบในการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์ชีวิตประจำวันของเด็กในการเลือกกระทำหรือปฏิบัติเพื่อให้เอาชนะอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กชายเด็กหญิงอายุ 5-6 ปี ศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนอนุบาลโพนทอง อำเภอโพนทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 แบบประเมินทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย หมายถึง เครื่องมือวัดทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย 1) แบบสังเกตพฤติกรรม 3 ด้าน ได้แก่ การดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และ 2) แบบทดสอบ 1 ด้าน คือ ด้านการคิดแก้ปัญญา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานมีทักษะชีวิตดีขึ้นในด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และการคิดแก้ปัญหา

1.6.2 ครูผู้สอนสามารถนำจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ ของเด็กปฐมวัยได้

1.6.3 สถานศึกษามีรูปแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพตามมาตรฐานส่งผลให้การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาดีขึ้น และได้รับความเชื่อมั่นศรัทธาจากผู้ปกครองและชุมชนมากยิ่งขึ้น

1.6.4 พ่อแม่ ผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยสามารถนำความรู้จากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ไปเป็นแนวทางการส่งเสริมพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยต่อไป

บทที่ 2
การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

ตอนที่ 2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

1. ความหมายทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยจะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีได้ในอนาคตนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีทักษะชีวิต (Life Skills) เพื่อให้เด็กมีทักษะความสามารถดูแลพึ่งพาตนเองและจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของเด็กได้อย่างเหมาะสม ทักษะชีวิตเป็นความสามารถในการที่จะจัดการกับปัญหารอบตัว รู้เท่าทันสภาพเหตุการณ์ และเตรียมพร้อมสำหรับปรับตัวในสังคมที่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นเด็กปฐมวัยจึงควรได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นสำหรับดำรงชีวิตในสังคมต่อไป

จากการศึกษาความหมายทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย นักวิชาการด้านการศึกษาปฐมวัยได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555, น. 1) ให้ความหมายทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

สมเดช มุงเมือง (2557) กล่าวว่า ทักษะชีวิตเป็นความสามารถขั้นพื้นฐานของบุคคลในการปรับตัวและเลือกทางเดินชีวิตที่เหมาะสมเพื่อที่จะสามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการถ่ายทอดประสบการณ์ด้วยการฝึกฝนอบรม ทักษะชีวิตเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างความรู้เจตคติและค่านิยมเพื่อนำไปสู่ความสามารถที่แท้จริง เช่น จะหาอะไรและหาอย่างไร

มงคล อุดมชัยพัฒนากิจ (2558) ให้ความหมายทักษะชีวิต หมายถึง เป็นทักษะที่มีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ และเป็นทักษะที่จะช่วยลดประเด็นปัญหาที่เข้ามาคุกคามชีวิตของแต่ละบุคคล อีกทั้งยังเป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตนเองให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยเสริมสร้างการดำเนินชีวิตในด้านต่าง ๆ เพื่อการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
MAHASARAKHAM UNIVERSITY

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ (ม.ป.ป.; อ้างถึงใน พัชรี ผลโยธิน, 2558, น. 5) ให้ความหมาย ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถขั้นพื้นฐานของบุคคลในการปรับตัวและเลือกทางเดินชีวิตที่เหมาะสมเพื่อที่จะสามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยการถ่ายทอดประสบการณ์ด้วยการฝึกฝนอบรม

กรมสุขภาพจิต (2540, น. 1; อ้างถึงใน พัชรี ผลโยธิน, 2558, น. 5) ให้ความหมาย ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถอันประกอบด้วย ความรู้ เจตคติ และทักษะในการจัดการกับปัญหารอบด้านในสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

องค์การยูนิเซฟ (UNICEF, 2014; อ้างถึงใน พัชรี ผลโยธิน, 2558, น. 5) ให้ความหมาย ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถทางสังคมจิตวิทยาสำหรับการปรับตัวและพฤติกรรมทางบวกที่ทำให้บุคคลสามารถจัดการกับกับความต้องการและสิ่งท้าทายในชีวิตประจำวัน

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 1997, p. 1; อ้างถึงใน พัชรี ผลโยธิน, 2558, น. 5) ให้ความหมาย ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมทำให้บุคคลสามารถจัดการกับสิ่งท้าทายในชีวิตประจำวันได้

พัชรี ผลโยธิน (2558, น. 6) ให้ความหมาย ทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย หมายถึง ความสามารถขั้นพื้นฐานของเด็กวัยแรกเกิดจนถึง 6 ปี ในการปรับตัวและมีพฤติกรรมที่เหมาะสมกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในชีวิตประจำวัน และเตรียมพร้อมเพื่อการปรับตัวในอนาคต

ชัชรี สุนทราภัย และคณะ (2559) ให้ความหมาย ทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย หมายถึง ความสามารถของเด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 5 ขวบ ที่ได้รับการพัฒนาส่งเสริมในการปรับตัวและมีพฤติกรรมด้านความคิด ความรู้สึก และความสามารถในการแสดงออกอย่างเหมาะสม สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์และมีความสุข

เอกพจน์ สืบญาติ (2561) ให้ความหมาย ทักษะชีวิต เป็นความสามารถที่ประกอบด้วยความรู้ เจตคติ และทักษะ ในการที่จะจัดการกับความกดดัน ความบีบคั้น ปัญหารอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต

สรุปได้ว่า ทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย หมายถึง ความสามารถขั้นพื้นฐานของเด็กวัยแรกเกิด-6 ปี ในการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และได้รับการพัฒนาฝึกฝนทักษะ เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การจัดการ การแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เผชิญรอบตัวได้อย่างเหมาะสม พฤติกรรมการกระทำสิ่งต่าง ๆ การทำงาน การสร้างเสริมความสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในชีวิตประจำวัน จนเกิดความชำนาญเป็นทักษะ และกลายเป็นคุณลักษณะนิสัยประจำตัว สามารถนำเอาทักษะต่าง ๆ ไปประยุกต์ใช้ และสามารถปรับตัวให้ทันตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงของสังคมไปได้อย่างมีความสุข

2. ความสำคัญทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยเป็นความสามารถส่วนบุคคลในการใช้ชีวิตประจำวันในปัจจุบันและอนาคต เป็นทักษะสำคัญที่เด็กต้องได้รับการปลูกฝังตั้งแต่ช่วงปฐมวัย ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ เด็กที่ใช้ชีวิตในเมืองกับเด็กที่ใช้ชีวิตในชนบทย่อมมีทักษะชีวิตที่แตกต่างกันตามสภาพสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กได้รับการถ่ายทอด การพัฒนา การฝึกฝนตามสภาพแวดล้อม (พัชรี ผลโยธิน, 2558, น. 6-7) ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยจึงมีความสำคัญต่อตัวเด็กและต่อสังคม ดังนี้

2.1 ความสำคัญต่อตัวเด็ก การดำเนินชีวิตอยู่ในโลกนี้อย่างมีความสุขและอยู่รอดปลอดภัยนั้น เด็กปฐมวัยจำเป็นต้องมีทักษะชีวิตอันเป็นความสามารถที่ผู้ใหญ่ควรปลูกฝังให้เด็กตั้งแต่ในช่วงปฐมวัย เนื่องจากทักษะชีวิตมีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัย ดังนี้

2.1.1 ช่วยให้เด็กรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและรับรู้ในคุณค่าของตน เด็กปฐมวัยควรได้รับการปลูกฝังทักษะชีวิต เริ่มตั้งแต่บ้าน ความผูกพันระหว่างเด็กกับพ่อแม่หรือผู้ที่มีความสำคัญกับชีวิตเด็กตั้งแต่แรกเกิด โดยเด็กต้องได้รับการยอมรับอย่างไม่มีเงื่อนไข เพราะถือเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญก่อนที่เด็กจะสามารถสร้างการยอมรับตนเอง ว่าตนนั้นเป็นบุคคลที่มีคุณค่า และเมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่สถานพัฒนาเด็กหรือสถานศึกษา ครูและผู้ดูแลเด็กต้องเป็นมิตรและยอมรับเด็กอย่างไม่มีเงื่อนไขเช่นกัน ทั้งนี้เพราะความต้องการพื้นฐานของเด็กปฐมวัยสำหรับความไว้วางใจในโลกที่แวดล้อมนั่นคือ การที่เด็กได้รับการยอมรับจากสมาชิกในกลุ่มที่เข้าร่วมว่าตนเป็นบุคคลหนึ่งในกลุ่มนั้น ๆ

2.1.2 ช่วยให้เด็กแสดงอารมณ์ในทางที่เหมาะสม ไม่ใช่วิธีทำร้ายตนเองและผู้อื่น ทั้งนี้ความสามารถในการควบคุมความคิด ความรู้สึก ให้แสดงออกอย่างเหมาะสม ถือเป็นทักษะชีวิตสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัย ซึ่งเด็กที่ได้รับการปลูกฝังให้เกิดทักษะดังกล่าวนี้ ต่อไปจะเรียนรู้ และพัฒนาการศึกษาของตนไปได้อย่างมาก

2.1.3 ช่วยให้เด็กแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการปลูกฝังทักษะชีวิตให้ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้เด็กมีอิสระ รับผิดชอบทำกิจกรรมร่วมกับเด็กอื่นจะทำให้เด็กเรียนรู้และมีประสบการณ์ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยตนเองและร่วมมือกับผู้อื่น

2.1.4 ช่วยให้เด็กยอมรับในความแตกต่างของบุคคลอื่น เด็กปฐมวัยที่ได้รับการพัฒนาทักษะชีวิตจะทำให้เด็กเรียนรู้ว่าแต่ละบุคคลนั้นอาจเหมือนหรือแตกต่างกันได้ทั้งรูปร่างหน้าตา การกระทำ และความคิดเห็น การที่เด็กมีโอกาสได้เล่น ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น หรือรับผิดชอบร่วมกันแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ จะทำให้เด็กไม่เกิดความรู้สึกที่ว่า “บุคคลนี้ไม่เหมือนตน” แต่เกิดการเชื่อมโยงไปสู่มิตรภาพและยอมรับความแตกต่างของผู้อื่น

2.1.5 ช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมสังคมทางบวก เด็กปฐมวัยมีข้อจำกัดในประสบการณ์ชีวิตและพัฒนาการทางสมอง พีอาเจต์แย้งว่า ถึงแม้เด็กเล็กไม่สามารถให้เหตุผลเกี่ยวกับการกระทำที่เหมาะสม แต่เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมได้ ทฤษฎีพหุปัญญาของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ ได้มีปัญญาด้านการเข้าใจตนเองและปัญญาด้านมนุษย์สัมพันธ์ซึ่งสามารถปลูกฝัง และควรปลูกฝังในตัวเด็กเล็ก ทั้งนี้สามารถเห็นได้จากพฤติกรรมที่เด็กแสดงออก (Gartrell, 2012) ทักษะชีวิตจึงมีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัย

2.2 ความสำคัญต่อสังคม เด็กปฐมวัยที่ได้รับการปลูกฝังทักษะชีวิตอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องเมื่อเติบโตขึ้นมาในสังคมเช่นสังคมประชาธิปไตย ย่อมส่งผลดีต่อสังคมนั้น ๆ กล่าวได้ว่าทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยมีความสำคัญต่อสังคม ดังนี้

2.2.1 ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข ทักษะชีวิตที่บุคคลในสังคมได้รับการปลูกฝังและพัฒนามาตั้งแต่ช่วงปฐมวัยย่อมจะทำให้สังคมนั้นเต็มไปด้วยบุคคลที่รู้จักคิด รู้จักสื่อสารแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็น รู้จักไตร่ตรอง ตัดสินใจแก้ปัญหาหรือข้อขัดแย้งที่ให้ผลดีต่อการกระทำไม่ทำร้ายหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ยอมรับบุคคลอื่นที่แตกต่างไปจากคน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2.2.2 ทำให้สังคมเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกัน ทักษะชีวิตช่วยให้บุคคลในสังคมมีความรับผิดชอบในหน้าที่ เข้าใจและปฏิบัติตามกฎระเบียบกติกาต่าง ๆ ของสังคม รับมือกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดในสังคม สามารถที่จะจัดการกับความเครียดและปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตของคนอย่างเหมาะสม ทำให้สังคมนั้นเข้มแข็งแม้จะเกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสังคมแต่บุคคลในสังคมก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้

2.2.3 ช่วยให้สังคมเจริญก้าวหน้า เนื่องจากทักษะชีวิตคือการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตของคนเรา เมื่อบุคคลได้รับการปลูกฝังทักษะชีวิตมาตั้งแต่วัยเด็กอย่างต่อเนื่องมีวินัยในตนเอง มีจริยธรรม มีอิสระ คิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ย่อมทำให้ตนเองและสังคมเจริญก้าวหน้า

สามารถสรุปได้ว่า ความสำคัญของทักษะชีวิตต่อเด็กปฐมวัยทำให้เด็กได้รับการยอมรับเด็กรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและรับรู้คุณค่าของตน เด็กได้เรียนรู้ควบคุมแสดงออกพฤติกรรมและอารมณ์ในทางที่เหมาะสม ช่วยให้เด็กยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ร่วมกันแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ เกิดพฤติกรรมสังคมทางบวก สังคมมีความสงบสุข มีภูมิคุ้มกันชีวิต เข้มแข็ง มีวินัยในตนเอง ย่อมทำให้ตัวเด็กและสังคมมีความเจริญก้าวหน้า

3. องค์ประกอบทักษะชีวิต

จากการศึกษาองค์ประกอบทักษะชีวิตจะมีความแตกต่างกันตามวัฒนธรรมและสถานที่มีองค์กรและนักการศึกษา ได้แบ่งองค์ประกอบทักษะชีวิตไว้หลายรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) กำหนดองค์ประกอบทักษะชีวิตที่สำคัญที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับอนาคตไว้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หมายถึง การรู้จักความถนัด ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อยของตนเอง เข้าใจความแตกต่าง ของแต่ละบุคคล รู้จักตนเอง ยอมรับเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น มีเป้าหมายในชีวิต และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

2. การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การแยกแยะข้อมูลข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์ และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง รับรู้ปัญหา สาเหตุของปัญหา หาทางเลือก และตัดสินใจแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์

3. การจัดการกับอารมณ์และความเครียด หมายถึง ความเข้าใจและรู้เท่าทันภาวะอารมณ์ของบุคคล รู้สาเหตุของความเครียด รู้วิธีการควบคุมอารมณ์ และความเครียด รู้วิธีผ่อนคลายหลีกเลี่ยงและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดอารมณ์ไม่พึงประสงค์ไปในทางที่ดี

4. การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น หมายถึง การเข้าใจมุมมอง อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น ใช้ภาษาพูดและภาษากาย เพื่อสื่อสารความรู้สึก นึกคิดของตนเอง รับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่น วางตัวได้ถูกต้อง เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้การสื่อสารที่สร้างสัมพันธภาพที่ดี สร้างความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

UNESCO (2002; อ้างถึงใน รุ่งลาวัลย์ ละอำคา, 2557) ได้แบ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิต 3 ด้าน โดยมีรายละเอียดดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
PHRANAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

1. ด้านความสามารถทางความคิด (Cognitive Abilities) ด้านความสามารถส่วนบุคคล (Personal Abilities) แบ่งออกเป็น 2 ทักษะ คือ

1.1 ทักษะการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ (Decision Making and Problem Solving Skills) ประกอบด้วย ทักษะในการเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสาร การประเมินผลที่จะเกิดขึ้นอนาคตของพฤติกรรมในปัจจุบันสำหรับตนเองและผู้อื่น การกำหนดทางเลือกต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา ทักษะการ วิเคราะห์เกี่ยวกับอิทธิพลของค่านิยมและเจตคติของตนเองและบุคคลอื่นต่อแรงจูงใจ

1.2 ทักษะการคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking Skill) ประกอบด้วยการวิเคราะห์กลุ่มเพื่อนและอิทธิพลของสื่อต่าง ๆ การวิเคราะห์ เจตคติ ค่านิยม ปทัสถานทางสังคมและความเชื่อและปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อตนเอง

2. ด้านความสามารถส่วนบุคคล (Personal Abilities) ความสามารถในการเรียนรู้ที่จะเป็น (Learning to be) แบ่งออก 3 ทักษะ คือ

2.1 ทักษะการเพิ่มการควบคุมภายในตนเอง (Skill for Increasing Internal Locus of Control) ประกอบด้วย ทักษะการสร้างความเชื่อมั่นและความภาคภูมิใจในตนเอง ทักษะการตระหนักรู้ในตนเองรวมถึงการตระหนักรู้ในสิทธิ อิทธิพล ค่านิยม จุดแข็ง จุดอ่อน ทักษะในการกำหนดเป้าหมาย ทักษะในการดูแลตนเองและทักษะในการประเมินตนเอง

2.2 ทักษะการจัดการกับความรู้สึก (Skill for Managing Feeling) ประกอบด้วย การจัดการกับความโกรธ การจัดการกับความวิตก กังวล ความเศร้า ผิดหวัง ทักษะการเผชิญสำหรับการจัดการกับความสูญเสีย ความทุกข์

2.3 ทักษะการจัดการกับความเครียด (Skills for Managing Stress) ประกอบด้วย การบริหารเวลา การเพิ่มความคิดทางบวก การรู้จักเทคนิคการผ่อนคลาย

3. ด้านความสามารถระหว่างบุคคล (Interpersonal Abilities) ความสามารถในการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับบุคคลอื่น แบ่งเป็น 4 ทักษะ คือ

3.1 ทักษะการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication Skills) ประกอบด้วย การสื่อสารทั้งภาษาท่าทางและภาษากาย การฟังอย่างมีประสิทธิภาพ การแสดงความรู้สึก การให้ข้อมูลย้อนกลับ (ในทางบวก) และการรับข้อมูลย้อนกลับ

3.2 ทักษะการปฏิเสธและการเจรจาต่อรอง (Negotiation and Refusal Skills) ประกอบด้วย การบริหารความขัดแย้ง การเจรจาต่อรองทักษะการแสดงออกอย่างเหมาะสม ทักษะการปฏิเสธ

3.3 ทักษะการเห็นใจผู้อื่น (Empathy Skills) ประกอบด้วย ความสามารถที่จะฟังและเข้าใจความต้องการของบุคคลอื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนแสดงถึงความเข้าใจสิ่งนั้น

3.4 ทักษะการทำงานเป็นทีมและการให้ความร่วมมือ (Cooperation and Teamwork Skills) ประกอบด้วย การแสดงความ เคารพในความคิดเห็นของบุคคลอื่น การประเมินความสามารถของบุคคลและการสนับสนุนกลุ่ม

รุ่งลาวัลย์ ละอำคา (2557) ได้เสนอองค์ประกอบของทักษะชีวิต ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1. ด้านพุทธิพิสัย ได้แก่ การคิดวิเคราะห์หรือการคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ปัญหา การคิดอย่างสร้างสรรค์ เป็นทักษะด้านการคิดในการพิจารณา การคิดสังเคราะห์ การแยกแยะข้อมูล ในการที่จะปฏิบัติหรือดำเนินชีวิตในสิ่งแวดล้อม ตอบสนองต่อสิ่งที่มากระทบตนเองได้อย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของตนเอง บุคคลอื่นและสังคม

2. ด้านทักษะพิสัย ได้แก่ การสร้างสัมพันธภาพ การสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การควบคุมและจัดการกับอารมณ์ การจัดการกับความเครียด เป็นทักษะที่บุคคลเรียนรู้ด้วยฝึกฝน ปฏิบัติผ่านกิจวัตรประจำวัน การเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ จนเกิดเป็นคุณลักษณะบุคลิกภาพของตนเอง

3. ด้านจิตพิสัย ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง การตระหนักรู้ในตนเองและบุคคลอื่น การเอื้ออาทร เข้าใจและเห็นใจผู้อื่น เป็นทักษะด้านจิตใจของบุคคลในการเข้าใจ และเห็นคุณค่าในตนเองและการเห็นใจ เอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ (2556) กล่าวว่า การพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยมี 17 ด้าน ได้แก่

1. การช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น
2. การทำงานร่วมกับบุคคลอื่น
3. การวางแผ่นในการทำงาน
4. การแก้ปัญหาง่าย ๆ
5. การสื่อสารความคิดของตนให้บุคคลอื่นเข้าใจ
6. มารยาทในการรับประทานอาหาร
7. การปฏิบัติตนให้เหมาะสมในที่สาธารณะ
8. การตัดสินใจโดยใช้เหตุผลตามวัย
9. การบอกเวลา
10. การดูแลสุขภาพของตนเอง
11. การจัดการกับความเครียด
12. การแต่งตัวได้ด้วยตนเอง
13. การอ่านสัญลักษณ์ในชุมชน
14. การใช้โทรศัพท์
15. การเดินทางด้วยยานพาหนะต่าง ๆ
16. การซื้อของ
17. การใช้เงิน

องค์การอนามัยโลก (WHO, 1997) ได้สรุปและถือเป็นหัวใจสำคัญในการดำรงชีวิตที่สำคัญ 10 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ทักษะการตัดสินใจ (Decision making) เป็นความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างมีระบบ เช่น ถ้าบุคคลสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการกระทำของตนเองที่เกี่ยวกับพฤติกรรมด้านสุขภาพ หรือความปลอดภัยในชีวิต โดยประเมินทางเลือกและผลที่ได้จากการตัดสินใจเลือกทางที่ถูกต้องเหมาะสม ก็จะมีผลต่อการมีสุขภาพที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2. ทักษะการแก้ปัญหา (Problem Solving) เป็นความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีระบบ และลงมือแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม ไม่เกิดความตรึงเครียดทางกายและจิตใจ

3. ทักษะการคิดสร้างสรรค์ (Creative thinking) เป็นความสามารถในการคิดที่จะเป็นส่วนช่วยในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาโดยการคิดสร้างสรรค์ เพื่อค้นหาทางเลือกต่าง ๆ รวมทั้งผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก และสามารถนำประสบการณ์มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

4. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical thinking) เป็นความสามารถในการคิดที่จะวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ แยกแยะข้อมูล ข่าวสาร และประเมินปัญหา หรือสถานการณ์ที่อยู่รอบตัวที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต

5. ทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Communication) เป็นความสามารถในการใช้คำพูด ภาษา และท่าทางเพื่อสื่อสารแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และรับรู้ความรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่ายหนึ่งได้อย่างเหมาะสมกับวัฒนธรรม และสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงความคิดเห็น การแสดงความต้องการ การแสดงความชื่นชม การขอร้อง การเจรจาต่อรอง การตักเตือน การช่วยเหลือ และการปฏิเสธ

6. ทักษะการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationship) เป็นความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน และสามารถรักษาสัมพันธภาพไว้ได้ยืนยาว

7. ทักษะการตระหนักรู้ในตน (Self Awareness) เป็นความสามารถในการค้นหารู้จักและเข้าใจตนเอง รู้ข้อดี ข้อเสียของตนเอง รู้ความต้องการ และสิ่งที่ไม่ต้องการของตนเอง และรับรู้เข้าใจความแตกต่างของตนเองที่มีกับบุคคลอื่น เช่น เพศ วัย สีผิว ภาษา อาหาร สุขภาพ และที่อยู่อาศัย ช่วยให้เรารู้ตัวเองเวลาเผชิญกับความเครียดหรือสถานการณ์ต่าง ๆ และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะอื่น ๆ เช่น การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ การตัดสินใจ ความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

8. ทักษะการเข้าใจผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจความรู้สึก ความเห็นอกเห็นใจบุคคล ความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา ความเชื่อ สีผิว อาชีพ เชื้อชาติ ฯลฯ ช่วยให้สามารถยอมรับบุคคลอื่นที่ต่างจากเราเกิดการช่วยเหลือบุคคลอื่นที่ด้อยกว่า หรือได้รับความเดือดร้อน เช่น ผู้ติดยาเสพติด ผู้ติดเชื้อเอดส์

9. ทักษะการจัดการกับอารมณ์ (Coping with Emotion) เป็นความสามารถในการรับรู้อารมณ์ของตนเองและอารมณ์ผู้อื่น รู้ว่าอารมณ์มีผลต่อการแสดงพฤติกรรมอย่างไร รู้วิธีการจัดการกับอารมณ์โกรธ และความเศร้าโศก ความเสียใจ ความโกรธ ที่ส่งผลทางลบต่อร่างกายและจิตใจได้อย่างเหมาะสม

10. ทักษะการจัดการกับความเครียด (Coping with Stress) เป็นความสามารถในการรับรู้ถึงสาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลายความเครียด และแนวทางในการควบคุมระดับความเครียด เพื่อให้เกิดการเบี่ยงเบนพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้องเหมาะสม และไม่เกิดปัญหาด้านสุขภาพ

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงศึกษาธิการ ได้แบ่งองค์ประกอบทักษะชีวิตเป็น 3 ด้าน มี 12 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ทักษะชีวิตด้านความคิด มี 2 องค์ประกอบ

1.1 ความคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ รอบตัวได้

1.2 ความคิดสร้างสรรค์ สามารถช่วยในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ ค้นหาทางเลือกต่าง ๆ และผลที่จะเกิดขึ้นในแต่ละทางเลือก และสามารถนำประสบการณ์มาปรับใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม

2. ทักษะชีวิตด้านเจตคติ มี 4 องค์ประกอบ

2.1 ตระหนักรู้ในตนเอง รู้จักและเข้าใจตนเอง เช่น รู้ข้อดีข้อเสียของตนเอง รู้ความต้องการและสิ่งที่ไม่ต้องการของตนเอง ซึ่งจะช่วยให้รู้ความต้องการของตนเองเวลาเผชิญกับความเครียด หรือสถานการณ์ต่าง ๆ

2.2 ความเห็นใจผู้อื่น เข้าใจความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างบุคคลในด้านเพศ วัย ศาสนา ภาษา ความเชื่อ เข้าใจความรู้สึกและยอมรับบุคคลอื่นที่แตกต่างจากตน

2.3 ความภูมิใจในตนเอง ความคิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความภูมิใจเห็นคุณค่าความสามารถของตนเอง ความมั่นใจในการคิดตัดสินใจ การแสดงออก สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีความสุข

2.4 ความรับผิดชอบต่อสังคม เด็กที่มีวินัยและความรับผิดชอบในตนเอง จะเป็นเด็กที่สามารถบังคับตนเอง มีความมั่นใจในความคิด การตัดสินใจ มีการแสดงออก สามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีความสุข

3. ทักษะชีวิตด้านทักษะสังคมและอารมณ์ มี 6 องค์ประกอบ

3.1 การสร้างสัมพันธภาพ สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล รักษาความสัมพันธ์นั้นไว้ได้

3.2 การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เป็นความสามารถในการใช้คำพูด และท่าทางแสดงออกถึงความคิดเห็น ความต้องการ ความชื่นชมการขอร้อง การเจรจาต่อรอง การช่วยเหลือ การปฏิเสธ ฯลฯ

3.3 การตัดสินใจ ความสามารถในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างรอบคอบ

3.4 การแก้ปัญหา ความสามารถในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตได้อย่างมีระบบไม่เกิดความเครียด

3.5 การจัดการกับอารมณ์ต่าง ๆ รับรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่น รู้ว่าอารมณ์มีผลกับการแสดงพฤติกรรมอย่างไร รู้วิธีจัดการกับอารมณ์โกรธหรือโศกเศร้า ที่มีผลทางลบต่อร่างกายและจิตใจได้

3.6 การจัดการกับความเครียด รับรู้ถึงสาเหตุของความเครียด รู้วิธีผ่อนคลายความเครียดและแนวทางในการควบคุมระดับความเครียด

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
RAJABHAT PHRANAKHONSRIAYUTTHAYA

กรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้กำหนดเนื้อหาที่เป็นจุดเน้นในการพัฒนาทักษะชีวิต 4 ด้าน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการส่งเสริม การป้องกันและการแก้ไขที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ คือ

1. ด้านสุขภาพอนามัย จุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจ และตระหนักในการดูแลตนเอง ให้มีสุขภาพอนามัยที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม รู้วิธีป้องกันไม่ให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ และสามารถแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่จะนำไปสู่โรคภัยไข้เจ็บได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนัก ในภัยอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน รู้วิธีป้องกันภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากภัยอันตรายได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้มีความรู้ความเข้าใจและตระหนักในคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกในการร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รู้วิธีใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า รู้วิธีป้องกันไม่ให้เกิดสภาพแวดล้อมเป็นพิษ และสามารถแก้ไขปัญหาสภาพแวดล้อมเป็นพิษในชุมชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

4. ด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ จุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ถูกต้อง และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนในสังคมไทย รู้วิธีป้องกันไม่ให้ตนเอง ครอบครัว ชุมชนเข้าไปเกี่ยวข้องกับอบายมุข สามารถปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสามารถแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) กล่าวว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตฐานการเรียนรู้ ที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ความสามารถในการสื่อสาร
2. ความสามารถในการคิด
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

สรุปได้ว่า ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ส่งผลถึงพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ วินัย สังคม และสติปัญญา การปฏิบัติกิจกรรมประจำวันทำให้เกิดกิจวัตรนิสัยที่ดีด้านบุคลิกภาพ พฤติกรรมสำคัญที่ปรากฏชัดเจนมากของเด็กวัยนี้คือพฤติกรรมการเลียนแบบทางกาย วาจา และจิตใจ การแต่งกาย ท่าทาง กิริยา มารยาท การหล่อหลอม พัฒนาบุคลิกภาพ การเรียนรู้ในชีวิตประจำวันของเด็กและทำให้การเรียนรู้นั้นมีความหมายมากขึ้น

4. ลักษณะทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย อายุ 3-6 ปี

จากการศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยเกี่ยวกับทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย ไม่ปรากฏข้อมูลที่กล่าวถึงลักษณะของเด็กวัย 3-6 ปี ที่มีทักษะชีวิตโดยตรง พบเพียงข้อมูลกล่าวถึง

ทักษะชีวิตที่จำเป็นต้องพัฒนาให้แก่เด็กปฐมวัยและพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต ผู้วิจัยจึงได้สรุปลักษณะของทักษะชีวิต และนำข้อมูลผนวกกับพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิต จำแนกลักษณะของเด็กที่มีทักษะชีวิตเป็น 4 ด้าน ตามขอบข่ายของทักษะชีวิต ได้แก่ 1) ทักษะชีวิตด้านอารมณ์ 2) ทักษะชีวิตด้านสังคมและการดำรงชีวิต 3) ทักษะชีวิตด้านการสื่อสาร และ 4) ทักษะชีวิตด้านการคิด โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

4.1 ทักษะชีวิตด้านอารมณ์ เด็กที่มีทักษะชีวิตจะมีลักษณะ ดังนี้

4.1.1 การตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเอง เด็กจะเข้าใจว่าตนเองคิดอะไร รู้สึกอย่างไร รู้ว่าตนชอบหรือไม่ชอบสิ่งใด สามารถบอกความรู้สึกของตนเองได้ทั้งทางบวกและทางลบ บอกได้ว่าตนเองมีความสามารถในเรื่องใด สามารถเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจของตนเองและรู้จักควบคุมตนเองว่าสิ่งใดควรทำหรือไม่ควรทำ

4.1.2 การตระหนักรู้เกี่ยวกับผู้อื่น เด็กจะสามารถรับรู้ความคิด ความรู้สึกของผู้อื่น เข้าใจว่าผู้อื่นต้องการหรือคาดหวังอะไร และยอมรับว่าตนเองและผู้อื่นมีความแตกต่างกันทั้งทางด้านร่างกาย ความคิดความรู้สึก และพฤติกรรม

4.1.3 การมองเห็นตนองและผู้อื่นในแง่บวก เด็กจะคิดถึงตนเองและผู้อื่นในแง่ดี อาสาทำกิจกรรมเพื่อแสดงความสามารถของคน พูดถึงตนเองด้วยความภูมิใจ มีความรู้สึกยินดีและแสดงความชื่นชมในความสำเร็จของตนเองและผู้อื่น

4.1.4 การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เด็กจะแสดงกิริยา ท่าทางหรือคำพูดที่แสดงว่าเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่นและแสดงความเห็นใจผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม เช่น เมื่อเห็นเด็กร้องไห้จะเข้าไปกอด ลูบหลัง พูดปลอบใจ พูดให้กำลังใจ

4.1.5 การรู้ทันอารมณ์และควบคุมอารมณ์ของตนเอง เด็กจะรู้ว่าตนเองรู้สึกอย่างไร รู้อารมณ์ของตนเองได้ เช่น ไม่แสดงอาการหงุดหงิดเกินไปเมื่อต้องทำกิจกรรมที่ยาก รู้ตัวว่าโกรธแต่ไม่ทำร้ายผู้อื่น รู้ตัวว่าไม่พอใจแต่ไม่ขว้างปาสิ่งของ สามารถจัดการกับความเครียดของตนเองได้ เช่น ฮัมเพลงเมื่อรู้สึกกังวล สามารถอดทนรอสิ่งต่าง ๆ ได้ เป็นต้น

4.2 ทักษะชีวิตด้านสังคมและการดำรงชีวิต เด็กที่มีทักษะชีวิตจะมีลักษณะ ดังนี้

4.2.1 การเป็นสมาชิกในสังคมประชาธิปไตย เด็กจะรับรู้ว่าคนเป็นสมาชิกของกลุ่ม รู้สึกว่าตนมีคุณค่า สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ ปฏิบัติอย่างสุภาพกับทุกคนกล้าแสดงความคิดเห็นหรือทำกิจกรรมต่อผู้อื่นอย่างมั่นใจ รู้จักผลัดกันพูดผลัดกันฟัง รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น สามารถคิดแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี

4.2.2 การมีพฤติกรรมสังคมเชิงบวก เด็กจะมีความเห็นอกเห็นใจ เมตตากรุณาช่วยเหลือผู้อื่น อดทนและรอคอยตามวัย แบ่งของเล่นของใช้กับผู้อื่น รู้จักประนีประนอมเมื่อมีข้อขัดแย้ง ชมเชยและปลอบโยนผู้อื่น

4.2.3 การดูแลตนเอง เด็กจะสามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันได้ตามวัยดูแลสุขภาพของตนเองได้ เช่น เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ บอกโทษของการรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ได้ ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร ใช้ช้อนกลาง และสามารถช่วยเหลืองานบ้านง่าย ๆ ได้ เช่น เทขยะ เด็ดผัก

4.2.4 การปฏิบัติตามกฎกติกา เด็กจะสามารถปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคมในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ยอมรับกฎกติกาเวลาเล่นกับเพื่อนและผลัดกันเล่นได้ มีสัมมาคารวะกับผู้ใหญ่มีมารยาทในการรับประทานอาหาร เช่น ไม่รับประทานมูมมาม ไม่พูดขณะที่มีอาหารอยู่ในปาก รู้จักปิดปากเมื่อไอหรือจามและสามารถปฏิบัติตนในที่สาธารณะได้เหมาะสม เช่น รู้จักรอคิว รู้จักรอคอยรักษาสาธารณสมบัติ ไม่พูดคุยเสียงดังในลิฟท์

4.2.5 การมีทักษะในการดำรงชีวิตและความปลอดภัย เด็กจะบอกที่อยู่ของบ้านตนเองได้ บอกหมายเลขโทรศัพท์ของผู้ปกครองและที่บ้านได้ สามารถอ่านสัญลักษณ์ในชุมชนได้ เช่น สัญญาณไฟ จราจร ห้องน้ำ ลิฟท์ สามารถใช้โทรศัพท์เป็นและรู้หมายเลขโทรศัพท์ของผู้ปกครอง สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสม เมื่อต้องเดินทางหรือใช้ยานพาหนะต่าง ๆ เช่น ข้ามถนนที่ทางม้าลายหรือสะพานลอย เมื่อนั่งรถยนต์ต้องนั่งบนที่นั่งเฉพาะสำหรับเด็ก (Car Seat) และคาดเข็มขัดนิรภัย เมื่อนั่งรถจักรยานยนต์ต้องสวมหมวกกันน็อค ไม่รับประทานอาหารบนรถไฟฟ้า รู้จักถือของแหลมหรือของมีคมอย่างปลอดภัยสามารถหลีกเลี่ยงเหตุการณ์ที่เสี่ยงต่อความไม่ปลอดภัยของตนองได้ เช่น ไม่ลงเล่นน้ำตามลำพัง สามารถปฏิเสธสิ่งที่ควรปฏิเสธได้ เช่น ไม่พูดคุยกับคนแปลกหน้า ไม่รับของจากคนแปลกหน้า ไม่ไปกับคนแปลกหน้า ไม่ยอมให้บุคคลอื่นที่ไม่ใช่พ่อแม่หรือผู้เลี้ยงดูสัมผัสแตะต้องอวัยวะของสงวน เป็นต้น

4.3 ทักษะชีวิตด้านการสื่อสาร เด็กที่มีทักษะชีวิตจะมีลักษณะ ดังนี้

4.3.1 ความสามารถในการสื่อสาร เด็กจะสามารถปฏิบัติตามคำสั่งได้ สามารถเลือกใช้คำศัพท์ได้อย่างถูกต้องตามความหมายที่ต้องการ สามารถพูดสื่อสารความคิด ความรู้สึกและความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจได้ สามารถพูดแนะนำตนเอง กล้ายืนยันความคิดเห็น ความรู้สึกและเหตุผลที่ดีให้ผู้อื่นรับรู้ได้ สามารถพูดเพื่อสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ สามารถถามคำถามเพื่อให้ได้คำตอบที่ต้องการสามารถเล่นหรืออธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ได้ สามารถจับใจความเรื่องที่ฟังได้ สามารถเล่าเรื่องราวให้ผู้อื่นฟังได้ ตอบคำถามได้ตรงเรื่อง สามารถพูดปฏิเสธสิ่งที่ไม่ต้องการหรือไม่พึงพอใจได้ สามารถพูดต่อรองเมื่อมีข้อขัดแย้งได้ สามารถร้องขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหาได้

4.3.2 การมีมารยาทในการสื่อสาร เด็กจะเป็นผู้ฟังที่ดี ฟังอย่างตั้งใจ รับรู้ความรู้สึกและความต้องการของผู้อื่น ไหว้และกล่าวทักทายเมื่อพบผู้อื่น กล่าวขอบคุณเมื่อมีผู้ให้ความช่วยเหลือหรือให้สิ่งของ กล่าวขอโทษเมื่อทำผิด และสามารถใช้ภาษาและกิริยาได้เหมาะสมกับการสื่อสาร เช่น พูดจาอ่อนหวานและมีหางเสียงกับผู้ใหญ่ เป็นต้น

4.3.3 การรู้หนังสือ เด็กจะสามารถรับรู้และตระหนักในระบบเสียง รู้ว่าตัวอักษรเป็นสัญลักษณ์แทนเสียง รับรู้และตระหนักว่าภาษาที่ปรากฏอยู่รอบตัวใช้เพื่อการสื่อสาร รู้ความหมายของคำศัพท์และรู้บริบทในการใช้คำศัพท์ได้ตามวัย สามารถอ่านและเขียนชื่อของตนเองได้

4.4 ทักษะชีวิตด้านการคิด เด็กที่มีทักษะชีวิตจะมีลักษณะ ดังนี้

4.4.1 การคิดเชื่อมโยง เด็กจะสามารถบอกเหตุผลเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ได้ เช่น ทำไมต้องล้างมือก่อนรับประทานอาหาร และบอกความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ได้ เช่น ถ้าเดินตากฝนจะไม่สบาย บอกลำดับเหตุการณ์ได้

4.4.2 การคิดวิจารณญาณ เด็กจะสามารถคิดและตัดสินใจได้ด้วยตนเองโดยมีเหตุผลประกอบการตัดสินใจ สามารถจัดกลุ่มประเภทของสิ่งต่าง ๆ จากคุณลักษณะ เช่น ขนาด รูปร่าง สี

จำนวน การใช้งานสามารถวางแผนในการทำงานง่าย ๆ ได้ สามารถคิดและตัดสินใจว่าอะไรควรเชื่อหรือไม่ควรเชื่อ อะไรควรทำหรือไม่ควรทำ แต่ยังไม่วิเคราะห์อย่างถ้วนถี่นัก การคิดหาเหตุผลของเด็กยังขึ้นอยู่กับสิ่งที่ตนรับรู้หรือสัมผัสจากภายนอก

4.4.3 การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ เด็กจะสามารถแก้ปัญหาง่าย ๆ ด้วยตนเอง โดยทำความเข้าใจปัญหา คิดหาเหตุผลและแสวงหาทางเลือกที่แตกต่างจากของเดิมสามารถแก้ปัญหาโดยใช้อุปกรณ์ช่วย

ลักษณะของเด็กวัย 3-6 ปี ที่มีทักษะชีวิตนั้นมีความซับซ้อนมากขึ้น เด็กจะต้องปรับตัวเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทักษะชีวิตของเด็กขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมมากขึ้นเด็กสนใจผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวมากขึ้น เด็กต้องเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสังคมมากขึ้นช่วยเหลือตนเองและบุคคลอื่นได้ ยอมรับความแตกต่างของตนเองและผู้อื่น รู้สึกดีต่อตนเองและผู้อื่น มองเห็นตนเองและผู้อื่นในแง่บวก สามารถจัดการกับความเครียดได้ รู้จักอดทนรอ รู้จักตัดสินใจ ทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ แบ่งของเล่นหรือของใช้กับผู้อื่น ช่วยเหลือตนเองและบุคคลอื่นได้ ดูแลสุขภาพและความปลอดภัยของตนเองได้ ปฏิบัติตามกฎกติกาเพื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น มีทักษะในการดำเนินชีวิตในสังคม การใช้เงิน การใช้โทรศัพท์ รักษาของใช้ของตนเอง ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า ใช้ภาษาและกิริยาเหมาะสมกับการสื่อสาร สามารถต่อรอง สามารถแก้ปัญหาง่าย ๆ ได้ด้วยตนเอง วางแผนในการทำงานง่าย ๆ ได้

ลักษณะของเด็กที่มีทักษะชีวิตในบางพฤติกรรมจะไม่ถูกจำแนกอยู่ด้านใดด้านหนึ่งเพียงลำพัง เช่น การที่เด็กสังเกต สงสัยและแสวงหาคำตอบโดยการตั้งคำถามเป็นลักษณะที่ปรากฏร่วมกันทักษะชีวิตด้านการสื่อสารและทักษะชีวิตด้านการคิด การที่เด็กเข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและผู้อื่นนั้นเป็นลักษณะที่ปรากฏร่วมกันทั้งทักษะชีวิตด้านอารมณ์ และทักษะชีวิตด้านสังคมและการดำรงชีวิต ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยเป็นไปตามพัฒนาการของเด็กทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ทักษะชีวิตของเด็กช่วงแรกเป็นลักษณะของทักษะพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิตก่อนที่จะพัฒนาไปเป็นทักษะชีวิตในช่วงต่อไป เมื่อเด็กเจริญเติบโตและมีพัฒนาการมากขึ้นเด็กจะเริ่มช่วยเหลือตนเองได้เป็นตัวของตัวเองมากขึ้น สามารถใช้ภาษาได้มากขึ้น สนใจผู้อื่น เรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับสังคมมากขึ้น ทักษะชีวิตในช่วงต้นจะพัฒนาไปสู่การมีทักษะชีวิตในวัยต่อไป เช่น การเข้าใจ ท่าทางและสีหน้าผู้อื่นเป็นพื้นฐานสำคัญก่อนการเข้าใจผู้อื่นเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่นและสามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ การช่วยเหลือตนเองได้เล็กน้อยนำไปสู่การช่วยเหลือตนเองและบุคคลอื่นได้ สามารถดูแลสุขภาพและความปลอดภัยของตนเองได้ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2562)

ทักษะการวิเคราะห์ตัดสินใจ และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การแยกแยะข้อมูลข่าวสารปัญหาสถานการณ์รอบตัว วิพากษ์วิจารณ์และประเมินสถานการณ์รอบตัวด้วยหลักเหตุผลและข้อมูลที่ถูกต้อง รับรู้ปัญหาสาเหตุของปัญหาหาทางเลือกและตัดสินใจในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างสร้างสรรค์ ทักษะการตัดสินใจเป็นทักษะย่อยอีกทักษะหนึ่งของทักษะการแก้ปัญหาซึ่งมักจะเป็นทักษะที่ควบคู่กัน เด็กจำเป็นที่จะต้องมีทักษะการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน โดยทักษะของการตัดสินใจจะมีขั้นตอน คือ ขั้นการยอมรับความต้องการสำหรับการตัดสินใจ

การกำหนดรายการต่าง ๆ ของทางเลือกที่เป็นไปได้ การวิเคราะห์ทางเลือกต่าง ๆ การเลือกทางเลือกที่เหมาะสม และการปฏิบัติตามทางเลือก กระบวนการของการตัดสินใจไว้ ดังนี้

1. กระบวนการตัดสินใจ
2. การสอนทักษะการตัดสินใจ

Miller (1998, pp. 153-154) ได้กล่าวไว้ว่า ลำดับของการสอนสำหรับทักษะการตัดสินใจมีขั้นตอนดังนี้

1. ให้นักเรียนอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นของการตัดสินใจ
2. การให้ตัวอย่างของการตัดสินใจทั้งประเภทของการตัดสินใจที่ง่ายและซับซ้อนชี้ให้เห็นว่าการตัดสินใจมีผลกระทบต่อตนเอง และผลกระทบต่อบุคคลอื่น ตลอดจนมีผล กระทบต่อกลุ่มด้วย
3. อธิบายกระบวนการของการตัดสินใจให้ผู้เรียนเข้าใจ
4. ให้โอกาสผู้เรียนได้มีการแสดงบทบาทสมมติ (Role Playing) เกี่ยวกับการตัดสินใจโดยการให้บทในการแสดงการตัดสินใจ
3. การให้การป้อนผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการตัดสินใจให้ผู้เรียนได้ใช้ทักษะที่เป็นความรู้ในการตัดสินใจอย่างน้อย 1 ครั้งต่อสัปดาห์ และมีการอภิปรายงานที่มอบหมายในห้องพร้อมให้ข้อมูลย้อนกลับร่วมกันในกลุ่ม
4. ให้ผู้เรียนในชั้นร่วมกันเลือกและลองกำหนดสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจโดยการฝึกปฏิบัติสำหรับทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Problem-Solving Skill) เป็นความสามารถที่จะแก้ไขสถานการณ์ที่เผชิญอยู่ เป็นทักษะที่เป็นประโยชน์สำหรับการเผชิญกับความยุ่งยากของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน อย่างไรก็ตามการขาดทักษะของการแก้ปัญหาหรือความไม่สามารถในการแก้ปัญหาจะมีความสัมพันธ์กับปัญหาทางด้านจิตใจที่มากมายไม่ว่าจะเป็นเด็กและผู้ใหญ่ รวมถึงอาการของความซึมเศร้าและความยุ่งยากในสัมพันธภาพระหว่างบุคคลด้วย ในแนวคิดหลักการของการบำบัดเชิงพฤติกรรมนั้น ทักษะการแก้ปัญหาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ของบุคคลได้ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความเครียด ปัญหาความวิตกกังวล ปัญหาด้านความโกรธ ปัญหาการควบคุมตนเองและการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม ตลอดจนการปรับตัวทางสังคม

ทักษะการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (Skills to Relato Well with Others) การมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นเป็นสิ่งจำเป็นในการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ พัฒนาการทางสังคมและความคิดความเข้าใจของบุคคล พัฒนาขึ้นจากการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น เอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล ความสำเร็จในอาชีพ ความหมายของชีวิตและสุขภาพจิต ล้วนได้รับผลกระทบจากสัมพันธภาพระหว่างบุคคลให้มีความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ และค่านิยมที่แตกต่างกัน ดังนั้นการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคน 2 คน จึงต้องอาศัยความเข้าใจถึงปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อสัมพันธภาพที่มีระหว่างกัน เพื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายจะได้ประสบความสำเร็จในการสร้างสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน คุณค่าของสัมพันธภาพระหว่างบุคคล การมีความรู้สึกว่าชีวิตมีความหมายและมีคุณค่า และการมีสุขภาพจิตที่ดีและสามารถพัฒนาตนให้ไปถึงศักยภาพสูงสุดของตนได้ แต่บุคคลที่ไม่สามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นได้ จะรู้สึกอ้างว้าง โดดเดี่ยว เกิดความรู้สึกว่าชีวิตไร้ความหมาย และนำไปสู่ความรู้สึกซึมเศร้า และท้อแท้ในชีวิต และการมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ เช่น พฤติกรรมแยกตัวจากสังคม การติดยาเสพติด เป็นต้น

การสร้างและคงไว้ซึ่งสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นจะเกิดบรรลุผลได้ต้องอาศัยคุณลักษณะที่สำคัญของบุคคลในการยอมรับ และส่งเสริมซึ่งกันและกัน และปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ ทักษะการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ได้แก่ การเปิดเผยตนเอง การไว้วางใจซึ่งกันและกัน และการสื่อสารความเข้าใจ การปรับปรุงตนเองเพื่อสร้างมนุษย์สัมพันธ์ (Self Improvement-to Create a Human Relationship) เป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเองเพื่อให้เกิดความราบรื่นในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไปนั้น ได้มีผู้ให้ทักษะไว้หลากหลาย การปรับปรุงตนเองเพื่อมนุษย์สัมพันธ์ไว้ได้แก่ ต้องมีความรู้สึก อยากคบหาสมาคมเป็นมิตรกับคนมีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ชอบช่วยเหลือคนอื่น แบ่งปันของให้กับเพื่อนแม้ของเล็กน้อย มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน หรืองานที่ทำร่วมกันกับเพื่อนให้ได้ดี เลิกเป็นคนแข็งกระด้างเพื่อความอ่อนน้อมถ่อมตนให้เกิดความประทับใจ มีความเกรงใจผู้อื่น ไม่ล่วงล้ำสิทธิของผู้อื่น ไม่เอาเปรียบเพื่อนเป็นคนให้ความร่วมมือ ในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ต้องไม่เลือกคบเลือกพูดกับคนบางคนเท่านั้น แต่ควรจะพูดคุยกับคนทั่วไป หลีกเลี่ยงการโต้เถียงที่ไม่จำเป็น ถ้าเกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้นก็ควรปลีกตัวหัดเป็นคนคิดก่อนพูด ก่อนการกระทำเสมอ หัดตรงต่อเวลาในการนัดหมาย มีความจริงใจ มีความสัตย์จริงต่อเพื่อน และมิตรสหาย ไม่รับของเพื่อนฝ่ายเดียว ท่านต้องให้ตอบแทนเขาบ้างเมื่อท่านมีโอกาสไม่พูดจาหยาบคาย กระด้าง ห้วน กระโชก แต่ต้องพูดสุภาพเป็นผู้ให้ความร่วมมือช่วยเหลือกิจการงานส่วนรวมของที่ทำงานอยู่เสมอ ไม่นินทาผู้อื่น มีความกรุณาปราณี

ดังนั้น การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ต้องเข้าใจมุมมองของอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นใช้ภาษาพูดและภาษากายเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง รับรู้ความรู้สึกนึกคิดและความต้องการของผู้อื่น วางตัวได้ถูกต้องเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ ใช้การสื่อสารที่สร้างสัมพันธภาพที่ดี สร้างความร่วมมือและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รู้จักปฏิเสธเพื่อนในสถานการณ์เสี่ยงและรู้จักเตือนเพื่อนให้หลีกเลี่ยงความเสี่ยงหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ถูกต้อง กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ ทำงานร่วมกับผู้อื่นตามวิถีประชาธิปไตย มีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่นสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่นด้วยการสื่อสารเชิงบวกเคารพกฎกติกาของสังคมให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่นได้

คำถามเทคนิค R-C-A-S เป็นการใช้คำถามสอดแทรกในกิจกรรมทักษะชีวิตกับการเรียนการสอนปกติ การเรียนรู้ด้วยการถามเพื่อการสะท้อน (Reflect) การเชื่อมโยง (Connect) การปรับใช้ (Apply) คำถามขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2554, น. 17-20) ตัวอย่างลักษณะของคำถาม R-C-A-S

1. เป็นคำถามเพื่อให้ผู้เรียนสะท้อนความรู้สึกหรือมุมมองของตน (R: Reflect) เป็นการถามถึงสิ่งที่ผู้เรียนสังเกตเห็น มองเห็นหรือสัมผัสหรือถามถึงความรู้สึกของผู้เรียนที่เกิดขึ้นในขณะร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น

1.1 เด็ก ๆ มีความรู้สึกอย่างไรที่ได้เรียนในเรื่องนี้

1.2 เด็กได้สังเกตไหมว่า ขณะทำงานร่วมกันกับเพื่อนมีอะไรเกิดขึ้นบ้าง

1.3 พฤติกรรมกิริยาอาการในการทำงานของกลุ่มเพื่อให้งานที่รับมอบหมายเสร็จทันเวลา เป็นอย่างไรบ้าง

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
วิทยานิพนธ์ งานวิจัย

2. เป็นคำถามเพื่อให้ผู้เรียนได้คิดเชื่อมโยง (C: Connect) เป็นการถามเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์หรือความรู้ที่มีมาก่อนจัดประสบการณ์หรือความคิดที่เกิดจากการเรียนรู้ใหม่ เช่น

2.1 ในการทำงานร่วมกันที่ผ่านมาก่อน ๆ เด็กเคยมีความรู้สึกเหมือนครั้งนี้หรือไม่และความรู้สึกนั้นเป็นอย่างไร

2.2 ในการทำงานร่วมกันในกลุ่มในครั้งก่อนนักเรียนเคยสังเกตบ้างไหมว่า มีอะไรเกิดขึ้นขณะช่วยกันทำงาน อาการหรือพฤติกรรมของเพื่อน ๆ กับตัวเราเป็นอย่างไรบ้าง

2.3 ความรู้สึกหรือการกระทำของนักเรียนครั้งนี้เหมือนกับที่นักเรียนเคยทำมาในครั้งก่อนอย่างไรบ้าง

3. เป็นคำถามเพื่อการปรับใช้ (A: Apply) เป็นการถามถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่ในปัจจุบันไปปรับใช้เพื่อเตรียมความพร้อมในการเผชิญกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ในอนาคต เช่น

3.1 ในอนาคตหากนักเรียนเกิดความรู้สึกอย่างครั้งนี้อีก นักเรียนจะมีแนวทางการปฏิบัติตนอย่างไรบ้าง

3.2 ในอนาคตหากนักเรียนพบเห็นพฤติกรรมอย่างนี้อีกจะมีแนวทางปรับเปลี่ยนพฤติรรมตนเองและเพื่อน ๆ อย่างไรบ้าง

3.3 ในอนาคตหากนักเรียนเจอกับเหตุการณ์เช่นนี้อีก นักเรียนจะมีแนวแก้ไขเหตุการณ์อย่างไร

คำถามเพื่อการสนทนาสอบถามให้เด็กได้สะท้อนเชื่อมโยง และปรับใช้สอดรับกัน ให้เกิดคุณลักษณะทักษะชีวิตองค์ประกอบเดียวกันอย่างต่อเนื่องและมุ่งเน้นการพัฒนาองค์ความรู้ทิศทางเดียวกัน โดยเริ่มจากการถามความรู้สึกหรือมุมมอง (Reflect) ถามต่อด้วยคำถามให้คิดเชื่อมโยง (Connect) และจบด้วยคำถามให้อภิปรายเพื่อการปรับใช้ (Apply) ด้วยการสร้างความคิดจินตนาการและองค์ความรู้เตรียมพร้อมสำหรับใช้ในสถานการณ์ใหม่ที่อาจเผชิญในอนาคตระยะสั้นและอนาคตระยะยาว ส่วนการประเมินตนเองเป็นการประเมินที่เกี่ยวข้องกับคุณค่า สมรรถนะ และความสามารถของเด็กคือการเปิดโอกาสให้เด็กได้กลับไปทบทวน สำรวจ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองเรื่องภาระหน้าที่การทำกิจกรรมต่าง ๆ หาสาเหตุอภิปรายปัจจัยความสำเร็จหรือล้มเหลวของการทำกิจกรรมที่ผ่านมา

5. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

5.1 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตด้านอารมณ์และสังคม

ความรู้ความเข้าใจในแนวคิดของทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตด้านอารมณ์ และสังคมของเด็กปฐมวัย ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตด้านอารมณ์และสังคมหลายทฤษฎี ประเด็นสำคัญที่ทำให้มองเห็นความเกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตด้านอารมณ์และสังคมของเด็กปฐมวัย ได้นำเสนอแนวคิดของทฤษฎีสำคัญ 4 ทฤษฎี คือ 1) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ 2) ทฤษฎีจิตสังคมของอีริคสัน 3) ทฤษฎีความผูกพันของโบลบี และ 4) ทฤษฎีสังคมเชิงปัญญาของแบนดูรา

5.1.1 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีจิตวิเคราะห์ระหว่างทำงานกับผู้ป่วยทางจิต ฟรอยด์เป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางประสาทวิทยา ใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในเวียนนาและย้ายหนีภัยของนาซีไปอยู่ลอนดอนในช่วงท้ายของวิชาชีพ (Sandtrock, 2005, p. 42) คำว่า "จิตวิเคราะห์" หมายถึง การช่วยผู้ป่วยให้จัดการกับปัญหาทางอารมณ์โดยใช้การหยั่งถึง

ความคิดที่ไร้สำนึก ฟรอยด์อธิบายว่าเป็นการรักษาเยียวยาโดยการพูด ทฤษฎีจิตวิเคราะห์มีอิทธิพลทางการบำบัด รักษามากกว่าทางการศึกษา การศึกษาบางแห่งได้นำแนวคิดนี้ไปใช้ การช่วยเหลือเด็กที่มีความกลัวผ่านทางการเล่น ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ยังมีอิทธิพลต่อความเข้าใจว่าเด็กเรียนรู้และพัฒนาอย่างไร (Pound, 2005, p. 17)

ฟรอยด์ ได้ค้นพบหลักการทางจิตวิทยาที่สำคัญ เช่น จิต เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคน แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ 1) จิตรู้สำนึก เป็นระดับจิตที่บุคคลรู้ตัวควบคุมตนเองได้ 2) จิตใต้สำนึก เป็นระดับจิตที่ถูกเก็บกดไว้สามารถหลุดออกมาเป็นพฤติกรรมได้บางขณะโดยไม่รู้ตัว และ 3) จิตไร้สำนึก เป็นระดับจิตที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมโดยไม่รู้ตัวไม่สามารถควบคุมได้ เช่น คนเมา คนเสียสติ จิตของบุคคลประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) อิด (Id) คือ จิตส่วนที่ผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตามความต้องการของตนโดยไม่คำนึงถึงเหตุผลใด 2) อีโก้ (Ego) คือ จิตส่วนที่ผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของอิด แต่คำนึงถึงเหตุผลและความเป็นไปได้ และ 3) ซูเปอร์อีโก้ (Superego) คือ จิตส่วนที่ควบคุมให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างถูกต้อง มีเหตุผลและมีคุณธรรมสอดคล้องกับค่านิยมและการยอมรับของสังคม (อัชรา เอิบสุขสิริ, 2557)

ฟรอยด์ เน้นความสำคัญของประสบการณ์วัยเด็ก 6 ปีแรกของชีวิต เป็นวัยที่สำคัญที่สุด เพราะจะมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพัฒนาการในวัยต่อมา และเป็นรากฐานของพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ โดยได้นำเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวัยรุ่น โดยให้ชื่อว่าทฤษฎีพัฒนาการทางเพศ เชื่อว่าพัฒนาการทางบุคลิกภาพของเด็กแต่ละคนขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงการได้รับตอบสนองความต้องการทางร่างกายและจิตใจของเด็กอย่างพอเพียงในแต่ละขั้นของพัฒนาการทางเพศ ทั้งนี้ร่างกายจะเปลี่ยนแปลงบริเวณแห่งความพึงพอใจเป็นระยะ ๆ ในช่วงอายุต่าง ๆ กัน และถ้าบริเวณแห่งความพึงพอใจต่าง ๆ ได้รับการตอบสนองเต็มที่ เด็กจะมีพัฒนาการที่ดีไปตามปกติ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าไม่ได้รับการตอบสนองเต็มที่ จะทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมเมื่อเด็กโตขึ้นได้ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์, 2555) ทฤษฎีพัฒนาการทางเพศของฟรอยด์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ตามช่วงอายุดังนี้

ขั้นปาก (Oral Stag) ขั้นแรกของพัฒนาการ ช่วง 18 เดือนแรกของชีวิตศูนย์กลางความพึงพอใจของทารกจะอยู่ที่บริเวณรอบปาก แหล่งสำคัญของความเพลิดเพลินจะอยู่ที่การดูด การกัด การเคี้ยว ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะช่วยลดความเครียดของทารก

ชั้นทวารหนัก (Anal Stage) ขั้นที่สองของพัฒนาการ ช่วงอายุ 1½-3 ปี ความพึงพอใจที่สุดของเด็กเกี่ยวข้องกับทวารหนักหรือการขับถ่าย ฟรอยด์เห็นว่าการฝึกกล้ามเนื้อทวารหนักจะช่วยลดความเครียด

ชั้นอวัยวะสืบพันธุ์ (Phallic Sag) ขั้นที่สามของพัฒนาการ ช่วงอายุ 3-6 ปี ความพึงพอใจอยู่ที่อวัยวะเพศขณะที่ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงพบว่าการใช้มือลูบคลำหรือใช้อวัยวะเพศถูไถกับสิ่งต่าง ๆ เป็นความเพลิดเพลิน

ขั้นพัก (Latency Stage) ขั้นที่สี่ของพัฒนาการ ช่วงอายุ 6 ปี ถึงวัยรุ่น เด็กจะสะกดกลั้นความสนใจทางเพศทั้งหมดและพัฒนาทักษะทางสังคมและสติปัญญา กิจกรรมโดยมากเป็นกิจกรรมที่ใช้พลังของเด็กในด้านความปลอดภัยทางอารมณ์และช่วยให้เด็กลืมความขัดแย้งในขั้นที่สาม

ขั้นพอใจในเพศตรงข้าม (Genital Stage) ขั้นที่ห้าและขั้นสุดท้ายของพัฒนาการ ช่วงวัยรุ่นเป็นต้นไป เป็นเวลาที่ต่อมเพศเริ่มทำงาน เด็กเริ่มสนใจบุคคลนอกครอบครัวของตน ฟรอยด์เชื่อว่าความขัดแย้งกับพ่อแม่ที่ยังไม่หายไปนั้นจะมาปรากฏอีกครั้งในช่วงวัยรุ่น เมื่อความขัดแย้งนี้ถูกแก้ไข บุคคลนั้นก็จะพัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสัมพันธ์ในความรักอย่างมีวุฒิภาวะและทำหน้าที่อย่างอิสระเป็นตัวของตัวเอง

สรุปได้ว่า แนวคิดของทฤษฎีจิตวิเคราะห์เชื่อว่าผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็กในช่วง 6 ปี แรกของชีวิตโดยเฉพาะพ่อแม่ เป็นผู้ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อบุคลิกภาพ ความสมบูรณ์ของอารมณ์และสุขภาพจิตของเด็ก แนวคิดดังกล่าวชี้แนะว่าเด็กควรได้รับการเลี้ยงดูตอบสนองความต้องการทางร่างกายและจิตใจอย่างพอเพียงจากผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดเด็กที่สุด จะทำให้เด็กมีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์ที่มั่นคง เป็นตัวของตัวเอง รู้จักควบคุมยับยั้งความคิดและความรู้สึกของตนเอง เด็กจะมีการพัฒนาที่ดีและสมบูรณ์ เป็นพื้นฐานสำคัญของทักษะชีวิตด้านอารมณ์และสังคมเมื่อเด็กพัฒนาเป็นผู้ใหญ่

5.1.2 ทฤษฎีจิตสังคมของอีริคสัน เป็นศิษย์ของแอนนา ฟรอยด์ บุตรสาวคนสุดท้องของซิกมันด์ ฟรอยด์ ถึงแม้อีริคสันจะอยู่ในกลุ่มนักทฤษฎีจิตวิเคราะห์ แต่แนวคิดของอีริคสัน บางครั้งถูกเรียกว่าทฤษฎีจิตสังคม (Psychosocial Theory) เพราะครอบคลุมไปตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์มิได้หยุดที่ช่วงวัยรุ่นเช่นทฤษฎีของฟรอยด์ อีริคสันเชื่อว่า บุคลิกภาพของเด็กจะพัฒนาไปในทางบวกหรือลบ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของการตอบสนองจากสภาพแวดล้อมรอบตัวตามขั้นพัฒนาการในแต่ละวัย ถ้าเด็กได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ตนพอใจในช่วงอายุนั้น เด็กจะมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่ดีและเหมาะสม ถ้าหากเด็กพบสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีเด็กก็จะขาดความสุขและมองโลกในแง่ร้ายได้ (จิตตินันท์ เดชะคุปต์, 2555)

อีริคสันมีความคิดพื้นฐานในการพัฒนาทฤษฎี คือ พัฒนาการของมนุษย์จะเป็นไปตามลำดับขั้น โดยพัฒนาการขั้นสูงจะเกิดขึ้นหลังจากที่ได้มีการพัฒนาในขั้นต้นแล้ว และเนื่องจากมนุษย์ทุกคนมีความต้องการพื้นฐานอย่างเดียวกัน การเปลี่ยนแปลงทางจิตสังคมของมนุษย์นั้นจะเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์จึงแบ่งการพัฒนาทางจิตสังคมออกเป็นขั้น ๆ ในแต่ละขั้นจะมีปมขัดแย้ง เป็นวิกฤติที่แต่ละบุคคลต้องประสบวิกฤติขัดแย้งนี้จะแตกต่างกันไปตามขั้นของการพัฒนา และการพัฒนาทางจิตสังคม คือการผ่านพ้นวิกฤติขัดแย้งจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง การพัฒนาที่ดีก็จะก่อให้เกิดบุคลิกภาพที่ดี บุคลิกภาพที่ดี หมายถึงการที่บุคคลได้พัฒนาความรู้สึกในทางบวกมากกว่าความรู้สึกในทางลบ เช่น เกิดความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองมากกว่าอายหรือเคลือบแคลงสงสัย (วสพร นิชรัตน์, 2557)

อีริคสันกล่าวถึงพัฒนาการทางจิตสังคม ประกอบด้วย 8 ขั้น ที่มนุษย์ทุกคนต้องผ่าน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ความไว้วางใจกับความไม่ไว้วางใจ อายุ 0-1 ปี ขั้นที่ 2 ความเป็นตัวของตัวเองกับความละอายและความสงสัยไม่แน่ใจ อายุ 1-3 ปี ขั้นที่ 3 ความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด อายุ 3-6 ปี ขั้นที่ 4 ความขยันหมั่นเพียรกับความรู้สึกมีปมด้อย อายุ 6-12 ปี ขั้นที่ 5 ความเข้าใจตนเองกับความสับสนในตนเอง อายุ 12-20 ปี ขั้นที่ 6 ความเป็นมิตรกับความโดดเดี่ยว อายุ 20-40 ปี ขั้นที่ 7 ความรับผิดชอบทำตนเป็นประโยชน์กับความเฉื่อยชา อายุ 40-60 ปี และขั้นที่ 8 ความสงบสุขกับความท้อแท้สิ้นหวัง อายุ 60 ปี ขึ้นไป

สรุปได้ว่า ทฤษฎีจิตสังคมของอีริคสันแสดงให้เห็นอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมทางสังคม สามารถสร้างบุคลิกภาพของมนุษย์เราได้ทั้งในแง่ดีและไม่ดี เป็นผลจากความสำเร็จหรือความล้มเหลวของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสิ่งแวดล้อมและบุคคลอื่นในแต่ละช่วงวัย เด็กต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางสังคมและทางวัฒนธรรม ดังนั้น ทักษะชีวิตด้านอารมณ์และสังคมของเด็กปฐมวัยจึงเกิดจากประสบการณ์ที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ทารก รวมทั้งความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงวัยก็มีผลต่อการรับรู้เกี่ยวกับตนเองของเด็กปฐมวัยเช่นกัน

5.1.3 ทฤษฎีความผูกพันของโบลบี เป็นจิตแพทย์ที่เข้าร่วมอยู่ในคณะกรรมการขององค์การอนามัยโลก (WHO) หลังสงครามโลกครั้งที่สอง เพื่อทำการศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพจิตของเด็กกำพร้า และรายงานของโบลบีชื่อว่า "การดูแลของผู้เป็นแม่และสุขภาพจิต (Maternal Care and Mental Health) โบลบีให้ข้อมูลถึงความทุกข์โศกในส่วนลึกที่มีในเด็ก ๆ ที่โบลบีได้เห็นและในมุมมองของโบลบีความลึกซึ้งและปฏิกิริยาที่เด็กมีต่อการแยกจากแม่หรือผู้ใหญ่ที่เด็กใกล้ชิดนั้นไม่สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีใดในเวลานั้น โบลบีพยายามศึกษางานวิจัยต่าง ๆ เพื่อความเข้าใจใหม่ ๆ ในความสัมพันธ์ของเด็ก เด็กผูกพันและแสดงอาการเมื่อแยกจากแม่หรือผู้ใหญ่ที่เด็กใกล้ชิดอย่างไร ขั้นพัฒนาการความผูกพันของโบลบี มี 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ก่อนความผูกพัน (Pre-attachment) ช่วงอายุ 0-2 เดือน ทารกแสดงกิริยาตอบสนองเมื่อเห็นคนแปลกหน้าไม่แตกต่างกันกับบุคคลที่ดูแลตน

ขั้นที่ 2 สร้างความผูกพัน (Attachment-in-the-making) ช่วงอายุ 2-7 เดือน ทารกจดจำหรือแสดงอาการรู้จักบุคคลที่คุ้นเคยใกล้ชิด

ขั้นที่ 3 แสดงความผูกพันชัดเจน (Clear-cut attaching) ช่วงอายุ 7-24 เดือน เด็กต่อต้านการแยกจาก กลัวหรือกังวลคนแปลกหน้ามากขึ้น

ขั้นที่ 4 หุ้นส่วนที่เกี่ยวพันกันอย่างมีเป้าหมายชัดเจน (Goal-corrected partnership) ช่วงอายุ 24 เดือนเป็นต้นไป เข้าใจความต้องการของผู้เลี้ยงดูแต่บางครั้งอาจไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ทฤษฎีนี้อธิบายว่าพฤติกรรมความผูกพันเป็นการแสดงออกของทารกเพื่อทำให้เกิดความใกล้ชิดทางกายกับบุคคลที่ทารกผูกพัน พฤติกรรมนี้จะมากขึ้นเมื่อทารกตกใจกลัว เครียดหรือกังวล และลดลงเมื่อทารกรู้สึกปลอดภัยและมั่นคง ตัวอย่างพฤติกรรมที่แสดงถึงความผูกพัน เช่น คลอเคลียอยู่ใกล้แม่ ร้องไห้ หรือแข็งขืนเมื่อต้องจากแม่ เมื่อเด็กมีวุฒิภาวะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ความต้องการบุคคลที่ผูกพันลดลง แต่พฤติกรรมความผูกพันนั้นจะยังคงมีอยู่ตลอดชีวิตและจะพบว่าในเวลาที่เกิดความเครียดหรือวิตกกังวลก็จะกลับคืนแสวงหาการปลอบโยนและความอุ่นใจจากผู้ที่ตนผูกพันใกล้ชิด

สรุปได้ว่า ทฤษฎีความผูกพันคือ การก่อเกิดความผูกพันระหว่างเด็กกับบุคคลที่ดูแลใกล้ชิดเด็กที่สุด ถ้าความผูกพันนั้นเป็นประสบการณ์ความผูกพันที่ดีในช่วงแรกของชีวิต โดยเฉพาะ 2 ปีแรก เด็กจะเป็นบุคคลในสังคมที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความพยายามและเชื่อว่าตนจะประสบความสำเร็จในการทำสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตด้านอารมณ์และสังคม ความผูกพันที่ดีของเด็กกับบุคคลที่ดูแลใกล้ชิดจะช่วยให้เด็กดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ราบรื่นขึ้น รู้สึกปลอดภัยและมั่นคงเพราะเชื่อมั่นว่าเมื่อตนมีปัญหาย่อมมีผู้ร่วมรับรู้และคอยดูแลช่วยเหลือตนอยู่

5.1.4 ทฤษฎีสังคมเชิงปัญญาของแบนดูรา เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้นำเสนอทฤษฎีสังคมเชิงปัญญา (Social Cognitive Theory) โดยเน้นว่าการเรียนรู้ของมนุษย์เราเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคล ความคิด พฤติกรรม การกระทำ และสิ่งแวดล้อม เป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) พฤติกรรมที่ผู้อื่นกระทำ การเรียนรู้จากการสังเกต คือ การเลียนแบบจากตัวแบบ เช่น เด็กผู้ชายสังเกตเห็นพฤติกรรมก้าวร้าวที่พ่อแสดงออกเป็นประจำอาจจะไปแสดงกับเพื่อนของตนบ้าง หรือเด็กผู้หญิงสังเกตเห็นครูพูดกับเด็กอื่นในลักษณะถากถางหรือเย้ยหยันอาจนำไปพูดกับคนอื่นบ้าง ซึ่งจะเห็นว่ามนุษย์เรานั้นได้ทั้งพฤติกรรม ความคิด และความรู้สึก ผ่านการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2562 น. 20-34)

แบนดูรากล่าวว่า คุณลักษณะของตัวแบบและผู้เลียนแบบมีความสำคัญเท่า ๆ กัน เนื่องจากการเรียนรู้พฤติกรรมสำคัญทั้งที่เป็นพฤติกรรมสังคมทางบวก และพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อสังคมนั้น ต่างเน้นความสำคัญของการเรียนรู้แบบสังเกตหรือการเลียนแบบจากตัวแบบ ซึ่งอาจเป็นตัวแบบที่มีชีวิต เช่น พ่อแม่ ครู เพื่อน หรือตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์จากสื่อต่าง ๆ เช่น หนังสือ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ การเรียนรู้โดยการสังเกต ประกอบด้วย 2 ขั้น คือ 1) ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้ และ 2) ขั้นการกระทำหรือการแสดงออก ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางปัญญาที่ผู้เลียนแบบสามารถควบคุมกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเอง โดยเข้าใจถึงผลที่จะเกิดตามมาของพฤติกรรม ถ้าผลที่เกิดตามมาคือรางวัล ผู้เลียนแบบจะมีความพอใจพฤติกรรมของตนเอง กระทำพฤติกรรมนั้นซ้ำอีก แต่ถ้าผลที่ตามมาเป็นการลงโทษก่อให้เกิดความไม่พอใจก็จะหลีกเลี่ยงไม่ทำอีก

สรุปได้ว่า ทฤษฎีของแบนดูราจะไม่แยกออกเป็นขั้นตอน แต่จะพิจารณาจากกระบวนการของการเจริญเติบโตทางสติปัญญาและสังคม การเรียนรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลหรือความคิดพฤติกรรมหรือการกระทำ และสิ่งแวดล้อม เป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตพฤติกรรมที่ผู้อื่นกระทำ หรือเรียนรู้โดยการเลียนแบบจากตัวแบบ การสร้างเสริมทักษะชีวิตด้านอารมณ์และสังคมให้กับสังคมด้วยเช่นกันเด็กปฐมวัย จึงจำเป็นต้องมีตัวแบบหรือแบบอย่างที่ดีสำหรับเด็กปฐมวัยในการเรียนรู้ที่จะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมด้วยเช่นกัน

5.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตด้านการคิด

นักจิตวิทยาและนักการศึกษาต่างให้ความสนใจและเห็นความสำคัญของทักษะชีวิตด้านการคิดของชีวิตวัยเด็ก โดยเฉพาะช่วงอายุ 6 ปีแรกของชีวิต ถือเป็นระยะที่สำคัญที่สุดในการวางรากฐานทักษะชีวิตด้านการคิดของเด็กที่จะพัฒนาเป็นที่รู้จักคิดอย่างมีวิจารณญาณคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มีจริยธรรม ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตด้านการคิดของเด็กปฐมวัย 4 ทฤษฎี คือ 1) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของพีอาเจท์ 2) ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของไวกอตสกี้ 3) ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคห์ลเบอร์ก และ 4) ทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์

5.2.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของพีอาเจท์ เกิดเมื่อ ค.ศ. 1896 ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์ และเสียชีวิตเมื่อ ค.ศ. 1980 เป็นนักทฤษฎีคนสำคัญที่ได้รับการยอมรับอย่างมากในเรื่องพัฒนาการทางสติปัญญา พีอาเจท์เชื่อว่า มนุษย์เกิดมาพร้อมวุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามระดับอายุ ประสบการณ์ที่ได้รับ และค่านิยมที่ถ่ายทอดมาจากสังคม พีอาเจท์เชื่อว่า สกีมา

(Schema) คือโครงสร้างความรู้ของมนุษย์เราที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยการรับเอาความรู้ใหม่เข้ามาในโครงสร้างและปรับโครงสร้างความรู้เดิมให้กับความรู้ใหม่ เพื่อให้เกิดความสมดุล กระบวนการนี้จะนำไปสู่การพัฒนาทางสติปัญญาจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง ซึ่งการพัฒนาทางสติปัญญาของทุกคนมีลักษณะเดียวกันในช่วงอายุเท่ากัน และแตกต่างกันในช่วงอายุที่ต่างกันโดยเริ่มจากการสัมผัส ต่อมาเกิดความคิดทางรูปธรรม และพัฒนามาเรื่อย ๆ จนถึงนามธรรมเป็นการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตาม ลำดับขั้น พัฒนาการทางสติปัญญาตามทฤษฎีของพีอาเจท์ แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นประสาท สัมผัสและการเคลื่อนไหว (แรกเกิดถึง 2 ปี) ขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (อายุ 2-7 ปี) ขั้นปฏิบัติการคิดแบบรูปธรรม (อายุ 7-11 ปี) และขั้นปฏิบัติการคิดแบบนามธรรม (อายุ 11 ปีขึ้นไป) ขั้นที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย 2 ขั้นตอนแรก ดังนี้

5.2.1.1 ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (Sensorimotor Stage) เด็กอายุแรกเกิดถึง 2 ปี เป็นขั้นที่เด็กเรียนรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้แก่ ตา หู ปาก จมูก ผิวสัมผัส และการเคลื่อนไหวเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว ระยะนี้เด็กยังไม่สามารถเชื่อมระหว่างอดีต ปัจจุบันและอนาคตได้ จะเห็นได้จากเด็กยังไม่สามารถติดตามมองหาวัตถุที่หายไปจากสายตา แต่จะเริ่มมองตามสิ่งของที่ตกจากมือได้ในช่วงปลายของขั้นนี้ ตลอดทั้งขั้นนี้เด็กยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง

5.2.1.2 ขั้นความคิดก่อนปฏิบัติการ (Preoperational Stage) เด็กอายุ 2-7 ปี แบ่งลักษณะการเตรียมการรู้คิดของเด็กเป็น 2 ระยะ คือ (จิตดินันท์ เดชะคุปต์, 2555)

ช่วงอายุ 24 ปี เด็กจะเริ่มพัฒนาการใช้ภาษาได้ดีขึ้นและเรียนรู้การใช้สัญลักษณ์ (ภาษา) หรือสัญญาณ (ท่าทาง) ในการสื่อความหมายเพิ่มมากขึ้น ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ของเด็กเกิดจากการเลียนแบบบุคคลและสภาพแวดล้อมใกล้ตัว ทำให้เกิดเป็นภาพในใจที่เด็กแสดงออกมาจากสิ่งที่เด็กรับรู้ทางกายภาพหรือสิ่งที่มองเห็นมากกว่าการรู้คิดด้วยตนเอง เด็กปฐมวัยจึงไม่สามารถคิดอย่างมีเหตุผลหรือคิดย้อนกลับได้ และยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่ง โดยเชื่อว่าความคิดของตนเองเป็นใหญ่ที่สุด ไม่เข้าใจความคิดของผู้อื่นที่อาจแตกต่างจากความคิดของตนเองได้

ช่วงอายุ 4-7 ปี เด็กจะเริ่มเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและวัตถุในสภาพแวดล้อมได้ดีขึ้น รู้จักใช้สิ่งที่เป็นตัวแทนในการสื่อความคิดภายในจากจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ต่าง ๆ อันนำไปสู่การทำความเข้าใจในความหมายของสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงมากขึ้น ในระยะนี้เด็กจะเรียนรู้และจดจำสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ดีขึ้น สามารถเชื่อมโยงภาพในใจและคาดการณ์สถานการณ์บางอย่างล่วงหน้าจากประสบการณ์ซ้ำ ๆ ที่เกิดได้รับแม้ว่าเหตุผลจะยังไม่สมจริงนัก รู้จักแยกประเภทและจัดหมวดหมู่สิ่งของ เริ่มเข้าใจสภาพเดิมของสิ่งต่าง ๆ เมื่ออายุมากขึ้นเด็กจะเรียนรู้และสามารถทำความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ ด้วยเหตุและผลตามหลักความเป็นจริงได้มากขึ้นทีละเล็กน้อย สิ่งของกระตุ้นให้เด็กเรียนรู้จากการกระทำ เล่น สำรวจ ทดลอง ตั้งคำถาม ค้นหาคำตอบด้วยตนเองจะช่วยพัฒนาการคิดของเด็กปฐมวัย แนวคิดทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของพีอาเจท์ชี้แนะให้เห็นว่าการปลูกฝังทักษะชีวิตด้านการคิดให้เด็กปฐมวัยนั้น ต้องให้เด็กมีประสบการณ์ตรงผ่านการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้าและการเคลื่อนไหว มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม กับเด็กอื่นและผู้ใหญ่ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของเด็กถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้ทักษะชีวิต

5.2.2 ทฤษฎีพัฒนากรทางสติปัญญาของไวกอตสกี้ Vygotsky เกิดเมื่อ ค.ศ. 1896 เป็นนักจิตวิทยาชาวรัสเซียและเสียชีวิตเมื่อ ค.ศ. 1934 ไวกอตสกี้ได้พัฒนาทฤษฎีทางสติปัญญา ชื่อว่า ทฤษฎีวัฒนธรรมทางสังคม เชื่อว่า ความสามารถทางสติปัญญาของเด็กเป็นผลมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและบริบทของสังคม โครงสร้างทางสติปัญญาของเด็กจะพัฒนาขึ้นเมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในสังคมถึงแม้แต่ละสังคมจะมีลักษณะแตกต่างกัน แต่สิ่งที่เด็กได้เรียนรู้จากสังคมเหมือน ๆ กันหมด คือ ทักษะการใช้ภาษา กฎกติกาของสังคม วัฒนธรรมและประเพณีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ทักษะทางภาษามีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาทางสติปัญญา

ไวกอตสกี้ เชื่อว่า การที่เด็กมีโอกาสใช้ภาษาพูดคุยกับผู้ใหญ่เกี่ยวกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันทุกวันมีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะไม่เพียงแต่สร้างความรู้ทางภาษาเท่านั้น แต่ยัง ทำให้เด็กตระหนักในความคิดและการแปลความหมายของประสบการณ์ที่ตนเองได้รับ การสนทนาพูดคุยกันนั้นมีความจำเป็นทำให้เกิดความชัดเจนในประเด็นสำคัญและยังช่วยให้คนเราเรียนรู้จากการคิดต่อสื่อสารมากขึ้น เด็กแก้ปัญหาโดยใช้คำพูดช่วยเช่นเดียวกับใช้ตาและมือ สิ่งสำคัญในความคิดของไวกอตสกี้ คือ ความคิดที่ว่าเด็กสังเกตการสนทนา ความกลมกลืนกันของการรับรู้ คำพูด และการกระทำ ซึ่งทำให้เด็กเข้าใจในสถานการณ์นั้น หรือกล่าวได้ว่าเด็กแปลบริบทการแสดงออกทางสีหน้า และภาษาร่างกายเพื่อเข้าใจความหมาย ไวกอตสกี้พัฒนาแนวคิดสำคัญ คือ สภาวะการเรียนรู้ของเด็ก เป็นระยะห่างระหว่างสิ่งที่เด็กสามารถทำได้ด้วยตนเองตามลำพังกับการที่เด็กสามารถทำได้โดยการช่วยเหลือจากบางคนที่มีทักษะและประสบการณ์มากกว่าอาจเป็นผู้ใหญ่หรือเด็กอื่น ไวกอตสกี้เชื่อว่า ปัจจัยสำคัญมิใช่เด็กเกิดความรู้หรือความเข้าใจเท่านั้น แต่เป็นความสามารถของเด็กที่จะเรียนรู้โดยได้รับการช่วยเหลือ เช่น เด็กสองคนมีความสามารถในระดับเหมือนกัน แต่ระดับความสำเร็จต่างกันเพราะความสามารถที่จะได้รับต่างกัน จากเหตุผลนี้ไวกอตสกี้จึงคัดค้านการวัดความสำเร็จจากการช่วยเหลือหรือการสอนจากผู้ให้ความสามารถของเด็กด้วยแบบทดสอบทางสติปัญญา แต่เชื่อว่าผู้ใหญ่สามารถสังเกตว่าเด็กเรียนรู้อย่างไรในงานที่ทำ

สรุปได้ว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของไวกอตสกี้เน้นว่า สติปัญญาของเด็กจะพัฒนาขึ้นจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในสังคม การสื่อสารช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ภาษา กฎกติกาของสังคม วัฒนธรรมและประเพณี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้ภาษามีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาสติปัญญาของเด็ก และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมจะสนับสนุนให้เด็กเรียนรู้ทักษะชีวิตด้านการสื่อสารดียิ่งขึ้น

5.2.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคห์ลเบอร์ก (Lavrence Kohberg) ชาวอเมริกันศึกษาจริยธรรมโดยใช้ทฤษฎีพีอาเจท์เป็นพื้นฐาน ทำการศึกษาการให้เหตุผลทางจริยธรรม ของมนุษย์ตั้งแต่วัยเด็กถึงวัยผู้ใหญ่ โดยใช้สถานการณ์ที่มีความขัดแย้งทางจริยธรรม พบว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของมนุษย์ขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางสติปัญญา ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรม แบ่งเป็น 3 ระดับ แต่ละระดับประกอบด้วย 2 ขั้นย่อย

ระดับ 1 ระดับก่อนกฎเกณฑ์ การตัดสินทางจริยธรรมอยู่บนพื้นฐานความต้องการของตนเองและกฎเกณฑ์ของผู้มีอำนาจเหนือกว่า แบ่งเป็นขั้นย่อย คือ ขั้นที่ 1 พฤติกรรมหลีกเสี่ยงการถูกลงโทษและทำตามคำสั่ง และขั้นที่ 2 พฤติกรรมสนองความต้องการของคนและผลประโยชน์ทำดีกับบุคคลอื่นเพราะต้องการให้บุคคลนั้นดีกับคน

ระดับ 2 ระดับกฎเกณฑ์ การตัดสินทางจริยธรรมระดับนี้ขึ้นอยู่กับมาตรฐานของผู้อื่น เช่น พ่อแม่กฎหมายของคนเมือง สังคม แบ่งเป็นขั้นย่อย คือ ขั้นที่ 3 เป็นคนดีเพื่อให้กลุ่มหรือสังคมยอมรับ เช่นเด็กและวัยรุ่นมักจะรับเอามาตรฐานจริยธรรมของพ่อแม่มาใช้ ต้องการให้พ่อแม่คิดว่าตนเป็นเด็กดี และขั้นที่ 4 ปฏิบัติตามกฎระเบียบสังคม เช่น วัยรุ่นอาจพูดว่า เพื่อให้ชุมชนทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสมาชิกของชุมชนจำเป็นต้องยึดมั่นในกฎระเบียบของสังคม

ระดับ 3 ระดับกฎเกณฑ์ เป็นระดับสูงสุดของทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคห์ลเบอร์ก ในระดับนี้เป็นจริยธรรมตามหลักสากลอย่างสมบูรณ์ ไม่ขึ้นอยู่กับมาตรฐานของผู้อื่น บุคคลจะสำนึกในวิถีทางจริยธรรม สำรวจตัวเลือก ตัดสินใจยึดเป็นหลักจริยธรรมส่วนบุคคล ระดับนี้แบ่งเป็นขั้นย่อย คือ ขั้นที่ 5 ทำตามพันธสัญญาที่ตกลงไว้ในสังคม เป็นความดีงามที่คนส่วนใหญ่ยอมรับ เช่น เป็นครูที่ทุ่มเทเสียสละเวลาอบรมดูแลเด็กด้วยความรักความเอื้ออาทรและเมตตาเด็กอย่างจริงใจ และขั้นที่ 6 ยึดถือในหลักการคุณธรรมสากล เป็นขั้นสูงสุดของทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคห์ลเบอร์ก ในขั้นนี้บุคคลพัฒนามาตรฐานคุณธรรมบนพื้นฐานของสิทธิมนุษชนตามหลักสากล เมื่อเผชิญกับ ความขัดแย้งระหว่างกฎและสติรู้ผิดชอบ บุคคลนั้นจะทำตามสติรู้ผิดชอบแม้การตัดสินใจนั้นอาจเป็นอันตรายต่อตน

สรุปได้ว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคห์ลเบอร์กเป็นทฤษฎีการให้เหตุผลทางจริยธรรมของมนุษย์ตั้งแต่วัยเด็กถึงวัยผู้ใหญ่ โดยเชื่อมโยงพัฒนาการด้านสังคมกับสติปัญญาใช้เหตุผลตัดสินว่าสิ่งใดถูกหรือผิด แต่ละขั้นจะพัฒนาไปตามลำดับ เช่น จากพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการถูกลงโทษมาเป็นพฤติกรรมเพื่อรางวัลต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน กฎระเบียบของสังคม กฎหมายและระเบียบ มนุษยธรรมและหลักการคุณธรรมสากล ตามลำดับจนถึงระดับสูงสุดที่น้อยคนจะพัฒนามาถึง แนวคิดของทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคห์ลเบอร์กชี้แนะว่าการปลูกฝังทักษะชีวิตทางด้านการคิดให้กับเด็กปฐมวัยสภาพแวดล้อมทางสังคม การอบรมเลี้ยงดูเพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ อาทิ ทางจริยธรรม เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพมีทักษะชีวิตที่ดีทำให้สังคมเกิดความสงบสุข

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

5.2.4 ทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์ (Howard Garder) เกิดในมลรัฐเพนซิลวาเนีย ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อ ค.ศ. 1943 เป็นศาสตราจารย์ทางด้านการคิด การศึกษาที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ทำงานที่เกี่ยวกับจิตวิทยาหลายด้าน การ์ดเนอร์ได้พยายามคิดหาคำจำกัดความของ “ปัญญา” และได้รวมความสามารถของมนุษย์ที่หลากหลายเข้ามาอยู่ในพฤติกรรมทางปัญญา ดังนั้น แนวคิดเรื่องปัญญาของการ์ดเนอร์จึงต่างจากแนวคิดเดิม

การพัฒนาทฤษฎีแห่งปัญญา การ์ดเนอร์ไม่ได้ตั้งต้นจากแบบทดสอบเชาวน์ปัญญาที่มีอยู่และไม่สนใจที่จะทำนายความสำเร็จและความล้มเหลวในการเรียนในโรงเรียน แต่สิ่งที่จุดประกายความคิดของการ์ดเนอร์ คือ ความสามารถด้านต่าง ๆ ของจิต และทำให้การ์ดเนอร์เริ่มศึกษาว่าความสามารถต่าง ๆ รูปออกมาในหนังสือเรื่อง ขอบเขต เติบโตพัฒนาไปได้อย่างไร ผลงานศึกษาวิจัยเรื่อง ของจิต การ์ดเนอร์ระบุว่าปัญญามีหลายชนิด และนิยามปัญญาไว้ดังนี้

ปัญญา คือ ความสามารถในการแก้ปัญหาที่บุคคลพบในชีวิตจริง

ปัญญา คือ ความสามารถในการผูกปัญหาสำหรับหาทางแก้ได้

ปัญญา คือ ความสามารถในการสร้างหรือประดิษฐ์ หรือการให้บริการที่เป็นที่ต้องการและนับถือในสังคมวัฒนธรรมที่บุคคลอยู่

ใน ค.ศ. 1999 การ์ดเนอร์ได้ปรับความหมายของ “ปัญญา” ใหม่เป็น “ปัญญา คือ ความสามารถทางชีวจิตวิทยา เป็นกระบวนการให้ได้มาซึ่งข้อมูล แต่ละคนจะแสดงออกในแต่ละบริบทของวัฒนธรรมที่คนอยู่ เพื่อแก้ปัญหาและสร้างผลงานที่มีคุณค่าแก่สังคม” ทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์แบ่งปัญญาออกเป็น 9 ด้าน (เยาวพา เดชะคุปต์, 2554) ประกอบด้วย

1. ปัญญาด้านภาษา หมายถึง ความสามารถในการใช้ภาษาทั้งพูดฟัง อ่าน เขียน แสดงออกถึงความเป็นตัวตนทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรอง และใช้ภาษาเป็นแนวทางในการจดจำข้อมูล

2. ปัญญาด้านตรรกะ-คณิตศาสตร์ หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล การเข้าใจเชิงเหตุผล การอนุมาน การคิดเชิงตรรกะ ปัญญาด้านนี้เชื่อมโยงกับการคิดเชิงวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์

3. ปัญญาด้านดนตรี หมายถึง ความสามารถในการแสดงออก การเข้าใจและการชื่นชมในแบบแผนของดนตรี รวมทั้งการจำ การผลิตเสียงดนตรี จังหวะ ทำนอง สร้างสรรค์งานด้านดนตรี

4. ปัญญาด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว หมายถึง ความสามารถในการใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในการแก้ปัญหา และความสามารถทางสมองในการประสานสัมพันธ์การเคลื่อนไหวร่างกายได้คล่องแคล่ว

5. ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ หมายถึง ความสามารถในการมองเห็นภาพหรือคิดเป็นภาพและมีประสาทสัมผัสทางทิศทางและสถานที่ รู้จักและใช้แบบแผนของที่ว่างและบริเวณได้อย่างเหมาะสม สามารถเห็นรายละเอียดและจำลองสิ่งที่เห็นเป็นภาพหรือกราฟหรือตารางได้

6. ปัญญาด้านความเข้าใจระหว่างบุคคล หมายถึง ความสามารถในการสังเกตรับรู้ความรู้สึกและอารมณ์ของผู้อื่น มักเป็นผู้ที่มีลักษณะเป็นมิตรและเปิดเผย สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพร่วมกับผู้อื่นได้ดีจุดมุ่งหมายในชีวิตตามความเป็นจริง สามารถใช้ข้อมูลต่าง ๆ มาพัฒนาตนเอง

7. ปัญญาด้านความเข้าใจตนเอง หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจสภาพอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง ใช้ความรู้สึกและความเข้าใจตนเองในการดำเนินชีวิตและวางจุดมุ่งหมายในชีวิตตามความเป็นจริง สามารถใช้ข้อมูลต่าง ๆ มาพัฒนาตนเอง

8. ปัญญาด้านธรรมชาติ หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติและปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ รู้จักและเข้าใจสิ่งแวดล้อมอย่างลึกซึ้งและตระหนักถึงความสามารถของตนที่จะมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ธรรมชาติ

9. ปัญญาด้านอัตถภาวนิยม จิตนิยม หรือการดำรงคงอยู่ของชีวิต หมายถึง ความสามารถและความไวในการจับประเด็นคำถามที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ความเข้าใจความสัมพันธ์ของร่างกาย จิตใจและจิตวิญญาณความหมายของชีวิต เราอยู่ที่นี่ได้อย่างเข้าใจสัจธรรมของโลกและชีวิต การ์ดเนอร์มองปัญญาแยกเป็นส่วน ๆ ปัญญาทั้ง 9 ด้าน นี้เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมจะเชื่อมโยงกันยากที่จะทำงานตามลำพังแต่จะทำงานไปพร้อม ๆ กัน และมักจะใช้ร่วมกันในขณะที่คนเราพัฒนาทักษะหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ มุมมองที่สำคัญ 3 ประการ ของการ์ดเนอร์เกี่ยวกับทฤษฎีพหุปัญญา คือ ประการแรก ทฤษฎีพหุปัญญามองการคิดของมนุษย์ในแง่กระบวนการที่สมบูรณ์ และมนุษย์สร้างกระบวนการคิดพื้นฐานของปัญญา ประการที่สอง มนุษย์มีปัญญาที่แตกต่างกัน ทำอย่างไรจึงจะใช้ความสามารถของมนุษย์ที่มีความเอกภาพนั้น การแสดงออกทางปัญญาที่หลากหลายให้ดีที่สุด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

และประการที่สาม พหุปัญญาเหล่านี้สามารถใช้ได้ทั้งทางสร้างสรรค์และทำลาย การ์ดเนอร์ต้องการให้เด็ก ๆ เข้าใจโลก ไม่ใช่เพราะโลกมีความน่าพิศวงและจิตใจของมนุษย์น่าสงสัยใคร่รู้ แต่ต้องการให้เด็กเข้าใจโลก เพราะเด็กจะได้ทราบบทบาทในการทำโลกนี้ให้ดีขึ้นกว่าเดิม ความรู้เหมือนคุณธรรม แต่จะต้องเข้าใจถ้ามนุษย์ต้องการจะหลีกเลี่ยงความผิดพลาดในอดีตที่ผ่านมาและพัฒนาไปสู่ทิศทางที่ดีกว่า ส่วนสำคัญของความเข้าใจนั่นคือ การรู้ว่า “เราคือใคร และเราจะทำอะไรได้บ้าง” เหนือสิ่งอื่นใดจะต้องสังเคราะห์ความเข้าใจของตนเองหรือการกระทำที่แสดงถึงความเข้าใจ ที่สำคัญคือ สิ่งที่ตัวเราแสดงออก ตัวเราเป็นมนุษย์ในโลกที่ไม่สมบูรณ์ซึ่งตัวเราอาจจะได้รับผลกระทบที่ดีหรือไม่ดีได้ (เยาวพา เดชะคุปต์, 2554)

สรุปได้ว่า ทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์แบ่งปัญญาออกเป็น 9 ด้าน ปัญญาด้านภาษา ปัญญาด้านร่างกายเคลื่อนไหวภาษา ปัญญาด้านตรรกะ-คณิตศาสตร์ ปัญญาด้านดนตรี ปัญญาด้านความเข้าใจตนเอง ปัญญาด้านเข้าใจบุคคล ปัญญาด้านมิติสัมพันธ์ ปัญญาด้านการดำรงชีวิต ปัญญาด้านธรรมชาติ ปัญญา 9 ด้าน เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม ปัญญาด้านต่าง ๆ สามารถทำงานร่วมกันได้ และทุกคนมีปัญญาทั้ง 9 ด้าน มากบ้างน้อยบ้างต่างกันไป แต่ปัญญาทุกด้านสามารถพัฒนาเพิ่มพูนได้และจะเป็นพื้นฐานสำคัญของทักษะชีวิตทุกด้าน ที่ช่วยให้เด็กปฐมวัยสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมต่อไปได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข

6. การส่งเสริมทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

เด็กช่วงอายุ 3-6 ปี ครูผู้สอน ผู้ดูแลเด็กถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมทักษะชีวิตให้กับเด็ก เพื่อนในวัยเดียวกันที่เด็กได้เล่นหรือทำกิจกรรมร่วมกัน จะเป็นบุคคลที่ช่วยเหลือและสนับสนุนให้เด็กมีทักษะชีวิตที่ดีขึ้นด้วย โดยผ่านแนวการปฏิบัติ วิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้ตัวแบบการเสริมแรง พฤติกรรมเชิงบวก การรับรู้ความสามารถของตนเอง การทำงานร่วมกันที่เน้นปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ดังนี้

6.1 การสร้างเสริมทักษะชีวิตด้านอารมณ์ การตระหนักรู้และการควบคุมตนเอง การตระหนักรู้ในทัศนะผู้อื่น การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง ซึ่งอีริคสัน (Erikson) นักทฤษฎีจิตสังคม กล่าวว่า เด็กวัย 3-6 ปี มีพัฒนาการอยู่ในขั้นสร้างความคิดริเริ่ม กับความรู้สึกผิด เป็นวัยที่เด็กเริ่มเข้าสู่โรงเรียน มีความสามารถทางกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส พึ่งตนเองได้ดีในการเคลื่อนไหวและสามารถสื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจได้ เด็กจึงอยากเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว เด็กจะรู้จักร่วมมือในการวางแผนและปฏิบัติกิจกรรม ขบวนการทางสังคม เป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดอารมณ์รื่นเริงโกรธเคือง ผู้ใหญ่ที่ควบคุมเด็กมากเกินไปจะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกผิด และกลัวการถูกลงโทษหรือกลาย เป็นเด็กที่ชอบหลีกหนีความจริงโดยใช้ความคิดฝัน หรืออาจแสดงความก้าวร้าวออกมาเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนต้องการ (ตรีเรือน แก้วกังวาน, 2553) มีผลต่อการรับรู้ความสามารถของตนเอง เกิดความคับข้องใจ การแสดงออกที่ไม่เหมาะสม แต่หากครูส่งเสริมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติภายใต้ขอบเขตที่เหมาะสม เด็กได้แสดงความสามารถที่มีอยู่ในตน ยอมรับและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ครูและผู้ดูแลเด็กสามารถปลูกฝังและสร้างเสริมทักษะชีวิตด้านอารมณ์ได้ดังต่อไปนี้

6.1.1 การจัดกิจกรรมการเล่น การเล่นที่จะช่วยสร้างเสริมให้เด็กระหนักรู้และรู้จักควบคุมตนเอง ตระหนักรู้ในทัศนะผู้อื่น สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนองได้ ครูสามารถสร้างเสริมได้ ให้เด็กเล่นร่วมกันกับเพื่อน ให้เด็กเล่นอิสระคนเดียว เด็กจะเลือกเล่นหรือทำในสิ่งที่ตนเองสนใจ

ทำให้เด็กเรียนรู้ความเป็นตนเอง รับรู้ความถนัด ความชอบ ความสนใจของตน และในขณะที่เด็กเล่นกับเพื่อน เช่น การเล่นบทบาทสมมติ เด็กจะได้เรียนรู้ และเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด บทบาทของผู้อื่น เด็กต้องใช้ความสามารถทางสมองในการแยกแยะคุณสมบัติ พฤติกรรม อารมณ์ ความคิด ระหว่างตัวเด็กเองให้ต่างจากบทบาทที่กำลังจะสวม เช่น เล่นสมมติเป็นหมอ พยาบาลกับคนไข้ เด็กจะได้เรียนรู้อารมณ์รู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ความเมตตา การเข้าใจความรู้สึกเจ็บปวดของผู้อื่น ซึ่งถือเป็นพื้นฐานในการสร้างเสริมการตระหนักรู้ในทัศนะผู้อื่น ต่อไปเมื่อเด็กเติบโตขึ้นในการเล่นกับเพื่อน เด็กจะได้เห็นความสามารถของเพื่อนที่แตกต่างไปจากตน ทำให้เด็กรู้จักยอมรับความแตกต่างของแต่ละบุคคล เด็กต้องรู้จักควบคุมอารมณ์หรือแสดงออกทางอารมณ์ให้เหมาะสม บทบาทของครูในการเล่นของเด็ก คือการให้เด็กที่มีความสามารถมากกว่า หรือมีวุฒิภาวะมากกว่า คอยช่วยเหลือเป็นตัวแบบในการปฏิบัติตัวขณะเล่นหรือการเข้ากลุ่มกับเพื่อน

6.1.2 การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีกปะ การตัดปะ กาวพิมพ์ภาพ การร้อย กรประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์และเหมาะกับพัฒนาการ เช่น การเล่นพลาสติกสร้างสรรค์ การสร้างรูปจากกระดานปักหมุด ช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็ก ทำให้ผ่อนคลาย ช่วยระบายอารมณ์ขุ่นมัวได้ ครูควรให้อิสระกับเด็กอย่างเพียงพอในการทำงาน และให้กำลังใจ คอยช่วยเหลือแนะนำ เปิดโอกาสให้เด็กเลือกทำกิจกรรมตามความชอบความสนใจ ไม่ควรบังคับให้เด็กทำตามครูสั่ง และถ้าเด็กคนใดที่ชอบทำกิจกรรมรูปแบบเดิมซ้ำ ๆ ครูสามารถส่งเสริมเด็กโดยการแนะนำ ให้เด็กสนใจกิจกรรมอื่นบ้าง เพื่อให้เด็กรู้ความชอบของตนอง เมื่อเด็กทำกิจกรรมได้สำเร็จ ควรให้แรงเสริมด้วยตัวเสริมแรงที่เด็กพึงพอใจ

6.2 การสร้างเสริมทักษะชีวิตด้านสังคม การเป็นสมาชิกในสังคมประชาธิปไตย และการมีพฤติกรรมสังคมทางบวก ซึ่งพัฒนาการหรือความสามารถในเด็กวัย 3-6 ปี คือ เด็กเริ่มชอบเล่นเป็นกลุ่มกับเพื่อน เด็กจะเริ่มเรียนรู้กระบวนการที่สำคัญและจำเป็นที่จะนำไปสู่การปฏิบัติตัวในสังคมที่ถูกต้องและเหมาะสม คือการปรับตัวให้บุคคลอื่นยอมรับ เพื่ออยู่ร่วมกับบุคคลรอบตัวได้ การร่วมมือกับเพื่อนในลักษณะกลุ่ม รู้จักการเป็นสมาชิกของกลุ่ม ยอมรับกฎกติกาของกลุ่ม รู้จักการปฏิเสธ รู้จักการรอคอย การแบ่งปัน รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายได้ การสร้างเสริมทักษะชีวิตด้านสังคมได้ดังต่อไปนี้

6.2.1 การจัดกิจกรรมการเล่น เด็กวัยนี้มีลักษณะของการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง การเล่นช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะลดตนเองจากการเป็นศูนย์กลางไปสู่การปฏิบัติที่ยอมรับคนอื่นมากขึ้น การสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นยังอยู่ในช่วงเวลาสั้น ๆ บ่อยครั้งมักจะเห็นว่าเด็กมีพฤติกรรมการแสดงดีสลับอารมณ์ไม่ดี ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงพฤติกรรมสังคมทางบวก เช่น การพูดจาไพเราะ การช่วยเหลือ การแบ่งปัน แนะนำเด็กด้วยความอ่อนโยน ชี้แนะระเบียบกฎกติกาในการเล่นหรือการอยู่ร่วมกันในสังคม ครูควรส่งเสริมเด็กเล่นเป็นกลุ่ม คละความสามารถของเด็กเพื่อให้เด็กเรียนรู้ในความแตกต่างของคนอื่น รู้จักยอมรับความรู้สึก ความคิดเห็น ความต้องการของผู้อื่น ส่งเสริมให้เด็กช่วยกันกำหนดข้อตกลง กติกาในการเล่น เพื่อฝึกการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย

6.2.2 การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ การให้เด็กทำกิจกรรมศิลปะแบบกลุ่มร่วมมือ โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้วางแผนทำงานร่วมกัน แสดงความคิดเห็นเพื่อให้ได้ผลงานออกมา การกำหนด

บทบาทหน้าที่ในการทำกิจกรรมให้ชัดเจน เช่น คนวาดรูป คนตัดกระดาษ คนระบายสี ครูมีเทคนิคที่ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น การจัดเตรียมอุปกรณ์วัสดุในการทำงานศิลปะ เช่น กรรไกร กาว ดินสอ สีต่าง ๆ ที่เด็กจะต้องรู้จักการแบ่งปัน รอคอยกัน ใช้ทำกิจกรรมภายในกลุ่ม ครูควรมีการกำหนดเวลาในการทำกิจกรรม เพื่อให้เด็กรู้จักรับผิดชอบในหน้าที่ได้รับมอบหมาย และเมื่อเด็กทำงานเสร็จแล้วก็ควรให้มีการออกมานำเสนอผลงานในแต่ละกลุ่ม เพื่อให้เด็กได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึกที่มีต่อการทำงาน และรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นจากเพื่อนและครูในการทำงานของกลุ่มตนเอง การรู้จักให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นกับเพื่อนในกลุ่มอื่น การสร้างคุณลักษณะช่วยให้เด็กเป็นสมาชิกในสังคมประชาธิปไตย และการมีพฤติกรรมสังคมทางบวกต่อไป

6.3 การสร้างเสริมทักษะชีวิตด้านการสื่อสาร การพัฒนาการความสามารถทางภาษาและการสื่อสารของเด็กในวัยนี้ เริ่มใช้สัญลักษณ์หรือมีภาพเป็นตัวแทนในสมอง ภาษาของเด็กพัฒนาไปด้วยดี เริ่มรู้จักคำศัพท์มากขึ้น คำนาม คำกิริยา คำบุพบทต่าง ๆ สามารถสนทนาโต้ตอบ เล่าเรื่องด้วยประโยคได้ สนใจในนิทานและเรื่องราว เหตุการณ์ต่าง ๆ รอบตัว ชอบขีดเขียนแม้จะไม่เป็นตัวหนังสือ ดังนั้น ทักษะเบื้องต้นควรได้รับสร้างเสริมเป็นอย่างมาก เพราะเป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้ภาษาและการสื่อสารต่อไป ครูสามารถสร้างเสริมทักษะชีวิตในการสื่อสารได้ดังต่อไปนี้

6.3.1 การจัดกิจกรรมการเล่น การเล่นตามจินตนาการ การเล่นบทบาทสมมุติจะทำให้เด็กได้รู้จักคำศัพท์ใหม่ ๆ รู้จักการใช้คำคุณศัพท์ในการระบุอาการหรือสิ่งของ รู้จักใช้คำเชื่อม คำบุพบท คำสันธาน และการเรียบเรียงประโยค การเลียนแบบพฤติกรรมของเพื่อน ครูและสื่อต่าง ๆ จดจำภาษา คำพูด พฤติกรรมต่าง ๆ การแสดงออก อันนำไปสู่การเพิ่มทักษะใช้ภาษาและเพิ่มคลังคำศัพท์ในสมองของเด็ก ทำให้เด็กสามารถสื่อความหมายของสิ่งที่คิด รู้จักเลือกใช้ให้เหมาะกับบุคคล โอกาส เวลา และสถานที่ การเล่าเรื่องราวต่าง ๆ โดยการพูดหรือการเล่นร่วมกับครู เพื่อน หรือแม้แต่กับบุคคลอื่น การเล่นจะช่วยส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นและกระตุ้นให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันมากยิ่งขึ้น ในขณะที่เด็กเล่นกับเพื่อน เด็กต้องใช้ความคิดว่าจะสื่อสารด้วยคำพูดหรือท่าทางใดออกมาเพื่อทำให้ผู้อื่นเข้าใจในสิ่งที่ตนคิดและต้องการ ดังนั้น การให้เด็กเล่นกับเพื่อน ๆ จะช่วยสร้างเสริมภาษาและการสื่อสารให้ดียิ่งขึ้น

6.3.2 การจัดกิจกรรมการเล่านิทาน ความสามารถทางภาษาและการรู้หนังสือและทำให้เด็กสนุกสนาน มีความสุขในการเรียนรู้ได้ โดยผ่านเทคนิคต่าง ๆ เช่น การอ่านหนังสือนิทานร่วมกัน การใช้นิทานหรือหนังสือเล่มใหญ่ การเล่านิทานไปพับกระดาษไป การเล่านิทานวาดภาพประกอบ การจัดกิจกรรมสร้างเสริมดังนี้

6.3.2.1 การสนทนาพูดคุยของครู ให้เด็กเข้าร่วมในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการสนทนา จัดเป็นกิจกรรมกลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่ หรือการพูดแบบตัวต่อตัวระหว่างครูกับเด็ก

6.3.2.2 การอ่านนิทาน การอ่านนิทานหรือหนังสือให้เด็กฟัง ในห้องเรียน

6.3.2.3 การจัดกิจกรรมตระหนักในเสียงของภาษา เป็นกิจกรรมที่ช่วยเพิ่มการตระหนักและเข้าใจในเสียงของภาษา จากการเล่นเกม การฟังนิทาน โคลงกลอนและการร้องเพลง

6.3.2.4 การจัดกิจกรรมตัวอักษร พยัญชนะ ให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมที่มีวัสดุอุปกรณ์ที่จะช่วยให้เด็กรู้จักและบอกตัวอักษรได้หนังสือ ก ข ค หรือ A B C แม่เหล็กตัวอักษร

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
RAJAPHRUEKSAPAKHAM UNIVERSITY

บล็อก หรือภาพตัดต่อที่เป็นตัวพยัญชนะ แผ่นภาพพยัญชนะ การให้เด็กเรียนรู้ตัวอักษรและความหมายในชื่อของตนเอง

6.3.2.5 การสนับสนุนการอ่านแบบไม่ได้ตั้งใจ การส่งเสริมให้เด็กมีความพยายามในการอ่านด้วยตนเอง โดยการจัดเตรียมกิจกรรมหรือสถานที่ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์เบื้องต้นกับหนังสือหรือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เริ่มจากการที่เด็กแสร้งอ่านและพัฒนาไปสู่การอ่านหนังสือได้อย่างคล่องแคล่วและมีแบบแผน

6.3.2.6 การสนับสนุนการเขียนแบบไม่ได้ตั้งใจ การส่งเสริมให้เด็กเกิดทักษะการเขียนด้วยตนเองจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยเด็กจะเริ่มจากการขีดเขี่ยไปมา การแสร้งเขียนตัวหนังสืออย่างไม่รู้ความหมายลงบนกระดาษจนกระทั่งเด็กมีความพร้อมในการที่จะเขียนหนังสือได้อย่างถูกต้อง

6.3.2.7 การจัดประสบการณ์การอ่านหนังสือร่วมกัน โดยใช้หนังสือเล่มใหญ่หรือตัวหนังสือใหญ่ ๆ กับเด็ก ชี้ไปตามตัวอักษรและหยุดเมื่อจบประโยค

6.3.2.8 การจัดกิจกรรมที่เน้นการบูรณาการเนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมบูรณาการที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาในหัวข้อที่พวกเขาสนใจ เช่น การทำโครงการ จุดประสงค์เพื่อต้องการให้เด็กรู้จักใช้ภาษาพูด ฝึกการอ่าน และการเขียนในการที่จะเรียนรู้โลกรอบตัว เด็กเรียนรู้จากการฟังครูอ่านเรื่องราวในหนังสือรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต ทดลอง เล่นบทบาทสมมติเพื่อแสดงให้เห็นว่าเด็กได้เรียนรู้อะไรไปแล้วบ้าง ครูใช้เทคนิคการเล่านิทานไม่จบเรื่อง และให้เด็กแต่งเรื่องราวหลังจากนั้น ซึ่งนอกจากจะช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์แล้ว ยังช่วยพัฒนาการใช้ภาษา การเรียบเรียงการจัดลำดับขั้นตอนของเรื่องราว ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการใช้ภาษา สื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้

6.4 การสร้างเสริมทักษะชีวิตด้านการคิด พัฒนาการสติปัญญาเด็ก 3-6 ปี พีอาเจท์กล่าวว่า เป็นช่วงของพัฒนาการก่อนเกิดความคิดรวบยอดอย่างใช้เหตุผล โดยลักษณะที่เด็กสามารถใช้สัญลักษณ์และคำต่าง ๆ ในการคิด พัฒนาการทางภาษาเจริญไปอย่างรวดเร็ว ภาษาที่ใช้จะมีลักษณะเป็นภาษาที่เกี่ยวข้องกับตนเอง คิดว่าตนเองเป็นศูนย์กลางของทุกสิ่งและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ตามที่สายตามองเห็น เด็กเริ่มมีความสามารถในการใช้สัญลักษณ์ ความสามารถในการเข้าใจในความเป็นเหตุและผล การจัดประเภทหมวดหมู่ ความสามารถในการเข้าใจความคิด ความรู้สึกความต้องการของผู้อื่น เรียกว่าทฤษฎีเกี่ยวกับจิตใจ พัฒนาการทางสติปัญญา เด็กควรได้รับการสร้างเสริมทักษะการคิดในระดับพื้นฐานหรือการคิดที่เป็นแกน สำหรับการพัฒนาไปสู่การคิดขั้นสูง เช่น การสังเกต สำรวจ เปรียบเทียบ จำแนก การคาดคะเน การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ ฯลฯ โดยผ่านการลงมือกระทำ ครูสามารถสร้างเสริมทักษะชีวิตด้านการคิดได้ดังต่อไปนี้

6.4.1 การจัดกิจกรรมการเล่น การเล่นกลางแจ้ง การเล่นเสรี เล่นบล็อก เล่นบทบาทสมมติ ฯลฯ เด็กจะได้มีโอกาสสำรวจ สืบค้นผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว ครูมีบทบาทหน้าที่ในการเตรียมสื่อ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เด็กได้สืบค้น และพัฒนาทักษะการคิดพื้นฐาน เช่น การสังเกต สำรวจ จำแนก เปรียบเทียบจากวัสดุของเล่น การจำแนกเปรียบเทียบลักษณะของก้อนหิน ใบไม้ กิ่งไม้ที่มีอยู่ในโรงเรียน ในการเล่นที่สร้างเสริมทักษะการคิดให้กับเด็กไม่จำเป็นต้องใช้ของเล่นราคาแพง ครูสามารถใช้เศษวัสดุเหลือใช้หรือวัสดุธรรมชาติจัดเตรียมไว้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

และให้เด็กคิดและนำมาสร้างสรรค์เป็นของเล่นที่ใช้เล่นกับเพื่อน ๆ หรือเล่นคนเดียวก็ได้ การเล่นจากของเล่นที่สำเร็จรูป เช่น ของเล่นพลาสติก อย่างรถบังคับ หุ่นยนต์ อาจช่วยส่งเสริมจินตนาการความคิดสร้างสรรค์หรือการคิดแก้ปัญหา ครูเป็นตัวแบบในการเล่น หรือเพื่อนที่มีความสามารถมากกว่า เล่นหรือสาธิตการเล่นให้ดูเป็นตัวแบบ เพื่อให้เด็กมีความมั่นใจที่จะเล่นมากขึ้น จึงให้เด็กแสดงพฤติกรรมการเล่นอย่างอิสระด้วยตนเอง โดยครูคอยเสริมแรงและให้กำลังใจ

6.4.2 การจัดกิจกรรมการเล่านิทาน นิทานเป็นสื่อที่เด็กชอบมาก ครูเล่านิทานให้เด็กฟัง เด็กจะตั้งใจฟังและและมีสมาธิจดจ่อเรื่องราวในนิทาน ครูสามารถใช้นิทานเป็นสื่อที่กระตุ้นให้เด็กคิดทางตรงและทางอ้อม ในทางตรง ครูใช้นิทานกระตุ้นการคิดของเด็กโดยครูมีคำถามเพื่อให้เด็กตอบเกี่ยวกับข้อเท็จจริง และความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องราว ต่อตัวละครในนิทาน ครูอาจใช้เทคนิคการตั้งคำถามง่าย ๆ เช่น ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม อย่างไร นิทานจะเป็นตัวแบบในการคิดจากเรื่องราวในนิทานที่ตัวละครอาจมีปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องแก้ไข โดยการเดินเรื่องของผู้แต่งนิทาน เมื่อเด็กได้ฟังนิทาน เด็กจะรับรู้เรื่องราวที่อาจเป็นเรื่องที่เด็กกำลังเผชิญปัญหาอยู่ เด็กก็จะเกิดการเลียนแบบในพฤติกรรมหรือวิธีการตามตัวละครนั้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2562 น. 5-13)

สรุปได้ว่าการสร้างเสริมทักษะชีวิตในเด็กปฐมวัยเน้นบทบาทความสำคัญที่ครู ผู้ดูแลเด็กตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กในโรงเรียน โดยผ่านการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างครูและเด็ก กิจกรรมร่วมกันระหว่างเด็กและเด็ก เช่น กิจกรรมการเล่น กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมการเล่านิทาน โดยอาศัยการเรียนรู้จากตัวแบบ การเสริมแรงพฤติกรรมเชิงบวก การช่วยเหลือแนะนำจากผู้ที่มีความสามารถมากกว่า เพื่อนำไปสู่การสร้างเสริมทักษะชีวิตด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านการคิด และด้านการสื่อสาร

7. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 กับทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

จากการศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี เป็นการจัดการศึกษาในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เด็กจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามวัย และความสามารถของแต่ละบุคคลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์และนำเสนอในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ดังนี้

7.1 วิสัยทัศน์

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมุ่งพัฒนาเด็กทุกคน ให้ได้รับการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา อย่างมีคุณภาพและต่อเนื่องได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างมีความสุข และเหมาะสมตามวัย มีทักษะชีวิต และปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และสำนึกความเป็นไทย โดยความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา พ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็ก

7.2 หลักการ

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมพัฒนาการตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ตลอดจนได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้สอน เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู การพัฒนาและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างเป็นองค์รวม มีคุณภาพ และเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการ ดังนี้

7.2.1 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกคน

7.2.2 ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่นั้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็ก ตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย

7.2.3 ยึดพัฒนาการและการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม ผ่านการเล่นอย่างมีความหมายและมีกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ลงมือกระทำในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เหมาะสมกับวัย และมีการพักผ่อนเพียงพอ

7.2.4 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กมีทักษะชีวิต และสามารถปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นคนดี มีวินัย และมีความสุข

7.2.5 สร้างความรู้ ความเข้าใจ และประสานความร่วมมือในการพัฒนาเด็กระหว่างสถานศึกษากับพ่อแม่ ครอบครัว ชุมชน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

7.3 จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการตามวัยเต็มตามศักยภาพและมีความพร้อมในการเรียนรู้ต่อไปจึงกำหนดจุดหมายเพื่อให้เกิดกับเด็กเมื่อจบการศึกษาระดับปฐมวัย ในส่วนที่เกี่ยงข้องกับทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ดังนี้

7.3.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย แข็งแรง และมีสุขนิสัยที่ดี

7.3.2 สุขภาพจิตดี มีสุนทรียภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตใจที่ดีงาม

7.3.3 มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีวินัย และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

7.3.4 มีทักษะการคิด การใช้ภาษาสื่อสาร และการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย

7.4 มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์

มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย สำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี จำนวน 12 มาตรฐาน การวิจัยครั้งนี้กล่าวถึงมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยที่มีความสอดคล้องเชื่อมโยงกัน ในช่วงอายุ 5-6 ปี ได้แก่

7.4.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

มาตรฐานที่ 2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน

7.4.2 พัฒนาการด้านอารมณ์ จิตใจ

มาตรฐานที่ 5 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม

ตัวบ่งชี้ 5.4 มีความรับผิดชอบ

สภาพที่พึงประสงค์ 5.4.1 ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จด้วยตนเอง

7.4.3 พัฒนาการด้านสังคม

มาตรฐานที่ 6 มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ 6.1 ช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน

สภาพที่พึงประสงค์ 6.1.1 แต่งตัวด้วยตนเองได้อย่างคล่องแคล่ว

สภาพที่พึงประสงค์ 6.1.2 รับประทานอาหารด้วยตนเองอย่างถูกวิธี

สภาพที่พึงประสงค์ 6.1.3 ใช้และทำความสะอาดหลังใช้ห้องน้ำห้องส้วมด้วยตนเอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
RAJABHAT PHRANAKHON SI AYUTTHAYA UNIVERSITY

ตัวบ่งชี้ 6.2 มีวินัยในตนเอง

สภาพที่พึงประสงค์ 6.2.1 เก็บของเล่นของใช้เข้าที่อย่างเรียบร้อยด้วยตนเอง

สภาพที่พึงประสงค์ 6.2.2 เข้าแถวตามลำดับก่อนและหลังได้ด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตัวบ่งชี้ 8.2 มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

สภาพที่พึงประสงค์ 8.1.1 เล่นหรือทำงานร่วมมือกับเพื่อนอย่างมีเป้าหมาย

สภาพที่พึงประสงค์ 8.1.2 ยิ้ม ทักทาย และพูดคุยกับผู้ใหญ่และบุคคลคุ้นเคยได้เหมาะสมกับสถานการณ์

ตัวบ่งชี้ 8.3 ปฏิบัติตนเบื้องต้นในการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม

สภาพที่พึงประสงค์ 8.2.1 มีส่วนร่วมสร้างข้อตกลงและปฏิบัติตามข้อตกลงด้วยตนเอง

สภาพที่พึงประสงค์ 8.2.2 ปฏิบัติตนเป็นผู้นำและผู้ตามได้เหมาะสมกับสถานการณ์

สภาพที่พึงประสงค์ 8.1.3 ประนีประนอมแก้ไขปัญหาโดยปราศจากการใช้ความรุนแรงด้วยตนเอง

7.4.4 พัฒนาการด้านสติปัญญา ประกอบด้วย 4 มาตรฐาน คือ

มาตรฐานที่ 9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

ตัวบ่งชี้ 9.1 สนทนาโต้ตอบและเล่าเรื่องให้ผู้อื่นเข้าใจ

สภาพที่พึงประสงค์ 9.1.1 ฟังผู้อื่นพูดจนจบและสนทนาโต้ตอบอย่างต่อเนื่องเชื่อมโยงกับเรื่องที่ฟัง

สภาพที่พึงประสงค์ 9.1.2 เล่าเป็นเรื่องราวอย่างต่อเนื่องได้

มาตรฐานที่ 10 มีความสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ 10.2 มีความสามารถในการคิดเชิงเหตุผล

สภาพที่พึงประสงค์ 10.2.1 อธิบายเชื่อมโยงสาเหตุและผลที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์หรือการกระทำด้วยตนเอง

สภาพที่พึงประสงค์ 10.2.2 คาดคะเนสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้น และมีส่วนร่วมในการลงความเห็นจากข้อมูลอย่างมีเหตุผล

ตัวบ่งชี้ 10.3 มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ

สภาพที่พึงประสงค์ 10.3.1 ตัดสินใจในเรื่องง่าย ๆ และยอมรับผลที่เกิดขึ้น

สภาพที่พึงประสงค์ 10.3.2 ระบุปัญหา สร้างทางเลือก และเลือกวิธีแก้ปัญหา

มาตรฐานที่ 12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ได้เหมาะสมกับวัย

ตัวบ่งชี้ 12.2 มีความสามารถในการแสวงหาความรู้

สภาพที่พึงประสงค์ 12.2.1 ค้นหาคำตอบของข้อสงสัยต่าง ๆ โดยใช้วิธีการที่หลากหลายด้วยตนเอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สภาพที่พึงประสงค์ 12.2.2 ใช้ประโยคคำถามว่า “เมื่อไร” “อย่างไร” ในการค้นหาคำตอบ

7.5 สาระที่ควรเรียนรู้

สาระที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็กที่นำมาใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้เด็กแนวคิดจัดประสบการณ์ให้เด็กเพื่อส่งเสริมพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยจัดให้สอดคล้องกับวัยความต้องการและความสนใจของเด็ก ปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน ดังนี้

7.5.1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรเรียนรู้ชื่อนามสกุล รูปร่างหน้าตา อวัยวะต่าง ๆ วิธีการระวังรักษาร่างกายให้สะอาดปลอดภัยเรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองคนเดียว หรือกับผู้อื่นตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงทางอารมณ์ความคิดเห็นความรู้สึกและแสดงมารยาทที่ดี มีคุณธรรม

7.5.2 เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัวสถานศึกษา ชุมชนรวมทั้งบุคคลต่าง ๆ ที่เด็กเกี่ยวข้องหรือมีโอกาส ใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน สถานที่ วันสำคัญ อาชีพในชุมชน ศาสนา และแหล่งเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

7.5.3 ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต การเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ชื่อลักษณะส่วนประกอบพืช สัตว์

7.5.4 สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ควรเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายเกี่ยวกับ ชื่อ ลักษณะ ส่วนประกอบ สี ขนาด รูปร่าง รูปทรง ปริมาตร น้ำหนัก จำนวน เวลา เงิน ผิวสัมผัสของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว สิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และการสื่อสารต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่าสิ่งที่สำคัญที่ควรจัดประสบการณ์ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้และฝึกฝนพัฒนาทักษะชีวิต แบ่งทักษะชีวิตออกเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ทักษะด้านร่างกาย ทักษะทางกาย ได้แก่ การดูแลสุขภาพอนามัย การดูแลช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น การดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่น การพึงพาตนเอง การช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ทำกิจกรรมหรือทำงานที่ได้รับมอบหมาย และสมรรถภาพทางกาย ร่างกายแข็งแรงมีความยืดหยุ่น ทักษะการเคลื่อนไหว

2. ทักษะด้านอารมณ์ จิตใจ ได้แก่ การมีวินัยในตนเอง การตระหนักรู้และเข้าใจความรู้สึกของตนเองและผู้อื่น การควบคุมตนเอง การจัดการกับอารมณ์ของตนเอง การเห็นใจให้อภัยผู้อื่น สามารถปรับตัวและยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง การเข้าใจ ยอบรับ เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในตนเองและผู้อื่น รู้จักความถนัด ความสามารถ จุดเด่น จุดด้อย เข้าใจความแตกต่างของตนเองและผู้อื่น ทักษะการเผชิญการความสูญเสีย การเข้าใจและรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น การควบคุมอารมณ์ ความเครียด การหลีกเลี่ยงและปรับพฤติกรรมไม่พึงประสงค์

3. ทักษะด้านสังคม ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ความสามารถในการสื่อสาร การใช้ภาษาพูด ภาษากาย แสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเอง รับรู้ความต้องการของผู้อื่น การสร้างปฏิสัมพันธ์ การทำงาน การปฏิบัติตนการปรับตัวเหมาะสมตามกาลเทศะ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
NAKHONSAWAN RAJABHAT UNIVERSITY

อย่างมีความสุข การมีวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ทักษะการปฏิเสธ การสร้างสัมพันธ์ การพูดเจรจาต่อรอง สร้างความร่วมมือ การจัดการกับความขัดแย้ง

4. ทักษะด้านสติปัญญา ได้แก่ การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีความคิดรวบยอด การคิดวิเคราะห์ มีเหตุผล รับรู้ปัญหา หาทางเลือกการตัดสินใจในทางบวก การสื่อสาร การคิด การวางแผนการทำงาน การแสวงหาใฝ่รู้และรักการเรียนรู้ เชื่อมโยงการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

5. ทักษะด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การเข้าใจ ตระหนักรู้ คำนึงถึงและเห็นคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การดูแล การรักษา การอนุรักษ์ การเรียนรู้ การใช้สิ่งแวดล้อมและสิ่งของรอบตัวอย่างเกิดประโยชน์ ประหยัด คุ้มค่า มั่นคง ยั่งยืน และปลอดภัย

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยที่ต้องการศึกษา และจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การดูแลช่วยเหลือตนเอง 2) การมีวินัยในตนเอง 3) การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และ 4) การคิดแก้ปัญหา

ตอนที่ 2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

1. ความเป็นมาของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based Learning: PBL) เป็นการเรียนรู้ ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการทำความเข้าใจและการแก้ไขปัญหา ใช้ปัญหา หรือสถานการณ์ที่เป็นอยู่ตามสภาพการณ์จริงมาเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เลือกเนื้อหาที่ต้องการจะเรียนรู้และแสวงหาความรู้นั้นเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา ผู้เรียนจะได้ฝึกการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบตลอดจนการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเพื่อพัฒนาความสามารถในการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยที่ผู้สอนเป็นแต่เพียงผู้สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้

ในช่วงปลายทศวรรษที่ 60 มหาวิทยาลัย McMaster ได้พัฒนาหลักสูตรแพทย์ที่ใช้ PBL ในการสอนเป็นครั้งแรกทำให้มหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นที่ยอมรับและรู้จักกันทั่วโลกว่า (PBL world class leader) เป็นผู้นำทางด้านโรงเรียนแพทย์ที่มีชื่อเสียงอย่าง เช่น Harvard Medical School และ Michigan State University, College of Human Medicine ได้นำรูปแบบ PBL ไปใช้จึงทำให้โรงเรียนแพทย์ในมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ให้การยอมรับรูปแบบ PBL ในการสอนมากขึ้น จนกระทั่งกลางปี ค.ศ.1980 เทคนิคการสอนโดยใช้รูปแบบ PBL ได้เริ่มขยายออกไปสู่การสอนในสาขาอื่น ๆ เช่นวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาศาสตร์ สังคมศาสตร์ พฤติกรรมศาสตร์ เป็นต้น PBL จึงเป็นที่นิยมกันแพร่หลาย และมีการนำไปใช้สอนตามมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มากขึ้น ตัวอย่างมหาวิทยาลัยที่นำ PBL ไปใช้ในการเรียนการสอน เช่น Harvard, New Mexico, Bowman Gray, Boston, Illinois, Southern Illinois, Michigan State, Tufts, Mercer, Southern Illinois, Stamford, Northwestern, Indiana and the University of Illinois, University of Hawaii, University of Missouri-Columbia, University of Texas-Houston, University of California-Irvine, University of Pittsburgh, University of Delaware, เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

นอกจากมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา วิทยาลัยของประเทศแทบทุกส่วนของโลกให้ความสนใจในการนำรูปแบบ PBL ไปใช้สอน เช่น มหาวิทยาลัย Maastricht ที่เนเธอร์แลนด์, มหาวิทยาลัย Newcastle, Monash, Melbourne ออสเตรเลีย, มหาวิทยาลัยAalborg เดนมาร์ค,มหาวิทยาลัยประเทศแคนาดา อังกฤษ ฝรั่งเศส ฟินแลนด์ อัฟริกาใต้ สวีเดน ฮ่องกง สิงคโปร์ เป็นต้น ความนิยม PBL ที่ต่างประเทศนั้นเห็นได้ชัดเจนจากการเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่ใช้ PBL ในการสอนเหมือนกันทางอินเตอร์เน็ทและจดหมายอิเล็กทรอนิกส์โดยมีการเผยแพร่ทั้งตำรา เอกสาร และบทความจำนวนมาก มีผลงานวิจัยที่เผยแพร่เฉพาะส่วนบทคัดย่อ และงานวิจัยส่วนใหญ่เป็นผลการวิจัยทางสาขาแพทย์มากที่สุดมีวารสารเฉพาะ ชื่อ The Journal of Clinical Problem- based Learning มีการจัดตั้งศูนย์เพื่อการวิจัยและการเรียนการสอน (The Center for Problem-based Learning) ในกลางทศวรรตที่ 1960 โฮวาร์ต แบร์โรว์ (Howard Barrow) อาจารย์แพทย์แห่งมหาวิทยาลัยแมคมาสเตอร์ ประเทศแคนาดา (McMaster University, Canada) ได้พัฒนารูปแบบการเรียนการสอนนักเรียนแพทย์ที่เน้นพัฒนาความสามารถภายในตนเองของผู้เรียนการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง นอกห้องเรียนบนพื้นฐานแนวคิดที่ว่าผู้เรียนจะต้องมีทั้งความรู้และความสามารถในการใช้ความรู้รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวคือ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก โดยโฮวาร์ดเชื่อว่า การเรียนการสอนที่เน้นให้ความรู้นั้นเป็นเพียงองค์ประกอบแรกใน 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่

1. สาระสำคัญขององค์ความรู้
2. ความสามารถในการใช้ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหา
3. ความสามารถขยายขอบเขตหรือพัฒนาความรู้และใช้ความสามารถในการแก้ปัญหาที่ต้องเผชิญในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นการให้ผู้เรียนได้เผชิญปัญหาหรือใช้ปัญหามากระตุ้นการเรียนรู้ในสาขาวิชา หรือวิทยาการต่าง ๆ ที่เหมาะสมสอดคล้องกับการแก้ปัญหาในขณะนั้น เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ทักษะในการแก้ปัญหาของผู้เรียนการเรียนรู้มีวัตถุประสงค์ทางการศึกษาสำคัญ 2 ประการ คือ การบูรณาการองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา และการพัฒนาหรือการประยุกต์ทักษะในการแก้ปัญหา

หลักสูตรที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีอิสระในการค้นคว้าหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาโดยที่เนื้อหาสาระของหลักสูตรไม่จัดอยู่ในรูปรายวิชาหรือหมวดวิชา จัดในรูปของแนวคิดของหลากหลายสาขาวิชาผู้เรียนจะได้เรียนรู้เนื้อหาวิชาต่าง ๆ อย่างบูรณาการโดยอัตโนมัติจากสถานการณ์หรือปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ รูปแบบ ได้แก่ การเรียนรู้แบบร่วมมือ การเรียนรู้แบบช่วยเหลือกัน การเรียนรู้โดยการค้นคว้าอย่างอิสระ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในช่วงแรกของศตวรรษที่ 20 จอห์นดิวอี้ (John Dewey) นักการศึกษาชาวอเมริกันเป็นผู้คิดค้นวิธีสอนแบบแก้ปัญหาและเป็นผู้เสนอแนวคิดที่ว่าการเรียนรู้เกิดจากการปฏิบัติ หรือได้ลงมือกระทำด้วยตนเองจากแนวคิดนี้ได้นำไปสู่แนวคิดของการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน แนวคิดของ PBL มีรากฐานจากแนวคิดของดิวอี้ พัฒนาขึ้นครั้งแรกโดยคณะวิทยาศาสตร์สุขภาพ ของมหาวิทยาลัย McMaster ประเทศแคนาดา ได้ถูกนำมาใช้ในกระบวนการติวให้กับนักศึกษาแพทย์ฝึกหัด ต่อมาได้กลายเป็นการเรียนรู้รูปแบบที่ทำให้มหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ในสหรัฐอเมริกานำไปเป็นแบบอย่างการจัดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากปลายปี ค.ศ. 1950 มหาวิทยาลัย Case Western Reserve ได้นำมาใช้เป็นแห่งแรกและได้จัดตั้งห้องทดลองพหุวิทยาการ (Multi-disciplinary Laboratory) เพื่อทำเป็นห้องปฏิบัติการสำหรับทดลองรูปแบบการสอนใหม่ ๆ การสอนที่มหาวิทยาลัย Case Western Reserve พัฒนาขึ้นมาได้กลายมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนหลายแห่งในสหรัฐอเมริการะดับมัธยมศึกษาระดับอุดมศึกษาและบัณฑิตวิทยาลัย

สำหรับประเทศไทยปัจจุบันการสอนโดยใช้รูปแบบ PBL ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาเป็นที่นิยมกันมากขึ้น มีงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ที่เรียกว่าการวิจัยชั้นเรียนที่ใช้ PBL มากมาย มหาวิทยาลัยหลายแห่งที่ส่งเสริมและได้ทดลองนำไปใช้แล้ว เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเอกชนหลายแห่ง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีการพัฒนารูปแบบ PBL ในการสอนร่วมกับผู้สอนจากมหาวิทยาลัย Stanford และ Vander built หาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า ผู้เรียนมีพัฒนาการทางความคิด อย่างหลากหลายส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมเป็นที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรผลิตครูวิทยาศาสตร์

การสอนโดยใช้รูปแบบ PBL ยังไม่แพร่หลาย มหาวิทยาลัยบางแห่งที่ส่งเสริมได้ทดลองนำไปใช้ มีผลงานวิจัยและบทความจากประสบการณ์การสอนแบบ PBL ของผู้สอนในโรงเรียนและมหาวิทยาลัยทั้งในและต่างประเทศ มีผู้สนใจการสอนแบบ PBL ได้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม ประกอบกับข้อดีข้อเสียของการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก ผู้สอนที่มีความเชื่อและต้องการนำการสอนแบบ PBL ไปใช้ก็สามารถทำได้หากเกิดข้อสงสัย ไม่มั่นใจ มีคำถามหลายประการเกี่ยวกับผลการเรียนรู้โดยวิธีนี้ว่าเป็นไปตามทฤษฎีทางการศึกษาหรือไม่ การนำการเรียนการสอนแบบ PBL มาใช้เพื่อเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญได้จริงหรือไม่ คำตอบได้จากการสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติม การสอนแบบ PBL เป็นเวลาประมาณ 10 ปี วิธีการสอนนี้สามารถใช้กระตุ้นการคิดของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี เพียงแต่ต้องมีนโยบายที่ต้องผลักดันให้มีการสอนแบบ PBL เกิดขึ้นได้จริง มีระบบสนับสนุนที่ดี ได้แก่ อาจารย์ผู้สอนประจำที่เพียงพอ มีอาจารย์ประจำกลุ่ม มีผู้เชี่ยวชาญที่คอยเป็นที่ปรึกษา เมื่อมีปัญหา มีการจัดสรรทรัพยากรที่เกี่ยวข้องให้เพียงพอ ได้แก่ ห้องเรียนกลุ่มย่อย แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคลากร แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสื่องบประมาณตามความเหมาะสม ความจำเป็น และหัวใจสำคัญของความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้นั้น ครูผู้สอนต้องเอาชนะอุปสรรคทุก ๆ อย่างที่เกิดขึ้นให้ได้ ไม่เกิดความท้อถอย พร้อมที่จะแก้ไขปัญหาเกิดขึ้นทุกรูปแบบเพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์ อยากให้ครูผู้สอนทุกท่านได้นำแนวการสอนดังกล่าวไปทดลองใช้เพื่อการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นยุทธศาสตร์การจัดประสบการณ์ โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้เรียนจากสถานการณ์ที่เป็นจริงซึ่งอยู่ในรูปของปัญหาที่จะพบได้ในชีวิตจริงของการปฏิบัติงานตามวิชาชีพที่หลักสูตรนั้นต้องการผลิตขึ้น ทั้งนี้เพื่อศึกษาถึงองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหา ฝึกฝนความสามารถในการแสวงหาความรู้ กระบวนการแก้ปัญหาและการทำงานร่วมกันเป็นทีมโดยที่ไม่ได้เน้นการศึกษาเนื้อหารายวิชา เป็นฐานส่งเสริมพัฒนาให้เด็กมีความสามารถในการแก้ปัญหาซึ่งเป็นการวางรากฐานที่ดี ในการที่เด็กจะได้รับประสบการณ์การเรียนรู้

ที่เหมาะสมสามารถแก้ปัญหาในโลกปัจจุบันและอยู่อย่างมีความสุข เพื่อเป็นทางเลือกให้ผู้ที่สนใจได้มีโอกาสนำการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานไปใช้ให้เกิดประโยชน์สำหรับเด็กต่อไป

2. ความหมายการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

การจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมีผู้กล่าวถึงความหมายของการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานไว้หลายประการ ดังต่อไปนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้สิ่งที่ได้จากปัญหาหรือสถานการณ์ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตจริงปัญหาที่พบบ่อยปัญหาที่ยังไม่มีคำตอบชัดเจน หรือความเดือดร้อนต่าง ๆ รวมไปถึงข่าว บทความ สถานการณ์ที่กำหนดขึ้นให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างมีขั้นตอนโดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนใช้กระบวนการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ

Duch (1996) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มในสถานการณ์ปัญหาที่เป็นจริง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะในการเรียนรู้วิชาที่ตนศึกษาตลอดจนกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์และใช้แหล่งเรียนรู้ให้เป็นประโยชน์ เป็นบริบทเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณปัญหาและแสวงหาความรู้ที่มีทักษะในการแก้ปัญหาจำเป็นตามหลักสูตร

ทิศนา แขมมณี (2553) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง การจัดสภาพการณ์ของการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยผู้สอนอาจนำผู้เรียนไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริง หรือผู้สอนอาจจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา และกระบวนการวิเคราะห์ปัญหา และแก้ปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหานั้น รวมทั้งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ เกิดทักษะ กระบวนการคิด และกระบวนการแก้ปัญหาต่าง ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

Gallagher (1997; อ้างอิงใน นภสร เรืองโรจน์รุ่ง, 2558) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง การเรียนรู้ที่นักเรียนเรียนรู้จากการเรียน (Learn to Learn) โดยนักเรียนจะทำงานร่วมกันเป็นทีม เพื่อค้นหาวิธีการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาโดยบูรณการความรู้ที่ต้องการให้นักเรียนได้รับการแก้ปัญหาเข้าด้วยกัน ปัญหาที่ใช้มีลักษณะเกี่ยวกับชีวิตประจำวันและมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะมุ่งพัฒนานักเรียนในด้านทักษะการเรียนรู้มากกว่าการเรียนรู้ที่นักเรียนจะได้มาและพัฒนานักเรียนสู่การเป็นผู้ที่สามารถเรียนรู้โดยชี้นำตนเองได้

Edens (2000) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง รูปแบบการสอนที่ให้ผู้เรียนเกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะคิดและแก้ปัญหาโดยปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและมีความซับซ้อนเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาและเกิดทักษะการแก้ปัญหา

Bene (2000) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง การเรียนรู้ที่เกิดจากผลของการประยุกต์ ใช้กระบวนการหาเหตุผลเชิงตรรกวิทยาในการสร้างความเข้าใจและหาทางออกของปัญหา

ชลาธิป สมาหิโต (2560) กล่าวว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง การดำเนินการโดยกำหนดปัญหาหรือสถานการณ์ที่เป็นปัญหามีกระบวนการกลุ่มให้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้และประสบการณ์เดิม สืบค้นข้อมูลที่จำเป็นเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา หาวิธีการแก้ปัญหา และตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม และนำเสนอวิธีการแก้ปัญหาให้ผู้อื่นได้รับทราบ

ประวิต เอราวรรณ์ (2562) มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยปัญหานั้นเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับผู้เรียน อาจเป็นเรื่องที่ผู้เรียนสนใจหรือ มีความหมายกับผู้เรียนที่สามารถนำมาสร้างกระบวนการเรียนรู้ได้โดยปัญหา

สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง การจัดประสบการณ์โดยใช้สถานการณ์ปัญหาที่อยู่รอบตัวเด็กเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กใช้ความรู้ ความคิดและประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ในการตัดสินใจคิดแก้ปัญหา เป็นความรู้ใหม่ที่ต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม โดยเด็กได้เรียนรู้ร่วมกันและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นปัญหาที่เป็นกรณีตัวอย่างจริง สถานการณ์เป็นความจริงและมีลักษณะปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ดึงดูดความสนใจ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง PBL เป็นนวัตกรรมทางการศึกษา ที่สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ มีหลักสำคัญ คือ ผู้สอนจะต้องเลือกใช้เหมาะสมเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้นำสถานการณ์ปัญหาที่ผู้เรียนแสวงหาความรู้เพื่อนำมาเป็นแนวทางแก้ไขปัญหา ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ปรับเปลี่ยนไปจากการสอนแบบเดิม ๆ ที่ครูเป็นศูนย์กลางเน้นการสอนแบบบรรยายอย่างเดียว ผู้สอนมักยึดติดกับการสอนเนื้อหามาก การฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาปัจจุบันได้มีการปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนได้นำการสอนแบบ PBL ใช้มากขึ้น ผู้สอนจะต้องนำปัญหามาให้ผู้เรียนได้ศึกษาก่อนแล้วจึงมอบหมายให้ผู้เรียน ไปค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดและแก้ปัญหา ผู้เรียนก็จะได้ทั้งการฝึกการคิดการค้นคว้าและได้ความรู้ด้วยเหตุนี้ PBL จึงเป็นยุทธศาสตร์การสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนได้ความรู้ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริง (Active learning) ผู้ให้การสนับสนุนและโดยครูเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียน

3. แนวคิดและหลักการพื้นฐานของการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีผู้กล่าวถึงแนวคิดและหลักการพื้นฐานของการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานไว้หลายประการ ดังต่อไปนี้

กิจฐเชต ไกรวาส (2561) ลักษณะของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการเรียนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้สถานการณ์ที่เป็นปัญหามาบรรยายปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์จริงที่พบในชีวิตประจำวันให้ผู้เรียนได้ทำการสืบเสาะหาความรู้โดยการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยและมีผู้สอนประจำกลุ่มเป็นผู้ฝึกสอนทางความคิด ความรู้ที่ได้มาโดยผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองและเป็นการบูรณาการความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา

ชลาธิป สมาหิโต (2560) การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เน้นที่การกำหนดสิ่งที่จะเรียนรู้และกระบวนการค้นคว้าหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่ออธิบายปัญหาที่พบ

เครือมาส แสนตรี (2555) การเรียนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นกระบวนการสร้างความรู้ เป็นกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญาที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยจะต้องอาศัยความรู้เดิมเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้เป็นไปตามสภาพแวดล้อมที่ทำให้ผู้เรียนได้ประสบกับปัญหาที่เป็นจริง ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและเกิดการซึมซับหรือดูดซึมประสบการณ์ใหม่และปรับโครงสร้างสติปัญญาให้เข้ากับประสบการณ์ใหม่นั้นได้

ศิริพันธุ์ ศิริพันธุ์ และยุพาวรรณ ศรีสวัสดิ์ (2554) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Student-Centered) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนควรจะได้รับ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัว หรือการลงมือปฏิบัติจริงละได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ นำผู้เรียนไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง วิธีการจัดการเรียนการสอนแบบเชื่อว่าจะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้มีคุณภาพ เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนไปจากการสอนแบบเดิม ๆ ที่ครูเป็นศูนย์กลาง เน้นการสอนแบบบรรยายอย่างเดียว ผู้สอนยึดติดกับการสอนเนื้อหามากกว่าการฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา การปฏิรูปการจัดการเรียนการสอนได้นำการสอนแบบ PBL มาใช้มากขึ้น ผู้สอนจะต้องนำปัญหามาให้ผู้เรียนได้ศึกษาก่อนจึงมอบหมายให้ผู้เรียนไปค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิดและแก้ปัญหา ได้ฝึกการคิดการค้นคว้า และได้ความรู้ PBL จึงเป็นยุทธศาสตร์การสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ ทำให้ได้ความรู้ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติจริง โดยครูเป็นผู้ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียน

Hmelo & Evensen (2000) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยมซึ่งมีรากฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ Piajet and Vygotsky เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญาที่ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ตนเอง กระบวนการสร้างความรู้เกิดจากการเรียนรู้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เกิดจากการซึมซับประสบการณ์ใหม่และปรับโครงสร้างสติปัญญาให้เข้ากับประสบการณ์ใหม่ ทฤษฎีการเรียนรู้ด้วยการค้นพบของ Bruner เชื่อว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงมาจากการค้นพบของแต่ละบุคคลโดยผ่านกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ในกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก เมื่อผู้เรียนเผชิญกับปัญหาที่ไม่รู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความขัดแย้งทางปัญญาและผลักดันให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้และนำความรู้ใหม่มาเชื่อมโยงกับความรู้เดิมเพื่อแก้ปัญหา

Delisle (1997) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานว่ามีรากฐานมาจากทฤษฎีทาง การศึกษาของ John B. Dewey ซึ่งมีชื่อว่าการศึกษาแบบพิพัฒนาการที่เน้นการเตรียมประสบการณ์เพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้านโดยคำนึงถึงความสนใจความถนัด และความต้องการทางด้านอารมณ์ และสังคม เน้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของกิจกรรม และประสบการณ์ผู้เรียนต้องลงมือกระทำด้วยตนเอง ผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะแนวทาง

Duch (1995) การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นวิธีการสอนที่ใช้ปัญหาจากชีวิตจริงเป็นบริบทเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เกิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ มีทักษะในการแก้ปัญหาและแสวงหาความรู้ที่จำเป็นตามหลักสูตร PBL เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่สามารถนำไปใช้ใน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

การจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพ มีหลักสำคัญ คือ ผู้สอนจะต้องเลือกใช้สถานการณ์ปัญหาที่เหมาะสมเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้เพื่อนำมาเป็นแนวทางแก้ไขปัญหา โดยผู้เรียนเป็นผู้กำหนดทิศทางในการเรียนรู้ของตนเอง

สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการประยุกต์หลักการของการเรียนโดยเน้นเด็กเป็นสำคัญ และการเรียนรู้แบบเอกัตภาพ ส่งเสริมให้เด็กได้สัมผัสจริงกับปัญหาที่นำมาจากสถานการณ์จริงจากชีวิตประจำวัน หรือสถานการณ์แวดล้อม เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ เด็กสามารถกำหนดเนื้อหาที่ต้องการเรียนรู้อย่างอิสระ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทางจัดเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรในการเรียนรู้ศึกษาค้นคว้า และใช้กระบวนการแก้ปัญหาเป็นฐานในการสืบค้นความรู้ แสวงหาความรู้และนำความรู้ใหม่มาเชื่อมโยงกับประสบการณ์ความรู้เดิมเพื่อนำความรู้มาใช้ในการคิดแก้ปัญหา ซึ่งเด็กจะทราบด้วยตนเองถึงสิ่งที่ตนได้เรียนรู้และประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของตนเองได้

4. คุณสมบัติเด่นและลักษณะสำคัญของการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

4.1 การเรียนรู้ด้วย PBL มีคุณสมบัติที่โดดเด่นสำหรับการนำมาใช้จัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

4.1.1 เป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

4.1.2 เป็นการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้

4.1.3 เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิด

4.1.4 เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกัน

4.1.5 เป็นการเรียนรู้เน้นการแสวงหาความรู้

4.1.6 เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการความรู้

4.1.7 เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนควบคุมและประเมินกระบวนการเรียนรู้

4.1.8 เป็นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนกำกับตนเองในการเรียนรู้

4.2 ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบ PBL

รูปแบบของการจัดการเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน มีลักษณะสำคัญดังนี้

4.2.1 ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้จริงอย่างแท้ (Student-Centered Learning)

4.2.2 จัดผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยให้มีจำนวนกลุ่มละประมาณ 5–8 คน

4.2.3 ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก หรือผู้ให้คะแนน

4.2.4 ใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้น (สิ่งเร้า) ให้เกิดการเรียนรู้

4.2.5 ลักษณะของปัญหาที่นำมาใช้ต้องมีลักษณะคลุมเครือไม่ชัดเจนมีวิธีแก้ไขปัญหาได้อย่างหลากหลายอาจมีคำตอบได้หลายคำตอบ

4.2.6 ผู้เรียนเป็นผู้แก้ปัญหาโดยการแสวงหาข้อมูลใหม่ ๆ ด้วยตนเอง

5. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ที่นักการศึกษานำมาอภิปรายโต้แย้งกัน ส่วนใหญ่จะมุ่งไปที่แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ของนักจิตวิทยา 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
RAJABHAT PHIBULSONGKRAM UNIVERSITY

5.1 ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพฤติกรรมนิยม เชื่อว่าโลกของเรามีความรู้อยู่มากมายแต่ความรู้ที่สามารถถ่ายโยงมายังผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรมมีเพียงจำนวนเล็กน้อยเท่านั้น การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้เมื่อมีการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้ากับการตอบสนอง นักจิตวิทยาในกลุ่มที่ได้การยอมรับมากที่สุด ได้แก่ สกินเนอร์ (Skinner)

5.2 ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงพุทธินิยม เชื่อว่าความรู้เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างที่มีลักษณะเฉพาะ กับจิตวิทยาสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนแต่ละคน การเรียนรู้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ปรับเปลี่ยนโลกภายในของตน โดยอาศัยกระบวนการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดจากการรับความรู้ใหม่เข้าไปในสมองหรือจากการปรับเปลี่ยนความรู้เก่าให้เข้ากับความรู้ใหม่ นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ที่ได้รับการยอมรับมากที่สุด ได้แก่ เพียเจท์ (Piaget)

5.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Intellectual Development Theory) ของนักจิตวิทยา คือ บรุนเนอร์ (Bruner) สอดคล้องกับการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักเพราะบรุนเนอร์มีความคิดว่า การเรียนรู้ที่ดีควรมีทั้งการเรียนแบบให้สังเคราะห์ และเรียนรู้แบบหยั่งเห็น การแก้ปัญหามีการตั้งสมมติฐาน เช่น การเดาหรือคาดคะเนสาเหตุของเหตุการณ์ และทดลองสาเหตุทั้งหมดที่อาจเป็นไปได้โดยทำอย่างมีระบบตามระเบียบวิธีวิทยาศาสตร์ (เป็นแบบสังเคราะห์) (วงพักตร์ พู่พันธ์ศรี)

6. กระบวนการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีผู้กล่าวถึงกระบวนการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานไว้หลายประการดังต่อไปนี้

วิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก เป็นเทคนิคการสอนก่อให้เกิดการเรียนรู้ในกระบวนการแก้ปัญหาเพื่อกลไกพื้นฐานในการเรียนรู้ 3 ประการ (ทองจันทร์ หงส์ลดารมภ์) คือ

1. การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-Based Learning)
2. การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning)
3. การเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย (Small-Group Learning)

ขั้นตอนดำเนินการแก้ปัญหาของ “ผู้เรียน” การเรียนการสอนแบบในกระบวน PBL กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ป้อน “ปัญหา” ผู้เรียนจะใช้เป็นหลักในการแก้ปัญหาการดำเนินจนกระทั่งเกิดการเรียนรู้อย่างสมบูรณ์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. Clarify terms and Concepts ทำความเข้าใจกับปัญหาและแนวคิด กลุ่มผู้เรียนต้องพยายามทำความเข้าใจกับปัญหาที่ได้รับจากครู
2. Define the Problem ระบุประเด็นปัญหา ผู้เรียนสามารถระบุประเด็นปัญหาได้
3. Analyze the Problem วิเคราะห์ประเด็นปัญหาซึ่งจะได้มาจากแนวคิดอย่างมีเหตุผลในกลุ่ม
4. Formulate Hypotheses ตั้งสมมติฐาน กลุ่มผู้เรียนพยายามตั้งสมมติฐานที่สมเหตุสมผล
5. Identify the Priority of Hypotheses จัดลำดับความสำคัญของสมมติฐาน กลุ่มต้องจัดอีกครั้ง โดยอาศัยข้อมูลสนับสนุนจากข้อมูลในโจทย์ปัญหา และจากความรู้สมาชิกในกลุ่มแล้วนำมาคัดเลือกสมมติฐานที่ตั้งแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติม

6. Formulate Learning สร้างวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ผู้เรียนสร้างวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้เอง ผู้เรียนสร้างได้จะเกิดแรงจูงใจให้อยากเรียนด้วยตนเอง

7. Collect Additional Outside the Group แสวงหาความรู้ และข้อมูลสมาชิกในกลุ่มจะแบ่งกันไปค้นหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

8. Synthesize and Test Newly Acquired Information รวบรวมความรู้ที่ได้นำเสนอต่อสมาชิกในกลุ่มเพื่อทดสอบสมมติฐาน

9. Identify Generalizations and Principles Derived from Studying this Problem สรุปผลเรียนรู้ที่ได้มาจากการศึกษาปัญหา

ไพศาล สุวรรณน้อย (2558, น. 1) ได้เสนอรูปแบบที่มี 7 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ผู้เรียนต้องทำความเข้าใจกับการใช้ภาษาในประเด็นปัญหาให้ตรงกัน

ขั้นตอนที่ 2 ผู้เรียนช่วยกันระบุปัญหาจากโจทย์ที่กำหนดโดยสมาชิกกลุ่มต้องเข้าใจปัญหาตรงกัน

ขั้นตอนที่ 3 ผู้เรียนต้องช่วยกันวิเคราะห์ปัญหาและเหตุผลมาอธิบาย โดยอาศัยประสบการณ์และความรู้เดิมของสมาชิกมาช่วยกันคิดอย่างมีเหตุมีผล โดยความคิดทุกความคิดมีความสำคัญ ดังนั้นจะต้องยอมรับฟังซึ่งกันและกัน

ขั้นตอนที่ 4 ผู้เรียนตั้งสมมติฐานและจัดลำดับสมมติฐานกล่าวคือ หลังจากวิเคราะห์ปัญหาแล้ว สมาชิกกลุ่มจะช่วยกันตั้งสมมติฐานที่เชื่อมโยงกับปัญหาและจัดเรียงลำดับความสำคัญสรุปเป็นความรู้และแนวคิดของกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 5 ผู้เรียนประเมินความรู้เดิม ความรู้ใดที่จะต้องหาเพิ่มเติมเพื่อจะนำมาอธิบายปัญหาหรือนำไปแก้ปัญหาได้

ขั้นตอนที่ 6 ผู้เรียนค้นคว้าหาข้อมูลและศึกษาเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต ผู้รู้ เป็นต้น เพื่อค้นหาคำตอบให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และเป็นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ขั้นตอนที่ 7 ผู้เรียนนำข้อมูลมาสังเคราะห์ อธิบาย พิสูจน์ สมมติฐานและประยุกต์ให้เหมาะสมกับโจทย์ปัญหาพร้อมสรุปเป็นแนวคิดหรือองค์ความรู้

ทิศนา แขมมณี (2555, น. 138) ได้เสนอกระบวนการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานดังนี้

1. ขั้นนำเสนอปัญหา เป็นการนำเสนอสถานการณ์ปัญหาตามวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่ผู้เรียนต้องศึกษาหาความรู้โดยเป็นปัญหาที่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ปรากฏอยู่ในชุมชน สังคม

2. ขั้นสร้างประเด็นการเรียนรู้ เป็นขั้นตอนของการเรียนเป็นกลุ่ม ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ระบุปัญหา เป็นการกำหนดปัญญาและให้คำอธิบายของปัญหาโดยสมาชิกในกลุ่ม จะต้องมีความเข้าใจปัญหาที่ถูกต้องตรงกัน

2.2 วิเคราะห์ปัญหา เป็นการให้นักเรียนนำความรู้เดิมมาระบุสาเหตุที่เป็นไปได้ทำให้เกิดปัญหา

2.3 กำหนดประเด็นการเรียนเป็นการอภิปรายภายในกลุ่มและช่วยเหลือกันกำหนดประเด็นการเรียนเพื่อไปค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมนำไปสู่การแก้ปัญหาตามสาเหตุที่ระบุ

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3. ขั้นค้นคว้าหาความรู้ สมาชิกในกลุ่มจะต้องไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลต่างที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ๆ

4. ขั้นสรุป เป็นขั้นตอนการอภิปรายเป็นกลุ่ม ประกอบด้วย

4.1 อภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ สมาชิกแต่ละคนจะนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาเสนอและอภิปรายแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มรวบรวมความรู้เพื่อนำมาแก้ปัญหาสมาชิกในกลุ่มวิเคราะห์

4.2 รวบรวมความรู้ที่ได้เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการอธิบายและแก้ปัญหาตามประเด็นการเรียนที่กำหนดสรุปความรู้ นักเรียนร่วมกันสรุปความรู้หลักการต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาปัญหา และเห็นแนวทางในการนำความรู้และหลักการนั้นไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์ทั่วไปได้

สุวิทย์ มูลคำ (2550) นำเสนอขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบแก้ปัญหา 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียม

1.1 ผู้สอนศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้เนื้อหาสาระและจุดประสงค์อย่างละเอียด

1.2 ผู้สอนวางแผนกำหนดกิจกรรมเป็นขั้นตอนตามลำดับ

2. ขั้นการเรียนรู้

2.1 ขั้นกำหนดปัญหาผู้สอนเน้นให้ผู้เรียนมองเห็นและเข้าใจปัญหารวมทั้งกำหนดขอบเขตของปัญหาซึ่งผู้สอนอาจใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ เช่น การเล่าเรื่องการสร้างสถานการณ์ จำลอง

2.2 ขั้นตั้งสมมติฐานเป็นขั้นคาดคะเนคำตอบของปัญหาโดยใช้ความรู้และประสบการณ์ช่วยในการคาดคะเนปัญหานั้นน่าจะมีสาเหตุมาจากอะไรหรือวิธีการแก้ปัญหานั้นน่าจะแก้ไขได้โดยวิธีใดบ้างซึ่งควรจะตั้งสมมติฐานไว้หลาย ๆ อย่าง

2.3 ขั้นวางแผนแก้ปัญหาขั้นตอนนี้จะเป็นการคิดหาวิธีวางแผนเพื่อแก้ปัญหาโดย ใช้ข้อมูลจากปัญหาที่ได้วิเคราะห์ไว้แล้วในขั้นที่ 1 ประกอบกับข้อมูลและความรู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นแล้วนำมาใช้ประกอบการวางแผนแก้ปัญหาในกรณีที่ปัญหาต้องตรวจสอบโดยการทดลอง ขั้นตอนนี้จะเป็นการวางแผนการทดลองซึ่งประกอบด้วยการตั้งสมมติฐานกำหนดวิธีทดลองหรือตรวจสอบและอาจรวมทั้งแนวทางในการประเมินผลการแก้ปัญหา

2.4 ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นที่ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น ค้นคว้าจากตำราเอกสารต่าง ๆ สัมภาษณ์ผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญหรือทำการทดลองแล้วเก็บ รวบรวมข้อมูลที่โดยอาจใช้วิธีการจดบันทึกข้อมูลหรือวิธีอื่น ๆ ตามความเหมาะสมเพื่อจะนำข้อมูลมาทดลองสมมติฐานในขั้นต่อไป

2.5 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลและทดสอบสมมติฐานเป็นการนำข้อมูลที่รวบรวมได้นั้นมาวิเคราะห์และทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าเป็นไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่

2.6 ขั้นสรุปผลผู้เรียนประเมินผลวิธีการแก้ปัญหาหรือตัดสินใจเลือกวิธีการที่ได้ผลดีที่สุดในการแก้ปัญหา เป็นลักษณะการสรุปลงไปว่าเชื่อสมมติฐานใดนั่นเองโดยอาจสรุปในรูปของหลักการที่จะนำไปอธิบายเป็นคำตอบหรือเป็นวิธีแก้ของปัญหาที่กำหนด ตลอดจนการนำความรู้ไปใช้

3. ขั้นประเมินผล ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ หลากหลาย นำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนต่อไป

วัฒนา รัตนพรหม (2550) กระบวนการเรียนรู้ของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก

1. เผชิญโจทย์ปัญหา ต้องเจอกับปัญหา สิ่งแรกที่จะต้องทำ คือ การจำแนกสิ่งที่รู้ออกจากสิ่งที่ไม่รู้ ผู้เรียนทุกคนในกลุ่มร่วมกันซักถามและอภิปรายกันเกี่ยวกับสถานการณ์ต่าง ๆ รวมถึงการวิเคราะห์ความหมายของข้อมูลสำคัญ แยกแยะสิ่งที่รู้ออกจากสิ่งที่ไม่รู้ จัดกลุ่มข้อมูล แยกประเภทข้อมูลที่บอกถึงเรื่องราวในแนวคิดเดียวกันไว้ด้วยกัน จะทำให้ได้ข้อมูลเป็นฐานในการค้นคว้า ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การตีตารางเป็นช่องแยกสิ่งที่รู้และสิ่งที่ไม่รู้ออกจากกัน อีกวิธีหนึ่งที่สามารถทำได้คือการใช้แผนที่ความคิด (Mind Mapping) การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก และควรมีการนำเข้าสู่บทเรียนอย่างเหมาะสม

2. ระบุสถานการณ์ที่เป็นปัญหา ผู้เรียนเขียนประโยคปัญหาให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ปรากฏ หรือจากการค้นพบของผู้เรียนสถานการณ์ที่เป็นปัญหา เป็นจุดสำคัญที่จะควบคุมการเรียนรู้ให้อยู่ในประเด็นสำคัญ และจะเป็นตัวนำทางในการค้นคว้า จึงควรระบุถึงปัญหาที่ชัดเจนและเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ รวบประเด็นปัญหาให้เป็นหมวดหมู่

3. ตั้งสมมติฐานพร้อมอธิบายเหตุผลประกอบ ผู้เรียนตั้งสมมติฐานจากฐานความรู้เดิมที่มีอยู่ วิเคราะห์ว่าสมมติฐานใดน่าจะเป็นไปได้มากที่สุดด้วยเหตุผลใด เป็นการใช้ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลในการสรุปรวบรวมความคิดเห็น ความรู้ แนวความคิดของสมาชิกทุกคนในกลุ่มจะมีกระบวนการหรือกลไกอย่างไรในการอธิบายที่มาของปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหานั้น ๆ ได้

4. ระบุสิ่งที่ต้องการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา ผู้เรียนสร้างจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมายืนยัน หรือลบล้างสมมติฐานที่ตั้งไว้ ผู้เรียนจะช่วยกันกำหนดขอบเขตของเนื้อหา ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ ระบุแหล่งค้นคว้า และวางแผนแบ่งงานในการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งต่าง ๆ หรือจากผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องนั้น ๆ มาให้ความรู้ที่ตรงประเด็นกับที่กลุ่มต้องการ ซึ่งผู้สอนจะเป็นผู้ประสานงานเพื่อจัดรายการนี้ขึ้นอาจเป็นการบรรยาย หรือศึกษาจากสื่ออื่น ๆ ก็ได้ เรียกว่า fixed resource session

5. ศึกษาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ ผู้เรียนอาจแบ่งหัวข้อกันไปค้นคว้าเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มเล็กเพื่อไปค้นคว้าตามความถนัด และตามที่ได้วางแผนไว้

6. แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน ผู้เรียนนำเสนอผลการค้นคว้าของตนเองต่อกลุ่มและร่วมกันอภิปรายในความรู้นั้น ๆ พร้อมทบทวนสมมติฐานที่ข้อมูลไม่ชัดเจนช่วยขยายขอบเขตของข้อมูลที่แต่ละคนไปค้นคว้ามาผู้เรียนได้มีการแลกเปลี่ยนแนวคิดซึ่งกันและกัน ได้ใช้ข้อมูลที่ได้มาในหลากหลายแง่มุม กลุ่มอาจพบว่าข้อมูลไม่เพียงพอ ต้องศึกษาเพิ่มเติม เข้าสู่กระบวนการต่อไป

7. ประยุกต์ใช้ความรู้ในการวางแผนแก้ไข ผู้เรียนช่วยกันสรุปหลักการและแนวความคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาและวางแผนแก้ไขปัญหากระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักจะสมบูรณ์ เมื่อกลุ่มสามารถศึกษาหาความรู้ ได้ข้อมูลครบถ้วนที่จะพิสูจน์สมมติฐานทั้งหมด วางแผนและได้แก้ปัญหาตามแผนที่วางไว้

8. สรุปปัญหา สถานการณ์ ผู้เรียนมองย้อนกลับไป ทบทวนดูว่าเขาได้ทำอะไรบ้างพร้อมกับบันทึกสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น สรุปองค์ความรู้ในแฟ้มสะสมงาน ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจการประยุกต์ประสบการณ์ที่ใช้ในการแก้ปัญหาในครั้งนี้กับปัญหาอื่น ๆ ที่อาจจะเผชิญในอนาคต

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก ช่วยให้ครูสร้างวิธีที่จะช่วยนักเรียนสร้างความคิด และทักษะในการแก้ปัญหา ในขณะที่นักเรียนมีความรอบรู้ในวิชาความรู้ที่สำคัญ ๆ ให้อำนาจและอิสระแก่นักเรียนในขณะที่ครูคอยให้คำแนะนำซึ่งเป็นการถ่ายโอนบทบาทหลักในห้องเรียนไปยังผู้เรียนผ่านทางปัญหา ซึ่งเชื่อมโยงชีวิตจริงของเขาและวิธีปฏิบัติที่ต้องการการค้นหาข้อมูล คิดผ่านสถานการณ์แก้ปัญหาและพัฒนาไปสู่การนำเสนอ การเป็นผู้เรียนที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตนั้นใช่ว่า จะเกิดขึ้นได้เอง ผู้เรียนจะต้องได้รับการศึกษาและการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์และมีความหมาย และถูกฝึกให้ได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่ในตนเอง การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักช่วยฝึกให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองและเป็นผู้เรียนที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life-Long Learner) ซึ่งก่อให้เกิดความรู้ ที่ยั่งยืน โดยเฉพาะทักษะในการแสวงหาความรู้ติดตัวผู้เรียนตลอดไป

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) เสนอขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังนี้

1. ขั้นกำหนดปัญหาเป็นขั้นที่ผู้สอนจัดสถานการณ์ต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหาสามารถกำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่ผู้เรียนอยากรู้อยากเรียนได้และเกิดความสนใจที่จะค้นคว้าหาคำตอบโดยใช้ประเด็นคำถามเชื่อมโยงจากสื่อต่าง ๆ

2. ขั้นแบ่งกลุ่มเพื่อทำความเข้าใจกับปัญหาผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจปัญหาที่ต้องการเรียนรู้ซึ่งผู้เรียนจะต้องสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้โดยมุ่งเน้นการทำงานร่วมกันเพื่อวางแผนการศึกษาหาข้อมูลเพื่อทำปัญหาให้กระจ่างชัด

3. ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้าผู้เรียนกำหนดสิ่งที่ต้องเรียนเป็นการนำแผนที่กำหนดไว้แบ่งหน้าที่ในการค้นคว้าหาคำตอบภายในกลุ่มโดยมอบหมายประเด็นต่าง ๆ ให้สมาชิกอย่างชัดเจน

4. ขั้นสังเคราะห์ความรู้เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ค้นคว้าแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาร่วมกันอภิปรายผลและร่วมกันสรุปการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผนภูมิ ผังความคิด แผนภาพ กราฟ เป็นต้น

5. ขั้นสรุปและประเมินค่าคำตอบผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปผลงานของกลุ่มตนเองและประเมินผลงานว่าข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใดโดยใช้หลักการวิเคราะห์วิจารณ์จากข้อสรุปจากการสังเคราะห์ด้วยการตั้งประเด็นซักถามใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ และอย่างไรเพื่อพยายามตรวจสอบแนวคิดภายในกลุ่มอย่างอิสระและสรุปองค์ความรู้ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้ง

6. ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบองค์ความรู้และนำเสนอเป็นผลงานในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การจัดนิทรรศการ ป้ายนิเทศแฟ้มผลงานของผู้เรียนทุกกลุ่มรวมทั้งที่เกี่ยวกับปัญหาร่วมกันประเมินผลงาน

Delisle (1997) กำหนดขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังนี้

1. ขั้นเชื่อมโยงปัญหา (Connecting with the Problem) เป็นขั้นตอนในการสร้างปัญหา เพราะในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานผู้เรียนจะต้องมีความรู้สึกว่าปัญหานั้นมีความสำคัญต่อตนก่อน ครูควรเลือกหรือออกแบบปัญหาให้สอดคล้องกับผู้เรียน ดังนั้นขั้นนี้ครูจะสำรวจประสบการณ์ความสนใจของผู้เรียนแต่ละบุคคลก่อนเพื่อเป็นแนวทางในการเลือกหรือออกแบบปัญหาโดยครูอาจยกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาขึ้นมาร่วมกันอภิปรายก่อนแล้วครูและนักเรียนช่วยกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สร้างปัญหาที่ผู้เรียนสนใจขึ้นมาเพื่อเป็นปัญหาสำหรับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และต้องเป็นประเด็นที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ในเนื้อหาวิชาและทักษะที่ต้องการให้นักเรียนได้รับด้วย

2. ขั้นจัดโครงสร้าง (Setting up Structure) ประกอบด้วยแนวความคิดต่อปัญหา (Ideas) ข้อเท็จจริงจากปัญหา (Facts) สิ่งที่ต้องเรียนรู้เพิ่มเติม (Learning Issues) และแผนการเรียนรู้ (Action Plan)

3. ขั้นเข้าพบปัญหา (Visiting the Problem) ในขั้นนี้ผู้เรียนจะใช้กระบวนการกลุ่มในการสำรวจปัญหาตามโครงสร้างของการเรียนรู้ในขั้นที่ 2 คือ นักเรียนในกลุ่มจะรวมกันเสนอแนวคิดต่อปัญหาว่ามีแนวทางเป็นไปได้หรือไม่ในการแก้ปัญหาจะแก้ปัญหานั้นด้วยวิธีใด ความรู้อะไรที่จะนำมาเป็นฐานของการแก้ปัญหา จากนั้นนักเรียนในกลุ่มจะร่วมกันอภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่โจทย์กำหนดให้แล้วกำหนดสิ่งที่ต้องการเพื่อจะได้กำหนดเพิ่มนำมาเป็นฐานความรู้ในการแก้ปัญหา พร้อมกำหนดวิธีการหาความรู้และแหล่งทรัพยากรของความรู้นั้น ด้วยโดยเขียนเรียงเป็นข้อ ๆ ในข้อหนึ่ง ๆ จะเขียนแต่ละสดมภ์ให้สัมพันธ์กัน เมื่อกลุ่มกำหนดทุกหัวข้อเสร็จแล้ว กลุ่มจะมอบหมายให้สมาชิกในกลุ่มไปศึกษาค้นคว้าตามแผนการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ แล้วนำความรู้ที่ไปศึกษามารายงานต่อกลุ่มทำเช่นนี้เรื่อย ๆ จนได้ความรู้เพียงพอสำหรับการแก้ปัญหาในขั้นนี้ผู้เรียน มีอิสระกำหนดในแต่ละหัวข้อ ครูเพียงแต่สังเกตและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้เท่านั้น

4. ขั้นเข้าพบปัญหาอีกครั้ง (Revisiting the Problem) เมื่อกลุ่มได้ไปศึกษาความรู้ตาม แผนการเรียนรู้แล้วกลุ่มก็จะร่วมกันสังเคราะห์ความรู้ที่ได้มานั้นว่าเพียงพอที่จะแก้ปัญหาหรือไม่ ถ้าความรู้ที่ได้มานั้นไม่เพียงพอ กลุ่มก็จะกำหนดสิ่งที่ต้องเรียนรู้เพิ่มเติมและแผนการเรียนรู้อีกครั้ง แล้วทำแผนการเรียนรู้จนกว่าจะได้ความรู้ที่สามารถนำไปแก้ปัญหาได้ในขั้นตอนนี้นักเรียนในกลุ่มต้องใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาตามแผนการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนพัฒนาความรู้ความสามารถในการสื่อสารการพูด การวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูล

5. ขั้นผลิตผลงาน (Producing a Product Performance) ในขั้นนี้ผู้เรียนจะใช้ความรู้ที่ได้ศึกษามาแก้ปัญหรือสร้างผลผลิตขั้นสุดท้ายของการเรียนรู้และนำเสนอผลผลิตนั้นให้ชั้นเรียนได้ทราบผลทั่วกัน

6. ขั้นประเมินผลงานและแก้ปัญหา (Evaluation Performance and the Problem) ในการประเมินผลงานของนักเรียนทั้งครูและผู้เรียนจะมีความรับผิดชอบร่วมกันในการประเมินจะประเมินด้านความรู้ ทักษะด้านความรู้ ได้แก่ การแก้ปัญหาการให้เหตุผลการสื่อสารและทักษะทางด้านสังคม ได้แก่ การทำงานร่วมกันเป็นทีมนอกจากที่จะประเมินนักเรียนแล้วครูยังต้องประเมินปัญหาที่ใช้ในการเรียนรู้ว่ามีประสิทธิภาพหรือไม่

จากแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มี 6 ขั้นตอน คือ

1. สำรวจประเด็นที่เป็นปัญหา (Explore the Issues) หมายถึง ขั้นการจัดกิจกรรมให้นักเรียนทำความเข้าใจกับปัญหา โดยอาศัยความรู้พื้นฐานหรือการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราหรือสื่ออื่น ๆ ที่น่าสนใจและใกล้ตัวนักเรียนเป็นอันดับแรก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
PHRAPHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2. นิยามปัญหา (Define the Problem) หมายถึง ขั้นการระบุปัญหาหรือข้อมูลสำคัญ เพื่ออธิบายองค์ประกอบและความต้องการของปัญหา โดยพยายามจัดกิจกรรมให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มเข้าใจปัญหาและสามารถค้นหาวิธีการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลอย่างแจ่มชัด

3. สืบเสาะหาวิธีการแก้ปัญหา (Investigate Solutions) หมายถึง ขั้นการระดมสมองเพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์องค์ประกอบของปัญหาที่กำหนดให้รวมทั้งการอธิบายความเชื่อมโยงของข้อมูลหรือปัญหาที่เกี่ยวข้องทุกส่วน

4. ดำเนินการศึกษาค้นคว้าแก้ปัญหา (Research the Knowledge) หมายถึง ขั้นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนลงมือปฏิบัติศึกษาค้นคว้าเพื่อหาคำตอบด้วยตนเอง

5. นำเสนอคำตอบหรือผลการแก้ปัญหา (Write Solution) หมายถึง ขั้นการสนับสนุนส่งเสริมให้นักเรียนคิดนำความรู้ที่ได้มาใหม่ เพื่อปรับใช้ในการแก้ปัญหาตามสถานการณ์หรือประเด็นคำถามอื่นที่จัดให้

6. ทบทวนการปฏิบัติ (Review Performance) หมายถึง ขั้นกิจกรรมการรายงานข้อมูลหรือสารสนเทศใหม่ที่นักเรียนได้จากการสรุปความรู้หรือกระบวนการแก้ปัญหาโดยการอภิปราย วิเคราะห์ สังเคราะห์ ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้แล้วนำมาสรุปเป็นหลักการและประเมินผลการเรียนรู้

กระบวนการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนที่ให้นักเรียนเรียนเป็นกลุ่มย่อยที่คละกันตามความสามารถโดยใช้ประเด็นปัญหาจากเหตุการณ์หรือสถานการณ์จริงหรือครูกำหนดขึ้นสำหรับเป็นสถานการณ์กระตุ้นให้กลุ่มนักเรียนนำไปวิเคราะห์ และค้นหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นด้วยตนเอง โดยใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์พื้นฐานของนักเรียนนำมาพิจารณาประกอบการให้คำแนะนำจากครูเพิ่มเติม เพื่อนำไปสู่การอภิปรายและสรุปองค์ความรู้ที่เป็นคำตอบของปัญหานั้นร่วมกัน

7. บทบาทหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

7.1 บทบาทของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้

ผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ หมายถึง ครูผู้สอนในระดับปฐมวัย ที่ทำหน้าที่เป็นครูประจำชั้น ครูพี่เลี้ยง ครูที่ปรึกษา โดยมีบทบาทหน้าที่สำคัญที่มีนักวิชาการได้เสนอไว้ดังต่อไปนี้

ประวิต เอราวรรณ์ (2562) กล่าวถึง บทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้ด้วย PBL ช่วยให้ภาพของครูในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีความชัดเจนมากขึ้น ดังนี้

1. การเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) โดยการวางแผน ออกแบบการเรียนรู้และเตรียมการสิ่งที่จำเป็นในการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อ แหล่งเรียนรู้สำหรับผู้เรียน

2. การเป็นผู้ชี้แนะ (Coach) โดยการกระตุ้นและให้คำแนะนำเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

3. การเป็นพี่เลี้ยง (Mentor)

4. การเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ (Teacher as Learner)

กมลฉัตร กล่อมอิ่ม (2560) กล่าวถึง คำสำคัญที่น่าสนใจ คือ “Teach Less” และ “Learn More” หมายความว่าการเปลี่ยนวิธีการศึกษาด้วยการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายจาก“ความรู้ (Knowledge) ไปสู่ทักษะ (Skill or Practices)” คำว่า “Teacher” แปลว่า “ครู” ถือว่าเป็นคำเก่าที่ใช้ และให้ความหมายหรือคำจำกัดความใหม่ด้วยการเปลี่ยนมาเป็นเพียง “Facilitator” โดยระบุ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

หน้าที่หรือคำจำกัดความว่าเป็น “ผู้อำนวยการเรียนรู้ (Coach) หรือผู้ชี้แนะ” ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงจากการศึกษาหรือการเรียนรู้ที่มี “ครู” เป็นหลักไปเป็น “นักเรียน” เป็นหลักดังนั้นการเรียนรู้จึงจะต้องให้เรียนเลย เนื้อหาหลายส่วนไม่จำเป็นต้องสอนผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เอง แต่ต้องสร้าง “ทักษะและเจตคติ” กับตัวของผู้เรียนขึ้นมาให้ได้การเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้สอนจะมีบทบาทที่แตกต่างไปจากการเรียนการสอนแบบเดิม คือ ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ให้ความรู้ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนเพียงอย่างเดียว จะเป็นผู้จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนรักในวิชาชีพนั้นให้มีวิธีที่ถูกวิธีและเสริมสร้างสติปัญญา มีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียน สร้างบทเรียนที่เป็นสถานการณ์ปัญหาที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในเนื้อหาที่เป็นแนวคิดสำคัญของปัญหานั้น และประเมินผลการเรียน แนวทางการวัดและประเมินการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

1. การประเมินจากสภาพจริง (Authentic Assessment) หมายถึง การประเมินความ สามารถที่แท้จริงของผู้เรียน จากการแสดงออก การกระทำหรือผลงานเพื่อสร้างองค์ความรู้ตนเอง ในขณะที่ผู้เรียนแสดงออกในการปฏิบัติกิจกรรมหรือสร้างชิ้นงาน ซึ่งสามารถสะท้อนให้กระบวนการคิดระดับสูง กระบวนการทำงานและความสามารถในการแก้ปัญหาหรือการแสวงหาความรู้ การประเมินจากสภาพจริงจะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อมีการประเมินหลาย ๆ ด้านโดยใช้วิธีประเมินหลากหลายวิธีในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับชีวิตจริงและต้องประเมินอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มากพอที่จะสะท้อนถึงการพัฒนาและความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียนได้

2. การวัดและประเมินผลด้านความสามารถ (Performance Assessment) ความสามารถของผู้เรียน ประเมินได้จากการแสดงออกโดยตรงจากการทำงานต่าง ๆ จากสถานการณ์ที่กำหนดให้ ซึ่งเป็นของจริงหรือใกล้เคียงกับสภาพจริง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแก้ปัญหาจากสถานการณ์จริงหรือปฏิบัติจริง โดยประเมินจากกระบวนการทำงาน กระบวนการคิด โดยเฉพาะความคิดขั้นสูงและผลงานที่ได้ ลักษณะสำคัญของการประเมินความสามารถ คือ กำหนดวัตถุประสงค์ของงาน วิธีการทำงานผลสำเร็จของงาน มีคำสั่งควบคุมสถานการณ์ในการปฏิบัติงาน และมีเกณฑ์การให้คะแนนที่ชัดเจน การประเมินทักษะความรู้ความสามารถที่แสดงออกของผู้เรียนทำได้หลายแนวทางต่าง ๆ กันขึ้นอยู่กับ สภาพแวดล้อม สถานการณ์ และความสนใจของผู้เรียน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.1 การมอบหมายงาน งานที่มอบให้ทำต้องมีความหมาย มีความสำคัญ มีความสัมพันธ์กับหลักสูตร เนื้อหาวิชา และชีวิตจริงของผู้เรียน ผู้เรียนต้องใช้ความรู้หลายด้านในการปฏิบัติงานที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการทำงาน และการใช้ความคิดอย่างลึกซึ้ง

2.2 การกำหนดชิ้นงาน หรืออุปกรณ์ หรือสิ่งประดิษฐ์ให้ผู้เรียนวิเคราะห์องค์ประกอบและกระบวนการทำงานและเสนอแนวทางเพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิภาพดีขึ้น

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) กล่าวถึงบทบาทของผู้สอนในการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหามีดังนี้

1. กำหนดสถานการณ์หรือเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งเป็นปัญหาในชีวิตประจำวัน เลือกปัญหาที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียนเป็นปัญหาที่ใกล้ตัวผู้เรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
RAJABHAT PHRANAKHONSRIAYUTTHAYA UNIVERSITY

2. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกห้องเรียน

3. กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน

4. ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาและช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการแสวงหาแหล่ง ข้อมูลการศึกษาข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียน

5. กระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาที่หลากหลายและเหมาะสม

6. ติดตามการปฏิบัติงานของผู้เรียนและให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

7. ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยพิจารณาจากผลงานกระบวนการทำงานและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

8. สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นประชาธิปไตยเพื่อให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกด้านความคิดเห็น และแสดงออกด้านการกระทำที่เหมาะสม

สรุปได้ว่า บทบาทของผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ คือ ครูผู้สอนมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน การเลือกและกำหนดสถานการณ์หรือเสนอปัญหาที่จะนำไปสู่ปัญหาที่น่าสนใจและสอดคล้องกับสาระความรู้ กำหนดสถานการณ์หรือเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นจริงซึ่งเป็นปัญหาในชีวิตประจำวัน เลือกปัญหาที่ตรงกับความสนใจของเด็ก ปัญหาที่ใกล้ตัวเด็ก จัดเตรียมสื่อวัสดุ อุปกรณ์ ทรัพยากรการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อเอื้ออำนวยให้เด็กได้เกิดการจัดระบบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง กระตุ้นให้เด็กแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาที่หลากหลายและเหมาะสม ติดตามการปฏิบัติงานของเด็ก กระตุ้นเร้าความสนใจ ความคิด และให้คำแนะนำชี้แนะแนวทาง ช่วยเหลือดูแลอย่างใกล้ชิด กำหนดวิธีการวัดประเมินผลกิจกรรมหลากหลายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กรอบด้าน ครูเป็นผู้อำนวยการเรียนรู้ช่วยเหลือจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เกิดการเรียนรู้มีสัมพันธภาพที่ดีและกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดอย่างหลากหลาย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

7.2 บทบาทหน้าที่ของผู้เรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีผู้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้เรียน ต่อไปนี้

กมลฉัตร กล่อมอิ่ม (2561) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้เรียน เป็นการเรียนรู้ โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะแสวงหาความรู้ แก้ปัญหา ดังนั้นลักษณะของผู้เรียนที่เรียนด้วยการใช้ปัญหาเป็นหลัก จะประสบความสำเร็จผู้เรียนจะต้องมีลักษณะ 5C ดังนี้

1. ความรู้ความสามารถ Competence) ความรู้ความสามารถเดิมที่เหมาะสมกับปัญหาที่เรียน เป็นสิ่งที่ต้องตระหนัก ไม่เป็นปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อน ไม่สัมพันธ์กับความรู้เดิมของผู้เรียนแล้วจะทำให้ผู้เรียนเกิดความลำบากและเสียเวลามากในการกำหนดทิศทางการแสวงหาความรู้เพื่อนำมาแก้ปัญหานั้น

2. ความสามารถติดต่อกับผู้อื่น (Communication) ความสามารถในการติดต่อสื่อสารความหมายกับผู้อื่น เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย การติดต่อสื่อสารจะช่วยให้การเรียนรู้ในกลุ่มมีประสิทธิภาพ

3. ความตระหนักในความสำคัญ (Concern) ผู้เรียนควรตระหนักถึงความสำคัญในความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายและดำเนินให้บรรลุเป้าหมาย

4. ความกล้าในการตัดสินใจ (Courage) การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการตัดสินใจในข้อมูลนั้น ดังนั้นผู้เรียนจะต้องมีการตัดสินใจ เช่น การตัดสินใจตั้งสมมติฐานเพื่อนำมาแก้ปัญหา

5. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) ลักษณะนี้มีความสำคัญยิ่งที่จะต้องสร้างให้เกิดและต้องใช้เวลานานในการพัฒนาอย่างไรก็ดีจัดการเรียนรู้แบบนี้ จะช่วยพัฒนาให้เกิดได้ต่อเมื่อผู้เรียนมีประสบการณ์เพิ่มขึ้นนอกจากบทบาทที่ผู้เรียนต้องเรียนด้วยวิธีการแก้ปัญหาแล้ว ผู้เรียนจะต้องเรียนเป็นกลุ่มย่อยประมาณ 6-8 คน ดังนั้นบทบาทของผู้เรียนในกลุ่มย่อย จึงเป็นเรื่องสำคัญมากที่จะทำให้การทำงานบรรลุตามวัตถุประสงค์

7.3 บทบาทของผู้เรียนในกลุ่มย่อย

บทบาทของผู้เรียนในกลุ่มย่อยเป็นกระบวนการหนึ่งของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยผู้เรียนจะต้องมีบทบาทหน้าที่ร่วมกันเพื่อการร่วมคิดแก้ปัญหาที่ได้รับ ให้ความร่วมมือภายในกลุ่ม วัตถุประสงค์การศึกษา เสนอความคิด ถกถียง ต่อรองเพื่อสร้างกฎเกณฑ์ของกลุ่มร่วมกัน ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล พร้อมที่ให้คำติชมอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมาต่อสมาชิกของกลุ่มทุกคน และต้องมีความซื่อสัตย์ต่อกลุ่ม โดยทุกคนทำงานที่กลุ่มมอบหมายให้ตรงเวลาที่กำหนดจุดมุ่งหมายของกลุ่มย่อย คือ การเรียนการสอนในระหว่างสมาชิกด้วยกันเป็นกลุ่มร่วมมือกันทำงาน ทั้งในชั้นเรียนและนอกชั้นเรียน ต้องมีผู้ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่ม ประธานและเลขาของกลุ่มในการดำเนินการเรียนการสอน ดังนั้น สมาชิกทุกคนในกลุ่มจะต้องผลัดกันเป็นผู้นำกลุ่มเพื่อประสบการณ์ในการเป็นผู้นำกลุ่มได้ทั่วทุกคน

สรุปได้ว่า ผู้เรียนมีบทบาทหน้าที่ร่วมกันในการคิดแก้ปัญหามีความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและมีความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นตระหนักถึงความสำคัญในความรับผิดชอบของตน กล้าแสดงความคิด กล้าในการตัดสินใจและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ด้วยกลุ่ม ตัดสินใจว่าอะไรที่จะต้องเรียนรู้และต้องเรียนรู้อย่างไร ผู้เรียนจะต้องมีความรับผิดชอบ เรียนรู้ด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์จากความรู้ประสบการณ์เดิมตนเอง ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ การสรุป และการประเมินผล บทบาทหน้าที่ของผู้เรียนเปรียบเสมือนผู้แก้ปัญหาด้วยตนเองอย่างแท้จริง

8. ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีผู้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างแผนการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ต่อไปนี้

กมลฉัตร กล่อมอิ่ม (2560) กล่าวถึง การจัดการเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน มีลักษณะสำคัญโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้อย่างแท้จริงแล้วจัดผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อย ให้มีจำนวนกลุ่มละประมาณ 5–6 คน ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกหรือผู้ให้คำชี้ครูจะแนะนำใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ลักษณะของปัญหาที่นำมาใช้นั้นต้องมีลักษณะคลุมเครือไม่ชัดเจน มีวิธีแก้ไขปัญหาได้อย่างหลากหลาย อาจมีคำตอบได้หลายคำตอบได้แก่

1. กำหนดปัญหา
2. ทำความเข้าใจปัญหา
3. ดำเนินการศึกษาค้นคว้า

4. สังเคราะห์ความรู้

5. สรุปและประเมินค่าของคำตอบ

6. นำเสนอและประเมินผลงาน โดยผู้เรียนเป็นผู้แก้ปัญหาโดยการแสวงหาข้อมูลใหม่ ๆ ด้วยตนเองการวัดและประเมินผล ใช้การประเมินผลจากสถานการณ์จริงดูจากความสามารถในการปฏิบัติของผู้เรียนในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้และพิจารณาจากผลงานที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้

พรรณพร นามโนรินทร์ (2554) ได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหาเป็นขั้นที่ผู้สอนจัดสถานการณ์ต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหาสามารถกำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่ผู้เรียนอยากรู้อยากเรียนได้และเกิดความสนใจที่จะค้นคว้าหาคำตอบโดยใช้ประเด็นคำถามเชื่อมโยงจากสื่อต่าง ๆ

ขั้นที่ 2 แบ่งกลุ่มเพื่อทำความเข้าใจกับปัญหาผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจปัญหาที่ต้องการเรียนรู้ซึ่งผู้เรียนจะต้องสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้โดยมุ่งเน้นการทำงานร่วมกันเพื่อวางแผนการศึกษาหาข้อมูล เพื่อทำปัญหาให้กระจ่างชัด

ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้าผู้เรียนกำหนดสิ่งที่ต้องเรียนเป็นการนำแผนที่กำหนดไว้แบ่งหน้าที่ในการค้นคว้าหาคำตอบภายในกลุ่มโดยมอบหมายประเด็นต่าง ๆ ให้สมาชิกอย่างชัดเจน

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้เป็นขั้นที่ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ค้นคว้ามาแลกเปลี่ยนเรียนร่วมกันอภิปรายผลและร่วมกันสรุปการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบในรูปแบบต่าง ๆ เช่น แผนภูมิผังความคิดแผนภาพกราฟ เป็นต้น

ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าคำตอบผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปผลงานของกลุ่มตนเองและประเมินผลงานว่าข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด โดยใช้หลักการวิเคราะห์วิจารณ์จากข้อสรุปจากการสังเคราะห์ด้วยการตั้งประเด็นซักถาม ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ และอย่างไรเพื่อพยายามตรวจสอบแนวคิดภายในกลุ่มอย่างอิสระและสรุปองค์ความรู้ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้ง

ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบองค์ความรู้และนำเสนอ เป็นผลงานในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การจัดนิทรรศการป้ายนิเทศแฟ้มผลงานของผู้เรียนทุกกลุ่มรวมทั้งที่เกี่ยวกับปัญหาร่วมกันประเมินผลงาน

จากการศึกษาผลงานวิจัยด้านพัฒนาการเรียนสอนที่ใช้ PBLทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศที่อาศัยลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบPBLเป็นกรอบในการออกแบบขั้นตอนการจัดการเรียนรู้พบว่ามีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันตามขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้เริ่มจากรูปแบบพื้นฐานที่มี 7 ขั้นตอนหลัก แล้วมีการปรับขยายหรือเพิ่มขั้นตอนกิจกรรมการเรียนรู้จนมีถึง 11 และได้นำเสนอ 4 รูปแบบ คือ แบบ 7, 9, 10 และ 11 ขั้นตอน เพื่อให้ศึกษาความแตกต่างของแต่ละรูปแบบจะได้เลือกใช้ให้เหมาะสมกับระดับของผู้เรียนและลักษณะเฉพาะของเนื้อหาวิชาที่จะจัดการเรียนรู้ด้วย PBL

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
RAJAPHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

รูปแบบที่ 1 แบบ 7 ขั้นตอน

ลักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

1. Clarifying unfamiliar terms กลุ่มผู้เรียนทำความเข้าใจคำศัพท์ปรากฏข้อความที่อยู่ในปัญหาให้ชัดเจน โดยอาศัยความรู้พื้นฐานของสมาชิกในกลุ่มหรือการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราหรือสื่ออื่น ๆ

2. Problem definition กลุ่มผู้เรียนระบุปัญหาหรือข้อมูลสำคัญร่วมกัน โดยทุกคนในกลุ่มเข้าใจปัญหาเหตุการณ์ ปรากฏการณ์ใดที่กล่าวถึงในปัญหานั้น

3. Brainstorm กลุ่มผู้เรียนระดมสมองวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ และหาเหตุผลมาอธิบาย โดยอาศัยความรู้เดิมขอ สมาชิกกลุ่ม เป็นการช่วยกันคิดอย่างมีเหตุมีผล สรุปรวบรวมความรู้และแนวคิดของกลุ่มเกี่ยวกับกลไกการเกิดปัญหา เพื่อนำไปสู่การสร้างสมมติฐานที่สมเหตุสมผลเพื่อใช้แก้ปัญหานั้น

4. Analyzing the problem กลุ่มผู้เรียนอธิบายและตั้งสมมติฐานที่เชื่อมโยงกันกับปัญหาตามที่ได้ระดมสมองกัน และวิเคราะห์มาจัดลำดับความสำคัญ โดยใช้พื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน การแสดงความคิดอย่างเหตุผล

5. Formulating learning issues กลุ่มผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ เพื่อค้นหาข้อมูลที่จะอธิบายผลการวิเคราะห์ ผู้เรียนสามารถบอกได้ว่าความรู้ส่วนใดรู้แล้ว ส่วนใดต้องกลับไปทบทวน ส่วนใดยังไม่รู้หรือ ไปค้นคว้าเพิ่มเติม

6. Self-study ผู้เรียนค้นคว้ารวบรวมสารสนเทศจากสื่อและแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ด้วยตนเอง (Self-directed learning)

7. Reporting จากรายงานข้อมูลสารสนเทศใหม่ที่ได้เข้ามา กลุ่มผู้เรียนนำมาอภิปราย วิเคราะห์ สังเคราะห์ วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ แล้วนำมาสรุปเป็นหลักการและแนวทางเพื่อนำไปใช้โอกาสต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

การนำรูปแบบ 7 ขั้นตอนนี้ ไปใช้อาจจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอน ตามลำดับขั้นที่ไม่ซับซ้อนก็ได้ดังนี้

1. เมื่อผู้เรียนได้รับโจทย์ปัญหาผู้เรียนจะทำความเข้าใจหรือทำความกระจ่างในคำศัพท์ที่อยู่ในโจทย์ปัญหานั้นเพื่อให้เข้าใจตรงกัน

2. การจับประเด็นข้อมูลที่สำคัญหรือระบุปัญหาในโจทย์

3. ระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ปัญหาอภิปรายหาคำอธิบายแต่ละประเด็นปัญหาว่าเป็นอย่างไรเกิดขึ้น ได้อย่างไร ความเป็นมาอย่างไร โดยอาศัยพื้นความรู้เดิมเท่าที่ผู้เรียนมีอยู่

4. ตั้งสมมติฐานเพื่อหาคำตอบของปัญหาประเด็นต่าง ๆ พร้อมจัดลำดับความสำคัญของสมมติฐานที่เป็นไปได้อย่างมีเหตุผล

5. จากสมมติฐานที่ตั้งขึ้นผู้เรียนจะประเมินว่าเขามีความรู้เรื่องอะไรบ้างมีเรื่องอะไรที่ยังไม่รู้หรือขาดความรู้อะไร และความรู้อะไรจำเป็นที่จะต้องใช้เพื่อพิสูจน์สมมติฐาน ซึ่งเชื่อมโยงกับโจทย์ปัญหา ที่ได้ขั้นตอนนี้กลุ่มจะกำหนดประเด็นการเรียนรู้ (learning issue) หรือวัตถุประสงค์การเรียนรู้ (learning objective) เพื่อจะไปค้นคว้าหาข้อมูลต่อไป

6. ผู้เรียนแต่ละคนค้นคว้าหาข้อมูลและศึกษาเพิ่มเติมจากทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา วารสาร สื่อการเรียนสอนต่าง ๆ การศึกษาในห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ช่วยสอนอินเทอร์เน็ต หรือปรึกษาอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาสาขาเฉพาะ เป็นต้น พร้อมทั้งประเมินความถูกต้อง

7. นำข้อมูลหรือความรู้ที่ได้มาสังเคราะห์อธิบายพิสูจน์สมมติฐานและประยุกต์ให้เหมาะสมกับโจทย์ ปัญหาพร้อมสรุปเป็นแนวคิดหรือหลักการทั่วไป โดยที่กิจกรรมการเรียนรู้ขั้นตอนที่ 1-5 เป็นขั้นตอนที่ใช้กระบวนการกลุ่มในชั้นเรียนขั้นตอนที่ 6 เป็นกิจกรรมของผู้เรียนรายบุคคลนอกห้องเรียนและขั้นตอนที่ 7 เป็นกิจกรรมที่กลับมาในกระบวนการกลุ่มชั้นเรียนอีกครั้ง

รูปแบบที่ 2 แบบ 9 ขั้นตอน

ลักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

1. อ่านสถานการณ์โดยละเอียดทำความเข้าใจกับคำ และความหมายของคำในสถานการณ์ โดยอาศัยความรู้พื้นฐานของสมาชิกภายในกลุ่ม หรือเอกสาร ตำรา

2. นิยามปัญหาหรือระบุสถานการณ์ โดยแสวงหาความคิดเห็นแบบระดมสมองอย่างมีเหตุผล และวิจารณญาณ

3. วิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ โดยแสวงหาความคิดเห็นแบบระดมสมองอย่างมีเหตุผล และวิจารณญาณ

4. ตั้งสมมติฐาน โดยพยายามตั้งสมมติฐานให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้

5. จัดลำดับความสำคัญของสมมติฐาน พิจารณาข้อยุติสำหรับสมมติฐานที่ปฏิเสธได้

6. กำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้จากสมมติฐาน ที่ได้เลือกไว้พิจารณาว่าต้องหาความรู้ อะไรบ้าง

7. ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากภายนอกกลุ่ม เช่น เอกสาร ตำรา ผู้เชี่ยวชาญ

8. สังเคราะห์ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากภายนอกกลุ่ม เช่น เอกสาร ตำรา ผู้เชี่ยวชาญ

9. สรุปการเรียนรู้หลักการและแนวคิดจากการแก้ปัญหาโดยนำความรู้มาเสนอต่อสมาชิก

รูปแบบที่ 3 แบบ 10 ขั้นตอน

ลักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

1. ผู้เรียนเผชิญปัญหาที่คลุมเครือ

2. ผู้เรียนถามคำถามในสิ่งที่สนใจจากสถานการณ์ โดยใช้ IPF-question ตัวอย่างการใช้ IPF question ในการเรียนรู้เรื่อง เซลล์มะเร็ง I–Interesting question เช่น มีอะไรพิเศษในเซลล์ที่เป็นสาเหตุให้เซลล์เปลี่ยนไป ทำไมเซลล์จึงถูกกำหนดให้ตาย กลไกที่ใช้เพื่อซ่อมแซมส่วนที่เสียหายเป็นอย่างไร P-Puzzling question เช่น อะไรเป็นสาเหตุให้เซลล์ตาย อะไรเป็นสาเหตุให้มีความเสี่ยงต่อการเป็นมะเร็งมากกว่าผู้อื่น F-Important answers to find เช่น องค์ประกอบที่ส่งเสริมต่อการซ่อมแซมเซลล์ที่เสียหายคืออะไร เราสามารถนำผลการวิจัยมาดูแลสุขภาพอย่างไรในการป้องกันโรคมะเร็งเราจะต้องควบคุมที่อะไร

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3. การดำเนินการค้นหา เริ่มจากคำถาม IPF บทบาทครู แนะนำวิธีการค้นปัญหา เช่น การเขียนปัญหา การใช้คำ “ทำไม” ถามการเขียนแผนผังการเชื่อมโยงสถานการณ์ต่าง ๆ

4. เขียนแผนผังการค้นปัญหา และจัดลำดับความสำคัญ บทบาทครู แนะนำอำนวยความสะดวก (แต่ไม่ตัดสินใจให้)

5. การสำรวจปัญหา/สืบเสาะ–เพื่อช่วยกำหนดกลยุทธ์ของกลุ่ม บทบาทครู ครูจะวางระบบแผนงานโดยรวมอย่างไร สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะรับผิดชอบอะไรบ้าง บทบาทครู ใช้คำถามแนะนำการสืบเสาะตามที่กลุ่มได้ตัดสินใจใช้วิธีสัมภาษณ์ คุณจะสัมภาษณ์ใคร คุณจะพบผู้ให้สัมภาษณ์ได้อย่างไร ต้องการข้อมูลใดจากผู้ที่ให้สัมภาษณ์ คุณจะบันทึกอะไร

6. การวิเคราะห์ ผู้เรียนรับผิดชอบต่อการวิเคราะห์ผล บทบาทครู 1) ใช้คำถามแนะนำ เช่น การเปรียบเทียบผลการสัมภาษณ์จะมีประโยชน์หรือไม่ คุณจะแสดงผลการเปรียบเทียบอย่างไร 2) แนะนำวิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

7. การเรียนรู้ซ้ำ เสนอสิ่งที่ได้เรียนรู้ต่อกัน เกิดความเข้าใจใหม่และนำไปใช้แก้ปัญหาและนิยามปัญหาชัดเจนไปเรียนรู้เพิ่ม บทบาทครู การใช้คำถามให้คิดใคร่ครวญ เช่น ผลลัพธ์ที่จะช่วยให้คุณเข้าใจปัญหาที่คุณสำรวจอย่างไร ถ้าคุณไปสำรวจใหม่อีกครั้ง คุณจะทำอะไรที่แตกต่างจากเดิม ด้วยเหตุผลใด

8. การสร้างแนวคำตอบและข้อแนะนำ–สร้างความรู้จากผลลัพธ์ที่ได้ บทบาทครู แนะนำวิธีการสร้างความรู้ ใช้คำถาม “อย่างไร” ทุกครั้งที่ผู้เรียนเสนอแนวคำตอบ แนะนำให้เสนอความรู้แบบต่าง ๆ เช่น การเชื่อมโยง โมเดล อุปมาอุปไมย แผนผังความคิด

9. สื่อความหมายผลลัพธ์ที่ได้ บทบาทครู เรื่องที่ค้นพบได้จากไหน ได้ข้อสรุปอะไรบ้าง ใครได้รับประโยชน์จากเรื่องนี้ และได้อะไร

10. การประเมินผล-โดยครู ผู้เรียน และเพื่อน บทบาทครู การประเมินปฏิบัติการโดยประเมินการใช้ข้อมูลร่วมกัน การค้นหาและนิยามปัญหา การได้มาซึ่งความรู้ การนำตนเอง ทักษะการเรียนแบบร่วมมือ และการแก้ปัญหา ใช้การประเมินตามสภาพจริง โดยสร้างเกณฑ์การประเมิน (Rubric Scoring) เพื่อการประเมิน การอภิปราย การเขียนอนุทิน บันทึกการทดลอง การให้คะแนนตนเอง และการสัมภาษณ์

รูปแบบที่ 4 แบบ 11 ขั้นตอน

สักษณะสำคัญของกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้นตอนมีดังนี้

1. จัดกลุ่มแนะนำสมาชิก
2. กำหนดวัตถุประสงค์
3. ศึกษาปัญหาที่ได้รับ ขยายรายละเอียดของปัญหา
4. กำหนดประเด็น ประเด็นในการเรียนรู้
5. กำหนดวัตถุประสงค์ของแผนดำเนินการ
6. ทำความตกลงกันในเรื่องของข้อมูลที่จะต้องศึกษา
7. กำหนดแหล่งเรียนรู้
8. รวบรวมความรู้ที่ได้มาจากการค้นคว้าสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง
9. ทำความเข้าใจซ้ำอีกกับความรู้ที่ได้รับใหม่

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

10. เลือกวิธีในการแก้ปัญหา/ นำเสนอวิธีการแก้ปัญหา

11. การประเมินผล

ผู้เรียนได้พัฒนาอะไรบ้างจากการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เมื่อพิจารณาจากแต่ละขั้นตอนของกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละรูปแบบ จะเห็นว่าผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาทั้งความรู้ในเนื้อหาวิชาและทักษะต่าง ๆ ที่เป็นเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนในระดับอุดมศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. ได้ความรู้ที่สอดคล้องกับบริบทจริงและสามารถนำไปใช้ได้

2. พัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากย์ (Critical Thinking) การคิดวิเคราะห์ (Analytical Thinking) การคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล (Rational Thinking) การคิดสังเคราะห์ (Synthetic Thinking) การคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) และนำไปสู่การคิดแก้ปัญหา (Problem Solving Thinking) ที่มีประสิทธิผล

3. ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเองไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างต่อเนื่อง (Life-Long Learning) ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของบุคคลในศตวรรษที่ 21

4. ผู้เรียนสามารถทงานและสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. เป็นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน

6. ความคงอยู่ (retention) ของความรู้จะนานขึ้น

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ (Adult Learning) ซึ่งผู้เรียนจะกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของตนเองเรียนรู้เมื่อสิ่งนั้นมีความหมายหรือนำไปใช้ได้ (จากโจทย์ปัญหา) จะถูกใช้เป็นบริบทของการเรียนรู้ เรียนรู้ในสิ่งที่ใช้สำหรับเป็นแนวทาง การสร้างปัญหามากกว่าจะเรียนเพื่อท่องจำ เรียนรู้ตามความถนัดและศักยภาพของตนเองและสามารถประเมินตนเองเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ และสิ่งที่เรียนรู้ได้

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานยังเป็นการตอบสนองต่อแนวคิด Constructivism โดยให้ผู้เรียน วิเคราะห์หรือตั้งคถามจากโจทย์ปัญหาผ่านกระบวนการคิดและสะท้อนกลับเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน ในกลุ่มเน้น Active Learning และ Collaborative Learning นำไปสู่การค้นคว้าหาคำตอบหรือสร้างความรู้ใหม่บนฐานความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีมาก่อนหน้านี้ นอกจากนี้การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานยังเป็นการสร้างเงื่อนไขสำคัญที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ได้แก่

1. Activation of Prior Knowledge การเรียนรู้สิ่งใหม่จะได้ผลถ้าได้มีการเชื่อมโยงหรือกระตุ้นความรู้ขึ้นจากเดิมที่ผู้เรียนมีอยู่

2. Encoding Specificity การเรียนรู้เนื้อหาที่ใกล้เคียงสถานการณ์จริงหรือประสบการณ์ตรง (จากโจทย์ปัญหา) จะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น

3. Elaboration of Knowledge เนื่องจากการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเรียนกลุ่มย่อยการได้แสดงออกแสดงความคิดเห็นหรืออภิปรายถกเถียงกันจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจและเรียนรู้สิ่งนั้นได้ดีขึ้น

การประเมินผลการเรียนรู้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักการประเมินผลการเรียนรู้ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักต้องประเมินหลาย ๆ ด้าน สรุปได้ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร RAJABHAT MAHANAKHON UNIVERSITY

1. การประเมินความก้าวหน้า เป็นการประเมินผลผู้เรียนขณะเรียนโดยดูข้อมูลที่นักศึกษาหามาว่าสอดคล้องกับปัญหาเพียงไร และการประยุกต์ความรู้ที่หามาในการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้อง

2. การประเมินผลสรุป จะประเมินผู้เรียนเมื่อเสนอการเรียนรู้ในชุดการเรียนนั้นเสร็จสิ้น โดยประเมินความรู้ในด้านเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ เจตคติ ทัศนคติ และทักษะ

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยเกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นของฐานผู้วิจัยได้นำมาสังเคราะห์ โดยให้เด็กเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยและมีการเรียนรู้ด้วยตนเองในทำนองเดียวกันการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเด็กมีปฏิสัมพันธ์กัน จากการทำงานเป็นกลุ่มย่อยและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันซึ่งช่วยส่งเสริมและปลูกฝังให้เด็กมีวินัยในตนเอง เพื่อจะได้อยู่ร่วมและปรับตัวเข้ากับเพื่อนได้ และสามารถจัดประสบการณ์ต่าง ๆ ได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การทำกิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมการนำเสนอการอภิปรายภายในกลุ่มและช่วยเหลือกันกำหนดประเด็นการเรียน ควรจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการและธรรมชาติของเด็ก ส่งเสริมให้เด็กรู้จักทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ซึ่งจะทำให้เด็กเรียนรู้ถึงการปรับตัว รู้จักสิทธิหน้าที่ของตนและผู้อื่น มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานกับเด็ก

คุณค่าของ PBL ต่อเด็กปฐมวัย การเรียนรู้ด้วย PBL ช่วยเสริมสร้างสิ่งสำคัญต่อเด็กอันจะส่งผลให้เด็กเกิดทักษะการเรียนรู้ต่าง ๆ เพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ พัฒนาการคิดอย่างมีวิจารณญาณการเขียน การสื่อสาร ช่วยให้การจำข้อมูลต่าง ๆ ได้ดี ช่วยให้เด็กรู้จักการปรับตัวรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อช่วยให้เรียนรู้และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ส่งเสริมให้เด็กเป็นผู้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง เสริมสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต การประเมินผลใช้การประเมินผลจากสถานการณ์จริง (authentic Assessment) ความสามารถในการปฏิบัติของเด็กในขณะทำกิจกรรมการเรียนรู้ (Learning Process) และพิจารณาจากผลงานที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ (Learning Product) รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

9. จุดเด่นและข้อจำกัดของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

จากการศึกษาการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีจุดเด่นและข้อจำกัดของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ดังต่อไปนี้

9.1 จุดเด่นที่สำคัญ

ผู้เรียนจะมีทักษะในการตั้งสมมติฐานและการให้เหตุผลดีขึ้นสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองงานเป็นกลุ่มและสื่อสารกับผู้อื่นได้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพความคงอยู่ของความรู้นานกว่าการเรียนแบบบรรยาย นอกจากนั้น บรรยากาศการเรียนรู้มีชีวิตชีวาจูงใจให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้มากขึ้นและยังส่งเสริมความร่วมมือและการทำงานร่วมกันระหว่างภาควิชาหรือหน่วยงาน

1. การเรียนแบบศึกษาด้วยตนเอง เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความตระหนักถึงบทบาทความรับผิดชอบ ต่อแผนการเรียนของตน ผู้เรียนจะนำการวางแผนและกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ เลือกแหล่งข้อมูล เลือกวิธีการเรียนรู้และประเมินผลด้วยตนเอง

2. การเรียนจะใช้กระบวนการกลุ่ม ทำให้เกิดข้อดีมากมาย เช่น

2.1 พัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้มแข็งทางอารมณ์ โดยผู้เรียนจะมีโอกาสเผชิญกับความรู้สึก ที่รุนแรง ความขัดแย้ง และทัศนคติที่แตกต่างกันในกลุ่ม

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2.2 กระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ประสบการณ์ของตนเองและของกลุ่มมาแก้ปัญหา

2.3 เกิดการช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนในกลุ่ม ในการแสดงความรู้สึก ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อม การปฏิบัติต่าง ๆ มาใช้ตั้งคำาถามและนำมาเป็นประเด็นปัญหา

2.4 เปิดโอกาสให้มีการอภิปรายเพื่อให้เกิดคุณค่าและเป้าหมายในทางบวก

2.5 ทำให้เกิดความร่วมมือการทำงานมีโอกาสเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ยอมรับกติกา

3. การเรียนจะใช้ปัญหาเป็นหลัก ทำให้เกิดข้อดี เช่น

3.1 ทำให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคยในการค้นคว้าหาความรู้อย่างละเอียดแสวงหาความรู้ต่อเนื่องและจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการแยกแยะและวิเคราะห์ข้อมูลการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ การให้เหตุผล การศึกษาที่ละเอียดรอบคอบกับการสรุปที่ได้ประเด็นและสาระที่สำคัญ

3.2 ได้ฝึกทักษะการแก้ปัญหาเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติและการให้เหตุผลผ่านกระบวนการต้องคิดอย่างมีวิจารณญาณแบบบูรณาการ

9.2 ข้อจำกัดและปัญหาอุปสรรคของการเรียนรู้

ข้อกำจัดของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานซึ่งยังเป็นประเด็นที่ถกเถียงกัน ได้แก่ ครูมีความกังวลว่า ผู้เรียนจะมีความรู้น้อยลงความรู้ที่ได้รับจะไม่เป็นระบบความถูกต้องของเนื้อหาหรือข้อมูลที่ผู้เรียนไปค้นคว้า ศึกษามาตลอดจนครูต้องมีทักษะที่หลากหลายมากกว่าการสอนแบบบรรยายในส่วนของผู้เรียนจะกังวล เกี่ยวกับความถูกต้องของเนื้อหาไม่มั่นใจว่าสิ่งที่ตนเองไปเรียนรู้มาถูกต้องหรือไม่ขอบเขตของการเรียนรู้ต้องเรียนรู้มากน้อยเพียงไร รวมถึงความแตกต่างกันของครูหรือผู้สอนประจำกลุ่มนอกจากนี้อาจยังมีข้อจำกัดเกี่ยวกับงบประมาณหรือสิ่งสนับสนุนที่ใช้จำนวนครูการบริหารจัดการซึ่งต้องมีการประสานงานและร่วมมือ กันอย่างดีระหว่างภาควิชาและเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ด้านผู้สอน

1. การสอนวิธีนี้ ต้องใช้อาจารย์ประจำกลุ่มจำนวนมาก 1:8–1:10 ทำให้พบปัญหาคือ จำนวนอาจารย์มีน้อย ไม่เพียงพอต่อการทำกลุ่ม

2. อาจารย์ยังไม่เข้าใจวิธีการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก บทบาทอาจารย์ประจำกลุ่ม การประเมินผล และการแก้ปัญหา บางรายไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อาจารย์แต่ละกลุ่ม คิดไม่เหมือนกันทำให้นักศึกษาสับสน

3. อาจารย์ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงบทเรียนใหม่ มีเจตคติไม่ดีต่อวิธีสอนแบบนี้และขาดความสามารถในการกระตุ้นให้นักศึกษาคิด

ด้านผู้เรียน

1. ต้องใช้เวลาในการเรียนมาก หากเรียนไม่เสร็จในเวลาต้องการเรียน ซึ่งบางครั้งไม่มี เวลาเข้าประชุมกลุ่มได้ เพราะมีงานวิชาอื่นที่ต้องทำอีกมาก

2. กว่าจะไปถึงประเด็นเนื้อหาทำให้ผู้เรียนคิดมากเกินไปจนทำให้หลงทางและระหว่างการเข้ากลุ่ม เมื่อเกิดความขัดแย้งทำให้กิจกรรมกลุ่มชะงัก

3. ต้องศึกษาหาข้อมูลเองบางครั้งไม่รู้ว่าความคิดนั้นถูกหรือไม่ รู้สึกว่าจะได้รับเนื้อหาและทฤษฎีน้อย เพราะศึกษาไม่ละเอียดจำไม่ได้จะรู้เฉพาะส่วนที่ได้รับมอบหมายให้ไปค้นคว้าเท่านั้น

4. บางครั้งทำให้เกิดภาวะเครียด น่าเบื่อ เพราะหาข้อสรุปของกลุ่มไม่ได้

5. การประเมินผลไม่เที่ยงตรง บางครั้งมีการให้คะแนนเฉพาะที่แสดงความคิดเห็น ส่วนคนที่ไม่แสดงความคิดเห็นเพราะพูดไม่ทันเพื่อน คิดอะไรช้ากว่าคนอื่น สื่อสารให้คนอื่นไม่เข้าใจจะไม่ได้คะแนน

ด้านสื่อ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก

1. ห้องเรียนไม่เพียงพอ ไม่เหมาะกับการเรียนแบบกลุ่มย่อย
2. จำนวนหนังสือในห้องสมุด มีไม่เพียงพอกับจำนวนนักศึกษา
3. มีจำนวนฐานข้อมูลที่ใช้ในการค้นคว้าไม่เพียงพอ เช่น คอมพิวเตอร์
4. โสตทัศนูปกรณ์ สื่อมีจำกัด ไม่เพียงพอ เช่น Projector, Overhead, Visual, Presentation, CAI มีน้อย VDO บางเรื่องอาจจะไม่ทันสมัย เป็นต้น

10. ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

คุณภาพของการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะขึ้นกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ต่อไปนี้

1. ความสำคัญของเนื้อหาต้องเลือกเนื้อหาที่เป็นแกนหรือหลักการและสอดคล้องกับการนำไปใช้ในสถานการณ์จริง

2. คุณภาพของโจทย์ปัญหาต้องเลือกปัญหาที่พบบ่อยในสถานการณ์จริงและสร้างปัญหาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรปัญหาที่ดีจะต้องน่าสนใจและกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถอภิปรายและเรียนลงไปในระดับลึกจนเข้าใจแนวคิดของปัญหามากกว่าการท่องจำ สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมของผู้เรียนกับข้อมูลใหม่

3. กระบวนกลุ่มทั้งครูและผู้เรียนต้องเข้าใจพลวัตรของกระบวนการ บทบาทของสมาชิกกลุ่มแต่ละคนในกลุ่ม กระบวนการกลุ่มที่ดีจะทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิผลยิ่งขึ้น

4. บทบาทและทักษะของครู ครูหรือผู้สอนยังมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแต่จะเปลี่ยนไปจากการสอนแบบบรรยายคือไม่ได้เป็นผู้เอาความรู้มาบอกแต่มีบทบาทที่สำคัญในการออกแบบ กิจกรรมและบริหารจัดการให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่วางแผนไว้เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ พัฒนาวิธีการเรียนรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาไปพร้อม ๆ กัน

5. การพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของทั้งครูและผู้เรียนครูอาจไม่มั่นใจตนเองในการที่ต้องเป็นครูในวิชาที่ตนไม่ชำนาญ ครูจะต้องได้รับการพัฒนาและฝึกทักษะต่าง ๆ ของการเป็นครูประจำกลุ่มจะช่วยให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จมากขึ้นผู้เรียนก็จะต้องได้รับความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและการเตรียมความพร้อมก่อนการเรียนแบบนี้

6. ทรัพยากรการเรียนรู้เนื่องจากเป็นแหล่งข้อมูลหรือความรู้ที่สำคัญการเตรียมและจัดหาแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ที่หลากหลายพร้อมทั้งเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องจึงมีความจเป็นต่อการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

7. การบริหารจัดการความร่วมมือและประสานงานกันระหว่างภาควิชาหรือหน่วยงานตลอดจนการวางแผนที่เหมาะสมจะทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครสวรรค์ PAJABHAT NAKHONSAWAN UNIVERSITY

11. แนวคิดการออกแบบหน่วยบูรณาการแบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน

หน่วยการเรียนบูรณาการในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักนั้น จะเป็นหน่วยการเรียนที่มีประสิทธิภาพจะต้องทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นปัญหาที่สำคัญ มีคุณค่าและน่าสนใจ โดยอาจอยู่ในรูปของข้อความ "ปัญหา" สถานการณ์จำลอง (Simulation) หรือสถานการณ์จริง (Real Case) เพื่อกระตุ้น (Trigger) ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ใคร่รู้ แสดงความคิดเห็นร่วมกัน และมุ่งที่จะหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้น ในการออกแบบปัญหาหรือตัวกระตุ้นที่ดีนั้นอาศัยแนวคิดในการออกแบบ ดังนี้

11.1 การกำหนดเนื้อหาและทักษะ

ในการเลือกเนื้อหาและทักษะที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนานั้นจะต้องพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอน ซึ่งได้มาจากการประชุมคณาจารย์จากทุกสาขาวิชาร่วมกันกำหนดประสบการณ์การเรียนรู้ (Planning the Package) โดยจะต้องพิจารณา ดังนี้

11.1.1 กำหนดวัตถุประสงค์ คือ กำหนดขอบเขตว่าต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้อะไรบ้างซึ่งจะต้องพิจารณาทั้งในส่วนของเนื้อหาความรู้ ประสบการณ์และเจตคติ

11.1.2 กำหนดแนวคิดรวบยอดที่มาจากการผสมผสานวิชาต่าง ๆ หรือหลักเกณฑ์พื้นฐานที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้

11.1.3 กำหนดเกณฑ์ในการสร้างปัญหาว่าต้องการปัญหาประเภทใด เพื่อเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ใดบ้าง ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวมีดังนี้

11.1.3.1 เป็นปัญหาที่พบได้ทั่วไปในความเป็นจริงและมักเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นเสมอ ๆ

11.1.3.2 เป็นปัญหาเร่งด่วน เป็นอันตรายต่อชีวิต ซึ่งต้องการการจัดการอย่างเร่งด่วนจากผู้มีทักษะในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การช่วยเหลือผู้บาดเจ็บในห้องฉุกเฉิน หรือผู้ป่วยหนักในห้อง ICU

11.1.3.3 เป็นปัญหาที่ท้าทาย มีทางเลือกปฏิบัติหลายทาง และเมื่อเลือกทางใดทางจะให้ผลลัพธ์ที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

11.1.3.4 เป็นปัญหาที่ยากต่อการปฏิบัติการ เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการแก้ปัญหา

11.1.3.5 ปัญหาที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้มโนทัศน์ที่สำคัญ เช่น วิชาทางวิทยาศาสตร์ ชีวภาพ วิทยาศาสตร์สุขภาพ เป็นต้น เอื้อให้ผู้เรียนได้รับพื้นฐานที่ดี เตรียมให้เข้าสู่มโนทัศน์ใหม่ ๆ ของอาชีพ

11.2 การเตรียมแหล่งข้อมูลและแหล่งค้นคว้า

ก่อนจะลงมือเขียนหรือเลือกโจทย์ปัญหาจะต้องแน่ใจว่าผู้เรียนจะสมารถค้นหาข้อมูลและทรัพยากรการเรียนรู้ได้อย่างเพียงพอ จึงควรตรวจเช็คให้แน่ใจว่ามีทรัพยากรและแหล่งค้นข้อมูลพร้อมสำหรับใช้ในกระบวนการเรียนการสอนในแต่ละประเด็นปัญหาที่จะจัดให้แก่ผู้เรียน และควรมีการระบุรายการของทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่เพื่อช่วยในการสืบค้นของผู้เรียน

11.3 การเขียนโจทย์ปัญหา

เมื่อมีการกำหนดวัตถุประสงค์และมีแหล่งข้อมูลที่เพียงพอแล้วจึงทำการกำหนดปัญหาหรือตัวกระตุ้น (Trigger) ซึ่งควรจะมีคุณสมบัติดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

11.3.1 ส่งเสริมพัฒนาการให้แก่ผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมทั้งในด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ และสังคม

11.3.2 สอดคล้องกับประสบการณ์ของผู้เรียนหรือสามารถพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะท้าทายให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใคร่รู้

11.3.3 เอื้อต่อการเรียนรู้วิทยาการในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งทักษะและความรู้ที่ได้ควรจะอยู่ในพื้นฐานความรู้ตามความต้องการของหลักสูตร

11.3.4 สามารถใช้ได้กับกลวิธีการสอนและการเรียนสอนและการเรียนที่แตกต่างกันไป ให้ผู้เรียนมีทางเลือกในการจัดการกับปัญหาไม่ยึดติดกลวิธีการเรียนการสอนเพียงวิธีใดวิธีหนึ่ง

11.3.5 มีโครงสร้างที่ไม่สมบูรณ์ (Ill-Structured) ซึ่งแตกต่างจากการสร้างโจทย์แบบฝึกหัด (Exercise) ซึ่งได้คำตอบจากความรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้มาแล้วโดยโจทย์ปัญหาใน PBL จะต้องสนับสนุน ให้ผู้เรียนใช้ความคิดพิจารณาว่ายังขาดส่วนสำคัญส่วนใดที่ตนยังไม่รู้และจำเป็นต้องสืบค้นความรู้นั้นมาเพื่อการแก้ไขปัญหา

11.4 สร้างประเด็นคำถามในการเรียนรู้

เมื่อสร้างโจทย์ปัญหาแล้ว ครูผู้สอนควรจะต้องสร้างประเด็นคำถามที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดพิจารณาว่าจะต้องทำสิ่งใดต่อไปและปฏิบัติอย่างไร

11.5 กำหนดกลยุทธ์ในการประเมินผล

ในการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักนั้นควรเป็นการประเมินจากสภาพจริง (Authentic Assessment) ซึ่งสามารถประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ไม่ควรยึดติดอยู่กับแบบทดสอบเพียงอย่างเดียว ในการประเมินนั้นครูผู้สอนจะต้องเริ่มประเมินตั้งแต่ครั้งที่เริ่มต้นการเรียนการสอนและจะต้องทำทุกครั้งที่มีการเรียนการสอน นอกจากนั้นแล้วยังต้องให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง และเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ผู้สอนต้องสร้างเกณฑ์ในการประเมิน (Rubric) อย่างชัดเจน โดยในการประเมินนั้นควรเน้นในประเด็น ดังต่อไปนี้

11.5.1 ความรอบรู้ในเนื้อหาความรู้และหาความรู้ที่ได้ศึกษา สามารถทำได้โดยการสังเกตจากการนำเสนอภายในกลุ่มหรือจากแฟ้มสะสมงาน

11.5.2 ทักษะในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

11.5.3 กระบวนการในการแก้ปัญหา

11.5.4 การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

จากการศึกษาเอกสาร สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานมีขั้นตอนการจัดประสบการณ์ ประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ได้แก่ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นการจัดประสบการณ์ ขั้นประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ขั้นสรุปผลการเรียนรู้ที่ได้มาใหม่กำหนดปัญหาขั้นแบ่งกลุ่มเพื่อทำความเข้าใจกับปัญหา ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า ขั้นสังเคราะห์ความรู้ ขั้นสรุปประเมินค่าคำตอบและขั้นนำเสนอประเมินผลงาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์และประยุกต์ลำดับขั้นตอนให้มีความเหมาะสมกับวัย ธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก และสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้โดยมีขั้นตอนการจัดประสบการณ์ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเชื่อมโยงปัญหา ผู้สอนเน้นให้เด็กมองเห็นและเข้าใจปัญหา สาเหตุของปัญหา โดยใช้ประเด็นคำถามเชื่อมโยงจากสื่อต่าง ๆ ได้แก่ ของจริง ภาพ วีดีโอ การเล่าเรื่อง การสร้างสถานการณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จำลองหรือศึกษานอกห้องเรียน สนทนาเกี่ยวกับสถานการณ์นั้น ๆ ให้คำอธิบายของปัญหาโดยสมาชิกในกลุ่มและมีความเข้าใจปัญหาที่ถูกต้องตรงกัน

2. ขั้นวางแผนร่วมกัน การทำกิจกรรมกลุ่มย่อย แสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา กำหนดทางเลือกและวางแผนการแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์ สนทนาอภิปรายภายในกลุ่มและช่วยเหลือกัน

3. ขั้นดำเนินการ เด็กช่วยกันวิเคราะห์และเหตุผลมาอธิบาย โดยนำประสบการณ์หรือความรู้เดิมมาช่วยกันคิดอย่างมีเหตุมีผล หากเด็กยังไม่สามารถวิเคราะห์ปัญหาเองได้ ครูต้องเป็นผู้กระตุ้นชี้แนะตั้งคำถามให้เด็กคิดเปรียบเทียบข้อมูลที่มีอยู่ ระบุสาเหตุที่เป็นไปได้ที่ทำให้เกิดปัญหาและช่วยเหลือกันอภิปรายหาข้อมูลเพิ่มเติมนำไปสู่การแก้ปัญหาตามสาเหตุได้

4. ขั้นนำเสนอ รวบรวมจัดระบบองค์ความรู้ข้อมูลนำเสนอด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ที่หลากหลาย การซักถาม ตอบคำถาม การสนทนา การเล่า การวาดภาพ การจัดนิทรรศการป้ายนิเทศ แฟ้มผลงานของเด็ก

5. ขั้นสรุปและประเมินผล ครูและเด็กร่วมกันอภิปรายเปรียบเทียบวิธีการแก้ปัญหาการแก้ปัญหาของแต่ละกลุ่มร่วมกันเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป สรุปผลการเรียนรู้ที่ได้มาใหม่จากการแก้ปัญหา และประเมินการเรียนรู้ของตนเองจากสถานการณ์ปัญหาว่าดีหรือไม่ มีเหตุผลประกอบ

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

1.1 งานวิจัยในประเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

อรกช อุดมสาลี (2555, น. 4) ได้ศึกษาพฤติกรรมการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง ในภาพรวมและจำแนกรายด้าน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี อนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนสายไหม (ทัสนารมย์อนุสรณ์) สำนักงานเขตสายไหม สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร การสุ่มอย่างง่าย 1 ห้องเรียน จับฉลากกลุ่มตัวอย่าง 15 คน เพื่อจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง ใช้เวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 35 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง เครื่องมือ คือ แผนการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองและแบบวัดพฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ยและ t-test แบบ Dependent Sample ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลองมีพฤติกรรมในการแก้ปัญหาโดยรวม หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และพฤติกรรมรายด้าน ได้แก่ พฤติกรรมในการแก้ปัญหาของตนเองที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น และพฤติกรรมในการแก้ปัญหาเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นของเด็กปฐมวัย หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

จาฎพัจน์ มงคลวัจน์ (2556, น. 742) ได้ศึกษาบทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาล 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุนให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ด้านการส่งเสริมให้เด็กค้นพบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองด้านการเปิดโอกาสให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ประชากร คือ ผู้ปกครองของเด็กอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลจุติพร สังกัดสำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษาประถศึกษานนทบุรี เขต 2 จังหวัดนนทบุรี ปีการศึกษา 2556 จำนวน 74 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย ผู้ปกครองมีบทบาทในการส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปฏิบัติมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการสนับสนุนให้เด็กทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น รองลงมา คือ ด้านการส่งเสริมให้เด็กค้นพบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และด้านการเปิดโกาสให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ตามลำดับ

มุจลินท์ กลิ่นหวล (2557, น. 318) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาล โรงเรียนสำริตมหาวิทยาลัยศิลปากร (ปฐมวัยและประถมศึกษา) 4 ด้าน ได้แก่ ความภาคภูมิใจในตนเอง ทักษะทางสังคม การช่วยเหลือตนเอง และการคิดแก้ปัญหา ตัวอย่างประชากร คือ ผู้ปกครองเด็กอนุบาลที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาปฐมวัย การศึกษา 2557 จำนวน 108 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาลโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี คือ 1) ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การแสดงสีหน้าท่าทางดีใจเมื่อทำอะไรได้สำเร็จ 2) ด้านการช่วยเหลือตนเอง รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การสนุกกับการเล่นและการออกกำลังกายกลางแจ้ง 3) ด้านทักษะทางสังคม รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การสมารถข้าแถวรอคอยได้โดยไม่แชงเพื่อนหรือแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว และ 4) ด้านการคิดแก้ปัญหา ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ รู้จักขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่เมื่อแก้ปัญหาด้วยตนเองไม่สำเร็จ

พีระพร รัตนาเกียรติ์ (2558, น. 79) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบ 4R เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการเข้าใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัย และองค์ประกอบของทักษะชีวิตในการเข้าใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัย สร้างรูปแบบการเรียนการสอนแบบ 4R ส่งเสริมทักษะชีวิตในการเข้าใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัยด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบ 4R กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กปฐมวัย อายุ 5-6 ปี โรงเรียนในสังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม การศึกษาองค์ประกอบของทักษะชีวิตในการเข้าใจผู้อื่น จำนวน 462 คน จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) และจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 2 ห้องเรียน กลุ่มทดลองได้รับการเรียนการสอนตามรูปแบบ 4R จำนวน 27 คน และกลุ่มควบคุมได้รับการเรียนการสอนแบบปกติของโรงเรียน จำนวน 27 คน เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบประเมินทักษะชีวิตในการเข้าใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัย และรูปแบบการเรียนการสอนแบบ 4R เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการเข้าใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า 1) การวิเคราะห์องค์ประกอบทักษะชีวิตในการเข้าใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัย พบว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันทักษะชีวิตในการเข้าใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัย 3 องค์ปะกอบ ได้แก่ ด้านการรู้ความรู้สึกของตนอง ด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น และด้านการเอื้ออาทร โมเดลทักษะชีวิตในการเข้าใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัยมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีน้ำหนักองค์ประกอบในแต่ละด้านมีค่าเป็นบวกทุกด้าน และสามารถวัดองค์ประกอบทักษะชีวิตในการเข้าใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัยได้ 2) ผลการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนแบบ 4R ประกอบด้วย ขั้นกระตุ้นการรับความรู้สึก ขั้นสะท้อนความรู้สึกร่วมกัน ขั้นสร้างความเชื่อมโยงสู่การเข้าใจผู้อื่น และขั้นแสดงความเข้าใจผู้อื่น มีคุณภาพอยู่ในระดับ เหมาะสมมาก และ 3) รูปแบบการเรียนการสอนแบบ 4R

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สามารถส่งเสริมทักษะชีวิตในการเข้าใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัยได้ โดยมีคะแนนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง และสูงกว่ากลุ่มควบคุม โดยรวมและรายด้าน โดยมีขนาดส่งผลต่อคะแนนรวมระดับมาก (Cohend's d = 5.66) และส่งผลต่อคะแนนรายด้านทุกด้านระดับมาก (Cohend's d = 4.97, 4.77 และ 6.18)

รุ่งทิพย์ ศรสิงห์, พรชัย ทองเจือ, และผ่องลักษณ์ จิตต์การุญ (2560, น. 92) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยใช้เกมการศึกษา จุดมุ่งหมายเพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้เกมการศึกษา 2) ศึกษาระดับความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์โดยใช้เกมการศึกษา กลุ่มตัวอย่างเด็กปฐมวัยอายุ 3-4 ปี ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนวัดวังสำโรง อำเภอตะพานหิน จังหวัดพิจิตร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 1 ห้องเรียน 16 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ จำนวน 16 แผน และแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแก้ปัญหาโดยใช้เกมการศึกษา จำนวน 16 ข้อ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test (dependent) ผลการวิจัยพบว่า 1) หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้เกมการศึกษา เด็กปฐมวัยมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และ 2) หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้เกมการศึกษาเด็กปฐมวัยมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาในภาพรวมอยู่ในระดับดี

พรสุดา เพ็ชรเลิศ และปิยะนันท์ หิรัญชยโลทร (2560, น. 305) ได้ศึกษาการส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน กลุ่มเป้าหมาย คือ เด็กชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี อนุบาลศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนชุมชนบ้านแซร์ออ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้ว เขต 2 จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แผนการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน จำนวน 24 แผน และแบบประเมินการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและ การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่าก่อนการทดลองเด็กปฐมวัย มีคะแนนของการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 8.8 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.44 ส่วนหลังการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวันเด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการคิดแก้ปัญหาเท่ากับ 15 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.96 คะแนน การคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน ค่าเฉลี่ยคะแนนการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

วิไลวรรณ กลิ่นถาวร (2560, น. 95) ได้ศึกษาการพัฒนานิทานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 1 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ เด็กปฐมวัยชายหญิงอายุระหว่าง 5-6 ปี อนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนบ้านปงสนุก อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง จำนวน 41 คน จากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ นิทานส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย และแบบวัดทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย 2 สถานการณ์ สถานการณ์ที่ 1 ประเมินทักษะชีวิตด้านการรับผิดชอบและด้านการสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น สถานการณ์ที่ 2 ประเมินทักษะชีวิตด้านการคิดวิเคราะห์และด้านการแก้ปัญหา สถิติที่ใช้ใน

งานวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยโรงเรียนบ้านปงสนุก หลังการเล่านิทานส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยสูงขึ้น โดยมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการเล่านิทานที่ส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย เท่ากับ 0.85 หลังการเล่านิทานส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย เท่ากับ 1.80 โดยแยกเป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านความรับผิดชอบ มีคะแนนเฉลี่ยด้านความรับผิดชอบก่อนการเล่านิทานส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็ก เท่ากับ 1.08 หลังการเล่านิทานส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 1.80 ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นมีคะแนนก่อนการเล่านิทานส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย เท่ากับ 0.80 หลังการเล่านิทานส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 1.72 2) ด้านการคิดวิเคราะห์มีคะแนนเฉลี่ยก่อนการเล่านิทานส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย เท่ากับ 0.71 หลังการเล่านิทานมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 1.53 และ 3) ด้านการแก้ปัญหามีคะแนนเฉลี่ยก่อนการเล่านิทานส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย เท่ากับ 0.82 หลังการเล่านิทานมีคะแนนเท่ากับ 1.76

1.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Colombini (2013) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย บทบาทของอารมณ์และความสัมพันธ์ วัตถุประสงค์เพื่อเน้นบทบาทที่มีต่อความสัมพันธ์ทางการศึกษาในการพัฒนาสมรรถนะทางอารมณ์และการเสริมสร้างทักษะชีวิตในเด็กปฐมวัย แบบจำลองเชิงสัมพันธ์สำหรับการเสริมสร้างทักษะทางอารมณ์ เครื่องมือสำหรับการตรวจสอบทักษะการปฏิบัติตามวิธีการทางการศึกษาบริการเด็ก แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุด จุดเน้นการศึกษาพบความสัมพันธ์ทางการศึกษาระหว่างผู้ดูแลเด็กและเด็ก เครื่องมือของการเรียนการสอนพ่อแม่ระเบียบวิธีนักการศึกษาและผู้ปกครองจะมีส่วนร่วมโดยมีหน้าที่ในการหาประโยชน์และรวบรวมคำบรรยาย เพื่อการศึกษาของครอบครัว โดยอาศัยประสบการณ์เกี่ยวกับวิธีการให้ความรู้และวิธีที่ได้รับการศึกษา การเปรียบเทียบระหว่างประสบการณ์ชีวิตของผู้เข้าร่วมจะทำให้รับรู้ถึงความสามารถทางการศึกษาทางอารมณ์ของตนเอง วิธีการศึกษาความสัมพันธ์การจัดการระหว่างนักการศึกษาและเด็ก บทบาทต่อการพัฒนาทักษะชีวิตในเด็กปฐมวัย มีส่วนร่วมของการเรียนการสอนของพ่อแม่ระเบียบวิธีในการเสริมสร้างความสามารถทางวิชาชีพสำหรับมืออาชีพในวัยเด็กและบทบาทของความสัมพันธ์ทางการศึกษาในการพัฒนาความสามารถทางอารมณ์และทักษะชีวิตในเด็กปฐมวัย

Bahar & Aksüt (2020) ได้ศึกษาการตรวจสอบผลของการปฏิบัติการสอนวิทยาศาสตร์แบบเน้นกิจกรรมในการได้มาซึ่งทักษะการแก้ปัญหาสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนอายุ 5-6 ปีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบประสิทธิผลของแนวปฏิบัติการสอนวิทยาศาสตร์แบบเน้นกิจกรรมที่มีต่อการได้มาซึ่งทักษะการแก้ปัญหาสำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี จำนวนเด็ก 32 คน แบบฟอร์มข้อมูลส่วนบุคคลและแบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาอายุ 4-7 ปี เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ใช้การออกแบบกลุ่มควบคุมก่อนการทดสอบ-หลังการทดสอบ กลุ่มทดลองการปฏิบัติการสอนวิทยาศาสตร์แบบเน้นกิจกรรมที่จัดทำ ดำเนินการ 12 สัปดาห์ 24 กิจกรรม กลุ่มควบคุมไม่มีการดำเนินการเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับทักษะการแก้ปัญหานอกเหนือจากหลักสูตรก่อนวัยเรียนของกระทรวงการศึกษาแห่งชาติตุรกี วิเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบ Mann-Whitney U และ Wilcoxon Signed-Rank ผลการศึกษาพบว่าแนวปฏิบัติการสอนวิทยาศาสตร์แบบเน้นกิจกรรมมีประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กก่อนวัยเรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
PHRANAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยทั้งในประเทศและต่างประเทศตามที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ความสามารถในด้านทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยเป็นการส่งเสริมให้เด็กใช้ความคิดประสบการณ์ที่แสดงออกมาในการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อตัดสินใจ การแก้ปัญหา ความมีวินัยในตนเอง การควบคุมตนเอง โดยใช้สถานการณ์จริงในชีวิตประจำวันที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย เป็นคุณลักษณะที่สำคัญทางบุคลิกภาพของเด็ก เป็นผู้ที่รู้จักกาลเทศะและเอาใจใส่ต่อสังคม สนใจเป็นผู้ที่มีระเบียบและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคม และเมื่อใดก็ตามที่เด็กได้พัฒนาลักษณะด้านทักษะชีวิต ลักษณะและพฤติกรรมมีหลายคุณลักษณะ ผู้วิจัยได้กำหนดพฤติกรรมเพื่อทำวิจัยในครั้งนี้ คือ การดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และการคิดแก้ปัญหา

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

2.1 งานวิจัยในประเทศ

เครือมาส แสนตรี (2555, น. 4) ได้ศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีผลต่อความพึงพอใจ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานให้มีประสิทธิภาพ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย ระหว่างก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 3) เปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ระหว่างก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 4) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยจำแนกตามลักษณะของสถานภาพทางครอบครัวของผู้ปกครองที่แตกต่างกัน และ 5) เปรียบเทียบความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชาย-เด็กหญิงอายุ 4-5 ปี อนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนบ้านดอนศาลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 18 คน การสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือ 1) แผนการการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน 2) แบบวัดความพึงพอใจ 3) แบบประเมินความสามารถในการคิดแก้ปัญหา 4) แบบสังเกตพฤติกรรมความเชื่อมั่นในตนเอง และ 5) แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที t-test for Dependent Samples ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีประสิทธิภาพโดยการประเมินความเหมาะสมของผู้เชี่ยวชาญ ระดับเหมาะสมมากขึ้นไป 2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา หลังได้รับการจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ 3) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความเชื่อมั่นในตนเอง หลังได้รับการจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนได้รับการจัดประสบการณ์ 4) เด็กปฐมวัยที่มีสถานภาพทางครอบครัวของผู้ปกครองที่แตกต่างกันเมื่อได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้

โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน 5) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีความพึงพอใจหลังการจัดประสบการณ์อยู่ในระดับมาก

เบญจวรรณ สายโยค (2556, น. 4) ได้ศึกษาผลการศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า 1) นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการคิดแก้ปัญหาเฉลี่ยร้อยละ 80.75 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 100 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 2) ผลการศึกษาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า เด็กปฐมวัย ร้อยละ 95.00 มีความมีวินัยในตนเองอยู่ในระดับดีขึ้นไป ซึ่งสูง กว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ชีวัน สวนดอกไม้, อรุณี หรดาล และทัศนีย์ ชาติไทย (2556, น. 381) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยเพื่อ 1) ศึกษาความก้าวหน้าด้านการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน และ 2) เปรียบเทียบการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มตัวอย่าง คือ เด็กปฐมวัยอายุ 5-6 ปี จำนวน 25 คน อนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนวรนคร จังหวัดน่าน การสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือ 1) แผนการจัดกิจกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 30 แผน 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลก่อนเรียนและหลังเรียนแบบคู่ขนาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t แบบ Dependent Samples ผลการวิจัยพบว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีความก้าวหน้าในการคิดเชิงเหตุผลสูงขึ้น และ 2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

ปารมี สิงหเดโชชัย และปิยะนันท์ หิรัณย์ชโลทร (2560, น. 65-72) ได้ศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมพฤติกรรมสันติภาพของเด็กปฐมวัย เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมสันติภาพของเด็กปฐมวัยก่อนและ หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน กลุ่มเป้าหมายเป็นเด็กชาย–เด็กหญิง อายุระหว่าง 4-5 ปี ชั้นอนุบาล ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนบ้านดำเนินสะดวก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 18 คน เครื่องมือ คือ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 8 แผน และแบบสังเกตพฤติกรรมที่แสดงถึงพฤติกรรมสันติภาพของเด็กปฐมวัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มีพฤติกรรมสันติภาพสูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมโดยด้านการเห็นคุณค่าและการเคารพตนเองเป็นด้านที่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมากที่สุด

มานิตา เลิศปัญญา (2561, น. 573) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบประสบการณ์ตามทฤษฎีสมองเป็นฐานผสานแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย อนุบาลปีที่ 1 เพื่อทดลองใช้รูปแบบและเพื่อประเมินรูปแบบ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาล 1 (บุรีราษฎร์รุณวิทยา) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 24 คน การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือ ได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์ตามรูปแบบแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการประชุมกลุ่ม

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์เนื้อหา การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และทดสอบสมมุติฐานด้วย (t-test Dependent Samples) ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ตามทฤษฎีสมองเป็นฐานผสานแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐม พบว่า ครูผู้สอนปฏิบัติการจัดประสบการณ์ตามทฤษฎีสมอง เป็นฐานผสานแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับน้อย และต้องการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ตามทฤษฎีสมองเป็นฐานผสานแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด ผลการพัฒนารูปแบบประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดประสบการณ์ 5 ขั้นตอน แบ่งเป็นการประเมินผลการจัด ประสบการณ์และเงื่อนไขในการนำรูปแบบไปใช้ ผลการประเมินรูปแบบด้วยผู้เชี่ยวชาญพบว่า มีความเหมาะสมระดับมาก ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่เรียนโดยใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ตามทฤษฎีสมองเป็นฐานผสานแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 84 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ผลการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้รูปแบบการจัดประสบการณ์ตามทฤษฎีสมอง เป็นฐานผสานแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ พบว่า มีความคิดสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผลการประเมินรูปแบบการจัดประสบการณ์ตามทฤษฎีสมองเป็นฐานผสานแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย พบว่า มีความพึงพอใจต่อการจัดประสบการณ์ตามทฤษฎีสมองเป็นฐานผสานแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้โดยรวมระดับมาก

2.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Kramat, Nova & Kuswand (2019) ได้ศึกษาการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานด้วย Gamification Approach ใน Ecopedagogy เด็กอายุ 4–7 ปี: กรณีศึกษา เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานด้วย gamification ในการเรียนการสอนเชิงนิเวศเพื่อให้ความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมผ่านการศึกษาปฐมวัยอย่างไม่เป็นทางการ ผู้ทดลอง คือ เด็กอายุ 4-7 ปี ในกัมปุงคามัตมาลัง อินโดนีเซีย (สลัมริมฝั่งแม่น้ำและสร้างบนสุสานสาธารณะซึ่งถูกเปลี่ยนให้เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวในเมืองมาลัง) การศึกษานี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้แบบจำลองการพัฒนา ADDIE (Analysis, Design, Development, Implementation, and Evaluation) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่าการออกแบบการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานด้วยวิธี gamification สามารถให้ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและความเคยชินของเด็ก ความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมกลายเป็นปัญหาร้ายแรงของโลกในปัจจุบัน การเรียนการสอนเชิงนิเวศเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัยในการสร้างความตระหนักบทบาทและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานในประเทศและต่างประเทศตามที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถช่วยพัฒนาส่งเสริมกระบวนการการจัดการเรียนรู้ พัฒนาความสามารถการคิดแก้ปัญหา ฝึกทักษะการสื่อสาร ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงเหตุผล ส่งเสริมพฤติกรรมสันติภาพ การมีวินัยในตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ทำให้เด็กพัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ไปในทางที่ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย และผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้คงจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยให้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย
2. ตัวแปรที่ศึกษา
3. เครื่องมือการวิจัย
4. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เด็กปฐมวัยชายและหญิง อายุระหว่าง 5-6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนอนุบาลโพนทอง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3 จำนวน 15 คน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3.2 ตัวแปรที่ศึกษา

3.2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

3.2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ดังนี้ การดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และการคิดแก้ปัญหา

3.3 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

3.3.1 แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 8 หน่วย หน่วยละ 3 แผน รวม 24 แผน ได้แก่ หน่วยตัวเรานี้ที่เรารัก หน่วยอาหารดีมีประโยชน์ หน่วยความปลอดภัยใกล้ตัว หน่วยอุปกรณ์ของใช้มีคุณค่า หน่วยเชื้อร้ายโรคติดต่อ หน่วยบ้านแสนสุข หน่วยเทคโนโลยี และการสื่อสาร หน่วยการคมนาคม แต่ละหน่วยจัดประสบการณ์ส่งเสริมทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ได้แก่ การดูแล

ช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และการคิดแก้ปัญหา โดยจัดประสบการณ์ในช่วงของกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ในวันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี

3.3.2 แบบประเมินทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

ประกอบด้วย 1) แบบสังเกตพฤติกรรม 3 ด้าน ได้แก่ การดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และ 2) แบบทดสอบ 1 ด้าน คือ ด้านการคิดแก้ปัญญา

3.3.2.1 แบบสังเกตพฤติกรรม ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น รายการสังเกตพฤติกรรมด้านละ 10 ข้อ รวมจำนวน 30 ข้อ แบบประเมินใช้เพื่อสังเกตพฤติกรรมของเด็กก่อนการทดลอง หลังการทดลองสัปดาห์ที่ 2 หลังการทดลองสัปดาห์ที่ 4 หลังการทดลองสัปดาห์ที่ 6 และหลังการทดลองสัปดาห์ที่ 8

3.3.2.2 แบบทดสอบ ด้านการคิดแก้ปัญหา โดยกำหนดสถานการณ์ให้เด็กแสดงความคิดเห็น เพื่อบอกแนวทางในการคิดแก้ปัญหาได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ แบบทดสอบการคิดแก้ปัญหา มีจำนวน 10 ข้อ ใช้เพื่อทดสอบก่อนการทดลอง หลังการทดลองสัปดาห์ที่ 2 หลังการทดลองสัปดาห์ที่ 4 หลังการทดลองสัปดาห์ที่ 6 และหลังการทดลองสัปดาห์ที่ 8

3.4 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือตามลำดับ ดังนี้

3.4.1 แผนการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

แผนการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย จำนวน 24 แผน ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีลำดับขั้นตอนการสร้างและหาประสิทธิภาพ ดังต่อไปนี้

3.4.1.1 ศึกษารายละเอียดของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และวิเคราะห์ หลักสูตรเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา คู่มือครู หลักการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ สาระที่ควรรู้ ประสบการณ์สำคัญ สื่อ แหล่งเรียนรู้ และการวัดประเมินผลในหน่วยการเรียนรู้เพื่อจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ จากตำราและเอกสารต่าง ๆ

3.4.1.2 ศึกษาขั้นตอน สังเคราะห์ การสร้างแผนการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย และแผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานงานวิจัยของมานิตา เลิศปัญญา (2561), ชลาธิป สมาหิโต ฟาริดา เซ็นหลวง, และปัทมาวดี เล่ห์มงคล (2561), พรสุดา เพ็ชรเลิศ, และ ปิยะนันท์ หิรัญชยโลทร (2560) พัชรา พุ่มพชาติ (2560), กมลฉัตร กล่อมอิ่ม (2560), ชีวัน สวนดอกไม้ (2556), และเครือมาศ แสนตรี (2555) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ประกอบด้วยจุดเน้นของการจัดประสบการณ์ มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ กำหนดการตามตารางที่ 3.1

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 3.1 กำหนดการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

ที่	หน่วยการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลลัพธ์	วัน
1	ตัวเรานี้ที่เรารัก	อวัยวะต่าง ๆ มีหน้าที่และความสำคัญต่อร่างกาย วิธีระวังรักษาร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย เพื่อให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี	การดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การคิดแก้ปัญหา	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี
2	อาหารดีมีประโยชน์	อาหารเป็นสิ่งจำเป็น ร่างกายต้องการอาหารช่วยในการเจริญเติบโต อาหารดีมีประโยชน์ เช่น ข้าว เนื้อสัตว์ ผัก ผลไม้ นม	การดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การคิดแก้ปัญหา	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี
3	ความปลอดภัยใกล้ตัว	ในชีวิตประจำวันต้องเรียนรู้วิธีปฏิบัติตนเพื่อความปลอดภัย เช่น การเดินทาง การใช้เครื่องมือ การระมัดระวังคนแปลกหน้า สัตว์มีพิษ สารเสพติดและหลีกเลี่ยงภัยอันตราย	การดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การคิดแก้ปัญหา	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี
4	อุปกรณ์ของใช้มีคุณค่า	อุปกรณ์ของใช้ในชีวิตประจำวันมีหลายลักษณะเพื่อการทำงานและกิจกรรมต่าง ๆ ควรรู้จักใช้อย่างถูกวิธีเพื่อความปลอดภัย และใช้ได้นาน เมื่อเลิกใช้จะต้องเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย	การดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การคิดแก้ปัญหา	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี
5	เชื้อร้ายโรคติดต่อ	โรคติดต่อเกิดจากเชื้อโรคที่ถ่ายทอดจากคนไปสู่คน การสัมผัสตรงหรืออ้อม เช่น สูดดมหายใจ การกิน น้ำดื่มที่เชื้อปะปน หรือผ่านพาหะ	การดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การคิดแก้ปัญหา	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี

(ต่อ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ที่	หน่วยการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	ผลลัพธ์	วัน
6	บ้านแสนสุข	บ้านเป็นที่อยู่อาศัย มีห้องต่าง ๆ เช่น ห้องผักผ่อน ห้องนอน ห้องครัว เครื่องใช้ หน้าที่ดูแลรักษาบ้าน	การดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การคิดแก้ปัญหา	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี
7	เทคโนโลยีและการสื่อสาร	การใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารต่าง ๆ เช่น การใช้โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ ภาพถ่าย เครื่องพิมพ์ ระบบอินเตอร์เน็ต	การดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การคิดแก้ปัญหา	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี
8	การคมนาคม	การเดินทางไปในที่ต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 3 ทาง ได้แก่ ทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ โดยพาหนะ วิธีการ และการปฏิบัติตน	การดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การคิดแก้ปัญหา	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3.4.1.3 ศึกษาหลักการและวิธีการสร้างแบบประเมินแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และสร้างแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการสอน การวัดผลประเมินผล เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มีความเหมาะสมมากที่สุด ให้ 5 คะแนน
มีความเหมาะสมมาก ให้ 4 คะแนน
มีความเหมาะสมปานกลาง ให้ 3 คะแนน
มีความเหมาะสมน้อย ให้ 2 คะแนน
มีความเหมาะสมน้อยที่สุด ให้ 1 คะแนน

และมีเกณฑ์ในการแปลผลดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 อยู่ในระดับ มีความเหมาะสมมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50 อยู่ในระดับ มีความเหมาะสมมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50 อยู่ในระดับ มีความเหมาะสมปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50 อยู่ในระดับ มีความเหมาะสมน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50 อยู่ในระดับ มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

3.4.1.4 นำแผนการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานและแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความถูกต้องความเหมาะสมของเนื้อหาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ เกณฑ์ในการพิจารณาอยู่ระหว่างค่าเฉลี่ย 2.51-5.00 อยู่ในระดับเหมาะสมปานกลาง ถึง ระดับเหมาะสมมากที่สุด

3.4.1.5 นำแผนการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานและแบบประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของแผนการจัดประสบการณ์และแบบประเมินแผนการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ประกอบด้วย

1) อาจารย์วารินทิพย์ ศรีกุลา วุฒิการศึกษา ศษ.ม. (ปฐมวัยศึกษา) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2) อาจารย์ ดร.รัตติกาล สารกอง วุฒิการศึกษา ปร.ด. (วิจัย วัดผลและสถิติการศึกษา) ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติสำหรับการวิจัย อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

3) อาจารย์สุชาดา หวังสิทธิเดช วุฒิการศึกษา กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4) นางจิราภรณ์ สีลา วุฒิการศึกษา กศ.ด. (การนิเทศและพัฒนาคุณภาพการศึกษา) ผู้เชี่ยวชาญด้านแผนการจัดประสบการณ์ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษการศึกษาปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

5) นางสราญจิต สรรพาวุธ วุฒิการศึกษา ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) ผู้เชี่ยวชาญ ด้านประเมินผล ครูเชี่ยวชาญการศึกษาปฐมวัย โรงเรียนบ้านดอนฮี อำเภอเลิงนกทา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2

3.4.1.6 วิเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจพิจารณาและเสนอแนะปรับปรุงแก้ไข โดยปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับเวลาและใช้สื่อวัสดุของจริงเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้เกิดความเข้าใจและการจดจำ ได้ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.58, $S.D.$ = 0.56) สรุปได้ว่า แผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้รับการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ อยู่ในระดับ มีความเหมาะสมมากที่สุด

3.4.1.7 นำแผนการจัดประสบการณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ ซึ่งประกอบด้วยแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 24 แผน เพื่อนำไปทดลองใช้จริงกับเด็กปฐมวัย กลุ่มเป้าหมาย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลโพนทอง จำนวน 15 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564

3.4.2 แบบสังเกตพฤติกรรม ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่

ด้านที่ 1 การดูแลช่วยเหลือตนเอง จำนวน 10 ข้อ 20 คะแนน

ด้านที่ 2 การมีวินัยในตนเอง จำนวน 10 ข้อ 20 คะแนน

ด้านที่ 3 การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น จำนวน 10 ข้อ 20 คะแนน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ใช้สังเกตพฤติกรรมเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้ แบบสังเกตประเภทสำรวจรายการทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ขั้นตอนการสร้างและหาประสิทธิภาพดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เครื่องมือของพัชรา พุ่มพชาติ (2560), ทะนง รุ่งโรจน์สถาพร (2556), เบญจวรรณ สายโยค (2556), สืบศักดิ์ น้อยดัด (2555) และเครือมาศ แสนตรี (2555) เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกตสำรวจรายการรายด้าน

2. สร้างแบบสังเกตพฤติกรรมด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัย มีรายการพฤติกรรมด้านละ 10 ข้อ

3. นำแบบสังเกตพฤติกรรมด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัยไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ โดยปรับแก้ไขข้อความแบบสังเกตเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนและง่ายสำหรับเด็ก

4. นำแบบสังเกตพฤติกรรมด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพความสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (ไพศาล วรคำ, 2562) ใช้เกณฑ์การกำหนดคะแนน ดังนี้

+1 แน่ใจว่าพฤติกรรมมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

0 ไม่แน่ใจว่าพฤติกรรมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

-1 แน่ใจว่าพฤติกรรมไม่มีสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

5. คัดเลือกแบบสังเกตพฤติกรรมด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัยที่พบมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 สรุปได้ว่าเป็นแบบสังเกตพฤติกรรมที่มีคุณภาพมีความสอดคล้องอยู่ในระดับ ใช้ได้ แสดงว่ามีความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง ดังนี้

ด้านที่ 1 แบบสังเกตพฤติกรรมการดูแลช่วยเหลือตนเอง มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 0.82

ด้านที่ 2 แบบสังเกตพฤติกรรมการมีวินัยในตนเอง มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 0.84

ด้านที่ 3 แบบสังเกตพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 0.92

6. นำแบบสังเกตพฤติกรรมด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัยที่นำมาปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลโพนทอง จำนวน 15 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย

7. นำแบบสังเกตพฤติกรรมด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัยมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

2 คะแนน เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม

1 คะแนน เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ด้วยตนเองแต่ยังไม่เหมาะสม

0 คะแนน เมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

การแปลความหมายเกณฑ์ระดับคุณภาพแบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

คะแนน	ระดับคุณภาพ
0-7	มีทักษะชีวิตระดับควรเสริม
8-14	มีทักษะชีวิตระดับพอใช้
15-20	มีทักษะชีวิตระดับดี

8. นำผลการใช้แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นของเด็กปฐมวัยมาวิเคราะห์รายข้อ เพื่อคำนวณหาค่าความยากง่าย P มีค่าอยู่ระหว่าง 0.40-0.80 และค่าอำนาจจำแนก B (B-index) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.27-0.80

9. นำแบบสังเกตพฤติกรรมที่เข้าเกณฑ์มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตพฤติกรรมทั้งฉบับ เท่ากับ 0.77

10. จัดพิมพ์แบบสังเกตพฤติกรรมฉบับสมบูรณ์ จำนวน 30 ข้อ เพื่อนำไปใช้ทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลกับเด็กปฐมวัยกลุ่มเป้าหมายต่อไป

3.4.3 แบบทดสอบ

ด้านการคิดแก้ปัญหา จำนวน 10 ข้อ 30 คะแนน มีขั้นตอนการสร้างและหาประสิทธิภาพดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคิดแก้ปัญหา และเครื่องมือการประเมินทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านความสามารถการคิดแก้ปัญหา ของพรสุดา เพ็ชรเลิศ และปิยะนันท์ หิรัญชยโลทร (2560), อชินี พลสวัสดิ์ (2559), ชีวัน สวนดอกไม้ (2556), เบญจวรรณ สายโยค (2556), อรกช อุดมสาลี (2555) และเครือมาศ แสนตรี (2555) เพื่อเป็นแนวทางการสร้างแบบทดสอบด้านการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย

2. สร้างแบบทดสอบ โดยกำหนดสถานการณ์เพื่อให้เด็กคิดแก้ปัญหาบอกแนวทางการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์

3. นำแบบทดสอบ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบแล้วนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ

4. นำแบบทดสอบ ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาการใช้ภาษาและความเหมาะสมของคำถาม ความสอดคล้องเชิงเนื้อหา โดยพิจารณาคะแนนของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนในแต่ละข้อแล้วหาคะแนนผลรวมความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดเป็นรายข้อ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ใช้เกณฑ์การกำหนดคะแนน ดังนี้ (ไพศาล วรคำ, 2562)

+1 แน่ใจว่าแบบทดสอบมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

0 ไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบมีสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

-1 แน่ใจว่าแบบทดสอบไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

5. วิเคราะห์ข้อมูลการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์ที่ต้องการวัด พบว่าแบบทดสอบมีค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 0.96 สรุปได้ว่าเป็นแบบทดสอบที่มีคุณภาพอยู่ในระดับ ใช้ได้ และแสดงว่ามีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

6. นำแบบทดสอบที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงแก้ไขเกณฑ์การให้คะแนน และปรับแก้ไขคำถามบางประเด็นให้กระชับเพื่อให้เหมาะสมกับวัยเด็ก แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กอนุบาลปีที่ 3 โรงเรียนอนุบาลโพนทอง จำนวน 15 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย

7. นำแบบทดสอบ ด้านการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ให้ 3 คะแนน เมื่อเด็กสามารถบอกแนวทางแก้ปัญหาได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ ได้ 3 แนวทาง

ให้ 2 คะแนน เมื่อเด็กสามารถบอกแนวทางแก้ปัญหาได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ ได้ 2 แนวทาง

ให้ 1 คะแนน เมื่อเด็กสามารถบอกแนวทางแก้ปัญหาได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ ได้ 1 แนวทาง

ให้ 0 คะแนน เมื่อเด็กไม่สามารถบอกแนวทางแก้ปัญหาได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์

การแปลความหมายเกณฑ์ระดับคุณภาพแบบทดสอบทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

คะแนน	ระดับคุณภาพ
0-10	มีทักษะชีวิตระดับควรเสริม
11-20	มีทักษะชีวิตระดับพอใช้
21-30	มีทักษะชีวิตระดับดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

8. นำผลการใช้แบบทดสอบด้านความสามารถการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยมาวิเคราะห์เพื่อหาค่าความยากง่าย มีค่าอยู่ระหว่าง 0.60-0.80 และค่าอำนาจจำแนกมีค่าอยู่ระหว่าง 0.29-0.71

9. นำแบบทดสอบ ด้านการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่เข้าเกณฑ์มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ เท่ากับ 0.92

10. จัดพิมพ์แบบทดสอบฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปทดลองจริงใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับเด็กกลุ่มเป้าหมายต่อไป

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.1 แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนกลุ่มเดียวทดสอบหลายช่วงเวลา One Group Time Series Design (ไพศาล วรคำ, 2562, น. 142) โดยทำการสังเกตและทดสอบตัวแปรตามก่อนทำการทดลอง ดำเนินการทดลองเสร็จสิ้นจึงทำการสังเกตและทดสอบตัวแปรตามหลังจากการทดลอง แบบแผนการทดลองดังตารางที่ 3.2

ตารางที่ 3.2 แบบแผนการวิจัยเชิงทดลองแบบ One Group Time Series Design

ก่อนการทดลอง	ขณะทดลอง	หลังการทดลอง
T0	X, T1, X, T2, X, T3, X	T4

T0 แทน การประเมินทักษะชีวิตก่อนการทดลอง
X แทน การทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
T1 แทน การประเมินทักษะชีวิตหลังการทดลองสัปดาห์ที่ 2
T2 แทน การประเมินทักษะชีวิตหลังการทดลองสัปดาห์ที่ 4
T3 แทน การประเมินทักษะชีวิตหลังการทดลองสัปดาห์ที่ 6
T4 แทน การประเมินทักษะชีวิตหลังการทดลองสัปดาห์ที่ 8

3.5.2 วิธีดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.5.2.1 ปฐมนิเทศ ชี้แจงทำความเข้าใจ สร้างความคุ้นเคยกับเด็กปฐมวัยเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนรู้เพื่อเป็นการปรับพื้นฐานเตรียมความพร้อมเด็กในการรับรู้ความรู้ใหม่จากการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น

3.5.2.2 นำแบบสังเกตพฤติกรรมและแบบทดสอบทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยใช้ก่อนระหว่างและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.2.3 ดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้กับเด็กกลุ่มเป้าหมายตามแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานที่สร้างขึ้นสัปดาห์ละ 3 วัน (วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี) วันละ 30 นาที รวมระยะเวลาทำการทดลอง 8 สัปดาห์ ช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นเชื่อมโยงปัญหา เป็นการที่ครูเน้นให้เด็กมองเห็นและเข้าใจปัญหา สาเหตุของปัญหา โดยใช้ประเด็นคำถามเชื่อมโยงจากสื่อต่าง ๆ เช่น ของจริง ภาพ วีดีโอ การเล่าเรื่อง การสร้างสถานการณ์จำลองหรือศึกษานอกห้องเรียน สนทนาเกี่ยวกับสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อให้เข้าใจปัญหาอย่างถูกต้อง

2) ขั้นวางแผนร่วมกัน เป็นการทำกิจกรรมกลุ่มย่อย สนทนาอภิปรายภายในกลุ่มและช่วยเหลือกัน โดยแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา กำหนดทางเลือกและวางแผนการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์

3) ขั้นดำเนินการ เป็นการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ร่วมกัน โดยเลือกแนวทางการปฏิบัติเช่น การสาธิต การทดลอง การแสดงบทบาทสมมุติ การลงมือปฏิบัติจริง

4) ขั้นนำเสนอ เป็นการรวบรวมจัดระบบองค์ความรู้ข้อมูลนำเสนอวิธีการคิดแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ด้วยวิธีการที่หลากหลาย การพูดคุยโต้ตอบ การซักถามตอบคำถาม การสนทนา การเล่าเรื่อง การวาดภาพ แผนผัง แผนภูมิ การจัดนิทรรศการ ป้ายนิเทศ ผลงาน และแฟ้มผลงานของเด็ก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

5) ขั้นสรุปและประเมินผล เป็นการที่เด็กและครูร่วมกันอภิปรายเปรียบเทียบวิธีการคิดแก้ปัญหา การแก้ปัญหาของแต่ละคน แต่ละกลุ่มและร่วมกันเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนที่ขาดหายไป สรุปผลการเรียนรู้ที่ได้จากการแก้ปัญหา และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองจากสถานการณ์ปัญหาว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร มีเหตุผลประกอบ

3.5.2.4 ผู้วิจัยทำการประเมินทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยทุกสองสัปดาห์หลังการจัดประสบการณ์ โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมและแบบทดสอบ และเมื่อเสร็จสิ้นการจัดประสบการณ์ตามแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ครบ 24 แผน ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ดังนี้

3.6.1 นำคะแนนที่ได้มาหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D.$)

3.6.2 เปรียบเทียบคะแนนทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยโดยรวมและจำแนกรายด้านก่อนระหว่างช่วงเวลาการทดลองทุก 2 สัปดาห์ และหลังการทดลอง

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.6.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.6.1.1 หาค่าความเที่ยงตรงของแบบทดสอบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC: Index of Item Objective Congruence) และการหาความสอดคล้องระหว่างแบบประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้สูตรการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ (ไพศาล วรคำ, 2562, น. 269) ดังนี้

สูตร
$$IOC = \frac{\sum R}{N} \qquad (3\text{-}1)$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบทดสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้
$\sum R$ แทน ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

การกำหนดคะแนนของผู้เชี่ยวชาญอาจจะเป็น +1 หรือ 0 หรือ -1 ดังนี้

+1 แทน เมื่อแน่ใจว่าแบบทดสอบมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

0 แทน เมื่อไม่แน่ใจว่าแบบทดสอบมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

-1 แทน เมื่อแน่ใจว่าแบบทดสอบไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ยอมรับได้ต้องมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

3.6.2 สถิติพื้นฐาน

3.6.2.1 ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 124)

$$\overline{X} = \frac{\sum X}{N} \tag{3-2}$$

เมื่อ $\overline{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทุกตัวในกลุ่ม

N แทน จำนวนสมาชิกในกลุ่ม

3.6.2.2 ร้อยละ โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 122)

$$\text{ร้อยละ } \frac{f}{n} \times 100 \tag{3-3}$$

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เมื่อ f แทน ค่าความถี่

n แทน จำนวนทั้งหมด

3.6.2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2556, น. 126)

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum\left(X - \overline{X}\right)^2}{(N-1)}} \tag{3-4}$$

เมื่อ $S.D.$ แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$\overline{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

X แทน คะแนนแต่ละตัว

N แทน จำนวนสมาชิกในกลุ่ม

บทที่ 4
ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน และเพื่อเปรียบเทียบทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังทดลองการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณแสดงทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย

1. ข้อมูลเชิงปริมาณแสดงทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย โดยรวม 4 ด้าน ได้แก่ การดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และการคิดแก้ปัญหา

2. ข้อมูลเชิงปริมาณแสดงทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย จำแนกออกเป็นรายด้าน ได้แก่ การดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และการคิดแก้ปัญหา

3. ข้อมูลเชิงปริมาณแสดงการเปรียบเทียบทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ข้อมูลเชิงปริมาณแสดงทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ประกอบด้วย

1. ข้อมูลเชิงปริมาณแสดงทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย โดยรวม 4 ด้าน ได้แก่ 1) การดูแลช่วยเหลือตนเอง 2) การมีวินัยในตนเอง 3) การปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และ 4) การคิดแก้ปัญหา

ผลการศึกษาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้นำผลคะแนนทักษะชีวิต ของเด็กปฐมวัยจากการประเมินทักษะชีวิตก่อนการทดลอง ระหว่างการทดลอง และหลังการทดลอง วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และร้อยละ แสดงผลโดยภาพรวมแต่ละช่วงเวลา ดังแสดงในตารางที่ 4.1

ตารางที่ 4.1 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย โดยรวมก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

ประเมินทักษะชีวิต ครั้งที่	ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย									
	การดูแลช่วยเหลือตนเอง (20)		การมีวินัยในตนเอง (20)		การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น (20)		การคิดแก้ปัญหา (30)		รวม (90)	
	$\overline{X}$	ระดับ	$\overline{X}$	ระดับ	$\overline{X}$	ระดับ	$\overline{X}$	ระดับ	$\overline{X}$	ระดับ
Baseline	13.20	พอใช้	11.27	พอใช้	13.67	พอใช้	9.87	ควรเสริม	48.01	พอใช้
ครั้งที่ 1 สัปดาห์ที่ 2	14.00	พอใช้	13.00	พอใช้	14.00	พอใช้	12.80	พอใช้	53.80	พอใช้
ครั้งที่ 2 สัปดาห์ที่ 4	15.20	ดี	14.00	พอใช้	15.47	ดี	16.87	พอใช้	61.54	ดี
ครั้งที่ 3 สัปดาห์ที่ 6	16.67	ดี	15.47	ดี	16.53	ดี	21.27	ดี	70.07	ดี
ครั้งที่ 4 สัปดาห์ที่ 8	19.07	ดี	17.33	ดี	18.00	ดี	24.53	ดี	78.93	ดี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 1 พบว่า ก่อนและหลังการทดลองในแต่ละช่วงเวลา เด็กปฐมวัยมีผลคะแนนทักษะชีวิตโดยเฉลี่ยรวมทุกด้านแตกต่างกัน โดยการประเมินทักษะชีวิตก่อนทดลอง (baseline) มีผลคะแนน $\overline{X}$ = 48.01 ระดับพอใช้ ครั้งที่ 1 (สัปดาห์ที่ 2) มีผลคะแนน $\overline{X}$ = 53.80 ระดับพอใช้ ครั้งที่ 2 (สัปดาห์ที่ 4) มีผลคะแนน $\overline{X}$ = 61.54 ระดับดี ครั้งที่ 3 (สัปดาห์ที่ 6) มีผลคะแนน $\overline{X}$ = 70.07 ระดับดี ครั้งที่ 4 (สัปดาห์ที่ 8) มีผลคะแนน $\overline{X}$ = 78.93 ระดับดี มีคะแนนทักษะชีวิตโดยเฉลี่ยเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น แสดงว่าทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับ

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยโดยรวมเปรียบเทียบตามช่วงเวลา คือ ก่อนทดลอง (baseline) ถึงครั้งที่ 4 (สัปดาห์ที่ 8) โดยนำมาเสนอเป็นแผนภูมิแท่ง ดังแสดงในภาพที่ 4.1

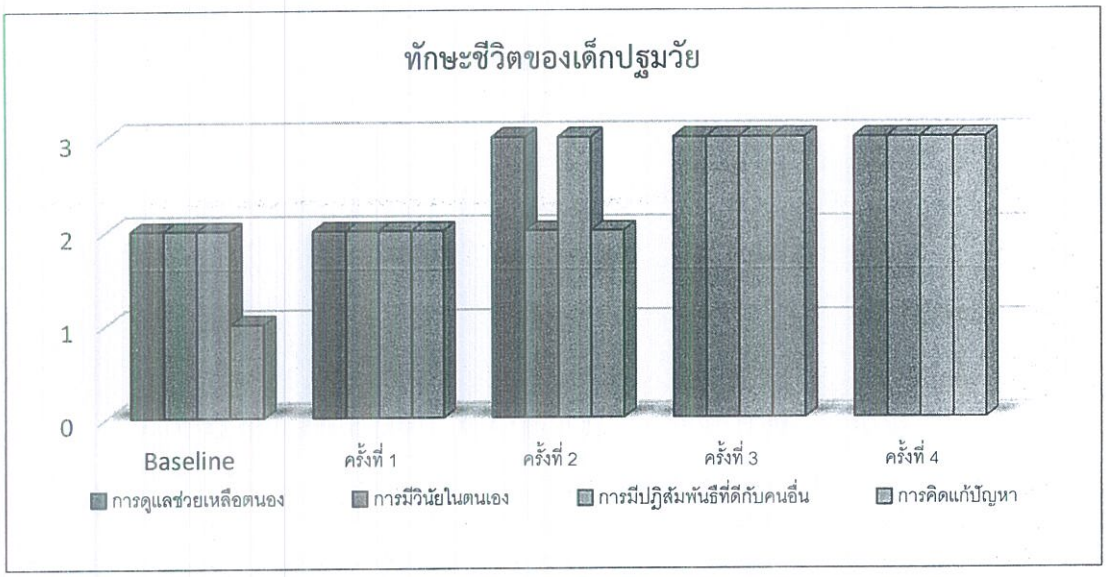

ภาพที่ 4.1 การเปลี่ยนแปลงทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยโดยรวม

2. ข้อมูลเชิงปริมาณแสดงทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย จำแนกรายด้าน ดังนี้ การดูแล ช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และการคิดแก้ปัญหา

ผลการศึกษาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้นำผลคะแนนวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย นำเสนอเป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง ดังแสดงในตารางที่ 4.2

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Maha Sarakham University

ตารางที่ 4.2 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง

ประเมินทักษะชีวิต	คะแนนเฉลี่ยและระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง			
ครั้งที่	$\overline{X}$	ระดับคุณภาพ	$S.D.$	ร้อยละ
Baseline	13.20	พอใช้	0.94	66.00
ครั้งที่ 1	14.00	พอใช้	1.00	70.00
ครั้งที่ 2	15.20	ดี	1.15	76.00
ครั้งที่ 3	16.80	ดี	1.21	83.35
ครั้งที่ 4	19.07	ดี	1.16	95.35

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.2 พบว่า ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง ก่อนการทดลอง มีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 13.20, $S.D.$ = 0.94) ระดับพอใช้ ระหว่างการทดลองครั้งที่ 1 มีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 14.00, $S.D.$ = 1.00) ระดับพอใช้ ครั้งที่ 2 มีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 15.20,

$S.D.$ = 1.15) ระดับดี ครั้งที่ 3 มีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 16.80, $S.D.$ = 1.21) ระดับดี ครั้งที่ 4 มีผลคะแนน ($\overline{X}$ = .19.07, $S.D.$ = 1.16) ระดับดี แสดงว่าแต่ละช่วงเวลา ผลคะแนนทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้นตามลำดับ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงนำเสนอเป็นแผนภูมิแท่ง ดังแสดงในภาพที่ 4.2

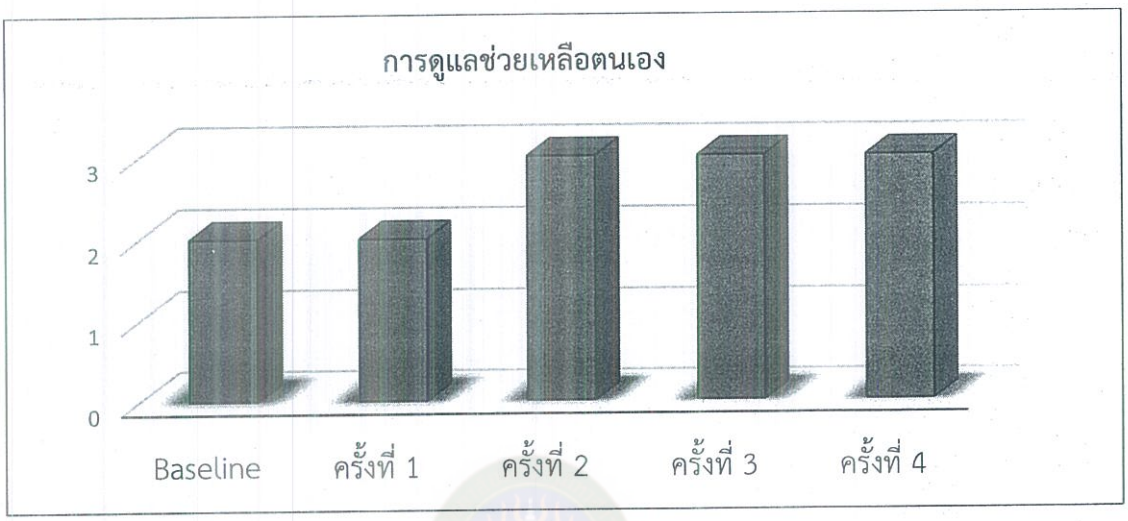

ภาพที่ 4.2 พัฒนาการทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง

ตารางที่ 4.3 คะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ด้านการมีวินัยในตนเอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ประเมินทักษะชีวิต	คะแนนเฉลี่ยและระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีวินัยในตนเอง			
ครั้งที่	$\overline{X}$	ระดับคุณภาพ	$S.D.$	ร้อยละ
Baseline	11.27	พอใช้	1.33	56.35
ครั้งที่ 1	13.00	พอใช้	1.07	65.00
ครั้งที่ 2	14.00	พอใช้	0.85	70.00
ครั้งที่ 3	15.47	ดี	1.25	77.35
ครั้งที่ 4	17.33	ดี	2.02	86.65

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.3 พบว่า ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีวินัยในตนเอง ก่อนการทดลอง มีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 11.27, $S.D.$ = 1.33) ระดับพอใช้ ระหว่างการทดลอง ครั้งที่ 1 มีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 13.00, $S.D.$ = 1.07) ระดับพอใช้ ครั้งที่ 2 มีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 14.00, $S.D.$ = 0.85) ระดับพอใช้ ครั้งที่ 3 มีผลคะแนน ($\overline{X}$ =15.47, $S.D.$ = 1.25) ระดับดี และครั้งที่ 4 มีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 17.33, $S.D.$ = 2.02) ระดับดี แสดงว่าแต่ละช่วงเวลา ผลคะแนนทักษะชีวิต

ของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้นตามลำดับ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงนำเสนอเป็นแผนภูมิแท่ง ดังแสดงในภาพที่ 4.3

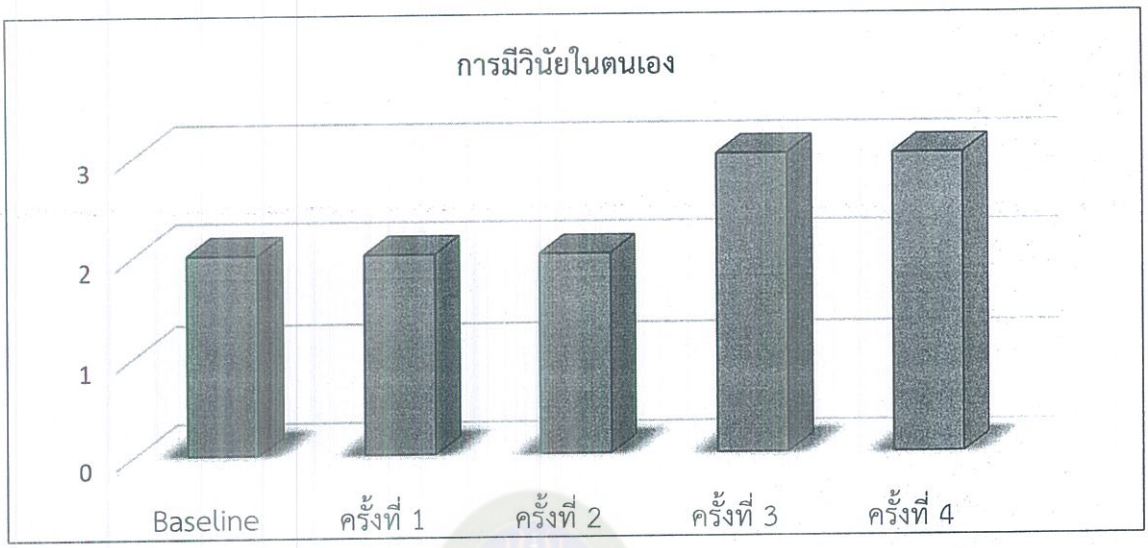

ภาพที่ 4.3 พัฒนาการทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีวินัยในตนเอง

ตารางที่ 4.4 คะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

ประเมินทักษะชีวิต	คะแนนเฉลี่ยและระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น			
ครั้งที่	$\overline{X}$	ระดับคุณภาพ	$S.D.$	ร้อยละ
Baseline	13.67	พอใช้	1.18	68.35
ครั้งที่ 1	14.00	พอใช้	0.76	70.00
ครั้งที่ 2	15.47	ดี	0.74	77.35
ครั้งที่ 3	16.53	ดี	1.13	82.65
ครั้งที่ 4	18.00	ดี	1.65	90.00

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.4 พบว่า ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ก่อนการทดลอง มีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 13.67, $S.D.$ = 1.18) ระดับพอใช้ ระหว่างการทดลองครั้งที่ 1 มีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 14.00, $S.D.$ = 0.76) ระดับพอใช้ ครั้งที่ 2 มีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 15.47, $S.D.$ = 0.74) ระดับดี ครั้งที่ 3 มีผลคะแนน ($\overline{X}$ =16.53, $S.D.$ =1.13) ระดับดี และครั้งที่ 4

มีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 18.00, $S.D.$ = 1.65) ระดับดี แสดงว่าแต่ละช่วงเวลา ผลคะแนนทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้นตามลำดับ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงนำเสนอเป็นแผนภูมิแท่ง ดังแสดงในภาพที่ 4.4

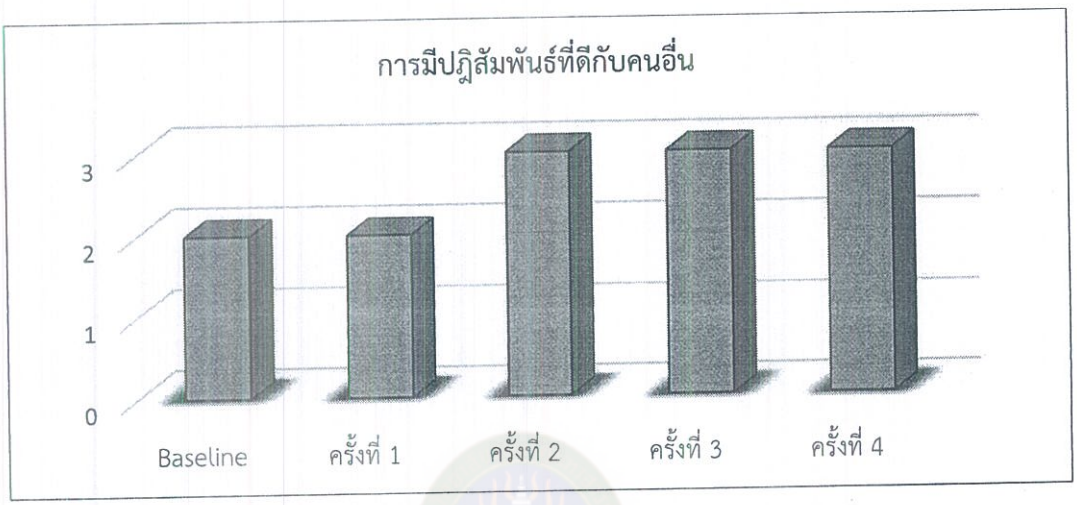

ภาพที่ 4.4 พัฒนาการทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

ตารางที่ 4.5 คะแนนเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ด้านการคิดแก้ปัญหา

ประเมินทักษะชีวิต	คะแนนเฉลี่ยและระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการคิดแก้ปัญหา			
ครั้งที่	$\overline{X}$	ระดับคุณภาพ	$S.D.$	ร้อยละ
Baseline	9.87	พอใช้	1.73	32.89
ครั้งที่ 1	12.80	พอใช้	1.70	42.66
ครั้งที่ 2	16.87	พอใช้	2.20	56.23
ครั้งที่ 3	21.27	ดี	3.33	70.90
ครั้งที่ 4	24.53	ดี	4.22	81.76

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 4.5 พบว่า ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ก่อนการทดลอง มีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 9.87, $S.D.$ = 1.73) ระดับพอใช้ ระหว่างการทดลองครั้งที่ 1 มีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 12.80, $S.D.$ = 1.70) ระดับพอใช้ ครั้งที่ 2 มีผลคะแนน ($\overline{X}$ =16.87, $S.D.$ = 2.20) ระดับพอใช้ ครั้งที่ 3 มีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 21.27, $S.D.$ = 3.33) ระดับดี และครั้งที่ 4 มีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 24.53, $S.D.$ = 4.22) ระดับดี แสดงว่าแต่ละช่วงเวลา ผลคะแนนทักษะชีวิต

ของเด็กปฐมวัยเพิ่มขึ้นตามลำดับ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงนำเสนอเป็นแผนภูมิแท่ง ดังแสดงในภาพที่ 4.5

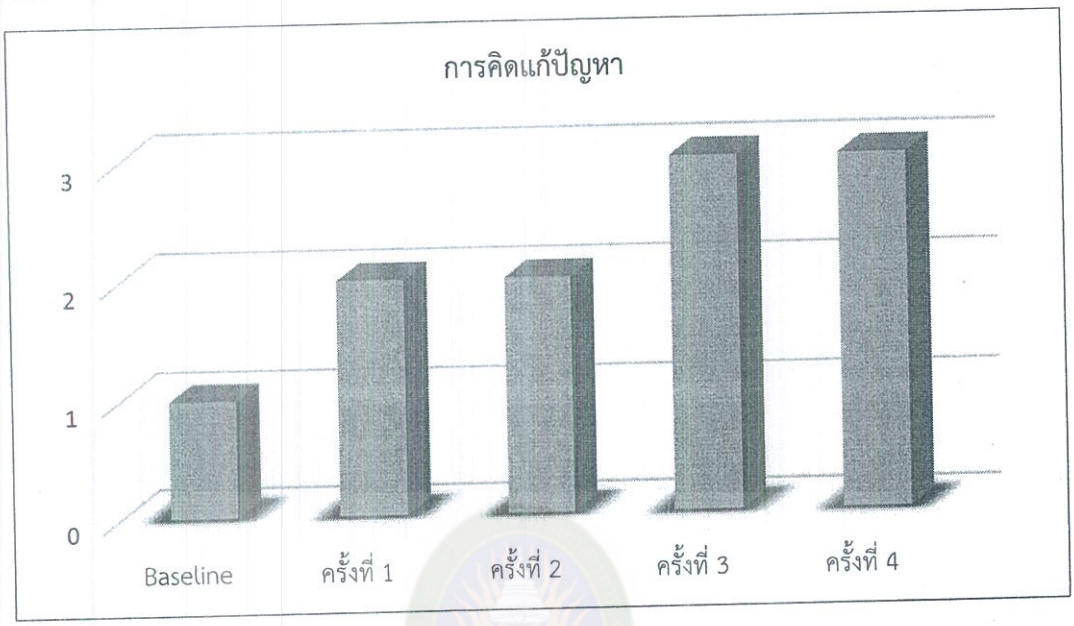

ภาพที่ 4.5 พัฒนาการทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการคิดแก้ปัญหา

3. ข้อมูลเชิงปริมาณแสดงการเปรียบเทียบคะแนนและระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

ผลการศึกษาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้นำผลคะแนนทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยจากการประเมินทักษะชีวิตก่อนการทดลองและหลังการทดลอง วิเคราะห์หาค่าร้อยละและระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย แสดงผลเป็นรายบุคคลโดยจำแนกรายด้าน ดังนี้ ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง ดังแสดงในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 คะแนน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง

คนที่	ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง					
	ก่อน 20	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ	หลัง 20	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ
1	14	70	พอใช้	20	100	ดี
2	14	70	พอใช้	20	100	ดี

(ต่อ)

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

คนที่	ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง					
	ก่อน 20	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ	หลัง 20	ร้อยละ	ระดับคุณภาพ
3	15	75	ดี	20	100	ดี
4	13	65	พอใช้	19	95	ดี
5	15	75	ดี	20	100	ดี
6	13	65	พอใช้	18	90	ดี
7	13	65	พอใช้	19	95	ดี
8	13	65	พอใช้	19	95	ดี
9	13	65	พอใช้	19	95	ดี
10	12	60	พอใช้	18	90	ดี
11	12	60	พอใช้	18	90	ดี
12	13	65	พอใช้	18	90	ดี
13	13	65	พอใช้	20	100	ดี
14	13	65	พอใช้	20	100	ดี
15	12	60	พอใช้	18	90	ดี
คะแนนรวม	198			274		
$\overline{X}$	13.20			19.07		
S.D.	0.94			0.88		
ร้อยละ	66.13			95.35		
คุณภาพ	พอใช้			ดี		

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ก่อนทดลองคะแนนทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการช่วยเหลือตนเองโดยรวมก่อนการทดลองมีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 13.20, *S.D.* = 0.94) ร้อยละ 66.13 อยู่ในระดับพอใช้ และหลังการทดลองมีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 19.07, *S.D.* = 0.88) ร้อยละ 95.35 อยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาเด็กเป็นรายบุคคล พบว่า ก่อนการทดลองเด็กมีทักษะชีวิตด้านการดูแลช่วยเหลือตนเองระดับพอใช้ จำนวน 13 คน ระดับดี จำนวน 2 คน ระดับดี และหลังการทดลองเด็กทุกคนมีทักษะชีวิตด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง ระดับดี

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยรายบุคคลด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง เปรียบเทียบคะแนนก่อนทดลอง และหลังการทดลองโดยนำเสนอเป็นแผนภูมิเรดาร์ ดังแสดงในภาพที่ 4.6

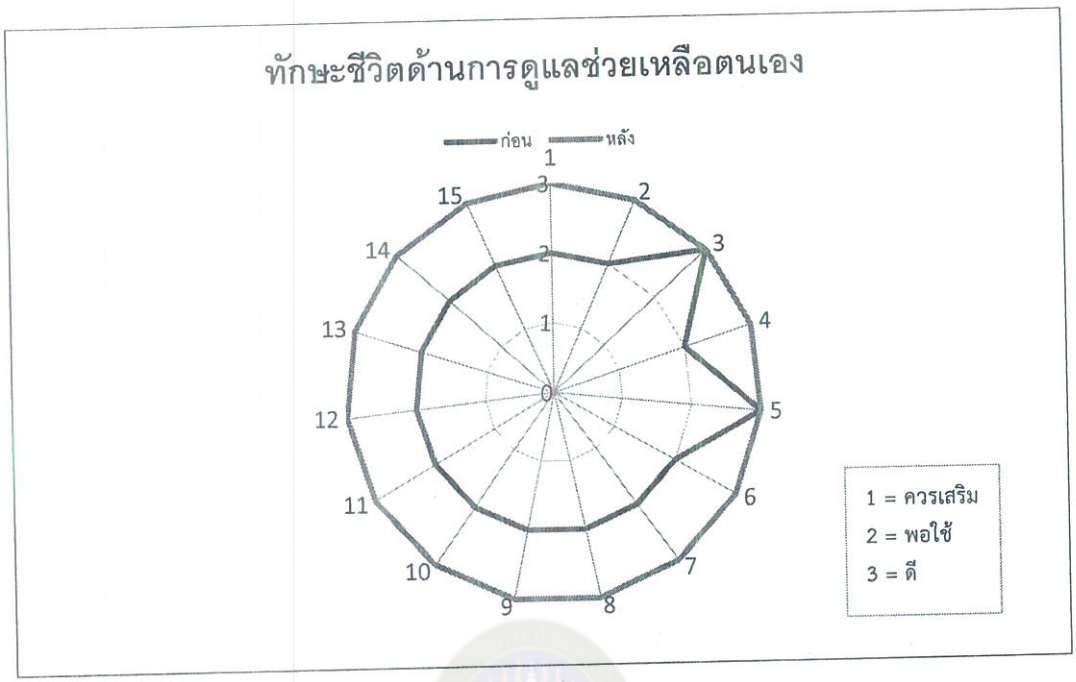

ภาพที่ 4.6 ระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยรายบุคคลก่อนและหลังการทดลอง ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง

ตารางที่ 4.7 คะแนน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลองการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีวินัยในตนเอง

คนที่	ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีวินัยในตนเอง					
	ก่อน 20	ร้อยละ	คุณภาพ	หลัง 20	ร้อยละ	คุณภาพ
1	12	65	พอใช้	18	90	ดี
2	15	75	ดี	20	100	ดี
3	12	70	พอใช้	20	100	ดี
4	11	55	พอใช้	18	90	ดี
5	10	65	พอใช้	20	100	ดี
6	10	50	พอใช้	14	70	ดี
7	11	60	พอใช้	17	85	ดี
8	12	65	พอใช้	18	90	ดี
9	10	50	พอใช้	15	75	ดี
10	10	50	พอใช้	14	70	ดี
11	11	55	พอใช้	14	70	ดี
12	11	55	พอใช้	15	75	ดี

(ต่อ)

สถาบันวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

คนที่	ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีวินัยในตนเอง					
	ก่อน 20	ร้อยละ	คุณภาพ	หลัง 20	ร้อยละ	คุณภาพ
13	12	65	พอใช้	19	95	ดี
14	12	75	พอใช้	19	95	ดี
15	10	55	พอใช้	16	80	ดี
รวม	169			260		
$\overline{X}$	11.27			17.33		
S.D.	1.33			2.02		
ร้อยละ	56.33			86.67		
คุณภาพ	พอใช้			ดี		

จากตารางที่ 4.6 พบว่า ก่อนทดลองคะแนนทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีวินัยในตนเองโดยรวมก่อนการทดลองมีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 11.27, *S.D.*= 1.33) ร้อยละ 56.33 อยู่ในระดับพอใช้ และหลังการทดลองมีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 17.33, *S.D.*= 2.02) ร้อยละ 86.67 อยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาเด็กเป็นรายบุคคล พบว่า ก่อนการทดลองเด็กมีทักษะชีวิตด้านการมีวินัยในตนเองระดับพอใช้ จำนวน 14 คน ระดับดี จำนวน 1 คน และหลังการทดลองเด็กทุกคนมีทักษะชีวิตด้านการมีวินัยในตนเอง ระดับดี

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยรายบุคคลด้านการมีวินัยในตนเอง เปรียบเทียบคะแนนก่อนทดลอง และหลังการทดลองโดยนำเสนอเป็นแผนภูมิเรดาร์ ดังแสดงในภาพที่ 4.7

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

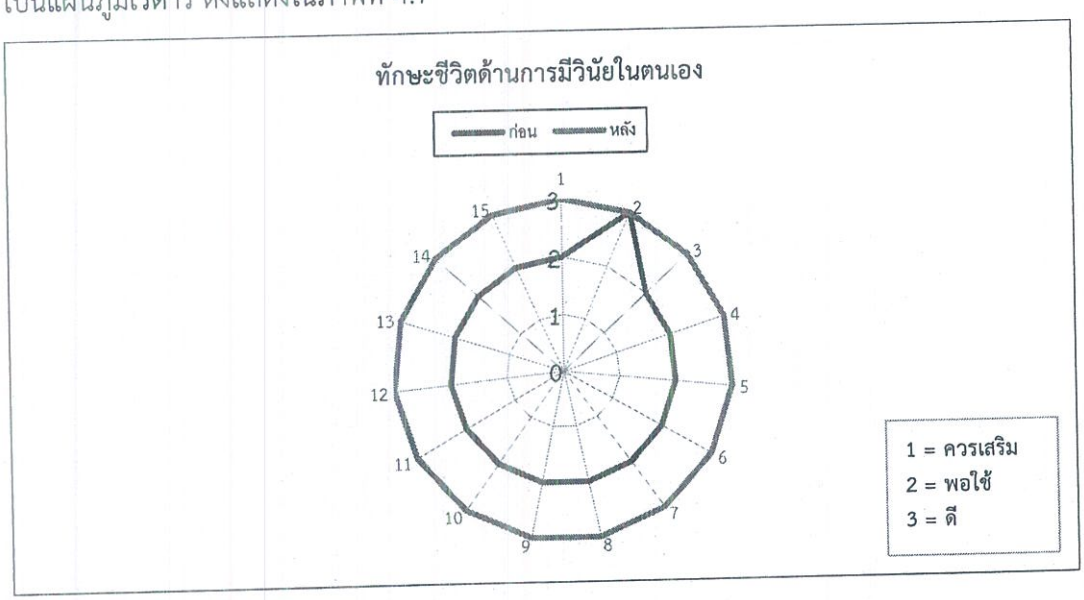

ภาพที่ 4.7 ระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยรายบุคคลก่อนและหลังการทดลองด้านการมีวินัยในตนเอง

ตารางที่ 4.8 คะแนน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และระดับคุณภาพของทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลองการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

คนที่	ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น					
	ก่อน 20	ร้อยละ	คุณภาพ	หลัง 20	ร้อยละ	คุณภาพ
1	15	75	ดี	20	100	ดี
2	15	75	ดี	20	100	ดี
3	16	80	ดี	20	100	ดี
4	13	65	พอใช้	19	95	ดี
5	15	75	ดี	20	100	ดี
6	13	65	พอใช้	16	80	ดี
7	14	70	พอใช้	19	95	ดี
8	14	70	พอใช้	19	95	ดี
9	13	65	พอใช้	17	85	ดี
10	13	65	พอใช้	17	85	ดี
11	12	60	พอใช้	16	80	ดี
12	12	60	พอใช้	16	80	ดี
13	13	65	พอใช้	17	85	ดี
14	14	70	พอใช้	18	90	ดี
15	13	65	พอใช้	16	80	ดี
รวม	1025			1350		
$\overline{X}$	13.67			18.00		
S.D.	1.18			1.65		
ร้อยละ	68.33			90.00		
คุณภาพ	พอใช้			ดี		

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร RAJABHAT SAKHONNAKHON UNIVERSITY

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ก่อนทดลองคะแนนทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นโดยรวมก่อนการทดลองมีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 13.67, *S.D.* = 1.18) ร้อยละ 68.33 อยู่ในระดับพอใช้ และหลังการทดลองมีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 18.00, *S.D.* = 1.65) ร้อยละ 90.00 อยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาเด็กเป็นรายบุคคล พบว่า ก่อนการทดลองเด็กมีทักษะชีวิตด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นระดับพอใช้ จำนวน 11 คน ระดับดี จำนวน 4 คน และหลังการทดลองเด็กทุกคนมีทักษะชีวิตด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ระดับดี

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยรายบุคคล ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เปรียบเทียบคะแนนก่อนทดลอง และหลังการทดลองโดยนำเสนอเป็นแผนภูมิเรดาร์ ดังแสดงในภาพที่ 4.8

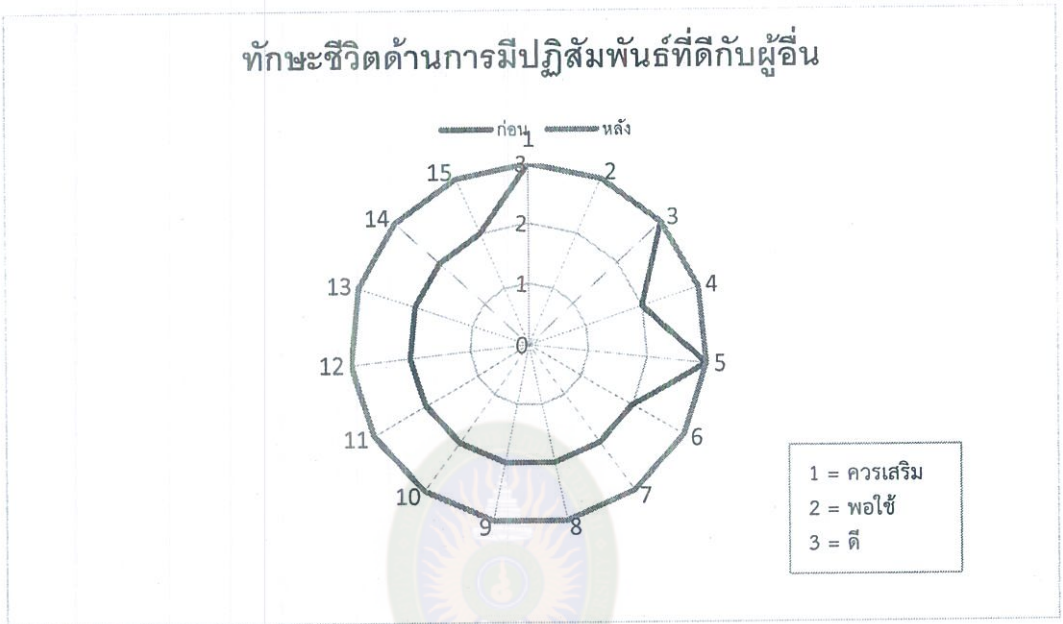

ภาพที่ 4.8 ระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยรายบุคคลก่อนและหลังการทดลอง ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ 4.9 คะแนน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ร้อยละ และระดับคุณภาพของทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังการทดลองการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ด้านการคิดแก้ปัญหา

คนที่	ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการคิดแก้ปัญหา					
	ก่อน 30	ร้อยละ	คุณภาพ	หลัง 30	ร้อยละ	คุณภาพ
1	12	40.00	พอใช้	27	90.00	ดี
2	12	40.00	พอใช้	30	100.00	ดี
3	11	36.67	พอใช้	30	100.00	ดี
4	9	30.00	ควรเสริม	25	83.33	ดี
5	11	36.67	พอใช้	30	100.00	ดี
6	8	26.67	ควรเสริม	19	63.33	พอใช้
7	12	40.00	พอใช้	25	83.33	ดี
8	12	40.00	พอใช้	26	86.67	ดี
9	8	26.67	ควรเสริม	20	66.67	พอใช้
10	8	26.67	ควรเสริม	21	70.00	ดี

(ต่อ)

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

คนที่	ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการคิดแก้ปัญหา					
	ก่อน 30	ร้อยละ	คุณภาพ	หลัง 30	ร้อยละ	คุณภาพ
11	9	30.00	ควรเสริม	22	73.33	ดี
12	9	30.00	ควรเสริม	20	66.67	พอใช้
13	10	33.33	ควรเสริม	27	90.00	ดี
14	10	33.33	ควรเสริม	28	93.33	ดี
15	7	23.33	ควรเสริม	18	60.00	พอใช้
รวม	493.33			1226.67		
$\overline{X}$	9.87			24.53		
S.D.	1.73			4.22		
ร้อยละ	32.89			81.78		
คุณภาพ	ควรเสริม			ดี		

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ก่อนทดลองคะแนนทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการคิดแก้ปัญหา โดยรวมก่อนการทดลองมีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 9.87, *S.D.*= 1.73) ร้อยละ 32.89 อยู่ในระดับพอใช้ และหลังการทดลองมีผลคะแนน ($\overline{X}$ = 24.53, *S.D.*= 4.22) ร้อยละ 81.78 อยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาเด็กเป็นรายบุคคล พบว่า ก่อนการทดลองเด็กมีทักษะชีวิตด้านการคิดแก้ปัญหาระดับควรเสริม จำนวน 9 คน ระดับพอใช้ จำนวน 6 คน และหลังการทดลองเด็กมีทักษะชีวิตด้านการคิดแก้ปัญหาระดับพอใช้ จำนวน 4 คน ระดับดี จำนวน 11 คน

เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยรายบุคคล ด้านการคิดแก้ปัญหา เปรียบเทียบคะแนนก่อนทดลอง และหลังการทดลองโดยนำเสนอเป็นแผนภูมิเรดาร์ ดังแสดงในภาพที่ 4.9

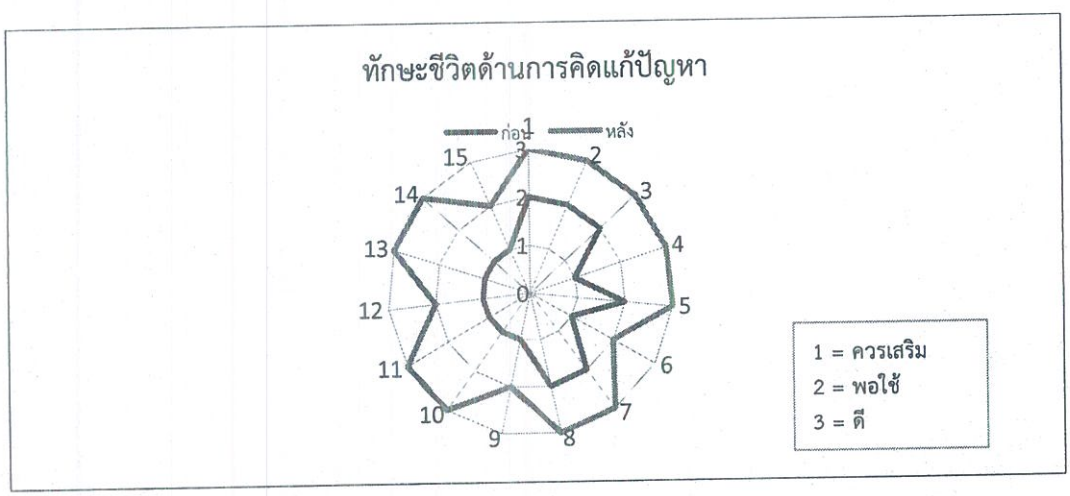

ภาพที่ 4.9 ระดับคุณภาพทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยรายบุคคลก่อนและหลังการทดลอง ด้านการคิดแก้ปัญหา

ตอนที่ 2 ข้อมูลเชิงคุณภาพของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย

ผลการศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้ใช้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย จำนวน 24 แผน ประกอบด้วย 8 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ตัวเรานี้ที่เรารัก 2) อาหารดีมีประโยชน์ 3) ความปลอดภัยใกล้ตัว 4) อุปกรณ์ของใช้มีคุณค่า 5) เชื้อร้ายโรคติดต่อ 6) บ้านแสนสุข 7) เทคโนโลยีและการสื่อสาร และ 8) การคมนาคม ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์ จัดกิจกรรมหน่วยการเรียนรู้ละ 1 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี วันละ 30 นาที รวมเวลา 8 สัปดาห์ โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเชื่อมโยงปัญหา เป็นการที่ครูเน้นให้เด็กมองเห็นและเข้าใจปัญหา สาเหตุของปัญหา โดยใช้ประเด็นคำถามเชื่อมโยงจากสื่อต่าง ๆ เช่น ของจริง ภาพ วีดีโอ การเล่าเรื่อง การสร้างสถานการณ์จำลองหรือศึกษานอกห้องเรียน สนทนาเกี่ยวกับสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อให้เข้าใจปัญหาอย่างถูกต้อง

ภาพที่ 4.10 ครูใช้คำถามสนทนาเชื่อมโยงเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา

ภาพที่ 4.11 ครูแนะนำเน้นให้เด็กสนใจวัสดุอุปกรณ์และสื่อต่าง ๆ เข้าใจปัญหา และสาเหตุที่เกิดปัญหา

ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผนร่วมกัน เป็นการทำกิจกรรมกลุ่มย่อย สนทนาอภิปรายภายในกลุ่มและช่วยเหลือกัน โดยแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา กำหนดทางเลือกและวางแผนการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ภาพที่ 4.12 เด็กวางแผน ทำกิจกรรมร่วมกัน

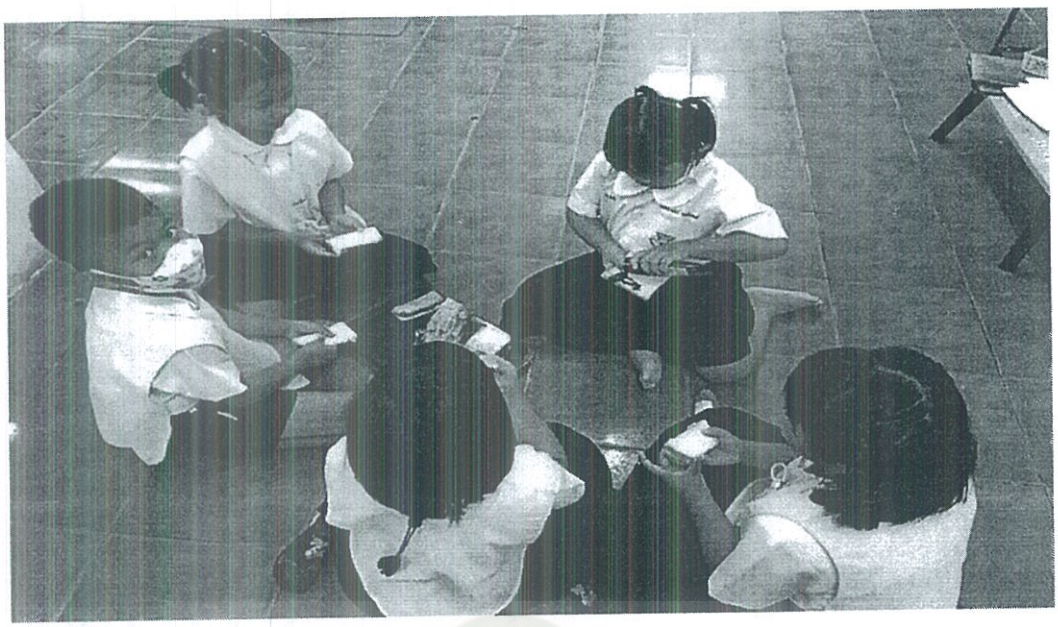

ภาพที่ 4.13 เด็กสนทนา และแสดงความคิดเห็นแก้ปัญหา

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการ เป็นการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ร่วมกัน โดยเลือกแนวทางการปฏิบัติ เช่น การสาธิต การทดลอง การแสดงบทบาทสมมุติ การลงมือปฏิบัติจริง

ภาพที่ 4.14 เด็กลงมือปฏิบัติตามแผนที่คิดวางแผนร่วมกัน

ภาพที่ 4.15 เด็กดำเนินการเลือกแนวทาง ลงมือทำ สาธิต ทดลอง

ขั้นที่ 4 ขั้นนำเสนอ เป็นการรวบรวมจัดระบบองค์ความรู้ข้อมูลนำเสนอวิธีการคิดแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ด้วยวิธีการที่หลากหลาย การพูดคุยโต้ตอบ การซักถาม ตอบคำถาม การสนทนา การเล่าเรื่อง การวาดภาพ แผนผัง แผนภูมิ การจัดนิทรรศการ ป้ายนิเทศผลงาน และแฟ้มผลงานของเด็ก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ 4.16 เด็กรวบรวมความรู้ข้อมูลวิธีการคิดแก้ปัญหา

ภาพที่ 4.17 เด็กนำเสนอด้วยการวาดภาพ และเล่าเรื่อง สนทนา ซักถาม

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล เป็นการที่เด็กและครูร่วมกันอภิปรายเปรียบเทียบวิธีการคิดแก้ปัญหา การแก้ปัญหาของแต่ละคน แต่ละกลุ่มและร่วมกันเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนที่ขาดหายไป สรุปผลการเรียนรู้ที่ได้จากการแก้ปัญหา และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองจากสถานการณ์ปัญหาว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร มีเหตุผลประกอบ

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
MAHASARAKHAM UNIVERSITY

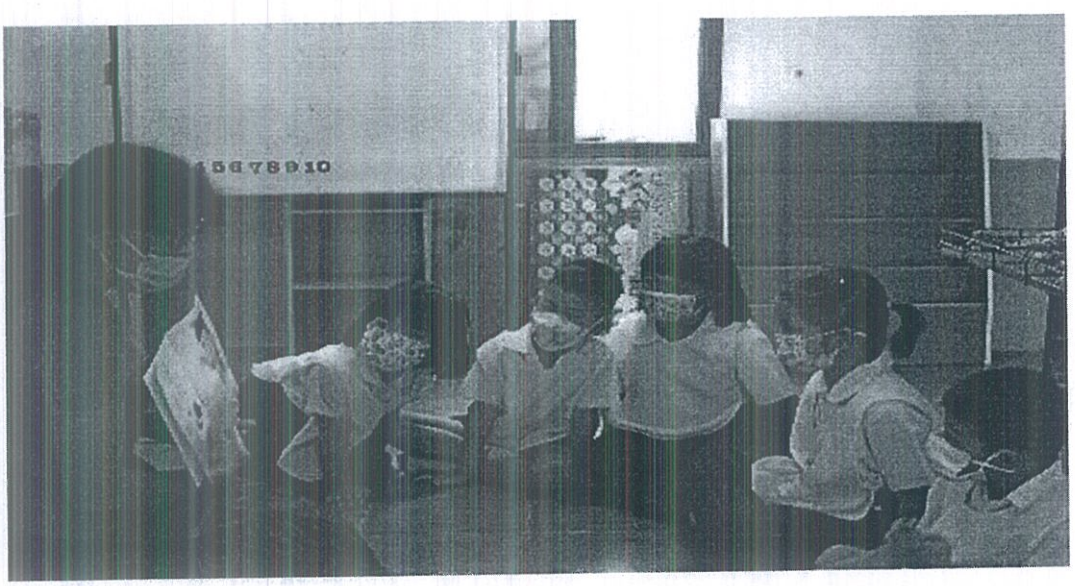

ภาพที่ 4.18 เด็กและครูร่วมกันอภิปรายเปรียบเทียบวิธีการคิดแก้ปัญหา

ภาพที่ 4.19 เด็กและครูร่วมกันเพิ่มเติมข้อมูลสรุป และประเมินผลการเรียนรู้

ผลจากการใช้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานส่งเสริมทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย มีผลการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ดังนี้

1. การดูแลช่วยเหลือตนเอง ทักษะชีวิตในการดูแลช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กทุกคนได้เริ่มต้นเรียนรู้การดูแลช่วยเหลือตนเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ร่วมกันออกแบบวางแผน ครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำดูแลช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์เพื่อส่งเสริม กระตุ้น ใช้แรงเสริมให้เด็กทุกคนได้ฝึกฝนใช้ทักษะความสามารถเพื่อส่งเสริมการดูแลช่วยเหลือตนเอง เด็กลงมือปฏิบัติได้เด็กจะรู้สึกภาคภูมิใจ มั่นใจในตนเอง และในครั้งต่อไปจะลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเอง โดยไม่เขินอาย จากพฤติกรรมที่สังเกตพบทักษะชีวิตการดูแลช่วยเหลือตนเอง เช่น การตักอาหารรับประทานและทำความสะอาดจัดเก็บภาชนะด้วยตนเอง หลังจากที่เด็กได้รับการฝึกฝนทักษะการ การดูแลช่วยเหลือตนเองอย่างต่อเนื่องตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้จนเสร็จสิ้นครบทุกแผน เด็กมีทักษชีวิตการดูแลช่วยเหลือตนเองได้สูงขึ้น

ภาพที่ 4.20 เด็กมีทักษะชีวิตการดูแลช่วยเหลือตนเอง เด็ก ๆ ทำความสะอาดภาชนะ

2. การมีวินัยในตนเอง ทักษะชีวิตด้านการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยไม่พบมากนัก แต่จะเริ่มพบเพิ่มมากขึ้นในสัปดาห์ต่อไปจนถึงแผนสุดท้ายทั้งนี้เนื่องมาจากในช่วงแรกเด็กยังยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง กำลังอยู่ในช่วงเรียนรู้และปรับตัวกับสิ่งที่จะเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับเพื่อนเพื่อทำกิจกรรมให้สำเร็จ ไม่คุ้นเคยกับขั้นตอนการทำกิจกรรม จึงไม่กล้าแสดงความคิดเห็นจนเมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมต่อเนื่องหลายครั้ง เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกันอย่างมีกฎเกณฑ์ กติกา มีข้อตกลงร่วมกัน ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ การดำเนินการตามขั้นตอนของการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน กระบวนการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตด้านการวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย จึงส่งผลให้เด็กมีวินัยในตนเองสูงขึ้น

ภาพที่ 4.21 เด็ก ๆ สามารถควบคุมตนเอง เดินเข้าแถวตามลำดับก่อนหลัง ปฏิบัติตามกฎข้อตกลง

3. การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ทักษะชีวิตด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น พบว่าเด็กได้เรียนรู้การปรับตัวที่จะอยู่ร่วมทำกิจกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ได้รับการฝึกฝนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เด็กได้รับแรงเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมด้วยความรักและความอบอุ่นที่เด็กได้รับจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนทำให้เด็กกล้าที่จะปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี กระตุ้นให้เด็กปฏิบัติซ้ำ ๆ เกิดความมั่นใจ และเด็กได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเกิดการเรียนรู้มากขึ้น จึงส่งผลให้เด็กมีทักษะชีวิตด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นสูงขึ้น

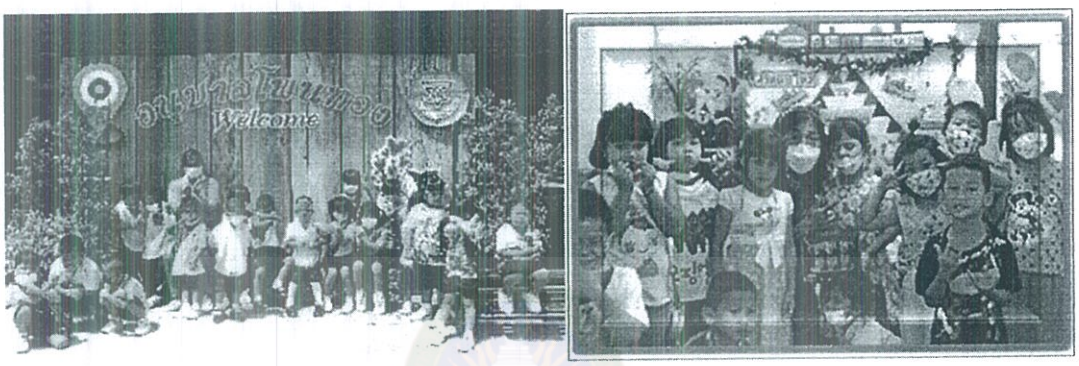

ภาพที่ 4.22 เด็ก ๆ ร่วมกิจกรรม สนทนาเรื่องราว การเรียนรู้ สร้างสัมพันธ์ที่ดี

4. การคิดแก้ปัญหา ทักษะชีวิตการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย พบว่า การคิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่กำหนด เด็กส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหา ครูได้เข้าไปในแต่ละกลุ่มเพื่อคอยให้นำแนะนำช่วยเหลือ กระตุ้น ใช้คำถามให้เด็กได้ใช้ความคิดและช่วยกันคิด ระดมความคิดที่หลายหลากและหาวิธีการแก้ปัญหาร่วมกัน เด็กจะแสดงความคิดเห็นเสนอคำตอบตามความคิดของตนเอง และในขณะทำกิจกรรมกลุ่ม เด็กจะยอมรับฟังความคิดของเพื่อนผู้อื่น ครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดแก้ปัญหาร่วมกัน หากเด็กคนใดไม่แสดงความคิดเห็น ครูชวนคุยสนทนาเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้มีส่วนร่วม ให้กำลังใจด้วยความใกล้ชิดและอบอุ่น โดยการมองหน้า สบตา ยิ้ม ฟังเมื่อเด็กแสดงความคิดเห็น กล่าวชื่นชม ชวนเพื่อนแสดงความชมเชย เด็กทุกคนได้รับความรู้สึกภาคภูมิใจ ในครั้งต่อไปเด็กปฏิบัติได้โดยไม่เขินอาย หลังจากที่ได้รับการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้นครบทุกแผน เด็กมีทักษะชีวิตการคิดแก้ปัญหาได้ตามสถานการณ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ 4.23 เด็ก ๆ เรียนรู้เกิดการคิดแก้ปัญหาร่วมกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 5
สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ (One-Group Time Series Design) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน และเพื่อเปรียบเทียบทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยหลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ผู้วิจัยได้สรุปสาระสำคัญของการวิจัย ดังนี้

1. สรุป
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

5.1.1 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย พบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการเชื่อมโยงปัญหา ขั้นวางแผนร่วมกัน ขั้นดำเนินการ ขั้นนำเสนอ ขั้นสรุปและประเมินผล ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีทักษะชีวิตสูงขึ้นในทุกด้าน

5.1.2 หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กมีทักษะชีวิตสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ทุกด้านโดยเรียงตามลำดับการเปลี่ยนแปลงจากมากไปหาน้อย คือ 1) ด้านการคิดแก้ปัญหา 2) ด้านการมีวินัยในตนเอง 3) ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง และ 4) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลตามประเด็น ดังนี้

5.2.1 ผลการศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย พบว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นการเชื่อมโยงปัญหา ขั้นวางแผนร่วมกัน ขั้นดำเนินการ ขั้นนำเสนอ ขั้นสรุปและประเมินผล ส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีทักษะชีวิตสูงขึ้นในทุกด้าน คือ การดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และการคิดแก้ปัญหา ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ได้เนื่องจากแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยฉบับนี้เป็นแผนการจัดประสบการณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้รับการประเมินคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ผลการประเมินอยู่ในระดับ มีความเหมาะสมมากที่สุด มีคะแนนค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$ = 4.58, $S.D.$ = 0.56) ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้ผลและส่งเสริมทักษะชีวิตเด็กปฐมวัยได้สูงขึ้นจริง เนื่องจากแผนการจัด

ประสบการณ์และกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน มีลำดับขั้นตอนกระบวนการในการจัดกิจกรรม และทุกลำดับขั้นตอนมีรูปแบบที่ชัดเจนเพื่อมุ่งเน้นส่งเสริมทักษะชีวิตให้กับเด็กปฐมวัย กิจกรรมการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ขั้นเชื่อมโยงปัญหา ครูเน้นให้เด็กมองเห็นและเข้าใจปัญหา สาเหตุของปัญหา โดยใช้ประเด็นคำถามเชื่อมโยงจากสื่อต่าง ๆ ได้จากสื่อวัสดุของจริง ภาพ วีดีโอ การเล่าเรื่อง การสร้างสถานการณ์จำลองหรือศึกษานอกห้องเรียน สนทนาเกี่ยวกับสถานการณ์นั้น ๆ ให้คำอธิบายของปัญหาโดยสมาชิกในกลุ่มและมีความเข้าใจปัญหาที่ถูกต้องตรงกัน

ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผนร่วมกัน เด็ก ๆ ได้ทำกิจกรรมกลุ่มย่อย สนทนาอภิปรายในกลุ่มและช่วยเหลือกัน โดยแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา กำหนดทางเลือกและวางแผนการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการ เด็ก ๆ ได้ร่วมกันการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ โดยเลือกแนวทางการปฏิบัติ เช่น การสาธิต การทดลอง การแสดงบทบาทสมมุติ การลงมือปฏิบัติจริง

ขั้นที่ 4 ขั้นนำเสนอ เด็ก ๆ และครูได้ร่วมกันรวบรวมจัดระบบองค์ความรู้ข้อมูลนำเสนอด้วยวิธีการที่เหมาะสมหลากหลาย เช่น การพูดคุยโต้ตอบ การซักถาม ตอบคำถามการสนทนา การเล่าเรื่อง การวาดภาพ การจัดนิทรรศการ ป้ายนิเทศผลงาน แฟ้มผลงานของเด็ก

ขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินผล เด็กและครูร่วมกันอภิปรายเปรียบเทียบวิธีการแก้ปัญหา การแก้ปัญหาของแต่ละคน แต่ละกลุ่ม เพิ่มเติมข้อมูลที่ขาดหายไป สรุปผลการเรียนรู้ที่ได้มาใหม่จากการคิดแก้ปัญหา และประเมินการเรียนรู้ของตนเองจากสถานการณ์ปัญหาว่าดีหรือไม่อย่างไร มีเหตุผลประกอบ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของพีอาเจท์ เชื่อว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมวุฒิภาวะซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามระดับอายุ ประสบการณ์ที่ได้รับ และค่านิยมที่ถ่ายทอดมาจากสังคม โครงสร้างความรู้ของมนุษย์ที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยการรับความรู้ใหม่เข้ามาในโครงสร้างและปรับโครงสร้างความรู้เดิมให้กับความรู้ใหม่ เพื่อให้เกิดความสมดุล การจัดกิจกรรมสอดคล้องกับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้เสนอว่าการใช้คำถามสอดแทรกการเรียนรู้ด้วยการถามเพื่อการสะท้อนการเชื่อมโยง การปรับใช้คำถามขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เด็กได้เรียนรู้ตามกระบวนการ จากประสบการณ์ตรงและสามารถทำกิจกรรมด้วยตนเอง โดยการลงมือกระทำกับสื่อและวัสดุอุปกรณ์จริง เกิดการคิดหาวิธีแก้ปัญหาร่วมกัน โดยครูเป็นผู้กระตุ้น ชี้แนะ และคอยช่วยเหลือใกล้ชิดระหว่างทำกิจกรรม ส่งเสริมอำนวยความสะดวกและฝึกฝนให้เด็กได้ใช้ทักษะชีวิตต่าง ๆ สอดคล้องกับประวิต เอราวรรณ์ (2562), กมลฉัตร กล่อมอิ่ม (2560) และชลาธิป สมาหิโต (2560) กล่าวว่าการเรียนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้สถานการณ์ที่เป็นปัญหาหรือเหตุการณ์จริงที่พบในชีวิตประจำวันให้ผู้เรียนได้ทำการสืบเสาะหาความรู้โดยการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย และมีครูเป็นผู้ฝึกสอนทางความคิด เปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ความสามารถดูแลช่วยเหลือตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีวินัยในตนเอง และคิดแก้ปัญหาในการเข้าร่วมทำกิจกรรมกลุ่มอย่างต่อเนื่องจนเสร็จสิ้น สอดคล้องกับทิศนา แขมมณี (2553) กล่าวว่า การสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยผู้สอนอาจนำผู้เรียนไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริง ผู้สอนจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญปัญหา กระบวนการวิเคราะห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
RAJABHAT PHRANAKHONSIAYUTTHAYA UNIVERSITY

ปัญหา แก้ปัญหาร่วมกันเป็นกลุ่ม ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของเบญจวรรณ สายโยค (2556) เครือมาส แสนตรี (2555) ความรู้ที่ได้มาโดยผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเป็นการบูรณาการความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหา

5.2.2 หลังการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย พบว่า เด็กมีทักษะชีวิตสูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์ทุกด้านโดยเรียงตามลำดับการเปลี่ยนแปลงจากมากไปหาน้อย คือ 1) ด้านการคิดแก้ปัญหา 2) ด้านการมีวินัยในตนเอง 3) ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง และ 4) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

5.2.2.1 ทักษะชีวิตด้านการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัย โดยการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า เด็กมีคะแนนทักษะชีวิตการคิดแก้ปัญหา เฉลี่ย 24.53 คิดเป็นร้อยละ 81.76 สรุปได้ว่าโดยรวมเด็กมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง จากการใช้แผนการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า สัปดาห์ที่ 1 เริ่มต้นแผนการเรียนรู้ที่ 1-3 นั้น เด็กส่วนมากมีประสบการณ์ในการใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหายังไม่ชัดเจน ไม่มีการระดมความคิดร่วมกับเพื่อน ครูจึงได้ชี้แนะ ใช้คำถามกระตุ้นในแต่ละกลุ่มเพื่อแนะนำช่วยเหลือ กระตุ้น ใช้คำถามให้เด็กได้ใช้ความคิด และช่วยกันคิด ระดมความคิดที่หลายหลากและหาวิธีการแก้ปัญหาร่วมกัน เด็กจะแสดงความคิดเห็น เสนอคำตอบตามความคิดของตนเอง และในขณะทำกิจกรรมกลุ่ม เด็กจะยอมรับฟังความคิดของเพื่อนผู้อื่น ครูต้องใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดแก้ปัญหาร่วมกัน หากเด็กคนใดไม่แสดงความคิดเห็น ครูจะให้คำแนะนำ กระตุ้น ชวนคุยสนทนาเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้มีส่วนร่วม ให้กำลังใจด้วยความใกล้ชิด และอบอุ่น โดยการมองหน้า ยิ้ม ฟังเมื่อเด็กแสดงความคิดเห็น กล่าวชื่นชม ชวนเพื่อนแสดงความชมเชย เด็กทุกคนจะได้รับความรู้สึกภาคภูมิใจ และครั้งต่อไปก็จะปฏิบัติได้โดยไม่เขินอาย หลังจากที่ได้รับการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ตามแผนกิจกรรมการเรียนรู้จนเสร็จสิ้นครบทุกแผน เด็กสามารถแสดงความสามารถคิดแก้ปัญหาตามความคิดของกลุ่ม โดยยอมรับความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่มแก้ปัญหาตามสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรกช อุดมสาลี (2555), เครือมาส แสนตรี (2555) และเบญจวรรณ สายโยค (2556) กระบวนการการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถส่งเสริมทักษะชีวิตการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี เพราะการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และใช้ปัญหาเป็นการเชื่อมโยงสู่การคิดตัวกระตุ้นให้เด็กฝึกการคิดแก้ปัญหาสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งทิพย์ ศรสิงห์ (2560) และพรสุดา เพ็ชรเลิศ (2560) ครูผู้สอนใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นในการค้นคว้าหาคำตอบ โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดแก้ปัญหาร่วมกับเพื่อนกลุ่มย่อยช่วยกันตัดสินใจร่วมกันเลือกการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด และประเมินผลการแก้ปัญหานั้นว่าดีหรือไม่เพราะเหตุใด โดยครูผู้สอนเป็นผู้คอยช่วยเหลือสนับสนุนให้เด็กได้แสดงความคิดในการแก้ปัญหาอย่างหลากหลาย การดำเนินการตามขั้นตอนกระบวนการของการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานดังกล่าวจึงเป็นแนวทางการส่งเสริมทักษะชีวิตการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ดี

5.2.2.2 ทักษะชีวิตด้านการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการศึกษาความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัย โดยการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า การมีวินัยในตนเอง มีคะแนนเฉลี่ย 17.33 คิดเป็นร้อยละ 86.65

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เด็กมีวินัยในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งจากการใช้แผนการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า ในสัปดาห์ที่ 1 แผนการเรียนรู้ที่ 1-3 นั้น ทักษะชีวิตการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยไม่พบมากนักจะเพิ่มมากขึ้นในสัปดาห์ต่อไป จนถึงสัปดาห์สุดท้ายทั้งนี้เนื่องจากช่วงแรก เด็กยังยึดตัวเองเป็นศูนย์กลาง อยู่ในช่วงเรียนรู้และปรับตัวกับสิ่งที่จะเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับเพื่อนเพื่อทำกิจกรรมให้สำเร็จ ไม่คุ้นเคยกับขั้นตอนกระบวนการทำกิจกรรม จึงไม่กล้าแสดงความคิดเห็นจนเมื่อเด็กได้ทำกิจกรรมต่อเนื่องหลายครั้ง เรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกันอย่างมีกฎเกณฑ์ กติกา ข้อตกลงร่วมกัน การปรับตัวเข้าหากัน ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้คำเนินการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งมีขั้นตอนกระบวนการการจัดประสบการณ์ ร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ฝึกให้เด็กได้ใช้ความคิด ความรู้สึกที่เกิดจากการเรียนรู้ทำให้เข้าใจอย่างมีเหตุผล สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนได้อย่างเหมาะสมโดยเกิดจากความสำนึกตัวขึ้นมาเองของเด็ก ปฏิบัติเองโดยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ แสดงให้เห็นว่าการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถช่วยส่งเสริมทักษะชีวิตการมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี เพราะการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการจัดประสบการณ์ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเชื่อว่าส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้มีเจตคติที่ดีขึ้น เมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และมีเพื่อนกลุ่มย่อย บรรยากาศอบอุ่น เคารพในสิทธิตนเองและผู้อื่น แสดงความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็น สอดคล้องกับทฤษฎีของอีริคสัน กล่าวว่าพัฒนาการของมนุษย์จะเป็นไปตามลำดับขั้น โดยพัฒนาการขั้นสูงจะเกิดขึ้นหลังจากที่ได้มีการพัฒนาในขั้นต้นแล้ว และเนื่องจากมนุษย์ทุกคนมีความต้องการพื้นฐาน การเปลี่ยนแปลงทางจิตสังคมของมนุษย์นั้นจะเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สอดคล้องทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของโคห์ลเบอร์ก กล่าวว่าการปลูกฝังทักษะชีวิตทางด้านการคิดให้กับเด็กปฐมวัยสภาพแวดล้อมทางสังคม การอบรมเลี้ยงดูเพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพมีทักษะชีวิตที่ดีทำให้สังคมเกิดความสงบสุข ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของพักตร์วิภา บุญมาก (2553) และวิไลวรรณ กลิ่นถาวร (2560) มุ่งจัดประสบการณ์ให้เด็กสนใจค้นหาคำตอบด้วยตนเองภายใต้กระบวนการเรียนรู้ โดยเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันในสังคมด้วยความพอใจ มีข้อตกลงร่วมกัน ใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ปฏิบัติตามกฎ กติกา มารยาทของกลุ่ม คำเนินการตามขั้นตอนของการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานจึงเป็นแนวทางการส่งเสริมวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ดีจึงส่งผลให้เด็กมีทักษะชีวิตการมีวินัยในตนเอง

5.2.2.3 ทักษะชีวิตด้านการดูแลช่วยเหลือตนเองของเด็กปฐมวัย โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า เด็กมีคะแนนทักษะชีวิตการดูแลช่วยเหลือตนเอง 19.07 คิดเป็นร้อยละ 95.35 และมีจำนวนนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของจำนวนเด็กทั้งหมด สรุปได้ว่าเด็กมีทักษะชีวิตในการดูแลช่วยเหลือตนเองสูงกว่าก่อนการทดลองจากการใช้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่าในสัปดาห์ที่ 1 เริ่มต้นแผนการเรียนรู้ที่ 1-3 นั้น ทักษะชีวิตของการดูแลช่วยเหลือตนเองนั้น เด็กทุกคนได้เริ่มต้นเรียนรู้การดูแลช่วยเหลือตนเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ร่วมกันออกแบบวางแผน ครูเป็นผู้คอยให้คำแนะนำดูแลช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกจัดเตรียมสื่ออุปกรณ์เพื่อส่งเสริม กระตุ้น ใช้แรงเสริมให้เด็กทุกคนได้ฝึกฝนใช้ทักษะความสามารถดูแลช่วยเหลือ ตนเอง เช่น การดูแลรักษาความสะอาดร่างกาย การอาบน้ำ การสระผม การดูแลฟันและการแปรงฟัน การรับประทานอาหาร การขับถ่าย การดูแล

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
RAJAPHRUEK RAMPHAIPHANNEE UNIVERSITY

อุปกรณ์ของใช้ของตนเอง การดูแลช่วยเหลืองานบ้าน การดูแลตนเองเกี่ยวกับความปลอดภัยและภัยอันตรายใกล้ตัว การดูแลช่วยเหลือตนเองจากเชื้อโรคติดต่อ การดูแลตนให้สามารถใช้เทคโนโลยีและการสื่อสาร และการดูแลช่วยเหลือตนเองในการคมนาคม เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง ฝึกฝนการทำกิจกรรมที่หลากหลายที่เด็กจะพบเจอในการดำรงชีวิตประจำวัน หากเด็กคนใดเกิดความลังเล ไม่มั่นใจ ไม่สามารถปฏิบัติ ไม่สามารถดูแลช่วยเหลือตนเอง ครูจะเข้าไปให้คำแนะนำ ชี้แนะ ชวนและนำพาเด็กทำไปพร้อมกัน ซึ่งสอดคล้องทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของฟรอยด์ กล่าวว่าผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็กเป็นผู้ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อบุคลิกภาพ ความสมบูรณ์ของอารมณ์และสุขภาพจิตของเด็ก ทำให้เด็กมีสุขภาพจิตดี มีอารมณ์ที่มั่นคง เป็นตัวของตัวเอง รู้จักควบคุมยับยั้งความคิดและความรู้สึกของตนเอง เด็กจะมีการพัฒนาที่ดีและสมบูรณ์ เป็นพื้นฐานสำคัญของทักษะชีวิตด้านอารมณ์และสังคม เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้ดูแลช่วยเหลือตนเองและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองก่อน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมุจลินท์ กลิ่นหวล (2557) และจาฎุพัจน์ มงคลวัจน์ (2557) ได้ศึกษาการส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาล พบว่าการส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาลในด้านการเปิดโอกาสให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง ครูให้กำลังใจด้วยความใกล้ชิดและอบอุ่น เมื่อเด็กได้เริ่มต้นดูแลช่วยเหลือตนเองลงมือปฏิบัติได้เด็กจะรู้สึกภาคภูมิใจ มั่นใจในตนเอง และในครั้งต่อไปก็จะต้องการลงมือปฏิบัติได้ด้วยตนเองโดยไม่เขินอาย หลังจากที่เด็กได้รับการฝึกฝนส่งเสริมทักษะการดูแลช่วยเหลือตนเอง

5.2.2.4 ทักษะชีวิตด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น โดยการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน พบว่า การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น มีค่าคะแนนเฉลี่ย 18.00 คิดเป็นร้อยละ 90.00 เด็กได้เรียนรู้การปรับตัวที่จะอยู่ร่วมทำกิจกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น สอดคล้องกับทฤษฎีความผูกพันของโบลบี กล่าวว่าประสบการณ์ความผูกพันที่ดีในช่วงแรกของชีวิต เด็กจะเป็นบุคคลในสังคมที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความพยายามและเชื่อว่าตนจะประสบความสำเร็จในการทำสิ่งต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตด้านอารมณ์และสังคม ความผูกพันที่ดีของเด็กกับบุคคลที่ดูแลใกล้ชิดจะช่วยให้เด็กดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ราบรื่นขึ้น รู้สึกปลอดภัยและมั่นคง ได้รับการฝึกฝนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และสอดคล้องกับทฤษฎีของไวกอตสกี้ เชื่อว่าการที่เด็กมีโอกาสใช้ภาษาพูดคุยกับผู้ใหญ่เกี่ยวกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันทุกวันมีความสำคัญต่อเด็กมาก เพราะไม่เพียงแต่สร้างความรู้ทางภาษาเท่านั้น แต่ยังทำให้เด็กตระหนักในความคิดและการแปลความหมายของประสบการณ์ที่ตนเองได้รับการสนทนาพูดคุยกันนั้นมีความจำเป็นทำให้เกิดความชัดเจนในประเด็นสำคัญและยังช่วยให้คนเราเรียนรู้จากการคิดต่อสื่อสารมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลวรรณ กลิ่นถาวร (2560) จาฎุพัจน์ มงคลวัจน์ (2556) และมุจลินท์ กลิ่นหวล (2557) เด็กได้รับแรงเสริมพฤติกรรมที่เหมาะสมด้วยความรักและความอบอุ่นที่เด็กได้รับจะช่วยส่งเสริมสนับสนุนทำให้เด็กกล้าที่จะปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น กล้าแสดงออก แสดงความคิดของตนเองและยอมรับความคิดของผู้อื่น สนทนาโต้ตอบ เด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์จากกระบวนการการทำกิจกรรม ตามกระบวนการ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี กระตุ้นให้เด็กปฏิบัติซ้ำ ๆ เกิดความมั่นใจ เด็กได้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กเกิดการเรียนรู้มากขึ้น จึงส่งเสริมให้เด็กมีทักษะชีวิตการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย สามารถส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยได้ ดังนั้นครูและผู้เกี่ยวข้องที่สนใจ สามารถศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยให้มีทักษะชีวิตสูงขึ้นได้

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนแนะ ดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

5.3.1.1 การใช้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ครูควรมีการวางแผนการจัดกิจกรรมโดยเน้นให้เด็กใช้กระบวนการกลุ่มตามความสามารถการแสดงความคิด การคิดแก้ปัญหา การมีปฏิสัมพันธ์ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับพัฒนาการตามวัยของเด็ก และความเหมาะสมกับบริบททางสังคม

5.3.1.2 การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ครูควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้มีส่วนร่วม การคิดวางแผน หาคำตอบ ลงมือกระทำนำเสนอ แสดงความคิด ฟังและยอมรับความคิดกลุ่ม ทำให้เด็กได้ฝึกฝนทักษะชีวิตด้านต่าง ๆ

5.3.1.3 การจัดเตรียมสถานที่ สภาพแวดล้อม สื่อวัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสม หลากหลายและเพียงพอกับความต้องการของเด็ก ครูควรสร้างบรรยากาศการจัดกิจกรรมที่อบอุ่น ใกล้ชิด ชี้แนะช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ให้การเสริมแรงทางบวก ใช้คำถามกระตุ้น เปิดโอกาสและให้เด็กทุกคนได้มีส่วนร่วมกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถตามศักยภาพของแต่ละบุคคล

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรมีการศึกษาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยด้านอื่น ๆ เช่น การสื่อสาร การคิดรวบยอด และการเคลื่อนไหว

5.3.2.2 ควรมีการศึกษาการส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยโดยเปรียบเทียบกับการจัดกิจกรรมในรูปแบบนวัตกรรมอื่น ๆ

5.3.2.3 ควรมีการศึกษาการใช้แนวคิดกระบวนการการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในกลุ่มคละอายุ

5.3.2.4 ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในระดับชั้นอื่น ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

กมลฉัตร กล่อมอิ่ม. (2560). การจัดการเรียนรู้แบบการใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem Based Learning): รายวิชาการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 11(2), 179-192.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

กระทรวงสาธารณสุข. (2555). *6 คำถามสร้างทักษะชีวิต: ประสบการณ์สำหรับครูทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้*. ธีร์ ทิพกฤต, (บรรณาธิการ). นนทบุรี: จูนลาย มอร์นิ่ง.

กระทรวงสาธารณสุข. (2562). *คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการการศึกษาปฐมวัย*. นนทบุรี: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เบรนเนสบุ๊คส์.

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ.2560-2564*. (น. 40,66).

คณะอนุกรรมการตรวจสอบและประเมินผลภาคราชการ กลุ่มกระทรวง. (2562). *รายงานการพัฒนาเด็กปฐมวัย*. (ม.ป.พ.). หน้า 1-14.

เครือมาส แสนตรี. (2555). *การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบจิตปัญญาร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ที่มีผลต่อความพึงพอใจ ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาการศึกษา). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

จริยา จุฑาอภิสิทธิ์ และสุรีย์ลักษณ์ สุจริตพงศ์. (2556). *พัฒนาการปกติในตำราพัฒนาการและพฤติกรรมเด็ก การดูแลสุขภาพดี*. กรุงเทพฯ: บริษัท บียอนด์ เอ็นเทอร์ไพรซ์จำกัด.

จาฎุพัจน์ มงคลวัจน์, และปัทมศิริ ธีรานุรักษ์ จารุชัยนิวัฒน์. (2557). บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาล. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 9(1), 741-753.

จิราพร บัวชุม. (2558). *พัฒนาการตามช่วงอายุของเด็ก*. สืบค้น 25 พฤศจิกายน 2562. จาก http://minjiraporn.blogspot.com/

จิราวรรณ จันทะศรี. (2553). *การศึกษาทักษะการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยใช้การจัดประสบการณ์แบบสืบเสาะหาความรู้*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. (2556). *การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย*. รายงานการวิจัยนำเสนอในการประชุมวิชาการ ครบรอบ 56 แห่งการสถาปนาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี RAJAPHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ชลาธิป สมาหิโต. (2560). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) ผ่านการเล่านิทานสำหรับเด็กปฐมวัย. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 28(3), 177-184.

ชัชรี สุนทราภัย, กรณิศ ทองสอาด, กัญญารัตน์ แก้วละเอียด, รุ่งลาวัลย์ ละอำคา, ธนพรรณ เพชรเศษ, และนงคราญ สุขเวชชวรกิจ. (2559). *เอกสารประกอบการเรียนรายวิชาทักษะชีวิต (Life Skills)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). *80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: แด เน็กซ์ อินเตอร์คอร์ปปอเรชั่น.

ชีวัน สวนดอกไม้, อรุณี หรดาล และทัศนีย์ ชาติไทย. (2556). ผลการจัดกิจกรรมโดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยโรงเรียนนวนคร. ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2557* (น. 381-386).

ทะนง รุ่งโรจน์สถาพร. (2556). *ผลการส่งเสริมวินัยในตนเองผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางมอนเตสซอรี่ ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสองภาษา "บ้านเด็กดี" จังหวัดเชียงใหม่.* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

ทิศนา แขมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธนพรรณ เพชรเศษ. (2558). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี.* สุพรรณบุรี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต วิทยาเขตสุพรรณบุรี.

นฤมล เนียนหอม. (ม.ป.ป.). *การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย*. สืบค้นจาก http://www.nareumon.com/index.php?option=com.

บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

เบญจวรรณ สายโยค. (2556). *การศึกษาความสามารถในการคิดแก้ปัญหาและความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยโดยการจัดประสบการณ์แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ปิยะธิดา ปัญญา. (2560). *สถิติสำหรับการวิจัย*. มหาสารคาม: ตักศิลาการพิมพ์.

ปรณัฐ กิจรุ่งเรือง. (2560). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21*. นครปฐม: บริษัทเพชรเกษมพริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). *การพัฒนาการคิด* (พิมพ์ครั้งที่ 2) ฉบับปรับปรุง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ 9119 เทคนิคพริ้นติ้ง.

ประไพ ประดิษฐ์สุขถาวร. (2557). *สอนลูกให้มีทักษะชีวิต (life skills)*. สืบค้นจาก จาก https://sites.google.com/site/educationpj/bthkhwam/lifeskills

ประวิต เอราวรรณ์. (2562). *การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning)*. มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา, สืบค้นจาก http://www.ires.or.th/?p=801.

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พุทธศักราช 2562 (2562, 30 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เลมที่ 136 ตอนที่ 56 ก. หนา 5-7, 12-14.

พัชรา พุ่มพชาติ. (2560). *ผลการใช้ชุดฝึกอบรมผู้ปกครองเรื่องการสร้างวินัยเชิงบวกผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีต่อวินัยในตนเองและความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอเมือง จังหวัดชัยนาท*. คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.

พัชรี ผลโยธิน, และคณะ. (2558). *การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย*. เอกสารการสอนชุดวิชาสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.

พัชรี ผลโยธิน, วรนาท รักสกุลไทย และคณะ. (2557). *การจัดทำสารนิทัศน์ในระดับปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แฮปปี้เลิร์นนิ่ง.

พีระพร รัตนาเกียรติ์, สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์, บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ และราชันย์ บุญธิมา. (2558). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบ 4R เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตในการเข้าใจผู้อื่นของเด็กปฐมวัย. *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 11(1), 79-94.

พรสุดา เพ็ชรเลิศ, และปิยะนันท์ หิรัญชยโลทร. (2560). ได้ทำ*การวิจัยเรื่องการส่งเสริมการคิดแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยโดยการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์ในชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ไพศาล วรคำ. (2562). *การวิจัยทางการศึกษา*. มหาสารคาม: ตักศิลาการพิมพ์.

ไพศาล สุวรรณน้อย. (ม.ป.ป.). *การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL)*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2555). *ประมวลสาระชุดวิชา การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 7-11*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2561). *การประเมินและสร้างเสริมพฤติกรรมเด็กปฐมวัย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2562). *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 1-8* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2562). *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 9-15* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มานิตา เลิศปัญญา. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ตามทฤษฎีสองเป็นฐานผสานแนวคิดการใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 1. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6*. นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.

มุจลินทร์ กลิ่นหวล และวรวรรณ เหมชะญาติ. (2557). การวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อทักษะชีวิตของเด็กวัยอนุบาลในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร (ปฐมวัยและประถมศึกษา). *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*, 10(1), 318-328.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

มงคล อุดมชัยพัฒนากิจ. (2558). *ทักษะชีวิต บุคลิกภาพห้าองค์ประกอบ และบรรยากาศองค์กรส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และคุณภาพในการทำงานของพนักงานในบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพฯ: บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

รุ่งลาวัลย์ ละอำคา. (2557). ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย: แก่นแห่งชีวิตที่เสริมสร้างได้จากครอบครัว. *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม,* 1(2), 33-44.

วรรธนา นันตาเขียน, กุลภัสสรณ์ ตั้งศิริวัฒนากุล และสุกัลยา สุเฌอ. (2560). ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยในยุคประเทศไทย 4.0. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยบูรพา.*

วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21.* กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.

ศิริพันธุ์ ศิริพันธุ์ และยุพาวรรณ ศรีสวัสดิ์. (2554). การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: วิธีการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลัก. *Princess of Narathiwas University Journal,* 3(1).

สถาบันราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2551). *คู่มือดูแลสุขภาพจิตเด็กวัยเรียน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *คู่มือสำหรับพ่อแม่เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านการดูแลและพัฒนาเด็กวัยอนุบาล 3-6 ปี.* กรุงเทพฯ: ราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย.

สมเดช มุงเมือง. (2557). *ทักษะชีวิต Life Skill.* เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

สุคนธ์ สินธพานนท์, วรรัตน์ วรรณเลิศลักษณ์ และพรรณี สินธพานนท์. (2551). *พัฒนาทักษะการคิดพิชิตการสอน.* กรุงเทพฯ: เลี่ยงเชียง.

สุริยา ฆ้องเสนาะ. (2558). *การศึกษาของเด็กปฐมวัย หัวใจสำคัญของการศึกษา.* สำนักวิชาการ, สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. สืบค้นจาก https://library2.parliament.go.th/

สุวิทย์ มูลคำ. (2552). *การสอนคิดแก้ปัญหา.* กรุงเทพฯ: ทีพีพริ้น.

สืบศักดิ์ น้อยดัด. (2555). *การศึกษาพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบโครงการ.* (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย บัณฑิตวิทยาลัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2562). *เจตนารมณ์พระราชบัญญัติการพัฒนาเด็กปฐมวัย พ.ศ. 2562.* ฝ่านผลิตเอกสาร สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *ทักษะชีวิตรหัสครูศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตแห่งศตวรรษที่ 21.* กระทรวงศึกษาธิการ. จาก https://www.unicef.org/thailand/sites/unicef.org.thailand/files/.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560.* กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564).* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2554). *รายงานการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสาม (พ.ศ. 2554-2558) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *แนวแนะวิธีการเลี้ยงดู ดูแล และพัฒนาเด็กปฐมวัยตามสมรรถนะเพื่อเพิ่มคุณภาพเด็กตามวัย 0-5 ปี*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิกจำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *มาตรฐานสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิก.

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาสุขภาพ กรมสุขภาพจิต. (2559). *คู่มือจัดกิจกรรมเสริมสร้างอีคิวเด็กปฐมวัยสำหรับครูในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก*. นนทบุรี: สถาบันราชานุกูล. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย. (2560). *รายงานการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย ครั้งที่ 6 พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ: กลุ่มสนับสนุนวิชาการและการวิจัย บริษัทซีจีทูล จำกัด.

หัทยา ดำรงผล. (2560). ทักษะชีวิตในเด็กวัยเรียน. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 62(3), 271-276.

อรกช อุดมสาลี. (2555). *พฤติกรรมในการแก้ปัญหาของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการใช้สถานการณ์จำลอง*. (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

องค์การแพลน อินเตอร์เนชั่นแนล (ประเทศไทย). (2533). *คู่มือทักษะชีวิต*. กรุงเทพฯ.

เอกพจน์ สืบญาติ. (2561). *การสร้างทักษะชีวิตในเด็กวัยเรียน*. สืบค้นจาก http://164.115.41.60/excellencecenter/?p=284.

Bahar, M. & Aksüt, P. (2020). Investigation on the Effects of Activity-Based Science Teaching Practices in the Acquisition of Problem Solving Skills for 5-6 Year Old Pre-School Children. Journal of Turkish Science Education, 17 (1), 22-39.

Colombini, S. (2013). *Life Skills Development in Early Childhood: The Role of Emotions and Relationships*. Ireland International Conference on Education. Published by Infonomics Society. P 105-107.

Cotic, M. & Zuljan, M. V. (2009). *Problem-Based Instruction in Mathematics and its impact on the Cognitive results of students and on affective-motivational aspects*. Education Studies, 35(3), 297-310.

Delisle, R. (1997). *How to use problem-based learning in the classroom*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Denham S. A. et al., (2012). *Early childhood teachers as socializers of young children's emotional competence*. Early Childhood Education Journal, 40, 137-143.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

Dole, S., Bloom, L., & Doss, K. K. (2017). Engaged Learning: Impact of PBL and PjBL with Elementary and Middle Grade Students. *Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning,* 11(2).

Duch, B. J. (1996*). Problems: A key factor in PBL*. About Teaching, 50(Spring), 7-8.

Gallagher, S. A. (1997). Problem-Based Learning: Where did it come from, What does it do, and Where is it going?. *Journal for the Education of the Gifted,* 20(4), 332-362.

Hmelo, C. E. & Evensen, D. H. (2000). *Introduction Problem-Based Learning: Gaining insights on learning interactions through multiple methods of inquiry.* In D.H.

Jerzembek, G., & Murphy, S. (2013). A narrative review of problem-based learning with school-ages children: Implementation and outcomes. *Educational Review,* 65(2), 206-218.

Munsch, J., & Levine, L.E. (2011). *Child development: An active learning approach.* London: SAGE.

Parry, C. & Nomikou, M. (2014). Life skills: Developing active citizens. *British councils.* (Marousi, 19-05-2014. Protocol No.: 78091/C7). From https://www. britishcouncil. gr/sites/default/files/life-skills-manual-english.pdf

Permani, I. P. (2019). *The influence of using problem based learning model towards students' speaking ability at the eleventh grade of the first semester of man 1 lampung tengah in the academic year 2019/2020.* Tarbiyah and teacher training faculty raden intan state Islamic university lampung.

Piaget, J. (1970). *Genetic epistemology*. New York: W. W. Norton and Company.

Syafi, H. udin, Nova, & Kuswandi, D. (2019). *Problem-Based Learning with the Gamification Approach in Ecopedagogy for Children Aged 4–7 Years: A Case Study*. Advances in Social Science, Education and Humanities Research. International Conference on Social Studies and Environmental Issues. V. 404

UNICEF. (2014). *Definition of terms.* Retrieved from http://www.unicef.org.

WHO. (1997). *Life skills education for children and adolescents in schools.* Geneva: WHO.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

1. อาจารย์วารินทิพย์ ศรีกุลา วุฒิการศึกษา ศษ.ม. (ปฐมวัยศึกษา) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาปฐมวัย อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

2. อาจารย์ ดร.รัตติกาล สารกอง วุฒิการศึกษา ปร.ด. (วิจัยวัดผลและสถิติการศึกษา) ผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติสำหรับการวิจัย อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

3. อาจารย์สุชาดา หวังสิทธิเดช วุฒิการศึกษา กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

4. นางจิราภรณ์ สีลา วุฒิการศึกษา กศ.ด. (การนิเทศและพัฒนาคุณภาพการศึกษา) ผู้เชี่ยวชาญด้านแผนการจัดประสบการณ์ ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษการศึกษาปฐมวัย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 3

5. นางสราญจิต สรรพาวุธ วุฒิการศึกษา ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา) ผู้เชี่ยวชาญด้านประเมินผล ครูเชี่ยวชาญการศึกษาปฐมวัย โรงเรียนบ้านดอนฮี อำเภอเลิงนกทา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ข

หนังสือขอแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ที่ อว๐๖๑๙.๐๒/ว๒๗๒๐ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๒๗ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยใช้สถานที่ทดลองเก็บรวบรวมข้อมูล (Try Out)

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลโพนทอง

ด้วยนางวิไลวรรณ โพธิกะ นิสิตระดับปริญญาโท รหัส ๖๒๘๒๑๐๑๑๐๑๑๒ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย" เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นอนุบาล ๓ จำนวน ๒๐ คน เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดี

คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
โทรศัพท์ ๐๘๖-๒๒๒-๑๒๗๒

ที่ อว๐๖๑๙.๐๒/ว๒๗/๑๙ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๒๗ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตให้ผู้วิจัยเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลโพนทอง

ด้วยนางวิไลวรรณ โพธิกะ นิสิตระดับปริญญาโท รหัส ๖๒๘๒๑๐๑๑๐๑๑๒ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย" เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงขออนุญาตให้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นอนุบาล ๓ จำนวน ๑๕ คน เพื่อนำข้อมูลไปทำการวิจัยให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดี

คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
โทรศัพท์ ๐๘๖-๒๒๒-๑๒๗๒

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ที่ คศ.๖๐๓๑๓/๒๕๖๔ **วันที่** ๒๗ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน อาจารย์รัตติกาล สารกอง

ด้วยนางวิไลวรรณ โพธิกะ นิสิตระดับปริญญาโท รหัส ๖๒๘๒๑๐๑๑๐๑๑๒ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย" เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ
- ☑ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
- ☑ ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
- ☑ ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
- ☐ อื่นๆ ระบุ.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ที่ คศ.๖๐๔๕๖/๒๕๖๔ **วันที่** ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน อาจารย์วารินทิพย์ ศรีกุลา

ด้วยนางวิไลวรรณ โพธิกะ นิสิตระดับปริญญาโท รหัส ๖๒๘๒๑๐๑๐๐๑๑๒ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย" เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ
- ☑ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
- ☑ ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
- ☐ ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
- ☐ อื่นๆ ระบุ.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(อาจารย์จีระนัน เสนาจักร์)
รองคณบดีรักษาราชการแทน คณบดีคณะครุศาสตร์

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ที่ คศ.๖๐๓๑๓/๒๕๖๔ **วันที่** ๒๗ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน อาจารย์สุชาดา หวังสิทธิเดช

ด้วยนางวิไลวรรณ โพธิกะ นิสิตระดับปริญญาโท รหัส ๖๒๘๒๑๐๑๑๐๑๑๒ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย" เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ
- ☑ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
- ☑ ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
- ☐ ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
- ☐ อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
คณบดีคณะครุศาสตร์

ที่ อว๐๖๑๙.๐๒/ว๒๗๑๘ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๒๗ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นางจิราภรณ์ สีลา

ด้วยนางวิไลวรรณ โพธิกะ นิสิตระดับปริญญาโท รหัส ๖๒๘๒๑๐๑๑๐๑๑๒ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย" เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ ☑ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
☑ ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
☐ ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
☐ อื่นๆ ระบุ.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดี

คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
โทรศัพท์ ๐๘๖-๒๒๒-๑๒๗๒

ที่ อว๐๖๑๙.๐๒/ว๒๓๑๘ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๔๐๐๐

๒๗ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน นางสราญจิต สรรพาวุธ

ด้วยนางวิไลวรรณ โพธิกะ นิสิตระดับปริญญาโท รหัส ๖๒๘๒๑๐๑๐๐๑๑๒ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังศึกษาและทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย" เพื่อให้การทำวิทยานิพนธ์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยและบรรลุวัตถุประสงค์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

เพื่อ ☑ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา
☑ ตรวจสอบด้านการวัดและประเมินผล
☐ ตรวจสอบด้านสถิติ การวิจัย
☐ อื่นๆ ระบุ.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์กนกวรรณ ศรีวาปี)
คณบดีคณะครุศาสตร์ ปฏิบัติราชการแทน
อธิการบดี

คณะครุศาสตร์
สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย
โทรศัพท์ ๐๘๖-๒๒๒-๑๒๗๒

ภาคผนวก ค

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คู่มือการใช้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

คู่มือนี้จัดทำขึ้นเพื่อชี้แจงวิธีการจัดจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย เป็นแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้สถานการณ์ปัญหาที่ใกล้ตัวเด็ก เป็นการจัดกิจกรรมบูรณาการส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาความสามารถทักษะชีวิตเด็กปฐมวัย ผู้สอนกระตุ้นให้เด็กใช้ความรู้ ความคิดและประสบการณ์ในการตัดสินใจการคิดแก้ปัญหาโดยให้เด็กเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดหน่วยการเรียนรู้ จำนวน 8 หน่วย หน่วยละ 3 แผน รวม 24 แผน โดยจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ได้แก่ การช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น และความสามารถการคิดแก้ปัญหา มีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. **ขั้นเชื่อมโยงปัญหา** เป็นการที่ครูเน้นให้เด็กมองเห็นและเข้าใจปัญหา สาเหตุของปัญหา โดยใช้ประเด็นคำถามเชื่อมโยงจากสื่อต่าง ๆ เช่น ของจริง ภาพ วีดีโอ การเล่าเรื่อง การสร้างสถานการณ์จำลองหรือศึกษานอกห้องเรียน สนทนาเกี่ยวกับสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อให้เข้าใจปัญหาอย่างถูกต้อง

2. **ขั้นวางแผนร่วมกัน** เป็นการทำกิจกรรมกลุ่มย่อย สนทนาอภิปรายภายในกลุ่มและช่วยเหลือกัน โดยแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหา กำหนดทางเลือกและวางแผนการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์

3. **ขั้นดำเนินการ** เป็นการดำเนินการตามแผนที่วางไว้ร่วมกัน โดยเลือกแนวทางการปฏิบัติ เช่น การสาธิต การทดลอง การแสดงบทบาทสมมุติ การลงมือปฏิบัติจริง

4. **ขั้นนำเสนอ** รวบรวมจัดระบบองค์ความรู้ข้อมูลนำเสนอวิธีการคิดแก้ปัญหาที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ด้วยวิธีการที่หลากหลาย การพูดคุยโต้ตอบ การซักถาม ตอบคำถาม การสนทนา การเล่าเรื่อง การวาดภาพ แผนผัง แผนภูมิ การจัดนิทรรศการ ป้ายนิเทศผลงาน และแฟ้มผลงานของเด็ก

5. **ขั้นสรุปและประเมินผล** เด็กและครูร่วมกันอภิปรายเปรียบเทียบวิธีการคิดแก้ปัญหาการแก้ปัญหาของแต่ละคน แต่ละกลุ่มและร่วมกันเพิ่มเติมข้อมูลในส่วนที่ขาดหายไป สรุปผลการเรียนรู้ที่ได้จากการแก้ปัญหา และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองจากสถานการณ์ปัญหาว่าดีหรือไม่ดีอย่างไร มีเหตุผลประกอบ

การใช้แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

1. ครูควรศึกษาแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยให้เข้าใจอย่างละเอียดก่อนใช้

2. ครูเตรียมบรรยากาศในห้องเรียนให้สอดคล้องกับหน่วยการจัดประสบการณ์ เช่น จัดป้ายนิเทศ มุมประสบการณ์ การจัดเตรียมสถานที่ สื่อวัสดุอุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ ให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็ก เช่น เรื่องน้ำ วัสดุ อุปกรณ์ น้ำจริง น้ำสะอาดกับน้ำไม่สะอาดจัดแสดงให้เด็กได้เรียนรู้

3. ครูเตรียมสื่อ อุปกรณ์ การจัดประสบการณ์ให้พร้อมโดยใช้สื่ออุปกรณ์ที่เป็นของจริงให้มากที่สุด เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

4. ครูทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ โดยเป็นผู้กระตุ้นให้เด็กเกิดการเรียนรู้ การคิด การวางแผนทำงานร่วมกัน ช่วยเหลือ การปฏิสัมพันธ์ การสื่อสาร การปฏิบัติ การแก้ปัญหาและส่งเสริมให้เด็กแสดงความคิดเห็น ตลอดจนยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น

5. ครูต้องฝึกฝนวิธีการตั้งคำถามและใช้คำถามหลากหลาย ด้วยคำถามปัญหากระตุ้นเร้าเพื่อการชี้แนะชักชวนให้เด็กเกิดการใช้ความคิด เหตุผล ทำไม อย่างไร เพราะอะไร เพื่อนำไปสู่จุดประสงค์การเรียนรู้

6. ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้คิด ใช้เหตุผล ประสบการณ์เดิมแสดงความรู้ ความเข้าใจ ทักษะที่มีและประกอบการตัดสินใจการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

บทบาทหน้าที่ครู

1. กำหนดสถานการณ์หรือเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นจริงซึ่งเป็นปัญหาในชีวิตประจำวัน เลือกปัญหาที่ตรงกับความสนใจของผู้เรียนเป็นปัญหาที่ใกล้ตัวผู้เรียน

2. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกห้องเรียน สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นประชาธิปไตยเพื่อให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกด้านความคิดเห็นและแสดงออกด้านการกระทำที่เหมาะสม

3. การเป็นผู้อำนวยความสะดวก โดยการวางแผนออกแบบการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน และเตรียมการสิ่งที่จำเป็นในการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่ออุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้

4. การเป็นพี่เลี้ยง ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาและช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการแสวงหาแหล่งข้อมูลการศึกษาข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้เรียน

5. การเป็นผู้ชี้แนะ โดยการกระตุ้นและให้คำแนะนำเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ กระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาที่หลากหลายและเหมาะสม

6. การเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ ติดตามการปฏิบัติงานของผู้เรียนและให้คำปรึกษาอย่างใกล้ชิด

7. ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยพิจารณาจากผลงานกระบวนการทำงาน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

บทบาทหน้าที่เด็ก

1. เด็กมีความรู้ความสามารถเดิมที่เหมาะสมกับปัญหาที่เรียน เป็นสิ่งที่ต้องตระหนัก ไม่เป็นปัญหาที่ยุ่งยากซับซ้อน ไม่สัมพันธ์กับความรู้เดิมของผู้เรียนแล้วจะทำให้ผู้เรียนเกิดความลำบากและเสียเวลามากในการกำหนดทิศทางการแสวงหาความรู้เพื่อนำมาแก้ปัญหานั้น

2. เด็กสามารถในการติดต่อกับผู้อื่น ความสามารถในการติดต่อสื่อสารความหมายกับผู้อื่น เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อย การติดต่อสื่อสารจะช่วยให้การเรียนรู้ในกลุ่มมีประสิทธิภาพ

3. เด็กควรตระหนักถึงความสำคัญในความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายและดำเนินให้บรรลุเป้าหมาย

4. เด็กมีความกล้าในการตัดสินใจ การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและการตัดสินใจในข้อมูลนั้น ดังนั้นผู้เรียนจะต้องมีการตัดสินใจ เช่น การตัดสินใจตั้งสมมติฐานเพื่อนำมาแก้ปัญหา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

5. เด็กมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความสำคัญยิ่งที่จะต้องสร้างให้เกิด และต้องใช้เวลานานในการพัฒนาอย่างไรก็ดีจัดการเรียนรู้ช่วยพัฒนาให้เกิดได้ต่อเมื่อผู้เรียนมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น เด็กเรียนรู้ด้วยวิธีการแก้ปัญหา เป็นกลุ่มทำให้การทำงานบรรลุตามวัตถุประสงค์

กำหนดการใช้แผนจัดประสบการณ์

การทดลองใช้แผนจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันอังคาร วันพุธ และวันพฤหัสบดี วันละ 30-40 นาที ในช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์

ตารางหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ตัวเรานี้ที่เรารัก สาระที่ควรเรียนรู้ และทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

หน่วยการเรียนรู้	สาระการเรียนรู้	วัน	สาระที่ควรเรียนรู้	ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย
1. ตัวเรานี้ที่เรารัก	ร่างกายประกอบด้วยอวัยวะต่าง ๆ ที่สำคัญ มีหน้าที่แตกต่างกันของอวัยวะ และความสำคัญของอวัยวะที่มีต่อร่างกาย ได้สังเกตเปรียบเทียบอวัยวะ ของตนเองกับเพื่อนที่มีความเหมือนหรือแตกต่างกัน วิธีระวังรักษาร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย เพื่อให้มีสุขภาพอนามัยที่ดี	วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี	ผมหอม สะอาดจัง การดูแลรักษาความสะอาดผมและหนังศีรษะ ได้ถูกต้องเหมาะสม ฟ.ฟัน น่ารู้ ลักษณะของฟัน ชื่อเรียกชุดฟัน ฟันน้ำนม ฟันแท้ หน้าที่ของฟันในการบดเคี้ยวอาหาร การเลือกรับประทานอาหารที่ช่วยให้ฟันแข็งแรงและวิธีการดูแลรักษาฟันได้อย่างถูกต้องสุขนิสัยดีที่การขับถ่าย การปฏิบัติตนตามสุขนิสัยที่ดีในการรักษาความสะอาดร่างกาย การขับถ่าย รับประทานอาหารที่ช่วยให้ระบบขับถ่ายทำงานได้ดี	1. เด็กสามารถดูแลรักษาความสะอาดร่างกายได้อย่างถูกต้อง 2. เด็กสามารถกำกับตนเองในการดูแลรักษาความสะอาดร่างกายได้อย่างสม่ำเสมอ 3. เด็กสามารถทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ 4. เด็กสามารถใช้ความคิดเหตุผลประสบการณ์การตัดสินใจแก้ปัญหาได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 หน่วยตัวเรานี้ที่เรารัก **ชั้นอนุบาลปีที่ 3**
แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ 1 ผมหอม สะอาดจัง **เวลา 30 นาที**

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองในการดูแลรักษาความสะอาดเส้นผมและหนังศรีษะได้ถูกต้อง
2. เด็กมีวินัยในการดูแลรักษาความสะอาดผมและหนังศรีษะได้อย่างสม่ำเสมอ
3. เด็กมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีทำงานร่วมกับผู้อื่นในการดูแลรักษาความสะอาดผมและหนังศรีษะ
4. เด็กสามารถใช้ความคิดเหตุผล การตัดสินใจแก้ปัญหาการดูแลรักษาความสะอาดผมศรีษะ

สาระการเรียนรู้

สาระที่ควรเรียนรู้

เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการดูแลรักษาสุขภาพ และความสะอาดของหนังศรีษะและเส้นผม สระผมให้สะอาด เพื่อปลูกฝังสุขนิสัยที่ดี ทำให้ร่างกายปราศจากโรคร้าย

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี

ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 รักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น

มาตรฐานที่ 3 มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข

ตัวบ่งชี้ที่ 3.2 มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

มาตรฐานที่ 6 มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 6.1 ช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน

ตัวบ่งชี้ที่ 6.2 มีวินัยในตนอง

มาตรฐานที่ 8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตัวบ่งชี้ที่ 8.3 มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

มาตรฐานที่ 10 มีความสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ที่ 10.3 มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และตัดสินใจ

การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

ขั้นเชื่อมโยงปัญหา

1. ครูเล่านิทานเรื่อง กุ่งกิ่งหัวเหม็น แล้วสนทนาเกี่ยวกับเนื้อเรื่อง โดยใช้คำถาม และบัตรภาพเด็กการทำความสะอาดร่างกาย เช่น ภาพเด็กอาบน้ำ ภาพเด็กสระผม ทำความสะอาดหนังศรีษะ

1.1 เด็ก ๆ เห็นกุ่งกิ่งเอาเจลใส่ผมแล้วรู้สึกอย่างไรบ้าง ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น

1.2 เด็ก ๆ ได้เคยนำแป้งใส่หัวเล่นปลอมตัวเหมือนกุ่งกิ่งหรือไม่ เกิดอะไรขึ้นบ้าง

1.3 ทำไมเด็ก ๆ จึงต้องรักษาความสะอาดร่างกาย ผมและหนังศรีษะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1.4 ถ้าเด็ก ๆ ไม่ดูแลรักษาความสะอาดเส้นผมและหนังศรีษะจะเป็นอย่างไร

1.5 เด็ก ๆ ได้ดูแลรักษาความสะอาดผมและหนังศรีษะประจำหรือไม่ เพราะเหตุใด

2. เด็กและครูร่วมกันสำรวจปัญหาเกี่ยวกับการเส้นผมและ หนังศรีษะที่พบบ่อยและปัญหามากที่สุด เช่น เหงื่อออกมากทำให้หัวเหม็น ไม่สระผม

3. เด็กและครูเลือกปัญหาที่จะนำไปสู่การแก้ไขร่วมกัน จากปัญหาเรื่องต่าง ๆ เช่น ผมและหัวเหม็น การไม่สระผม มีกลิ่นเหม็น ผมรู้สึกเหนียว ผมไม่นุ่มสลวย อาจทำให้เกิดเหาได้

ขั้นวางแผนร่วมกัน

1. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับปัญหาที่เลือก ปัญหาที่เด็ก ๆ พบบ่อยที่สุด เช่น ไม่สระผม ผมและหัวเหม็น อาจทำให้เกิดเหาได้ คิดวิเคราะห์รวบรวมข้อมูลคิดหาระบุสาเหตุที่เป็นไปได้ที่ทำให้เกิดปัญหา

เด็ก ๆ ร่วมกันหาสาเหตุเกิดขึ้นได้อย่างไรบ้าง (ไม่สระผม สระผมแต่ไม่สม่ำเสมอเหงื่อออกมาก ปล่อยให้ผมเปียก)

2. เด็ก ๆ ร่วมกันเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการรักษาความสะอาดผมและหนังศรีษะทำให้หอมสะอาดอยู่เสมอ ไม่มีกลิ่นเหม็น ครูใช้คำถามกระตุ้นช่วยให้เด็กแสดงความคิดเห็น โดยครูคอยช่วยเหลือแนะนำ และร่วมกันเลือกแนวทางและวางแผนการแก้ปัญหา

2.1 เด็ก ๆ จะดูแลรักษาความสะอาดผมและหนังศรีษะทำให้หอมสะอาดอยู่เสมอ ไม่มีกลิ่นเหม็น ได้อย่างไรบ้าง (สระผมสัปดาห์ละสองครั้ง สระผมเมื่อรู้สึกผมมีกลิ่นเหม็น รู้สึกเหนียวเมื่อมีเหงื่อออกมาก และรู้สึกคันไม่สบายหัว)

2.2 เด็ก ๆ ควรปฏิบัติตัวอย่างไร และมีอุปกรณ์อะไรบ้างในการสระผม (เด็กอาจมีหมวกสำหรับใส่สระผม สระผมด้วยน้ำยาสระผมสำหรับเด็ก ราดน้ำบนหัวและหนังศรีษะทำให้เส้นผมเปียกทั่วศรีษะก่อน ใส่น้ำยาสระผมสำหรับเด็กพอดีเหมาะสมกับผมและหนังศรีษะของตนเอง ไม่มากจนเกินไป นวดเคล้าผมและหนังศรีษะอย่างเบา ๆ สักครู่ ไม่สระผมนานเกินไป ล้างน้ำยาสระผมออกให้สะอาด เช็ดหรือเป่าผมให้แห้ง และใช้แปรงหวีผมให้เรียบร้อย ปฏิบัติแบบนี้สม่ำเสมอทำให้ผมและหนังศรีษะหอม สะอาด ผมนุ่มสลวย ไม่มีกลิ่นเหม็น และไม่มีเหา

3. เด็กและครูสรุปปัญหาที่เลือก เช่น หัวเหม็นและแนวทางแก้ไขปัญหาผมและหัวเหม็น

ขั้นดำเนินการ

1. อาสาสมัครเด็ก ๆ ร่วมกันแสดงบทบาทสมมุติสาธิตการดูแลรักษาความสะอาด ผมและหนังศรีษะ ด้วยการสระผม

2. เด็กแสดงบทบาทสมมุติตามแนวทางการปฏิบัติตัวเพื่อทำให้ผมและหนังศรีษะหอมสะอาดเสมอ ไม่มีกลิ่นเหม็น ครูคอยช่วยเหลือแนะนำ และการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด

3. เด็กและครูสังเกตการณ์ปฏิบัติตัวจากการแสดงบทบาทสมมุติการสระผม ให้คำแนะนำกระตุ้นและให้เวลาเด็กที่ยังต้องการความช่วยเหลือ

4. เด็กปฏิบัติตัวตามขั้นตอนการสระผม เพื่อแก้ปัญหาผมและหัวเหม็น ตามลำดับขั้นตอน

4.1 สวมหมวกสำหรับสระผม

4.2 ราดน้ำบนหัวและหนังศรีษะทำให้เส้นผมเปียกทั่วศรีษะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

4.3 ใช้น้ำยาสระผมสำหรับเด็ก ปริมาณพอดีเหมาะสมกับผมและหนังศรีษะของตนเอง ไม่มากจนเกินไป

4.4 นวดเคล้าผมและหนังศรีษะอย่างเบา ๆ มือสักครู่

4.5 ล้างน้ำยาสระผมออกให้สะอาด

4.6 ใช้ผ้าเช็ดผมหรือเป่าผมให้แห้ง และใช้แปรงหวีผมให้เรียบร้อย

4.7 ปฏิบัติแบบนี้อย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นสุขนิสัย ทำให้ผมและหนังศรีษะหอม สะอาด ผมนุ่มสลวย ไม่มีกลิ่นเหม็น และไม่มีเหา

ขั้นนำเสนอ

1. เด็กร่วมกันนำเสนอปัญหาที่พบบ่อย เช่น ผมและหัวเหม็น

2. เด็กระบุสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา สาเหตุที่เป็นไปได้ที่ทำให้เกิดปัญหา

3. เด็กนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหา และวิธีการดูแลรักษาความสะอาด ขั้นตอน และวิธีการปฏิบัติตัวในการสระผมเพื่อแก้ปัญหาผมและหัวเหม็น

4. เด็กนำเสนอโดยวิธีการที่หลากหลาย การแสดงความคิดเห็น การสนทนา การเล่าเรื่องราว และการปฏิบัติตัว

ขั้นสรุปและประเมินผล

1. เด็กและครูร่วมกันสรุปปัญหาผมและหัวเหม็น เพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาดผมและหนังศรีษะ การสระผม โดยครูใช้คำถาม

1.1 ทำไมผมและหัวจึงมีกลิ่นเหม็น เพราะเหตุใด

1.2 ถ้าหากเด็ก ๆ จะแก้ปัญหาผมและหัวเหม็นได้อย่างไร

1.3 เด็ก ๆ จะไม่ให้เกิดปัญหาผมและหัวมีกลิ่นเหม็นได้หรือไม่ จะต้องทำอย่างไร

1.4 เมื่อเด็ก ๆ ได้ดูแลทำความสะอาดผม แล้วเด็กๆ จะรู้สึกอย่างไร คิดว่าได้อะไรบ้าง

1.5 เด็ก ๆ เคยปฏิบัติตัวตามที่เพื่อนนำเสนอหรือไม่ แล้วเพราะเหตุใดเราจึงจำเป็นจะต้องปฏิบัติตัวที่ถูกต้องเหมาะสมจนเป็นสุขนิสัย

1.6 เมื่อเด็ก ๆ สามารถปฏิบัติตนที่ถูกต้องตามขั้นตอนวิธีการสระผม การดูแลทำความสะอาดผมและหนังศรีษะได้ด้วยตนเอง เด็กจะปฏิบัติตัวให้จนเป็นสุขนิสัยได้อย่างไร

2. เด็กและครูร่วมกันสรุปปัญหาผมและหัวเหม็น

2.1 สาเหตุ

2.1.1 ไม่สระผม

2.1.2 สระผมบางครั้งแต่ไม่สม่ำเสมอ

2.1.3 เหงื่อออกมาก

2.1.4 ปล่อยให้ผมเปียก ผมถูกฝน

2.1.5 รับประทานอาหารที่มีไขมันมาก เช่น อาหารทอด และอาหารที่ไม่ประโยชน์

2.2 แนวทางและขั้นตอนการปฏิบัติตนเพื่อการแก้ปัญหา

2.2.1 สระผมสัปดาห์ละ 2 ครั้ง

2.2.2 สระผมเมื่อรู้สึกว่าผมมีกลิ่นเหม็น หรือมีเหงื่อออกมาก และรู้สึกคันไม่สบายหัว

2.2.3 สวมหมวกสำหรับสระผม ป้องกันน้ำเข้าตา

2.2.4 ราดน้ำบนหัวและหนังศรีษะทำให้เส้นผมเปียกทั่วศรีษะก่อน เพื่อสระผมง่ายขึ้น

2.2.5 ใช้น้ำยาสระผมสำหรับเด็ก ปริมาณพอดีเหมาะสมกับผมและหนังศรีษะของตนเอง ไม่มากจนเกินไป ถ้าหากใช้มากเกินอาจทำให้จะเกิดอันตรายต่อหนังศรีษะได้

2.2.6 นวดเคล้าผมและหนังศรีษะอย่างเบา ๆ มือสักครู่

2.2.7 ล้างน้ำยาสระผมออกให้สะอาด

2.2.8 ใช้ผ้าเช็ดผมหรือเป่าผมให้แห้ง และใช้แปรงหวีผมให้เรียบร้อย

2.2.9 ปฏิบัติแบบนี้อย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นสุขนิสัย ทำให้ผมและหนังศรีษะหอมสะอาด ผมนุ่มสลวย ไม่คัน ไม่มีกลิ่นเหม็น และไม่มีเหา

สื่อ/วัสดุ-อุปกรณ์

1. นิทานเรื่องกุ๋งกิ๋งหัวเหม็น
2. บัตรภาพเด็กดูแลรักษาความสะอาดร่างกาย ภาพเด็กสระผม
3. บัตรภาพการปฏิบัติตนตามสุขบัญญัติ
4. อุปกรณ์การสระผม หมวก น้ำยาสระผม ผ้า และหวี

การประเมินผล

พฤติกรรมประเมิน	ระดับคุณภาพ 3 (ดี)	ระดับคุณภาพ 2 (ปานกลาง)	ระดับคุณภาพ 1 (ควรส่งเสริม)
1. การดูแลช่วยเหลือตนเองในการรักษาความสะอาดเส้นผมและหนังศรีษะได้ถูกต้อง	สามารถดูแลรักษาความสะอาดของเส้นผมและหนังศรีษะได้ถูกต้องเหมาะสม	สามารถดูแลรักษาความสะอาดของเส้นผมและหนังศรีษะได้ถูกต้องได้บางครั้ง	ลังเล ไม่มั่นใจ ไม่สามารถดูแลรักษาความสะอาดผมและหนังศรีษะได้
2. การมีวินัยในตนเองเกี่ยวกับการดูแลรักษาความสะอาดเส้นผมและหนังศรีษะได้อย่างสม่ำเสมอ	สามารถดูแลรักษาความสะอาดเส้นผมและหนังศรีษะได้อย่างสม่ำเสมอเป็นปกติประจำ	สามารถดูแลรักษาความสะอาดเส้นผมและหนังศรีษะได้บ่อยครั้ง	ดูแลรักษาความสะอาดเส้นผมและหนังศรีษะบางครั้งและมีผู้ชี้แนะ
3. การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและทำงานร่วมกับผู้อื่นในการรักษาสุขภาพและการรักษาความสะอาดของร่างกายได้	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมได้ดี สนทนา ถามตอบ รับฟัง แสดงความคิดเห็นกัน มีเหตุผลให้เกียรติผู้อื่น	ทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม สนทนา ถามตอบ รับฟัง แสดงความคิดเห็นได้บ่อยครั้ง	ทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม สนทนา ถามตอบ รับฟังได้โดยมีผู้คอยชี้แนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

พฤติกรรมประเมิน	ระดับคุณภาพ 3 (ดี)	ระดับคุณภาพ 2 (ปานกลาง)	ระดับคุณภาพ 1 (ควรส่งเสริม)
4. การใช้ความคิดเหตุผลการตัดสินใจแก้ปัญหาในการรักษาสุขภาพและการรักษาความสะอาดของร่างกายได้	สามารถใช้ความคิดเหตุผลประกอบการตัดสินใจ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติได้ดี	ใช้ความคิด เหตุผลประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และการปฏิบัติได้บ่อยครั้ง	ใช้ความคิดตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้บางครั้ง โดยมีผู้คอยชี้แนะ

บันทึกผลหลังการจัดประสบการณ์

ผลการจัดประสบการณ์

.....

.....

.....

อุปสรรค/ปัญหา

.....

.....

.....

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แนวทางการแก้ไข

.....

.....

.....

(นางวิไลวรรณ โพธิกะ)

ตำแหน่ง ครู

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2564

ภาคผนวก

นิทานเรื่อง กุ๋งกิ๋งหัวเหม็น

กุ๋งกิ๋งตัวกลมแก้มใส เบิกบานสุขใจร่าเริงนักหนา กุ๋งกิ๋งอารมณ์ดี้ดี
ยิ้มได้ทุกทีตลอดเวลา กุ๋งกิ๋งเปลี่ยนทรงผมใหม่ บางวันก็ไว้ผมทรงหน้าม้า
หรือลองมัดจุก เท่ดี บางวันลองหวีผมชี้ขึ้นฟ้า ใส่เจลผมเหนียวเหนอะ
หัว หู เลอะเทอะ ลามไปถึงหน้า แล้วเอาแป้งขาวโรยหัว ชอบเล่นปลอมตัวเป็นคนชรา
ตกเย็นกลิ่นผมเหม็นตุ เลยโดนแม่ดุ ว่าทำอะไรมา
รีบไปสระผมเร็วไว กุ๋งกิ๋งเฉไฉ “ขอเล่นอีกหน่อยน่า...”
เวลาผ่านไปหลายวัน กุ๋งกิ๋งทนคันไม่ไหวแล้วนา ยุบ ยุบ ยิบ ยิบ แปลก แปลก
เกาหัว แกรก...แกรก..ตลอดเวลา เพื่อนเห็นกุ๋งกิ๋งเปลี่ยนไป
เกาหัวอยู่ได้ แถมเหม็นนักหนา กุ๋งกิ๋งเป็นเหาร็เปล่า
หนีเร็วพวกเรา เดี๋ยวเหาตามมา จนเย็นกลับถึงบ้านทันใด
กุ๋งกิ๋งออกไปวิ่งเล่นดีกว่า กระโดดโลดเต้นสนุกจัง ไม่ทันระวัง ลื่นล้มถลา
อ๊บ...อ๊บ...เสียงกบร้องดัง โดดเด้ง ดึ๋ง ดั่ง ขึ้นหัว ขึ้นหน้า
กุ๋งกิ๋งร้อง “จ๊าก” ดังลั่น มือปัดพัลวัน กระโดดไปมา
กบน้อยกระโดดเด้งหนี กุ๋งกิ๋งวิ่งรี่กลับบ้านดีกว่า
สระผมสะอาดด่วนจี๋ “อี๋...กบ...อี๋...อี๋...” ขยะแขยงจริงหนา
รุ่งเช้าหน้าตาผ่องใส ผมหอมชื่นใจ สบายหัวแล้วจ้า
หายคัน หายเหม็นเสียที ผองเพื่อนไม่หนี กุ๋งกิ๋งยิ้มร่า กุ๋งกิ๋งคิดได้ทันใด
ตั้งแต่นี้ไป สระผมดีกว่า สระผมแล้ว สะอาดดี “ลองดมดูสิ ผมหอมด้วยจ้า”

บัตรภาพเด็กดูแลรักษาความสะอาดผมและหนังศีรษะ

อาบน้ำ

ทำความสะอาดหนังศีรษะและสระผม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
SAKONNAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

- ภาพสุขบัญญัติแห่งชาติ 10 ประการ

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 หน่วยตัวเรานี้ที่เรารัก **ชั้นอนุบาลปีที่ 3**
แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ 2 ฟ.ฟัน น่ารู้ **เวลา 30 นาที**

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองในการดูแลรักษาสุขภาพช่องปากและฟันได้
2. เด็กมีวินัยในตนเองในการดูแลสุขภาพช่องปากและฟันได้อย่างสม่ำเสมอ
3. เด็กมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและทำงานร่วมกับผู้อื่นในการดูแลสุขภาพช่องปากและฟันได้
4. เด็กสามารถใช้ความคิดเหตุผล การตัดสินใจแก้ปัญหาการดูแลสุขภาพช่องปากและฟันได้

สาระการเรียนรู้

สาระที่ควรเรียนรู้

เด็กได้เรียนรู้ลักษณะของฟัน ชื่อเรียกชุดฟัน ฟันน้ำนม ฟันแท้ ฟันสะอาด ฟันผุ หน้าที่ของฟันในการบดเคี้ยวอาหาร การเลือกรับประทานอาหารที่ช่วยให้ฟันแข็งแรงและวิธีการดูแลรักษาสุขภาพช่องปากและฟันได้อย่างถูกต้อง

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี
ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 รักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น
มาตรฐานที่ 3 มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข
ตัวบ่งชี้ที่ 3.2 มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น
มาตรฐานที่ 6 มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ตัวบ่งชี้ที่ 6.1 ช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน
ตัวบ่งชี้ที่ 6.2 มีวินัยในตนอง
มาตรฐานที่ 8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
ตัวบ่งชี้ที่ 8.3 มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น
มาตรฐานที่ 10 มีความสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้
ตัวบ่งชี้ที่ 10.3 มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และตัดสินใจ

การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

1. ขั้นเชื่อมโยงปัญหา

1.1 ครูนำบัตรภาพฟันจำลองมาให้เด็กสังเกต ร่วมสนทนาเกี่ยวกับลักษณะของฟัน หน้าที่ของฟัน แสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรื่องฟันจากของแต่ละคน โดยถามคำถามดังนี้

1.1.1 ลักษณะของฟันเป็นอย่างไรบ้าง
1.1.2 ฟันมีหน้าที่อะไร
1.1.3 ถ้าหากเด็ก ๆ ไม่มีฟัน คิดว่าจะเป็นอย่างไร จะรู้สึกอย่างไร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1.1.4 เด็ก ๆ เคยปวดฟันหรือไม่ เพราะอะไรจึงปวดฟัน

1.1.5 เด็ก ๆ เคยมีฟันผุหรือไม่ รู้สึกเป็นอย่างไรบ้าง

1.2 เด็กและครูร่วมกันชมวิดีทัศน์โรคฟันผุ สังเกตบัตรภาพฟันผุ ฟันสะอาด และสนทนาร่วมกัน ซักถาม ตอบคำถาม แสดงความคิดเห็น และสำรวจฟันตนเอง

1.2.1 ทำไมเด็ก ๆ จึงต้องการมีฟันที่สะอาด มีฟันสะอาดจะรู้สึกอย่างไร

1.2.2 เมื่อเห็นฟันผุแล้วรู้สึกอย่างไร จะทำอย่างไรไม่ให้เกิดโรคฟันผุ

1.2.3 ถ้าเด็ก ๆ ไม่อยากให้เกิดโรคฟันผุ จะต้องทำอย่างไร แนวทางป้องกันไม่ให้เกิดฟันผุ

1.2.4 ถ้าเด็ก ๆ สำรวจฟันของตนเอง แล้วเมื่อพบเจอฟันผุเด็ก ๆ จะทำอย่างไร

1.2.5 ถ้าหากให้เด็ก ๆ เลือกฟันสะอาดและฟันผุ เด็ก ๆ จะเลือกอะไร เพราะเหตุใด ทำไม

1.2.6 ทำไมไม่มีใครชอบฟันผุ เพราะอะไร

1.2.7 เด็ก ๆ จะปฏิบัติตัวหรือมีวิธีการอย่างไรไม่ให้ตนเองเกิดโรคฟันผุ

1.3 เด็กและครูสรุปร่วมกันเลือกการป้องกันปัญหาเกี่ยวกับฟัน เช่น โรคฟันผุ

2. ขั้นวางแผนร่วมกัน

2.1 เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับโรคฟันผุ วิเคราะห์รวบรวมข้อมูลหาสาเหตุที่อาจเป็นไปได้ที่ทำให้เกิดปัญหาโรคฟันผุ เด็ก ๆ จะปฏิบัติตัวอย่างไรไม่ให้เกิดฟันผุ การเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ที่ช่วยทำให้ฟันแข็งแรง และวิธีการดูแลรักษาสุขภาพช่องปากและฟันได้อย่างถูกต้อง

2.1.1 เด็ก ๆ ร่วมกันหาสาเหตุที่อาจเป็นไปได้ที่ทำให้เกิดโรคฟันผุ ได้อย่างไรบ้าง (ทานลูกอม หมากฝรั่ง ทานขนมหวาน ไม่แปรงฟัน แปรงฟันไม่สะอาด และรับประทานอาหารที่ไม่ประโยชน์)

2.1.2 เพราะเหตุใดเราจึงจำเป็นจะต้องดูแลฟันให้ถูกวิธี

2.1.3 ถ้าเด็ก ๆ มีฟันผุ จะทำอย่างไร และจะแก้ปัญหาฟันผุได้อย่างไร

2.2 เด็ก ๆ ร่วมกันเสนอความคิดหาแนวทางวิธีการเพื่อหาทางป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาฟันผุและการแก้ปัญหาโรคฟันผุและการดูแลรักษาช่องปากและฟันให้สะอาดอยู่เสมอ และครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็น ครูคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือ และร่วมกันเลือกแนวทางและวางแผนการแก้ปัญหา

2.2.1 เด็ก ๆ จะมีแนวทางการดูแลรักษาช่องปากและฟันให้สะอาดอยู่เสมอ ไม่มีฟันผุ เด็ก ๆ ควรปฏิบัติตัวอย่างไรบ้าง (การรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ผัก ผลไม้ ไม่รับประทานขนมหวาน น้ำอัดลม ขนมกรุบกรอบ ลูกอม หมากฝรั่ง การแปรงฟันตอนเช้า หลังจากรับประทานอาหารและก่อนนอนทุกวัน)

2.2.2 เด็ก ๆ มีวิธีการดูแลรักษาช่องปากและฟันให้สะอาด ไม่ให้เกิดโรคฟันผุได้อย่างไร จะปฏิบัติในการแปรงฟันอย่างไร (มีอุปกรณ์ของใช้ส่วนตัวในการดูแลรักษาช่องปากและฟัน เช่น แปรงสีฟัน ยาสีฟัน แก้วน้ำ)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3. ขั้นตอนการแปรงฟันให้ถูกวิธี

3.1 วางขนแปรงแนบกับขอบเหงือก และเอียงขนแปรงเป็นมุม 45 องศา กับตัวฟัน

3.2 ขยับแปรงไปตามแนวแปรงสีฟัน ตามระยะขนแปรงจากนั้นปัดลงกรณีฟันบน หรือปัดขึ้นกรณีฟันล่าง

3.3 เปลี่ยนตำแหน่งแปรงไปยังซี่ต่อไป โดยแปรงให้ทั่วทั้งด้านนอก ด้านใน ของฟันบน และฟันล่างให้สะอาด

3.4 สำหรับด้านบดเคี้ยวให้ถูกไปมาตามแนวฟันจนสะอาด

3.5 แปรงลิ้นทุกครั้ง เพราะอาจมีเชื้อแบคทีเรีย หรือเศษอาหารฝังอยู่ที่ลิ้น เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีกลิ่นปากได้โดยไม่รู้ตัว

เด็กและครูสรุปแนวทางป้องกันปัญหาโรคฟันผุ การดูแลรักษาความสะอาดของช่องปากและฟันอยู่เสมอ และการลงมือปฏิบัติจริงการแปรงฟันให้ถูกวิธี

ขั้นดำเนินการ

1. เด็กและครูเตรียมพร้อมดำเนินการตามแผนการดูแลรักษาความสะอาดของช่องปากและฟัน และลงมือปฏิบัติจริงการแปรงฟันให้ถูกวิธีตามลำดับขั้นตอน

2. ครูคอยดูแลใกล้ชิด ให้ความช่วยเหลือแนะนำ และร่วมกันเลือกการแก้ปัญหาที่เหมาะสม

3. เด็กและครูสังเกตการณ์การลงมือปฏิบัติจริงการแปรงฟันให้ถูกวิธีด้วยตนเอง ให้คำแนะนำกระตุ้น และให้เวลาเด็กที่ยังต้องการความช่วยเหลือ

4. เด็กลงมือปฏิบัติจริงการแปรงฟันที่ถูกวิธี เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาโรคฟันผุ ตามลำดับขั้นตอน

4.1 วางขนแปรงแนบกับขอบเหงือก และเอียงขนแปรงเป็นมุม 45 องศา กับตัวฟัน

4.2 ขยับแปรงไปตามแนวแปรงสีฟัน ตามระยะขนแปรงจากนั้นปัดลงกรณีฟันบน หรือปัดขึ้นกรณีฟันล่าง

4.3 เปลี่ยนตำแหน่งแปรงไปยังซี่ต่อไป โดยแปรงให้ทั่วทั้งด้านนอก ด้านใน ของฟันบน และฟันล่างให้สะอาด

4.4 สำหรับด้านบดเคี้ยวให้ถูกไปมาตามแนวฟันจนสะอาด

4.5 แปรงลิ้นด้วยทุกครั้ง เพราะอาจจะมีเชื้อแบคทีเรีย หรือเศษอาหารฝังอยู่ที่ลิ้น เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีกลิ่นปากได้โดยไม่รู้ตัว

4.6 ปฏิบัติแบบนี้อย่างสม่ำเสมอจนเกิดเป็นสุขอนามัย ทำให้ช่องปากและฟันสะอาด

ขั้นนำเสนอ

เด็ก ๆ ร่วมกันนำเสนอการเลือกรับประทานอาหารที่ช่วยให้ฟันแข็งแรง และวิธีการดูแลรักษาสุขภาพช่องปากและฟันได้อย่างถูกต้อง โดยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสนทนา การเล่าเรื่องราว

1. เด็กร่วมกันนำเสนอปัญหาที่เกิดในช่องปากและฟัน คือ ปัญหาโรคฟันผุ

2. เด็กระบุสาเหตุที่เป็นไปได้ที่ทำให้เกิดปัญหาโรคฟันผุ

3. เด็กนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหา และวิธีการดูแลรักษาช่องปากและฟัน และการปฏิบัติในการแปรงฟันที่ถูกวิธีเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาโรคฟันผุ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ขั้นสรุปและประเมินผล

1. เด็กและครูร่วมกันสรุปปัญหาของช่องปากและฟัน คือ โรคฟันผุ โดยครูใช้คำถามดังนี้

- ทำไมจึงเกิดโรคฟันผุ เพราะเหตุใด
- เด็ก ๆ คิดว่าจะมีแนวทางป้องกันหรือแก้ปัญหาโรคฟันผุได้อย่างไร
- ถ้าเด็ก ๆ ไม่แปรงฟันจะเกิดอะไรขึ้นบ้าง
- เมื่อเด็ก ๆ ดูแลช่องปากและฟันได้ เตือนและแนะนำเพื่อนปฏิบัติได้อย่างไรบ้าง

2. เด็กและครูร่วมกันสรุปแนวทางป้องกันและแก้ปัญหาโรคฟันผุ ควรรับประทานอาหารที่ดีประโยชน์ต่อสุขภาพฟัน และการดูแลรักษาช่องปากและฟันแปรงฟันให้ถูกวิธีอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง หลีกเลี่ยงการรับประทานขนมหวาน ลูกอม เพราะทำให้ฟันผุ และไม่ควรใช้ฟันกัดของแข็ง เพราะจะทำให้ฟันแตกและหักได้

- เด็ก ๆ จะไม่ให้เกิดปัญหาโรคฟันผุได้หรือไม่ จะต้องทำอย่างอย่างไร
- เมื่อเด็ก ๆ ได้ดูแลรักษาความสะอาดช่องปากและฟัน การแปรงฟันที่ถูกวิธี แล้วเด็กๆ รู้สึกอย่างไร เด็ก ๆ จะปฏิบัติตัวให้จนเกิดเป็นสุขนิสัยได้อย่างไร

3. เด็กและครูร่วมกันสรุปปัญหาโรคฟันผุ

3.1 สาเหตุ

- ไม่แปรงฟัน
- การแปรงฟันไม่สะอาด ไม่ทั่วถึง บางครั้งไม่สม่ำเสมอ
- รับประทานอาหารที่มีน้ำตาล เช่น ขนมหวาน ลูกอม น้ำอัดลม

3.2 แนวทางการปฏิบัติตนเพื่อการแก้ปัญหา

- แปรงฟันทุกวันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ตอนเช้า ก่อนนอน และแปรงฟันหรือกลั้วปากหลังจากรับประทานอาหาร
- รับประทานอาหารที่ดีมีประโยชน์ต่อสุขภาพช่องปากและฟัน เช่น อาหารหลัก 5 หมู่ ผักผลไม้ นม และน้ำสะอาดเป็นประจำ
- ไม่รับประทานอาหารหรือควรหลีกเลี่ยงอาหารที่มีส่วนผสมน้ำตาล เช่น ขนมหวาน ลูกอม หมากฝรั่ง และน้ำอัดลม

สื่อ/วัสดุ-อุปกรณ์

1. บัตรภาพฟันสะอาด บัตรภาพฟันผุ
2. วิดีทัศน์โรคฟันผุ
3. โมเดลฟันจำลอง
4. แปรงสีฟัน ยาสีฟัน แก้วน้ำ
5. อุปกรณ์อาหารจำลองที่มีประโยชน์และเป็นโทษต่อช่องปากและฟัน เช่น อาหาร ผัก ผลไม้ นมจืด นมหวาน ขนมหวาน ลูกอม น้ำอัดลม และหมากฝรั่ง เป็นต้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

การประเมินผล

พฤติกรรมประเมิน	ระดับคุณภาพ 3 (ดี)	ระดับคุณภาพ 2 (ปานกลาง)	ระดับคุณภาพ 1 (ควรส่งเสริม)
1. การช่วยเหลือตนเองในการดูแลรักษาสุขภาพช่องปากและฟันได้อย่างถูกต้อง	สามารถช่วยเหลือตนเองในการดูแลรักษาความสะอาดช่องปากและฟันได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง	สามารถช่วยเหลือตนเองในการดูแลรักษาความสะอาดช่องปากและฟันได้บางครั้ง	ลังเลคอยผู้ชี้แนะ ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการดูแลรักษาความสะอาดช่องปากและฟันได้
2. การมีวินัยในตนเองในการดูแลรักษาความสะอาดช่องปากและฟันได้อย่างสม่ำเสมอ	สามารถดูแลรักษาความสะอาดช่องปากและฟันได้อย่างสม่ำเสมอเป็นปกติประจำ	สามารถดูแลรักษาความสะอาดช่องปากและฟันได้บางครั้ง	ดูแลรักษาความสะอาดช่องปากและฟันเมื่อมีผู้ชี้แนะ
3. การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและทำงานร่วมกับผู้อื่นในการดูแลรักษาความสะอาดช่องปากและฟันได้	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมได้ดี สนทนา ถามตอบ รับฟัง แสดงความคิดเห็นกัน มีเหตุผล ให้เกียรติผู้อื่นได้ดี	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม สนทนา ถามตอบ รับฟัง แสดงความคิดเห็น ให้เกียรติผู้อื่นได้บางครั้ง	ทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม สนทนา ถามตอบ รับฟัง แสดงความคิดเห็นได้โดยมีผู้คอยชี้แนะ
4. การใช้ความคิดเหตุผล การตัดสินใจแก้ปัญหาในการดูแลรักษาความสะอาดช่องปากและฟันได้	สามารถใช้ความคิดเหตุผลประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติได้ดี	สามารถใช้ความคิดเหตุผลประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และการปฏิบัติได้บางครั้ง	สามารถใช้ความคิดตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้บางครั้งโดยมีผู้คอยชี้แนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บันทึกผลหลังการจัดประสบการณ์

ผลการจัดประสบการณ์

.....

.....

.....

อุปสรรค/ปัญหา

.....

.....

.....

แนวทางการแก้ไข

.....

.....

.....

(นางวิไลวรรณ โพธิกะ)
ตำแหน่ง ครู
วันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2564

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก

1. วิดีทัศน์ โรคฟันผุ

https://www.youtube.com/watch?v=TOWVUD0txp0

2. ภาพเกี่ยวกับฟัน

- บัตรภาพเกี่ยวกับฟัน

ฟันน้ำนม

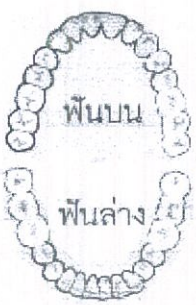

ฟันแท้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3. บัตรภาพ

โรคฟันผุ

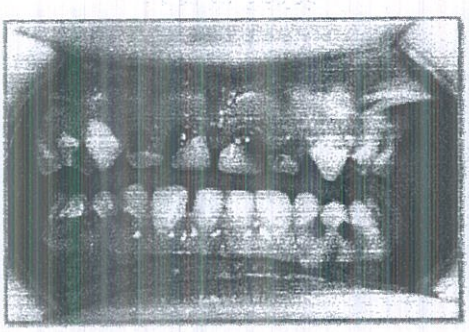

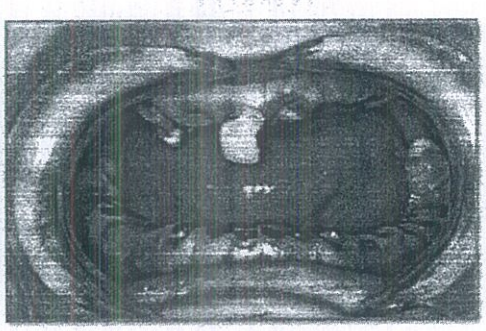

4. บัตรภาพฟันผุ

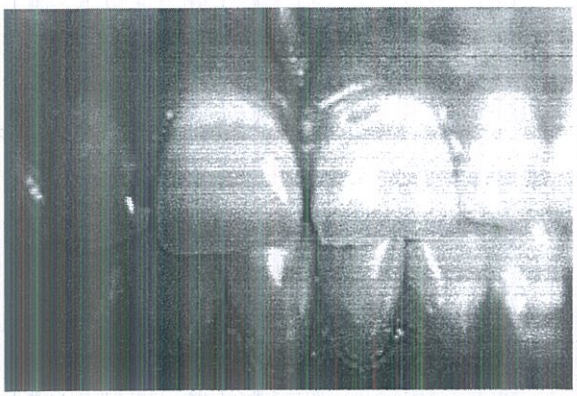

ระยะที่ 1 : ขุ่นขาวบริเวณเคลือบฟันหรือหลุมร่องฟัน

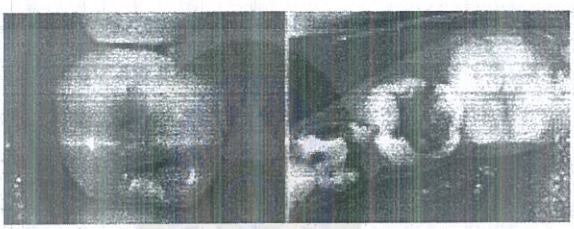

ระยะที่ 2 : เริ่มมีอาการเสียวฟัน ปวดฟัน เวลาเศษอาหารติด

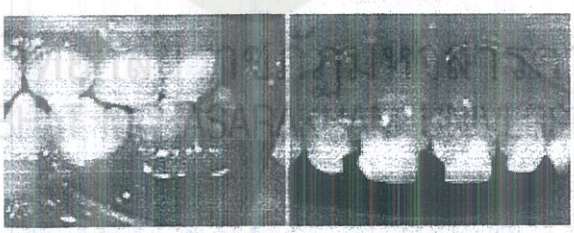

ระยะที่ 3 : ปวดฟัน ประสาทฟันอักเสบร่วมกับการอักเสบของเหงือก มีหนอง

5. บัตรภาพฟันสะอาด

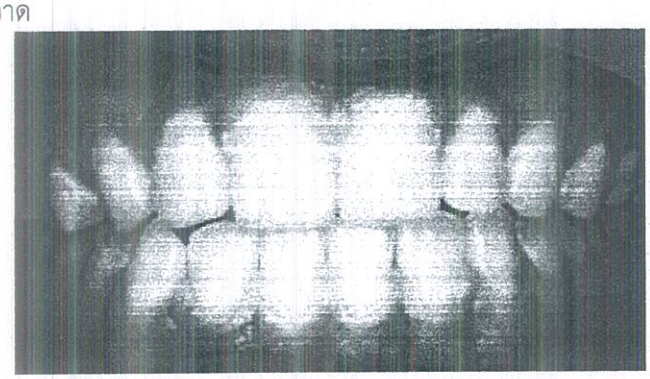

ความรู้เพิ่มเติม วิธีการแปรงฟันอย่างถูกวิธี

การแปรงฟันเป็นสิ่งสำคัญในการดูแลรักษาสุขภาพช่องปากรายวัน สุขอนามัยช่องปากดี มีรอยยิ้มที่สวยงาม ต้องแปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ด้วยแปรงสีฟันที่มีขนอ่อนนุ่ม มีขนาดที่พอเหมาะกับช่องปาก หัวแปรงสามารถเข้าถึงซอกมุมต่าง ๆ ภายในช่องปากได้อย่างทั่วถึง และควรจะเปลี่ยนแปรงสีฟันทุก 3-4 เดือน หรือเร็วกว่านั้น หากพบว่าขนแปรงเสื่อมสภาพแล้ว ควรเลือกยาสีฟัน ชนิดที่มีส่วนผสมของฟลูออไรด์ เพื่อป้องกันฟันผุ ควรใช้ไหมขัดฟัน เพื่อเข้าไปทำความสะอาดซอกฟัน ซึ่งขนแปรงไม่สามารถเข้าถึงด้วย

เทคนิคการแปรงฟันให้ถูกวิธี สามารถทำความสะอาดฟันได้อย่างทั่วถึง ความเสี่ยงของโรคต่าง ๆ ในช่องปากจะลดลงเป็นอย่างมาก วิธีที่ถูกต้องในการแปรงฟัน มีดังนี้

- วางแปรงทำมุม 45 องศา กับเหงือก
- ค่อย ๆ แปรงอย่างเบามือไปทางด้านหน้าและหลัง ช่วงสั้น ๆ ที่ด้านบนของซี่ฟัน
- แปรงด้านหน้า และด้านใน และบริเวณผิวสัมผัสเมื่อเราเคี้ยวอาหาร
- แปรงด้านในของฟันด้านหน้าให้ตั้งหัวแปรงตรงแล้วปัดออกหลาย ๆ ครั้ง
- แปรงด้านนอกของฟันในลักษณะวนหัวแปรง ให้ทั่วถึง
- แปรงฟันอย่างน้อยวันละ 2 ครั้ง ครั้งละไม่ต่ำกว่า 2 นาที การแปรงฟันให้ถูกในระยะเวลาที่นานพอจะช่วยลดความเสี่ยงต่อการเกิดฟันผุ แบคทีเรียในช่องปาก ที่เกาะติดอยู่ตามซอกฟันและร่องเหงือก จะก่อตัวเป็นคราบพลัก การแปรงฟันที่ไม่ละเอียด ไม่สามารถขจัดคราบเหล่านี้ออกไปได้ เมื่อปล่อยทิ้งไว้ แบคทีเรียก็จะทำลายผิวฟันจนเป็นรู เกิดเป็นฟันผุได้
- การรับประทานอาหารอย่างเหมาะสม ควรลดการรับประทานของหวาน และน้ำตาล และหมั่นไปพบทันตแพทย์ เพื่อตรวจสุขภาพฟัน ทำความสะอาดฟัน และขูดหินปูนอย่างน้อยทุก 6 เดือน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย
หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 หน่วยตัวเรานี้ที่เรารัก ชั้นอนุบาลปีที่ 3
แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ 3 สุขนิสัยดีที่การขับถ่าย เวลา 30 นาที

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติตนเพื่อสร้างสุขนิสัยที่ดีในการขับถ่ายได้ถูกต้อง
2. เด็กมีวินัยในตนเองเกี่ยวกับการสร้างสุขนิสัยที่ดีในการขับถ่ายได้
3. เด็กมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและทำงานร่วมกับผู้อื่นในการสร้างสุขนิสัยที่ดีในการขับถ่ายได้
4. เด็กสามารถใช้ความคิดเหตุผล การตัดสินใจแก้ปัญหาการสร้างสุขนิสัยที่ดีในการขับถ่ายได้

สาระการเรียนรู้

สาระที่ควรเรียนรู้

เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามสุขนิสัยที่ดีในการเลือกรับประทานอาหารที่ช่วยให้มีระบบขับถ่ายทำงานได้ดี การปฏิบัติตนในการขับถ่าย และการรักษาความสะอาดร่างกายหลังการขับถ่าย

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัยและมีสุขนิสัยที่ดี

ตัวบ่งชี้ที่ 1.3 รักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น

มาตรฐานที่ 3 มีสุขภาพจิตดีและมีความสุข

ตัวบ่งชี้ที่ 3.2 มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น

มาตรฐานที่ 6 มีทักษะชีวิตและปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 6.1 ช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน

ตัวบ่งชี้ที่ 6.2 มีวินัยในตนอง

มาตรฐานที่ 8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ตัวบ่งชี้ที่ 8.3 มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

มาตรฐานที่ 10 มีความสามารถในการคิดที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้ที่ 10.3 มีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา และตัดสินใจ

การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

1. ขั้นเชื่อมโยงปัญหา

1.1 เด็กและครูชมนิทานเรื่อง กุ่งกิ่งท้องผูก ร่วมสนทนาแลกเปลี่ยน ซักถามตอบคำถาม

1.1.1 ทำไมกุ่งกิ่งจึงท้องผูก นั่งห้องน้ำนาน อึไม่ออก เพราะสาเหตุใด

1.1.2 กุ่งกิ่งเป็นเด็กที่ไม่ชอบรับประทานอาหารอะไร เพราะอะไร

1.1.3 เด็ก ๆ คิดว่าถ้าเราไม่ขับถ่ายตัวเราจะเป็นอย่างไรบ้าง

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1.1.4 เด็ก ๆ เคยเป็นเช่นกุ๋งกิ๋งหรือไม่ ปวดท้องแต่อึไม่ออก แล้วรู้สึกอย่างไร

1.1.5 ถ้าเด็ก ๆ ไม่อยากเกิดปัญหาท้องผูกอึไม่ออก นั่งห้องน้ำนาน จะมีวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างไรบ้าง

1.2 เด็กและครูร่วมกันเลือกปัญหาท้องผูกอึไม่ออก ปวดท้อง นั่งห้องน้ำนาน เพื่อนำมาวิเคราะห์วางแผนร่วมกันเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหา

2. ขั้นวางแผนร่วมกัน

2.1 เด็กและครูร่วมกันสนทนาระดมความคิดวางแผนเพื่อหาแนวทางแก้ปัญหาท้องผูกอึไม่ออก วิเคราะห์รวบรวมข้อมูลคิดหาระบุสาเหตุที่เป็นไปได้ที่ทำให้เกิดปัญหาท้องผูกอึไม่ออก ครูกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็น กำหนดทางเลือก

เด็ก ๆ ร่วมกันหาสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาท้องผูกอึไม่ออกได้อย่างไรบ้าง

2.1.1 การรับประทานอาหารไม่เหมาะสม ไม่รับประทานอาหารที่มีกากใย เช่น ผัก ผลไม้ ข้าวกล้อง พืชตระกูลถั่ว อาหารหลัก 5 หมู่ การดื่มน้ำน้อยเกินไปทำให้อุจาระแข็งเป็นก้อน

2.2.2 การกลั้นอุจจาระห่วงเล่นหรือเพลินในการเล่น และไม่ออกกำลังกาย

2.2 เด็กและครูสังเกตบัตรภาพอาหารหลัก 5 หมู่ ผัก ผลไม้ ช่วยกันคิดสนทนาเกี่ยวกับอาหารผัก ผลไม้ ชนิดต่าง ๆ และสำรวจว่าผัก ผลไม้ที่ช่วยทำให้มีระบบการขับถ่ายทำงานได้ดีและขับถ่ายคล่อง วางแผนร่วมกันเพื่อการปฏิบัติตนในการเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ มีกากใยและปริมาณเพียงพอเหมาะสมเพื่อการแก้ปัญหาท้องผูกอึไม่ออก โดยถามคำถาม เช่น

2.2.1 ทำไมเมื่อกุ๋งกิ๋งรับประทานอาหารประเภทผัก และผลไม้แล้วทำให้กุ๋งกิ๋งขับถ่ายออกได้ดี ไม่มีปัญหาท้องผูกอีกเลย

2.2.2 ทำไมผักและผลไม้จึงช่วยทำให้ระบบการขับถ่ายทำงานได้ดีและขับถ่ายได้คล่อง

2.2.3 ทำไมเด็ก ๆ ต้องเลือกรับประทานอาหารที่จะช่วยให้ระบบขับถ่ายทำงานได้ดี

2.3 เด็กและครูสังเกตบัตรภาพการปฏิบัติตนตามสุขอนามัยที่ดีในการขับถ่าย ให้เด็กสังเกตทีละภาพ และร่วมกันสนทนา เพื่อร่วมกันวางแผนการปฏิบัติตนตามสุขอนามัยที่ดีในการขับถ่ายแก้ปัญหาท้องผูกอึไม่ออก โดยถามตอบคำถาม เช่น

2.3.1 เด็กในภาพกำลังทำกิจกรรมใดบ้าง

2.3.2 ทำไมเด็ก ๆ ต้องล้างมือหลังจากเข้าห้องน้ำและก่อนรับประทานอาหาร

2.3.3 ถ้าเด็ก ๆ ไม่ล้างมือหลังจากเข้าห้องน้ำจะเกิดผลเสียอย่างไร เพราะเหตุใด ครูนำภาพที่ได้สังเกตมาให้เด็ก ช่วยกันนำมาจัดเรียงลำดับเหตุการณ์การขับถ่ายให้ถูกต้อง

2.4 เด็กและครูร่วมกันสรุปแนวทางวิธีการปฏิบัติตนเพื่อแก้ปัญหาท้องผูกอึไม่ออกได้อย่างไรบ้าง ครูใช้คำถามกระตุ้นช่วยให้เด็กแสดงความคิดเห็น โดยครูคอยช่วยเหลือแนะนำ และร่วมกันเลือกแนวทางและวางแผนการแก้ปัญหาท้องผูกโดยคำถามดังต่อไปนี้

2.4.1 เด็ก ๆ จะปฏิบัติตนในการเลือกรับประทานอาหารที่ช่วยทำให้มีระบบการขับถ่ายทำงานได้ดีและขับถ่ายคล่องได้อย่างไรบ้าง (รับประทานอาหารหลัก 5 หมู่ รับประทานผัก ผลไม้ และดื่มน้ำให้เพียงพอ)

2.4.2 เด็ก ๆ ควรปฏิบัติตนตามสุขอนามัยที่ดีในการขับถ่ายอย่างไรบ้าง (ฝึกการขับถ่ายให้เป็นเวลาตอนเช้าทุกวันและถูกสุขอนามัย ไม่กลั้นอุจจาระ และหมั่นฝึกออกกำลังกายทุกวัน)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3. **ขั้นดำเนินการ**

3.1 ให้เด็ก ๆ ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมจากสถานการณ์ที่กำหนด โดยให้เด็ก ๆ ช่วยกันเลือกอาหารที่มีประโยชน์ มีกากใย อาหารที่ช่วยทำให้ระบบขับถ่ายทำงานได้ดีและขับถ่ายได้คล่อง ช่วยกันเลือกปฏิบัติกิจกรรมจากอาหารที่ครูจัดเตรียมไว้ให้

3.2 ให้เด็ก ๆ ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมจัดเรียงลำดับเหตุการณ์การขับถ่ายของเด็ก โดยให้เด็ก ๆ ช่วยกันจัดเรียงจากลำดับที่เกิดขึ้นก่อน

3.3 ครูให้โอกาสเด็ก ๆ ทุกคนได้ร่วมกัน คอยช่วยเหลือแนะนำ และกระตุ้นการตัดสินใจเลือกการแก้ปัญหาที่เหมาะสมที่สุด

3.4 เด็กและครูสังเกตการณ์ปฏิบัติกิจกรรม และให้เวลาเด็กที่ยังต้องการความช่วยเหลือ

4. **ขั้นนำเสนอ**

4.1 เด็กร่วมกันนำเสนอปัญหาท้องผูกอีไม่ออก

4.2 เด็กนำเสนอสาเหตุที่เป็นไปได้ที่ทำให้เกิดปัญหาท้องผูกอีไม่ออก

4.3 เด็กนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหา และการปฏิบัติตนในการเลือกรับประทานอาหารที่ช่วยทำให้มีระบบการขับถ่ายทำงานได้ดีและขับถ่ายคล่อง และปฏิบัติตนตามสุขอนามัยที่ดีในการขับถ่าย

4.4 เด็กนำเสนอโดยวิธีการที่หลากหลาย การแสดงความคิดเห็น การสนทนา การเล่าเรื่องราว และการปฏิบัติกิจกรรม

5. **ขั้นสรุปและประเมินผล**

5.1 เด็กและครูร่วมกันสรุปสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาท้องผูกอีไม่ออก โดยครูใช้คำถาม

5.1.1 สาเหตุที่ทำให้ท้องผูกอีไม่ออก เพราะเหตุใด

5.1.2 เด็ก ๆ จะทำอย่างไรจึงจะไม่ให้เกิดปัญหาท้องผูกอีไม่ออก

5.1.3 เมื่อเด็ก ๆ มีปัญหาท้องผูกอีไม่ออก จะรู้สึกอย่างไร คิดว่าจะทำอย่างไรได้บ้าง

5.1.4 อาหารที่ช่วยทำให้มีระบบการขับถ่ายทำงานได้ดีและขับถ่ายคล่องมีอะไรบ้าง

5.1.5 เมื่อเด็ก ๆ ได้ขับถ่ายแล้วเด็กจะรู้สึกอย่างไร เมื่อหลังจากขับถ่ายจะทำอย่างไร

5.1.6 ถ้าเด็ก ๆ จะฝึกรับประทานอาหารที่ช่วยทำให้ระบบขับถ่ายได้คล่อง จะทำได้อย่างไร

สาเหตุปัญหาท้องผูก

- การรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ และไม่เหมาะสม
- ไม่รับประทานอาหารที่มีกากใย เช่น ผัก ผลไม้ ข้าวกล้อง พืชตระกูลถั่ว อาหารหลัก 5 หมู่
- การดื่มน้ำน้อยเกินไป ทำให้อุจาระแข็งเป็นก้อน
- การกลั้นอุจจาระห่วงเล่นหรือเพลินในการเล่น
- ไม่ออกกำลังกาย
- การขับถ่ายไม่เป็นเวลา

5.2 เด็กและครูร่วมกันสรุปแนวทางการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันและแก้ปัญหาท้องผูกอีไม่ออก น้ำดื่มสะอาดให้เพียงพอ และออกกำลังกายเป็นประจำ การฝึกขับถ่ายสม่ำเสมอทุกเช้า และเป็นเวลาจะทำให้มีสุขนิสัยที่ดีเป็นกิจวัตรประจำวัน ป้องกันปัญหาท้องผูกอีไม่ออกได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
PHRANAKHON SI AYUTTHAYA RAJABHAT UNIVERSITY

6. แนวทางการปฏิบัติตนเพื่อการแก้ปัญหาท้องผูก

6.1 รับประทานอาหารที่มีกากใยสูง ผัก ผลไม้ เช่น ผักบุ้ง ตำลึง มะละกอสุก ฟักทอง ส้ม กล้วยน้ำว้า กากใยอาหารจะช่วยอุ้มน้ำและเพิ่มปริมาณของเสียที่จะขับถ่ายออกมาทำให้อุจจาระอ่อนนุ่ม ไม่แข็ง รวมทั้งกระตุ้นให้ลำไส้ใหญ่ทำงานตามปกติ และควรหลีกเลี่ยงอาหารที่ทำให้อุจจาระแข็ง เช่น ช็อกโกแลต เนยแข็ง เนื้อสัตว์ ไอศกรีม น้ำอัดลม

6.2 ดื่มน้ำให้เพียงพอ อย่างน้อยวันละ 6-8 แก้ว กากใยอาหารจะดูดซับน้ำทำให้อุจจาระนุ่ม ถ่ายง่าย ป้องกันอาการท้องอืด และลดการอุดตันของลำไส้

6.3 ฝึกขับถ่ายเป็นเวลาทุกวัน วันละ 5-10 นาที จนเป็นนิสัย

6.4 ไม่ให้กลั้นอุจจาระ เมื่อปวดให้รีบเข้าห้องน้ำทันที ห้องน้ำต้องสะอาดอยู่เสมอเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเข้าห้องน้ำของลูก

6.5 ไม่เร่งรัดหรือบังคับ หรือกลั้นอุจจาระ

6.6 การวิ่งเล่น ออกกำลังกายสม่ำเสมอ การเคลื่อนไหวร่างกายจะกระตุ้นให้ลำไส้ทำงานได้ดี และขับถ่ายง่ายขึ้น

สื่อ/วัสดุ-อุปกรณ์

1. บัตรภาพเด็กปฏิบัติสุขอนามัยที่ดีเกี่ยวกับการขับถ่าย
2. บัตรภาพอาหาร ผัก ผลไม้ น้ำสะอาด หลากหลาย
3. อุปกรณ์ กระดาษ สี
4. ภาพเรียงลำดับเหตุการณ์การขับถ่าย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

การประเมินผล

พฤติกรรมที่ประเมิน	ระดับคุณภาพ 3 (ดี)	ระดับคุณภาพ 2 (ปานกลาง)	ระดับคุณภาพ 1 (ควรส่งเสริม)
1. การช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติตนเพื่อสร้างสุขนิสัยที่ดีในการขับถ่ายได้ถูกต้อง	สามารถช่วยเหลือตนเองในการขับถ่ายได้ถูกต้องด้วยตนเอง	สามารถช่วยเหลือตนเองในการขับถ่ายได้บางครั้ง	ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการขับถ่ายคอยมีผู้แนะนำ
2. การมีวินัยในตนเองเกี่ยวกับการรับประทานอาหารและการขับถ่ายได้	สามารถรับประทานอาหารและขับถ่ายได้ด้วยตนเองเป็นกิจวัตรประจำ	สามารถรับประทานอาหารและขับถ่ายได้บางครั้ง	สามารถรับประทานอาหารและขับถ่ายบางครั้งโดยคอยมีผู้ชี้แนะ
3. การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและทำงานร่วมกับผู้อื่นในการปฏิบัติตนเพื่อสร้างสุขนิสัยที่ดีในการขับถ่ายได้	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมได้ดี สนทนา ถามตอบ รับฟัง แสดงความคิดเห็นกัน มีเหตุผล ให้เกียรติผู้อื่นได้ดี	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม สนทนา ถามตอบ รับฟัง แสดงความคิดเห็น ให้เกียรติผู้อื่นได้บางครั้ง	สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อม สนทนา ถามตอบ รับฟัง แสดงความคิดเห็นได้โดยมีผู้คอยชี้แนะ
4. การใช้ความคิดเหตุผลการตัดสินใจแก้ปัญหาในการปฏิบัติตนเพื่อสร้างสุขนิสัยที่ดีในการขับถ่ายได้	สามารถใช้ความคิดเหตุผลประกอบการตัดสินใจ แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติได้ดี	สามารถใช้ความคิดเหตุผลประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และการปฏิบัติได้บางครั้ง	สามารถใช้ความคิดตัดสินใจแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้บางครั้งโดยมีผู้คอยชี้แนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บันทึกผลหลังการจัดประสบการณ์

ผลการจัดประสบการณ์

.....

.....

.....

อุปสรรค/ปัญหา

.....

.....

.....

แนวทางการแก้ไข

.....

.....

.....

(นางวิไลวรรณ โพธิกะ)
ตำแหน่ง ครู
วันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2564

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

นิทานเรื่อง กุ่งกิ่งท้องผูก

กุ่งกิ่งหนูน้อยหน้าใส ช่างมีน้ำใจโฮบอ้อมอารี
กุ่งกิ่งหนูน้อยตัวกลม ใครต่างชื่นชมว่าเป็นเด็กดี
กุ่งกิ่งชอบกินอาหาร ทั้งคาว ทั้งหวาน อาหารมากมี
ไก่ย่าง ก๋วยเตี๋ยว ไอศกรีม กุ่งกิ่งได้ชิม "อ๊ำ...อร่อยดี"
ยกเว้นผัก ผลไม้ กุ่งกิ่งโวยวายเอาแต่ร้อง "ยี้..."
ร้องไห้ส่ายหน้าท่าเดียว ยิ่งผักใบเขียว เคี้ยวแล้วขมปี๋
ผลไม้ก็เปรี้ยวเข็ดฟัน ไม่เห็นหวานมันเหมือนขนมเลยนี่
กุ่งกิ่งแอบคายผักทิ้ง "ไม่ชอบจริงๆ จะทำไงดี"
จนแม่แสนเอือมระอา "กุ่งกิ่ง ลูกจ๋า กินผักบ้างซี"
"ไม่อร่อย ไม่เอา ไม่ชอบ" ทั้งขู่ ทั้งปลอบ ไม่กินสักที
วันหนึ่งกุ่งกิ่งปวดท้อง ได้แต่นั่งร้องคร่างดัง "อี๋...อี๋..."
ท้องอืดอึดอัดเกินไป กุ่งกิ่งกลุ้มใจ ทำยังไงดี
เข้าห้องน้ำ ออกแรงรีบเบ่ง ขาสั่น นั่งเกร็ง ตัวแข็งกับที
อึ๊บ ! อึ๊ด..." หน้าแดงปนเขียว กัดฟันแน่นเชียว ปากเบี้ยวตาหยี
ยิ่งเบ่งเต็มแรงเท่าไร ไม่รู้ทำไม ไม่ออกสักที
ก๊อก ก๊อก! แม่เคาะประตู "ทำอะไรอยู่ ถึงนานอย่างนี้" "แม่ขา...หนูอึไม่ออก"
กุ่งกิ่งร้องบอกให้แม่ช่วยที แม่รีบเดินเข้าไปหา "โอ๊ะโอ๋...ลูกจ๋า ไม่เป็นไรคนดี
ปวดท้อง ท้องอืด ท้องผูก ก็เป็นเพราะลูกไม่กินผักน่ะซี
พืชผักประโยชน์หลากหลาย วิตามินมากมาย เกลือแร่มากมี
กากใยในผักผลไม้ ช่วยให้ขับถ่ายสะดวกคล่องดี
นอกจากผลไม้และผัก หนูต้องรู้จักดูแลถ้วนถี่
ดื่มน้ำ ออกกำลังกาย ฝึกการขับถ่ายเป็นเวลาให้ดี
ก่อนเดินออกจากห้องน้ำ หนูต้องจดจำ ล้างมือทุกที
เชื่อฟังสิ่งที่แม่บอก หนูจะอึออก ไม่ทรมทนอย่างนี้
กุ่งกิ่งปรับเปลี่ยนนิสัย กินผัก ผลไม้ ทุกอย่างที่มี
กินง่าย ถ่ายคล่องแล้วล่ะ ไม่ต้องเอะอะร้องคราง "อี๋...อี๋..."
ขับถ่ายเป็นเวลาทุกวัน ตื่นเช้า แปรงฟัน นั่งส้วมทันที
สบายท้อง ไม่ต้องร้องไห้ "อึออกง้าย...ง่าย อารมณ์ดี๊...ดี"

วิดีทัศน์ นิทานเรื่อง กุ่งกิ่งท้องผูก
สืบค้นจาก https://youtu.be/lBuTDYD2DGw

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

- ภาพการปฏิบัติตนในการขับถ่าย

- ภาพเรียงลำดับเหตุการณ์การขับถ่าย

- บัตรคำศัพท์ผลไม้ที่ช่วยในการขับถ่าย

Papaya มะละกอ	Pineapple สับปะรด	Orange ส้ม	Banana กล้วย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

- บัตรภาพผลไม้ที่ช่วยในการขับถ่าย

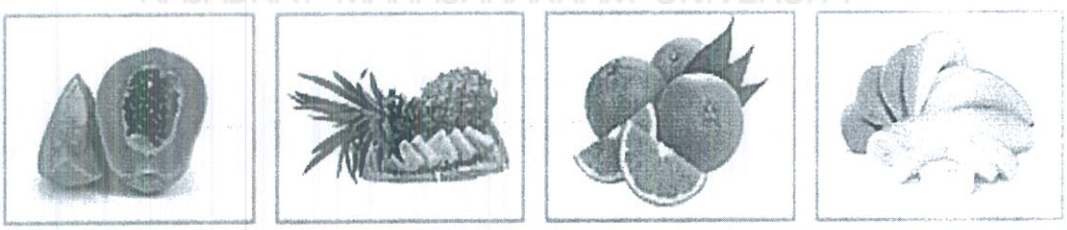

แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย
ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

แบบสังเกตพฤติกรรม การสังเกตเป็นกระบวนการที่เฝ้าดูพฤติกรรมและร่องรอยพฤติกรรมของเด็ก เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กแล้วบันทึก ผลการสังเกตลงในแบบบันทึกข้อมูล สังเกตดูพฤติกรรม การกระทำ และผลงานของเด็ก

วัตถุประสงค์

เพื่อใช้สังเกตสำรวจรายการพฤติกรรมความสามารถการด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง

1. แบบสังเกตพฤติกรรมฉบับนี้ใช้เพื่อสังเกตความสามารถทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยด้านการด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ชั้นอนุบาลปีที่ 3 (อายุ 5-6 ปี)
2. การสังเกตพฤติกรรมโดยผู้วิจัยดำเนินการสังเกตด้วยตนเองโดยวิธีการสำรวจรายการพฤติกรรมทีละข้อ เป็นการสังเกตรายบุคคล เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความสามารถดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น บันทึกคะแนนของแต่ละคนลงในแบบบันทึกคะแนนตามเกณฑ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คำแนะนำในการใช้แบบสังเกต

1. แบบสังเกตพฤติกรรมมี 3 ด้าน ด้านละ 10 ข้อ ข้อละ 2 คะแนน
2. การตรวจคะแนนและเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

2 คะแนน	เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความสามารถดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม
1 คะแนน	เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความสามารถดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ด้วยตนเองแต่ยังไม่เหมาะสม
0 คะแนน	เมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 อายุ 5-6 ปี
ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง

ชื่อ-สกุล .....

ชื่อ-สกุลผู้สังเกต.....วันเดือนปี.....ที่สังเกต

คำชี้แจง สังเกตพฤติกรรม ประเมินว่าเด็กมีพฤติกรรมตามที่ปรากฏ ให้ ✓ตามรายการที่กำหนด

รายการพฤติกรรม	คะแนน		
การช่วยเหลือตนเอง	2	1	0
1. ล้างมือหลังจากเข้าห้องน้ำและล้างมือก่อนทานอาหารได้ด้วยตนเอง			
2. ใช้ห้องน้ำและทำความสะอาดด้วยตนเองได้			
3. ทำความสะอาดร่างกาย เช่น อาบน้ำ สระผม ล้างมือ แปรงฟันได้			
4. บอกได้ว่าสิ่งใดเป็นอันตรายต่อตนเอง และต่อผู้อื่น			
5. จดจำและบอกหมายเลขโทรศัพท์ผู้ปกครองได้			
6. เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ได้ด้วยตนเอง และเก็บภาชนะ			
7. สวมใส่เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายได้ด้วยตนเอง			
8. ใช้ช้อนและส้อมตักอาหารจากสำรับได้ด้วยตนเอง			
9. จัดเก็บอุปกรณ์ของใช้ของตนเอง และส่วนร่วมเข้าที่ได้เรียบร้อย			
10. เข้าใจเครื่องหมายสัญลักษณ์ สัญญาณ และขอความช่วยเหลือได้เมื่อเกิดอันตราย			
รวมคะแนนเต็ม (20)			

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เกณฑ์การให้คะแนน

0-7 คะแนน ระดับ ควรเสริม
8-14 คะแนน ระดับ พอใช้
15-20 คะแนน ระดับ ดี

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้สังเกต

แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 อายุ 5-6 ปี
ด้านการมีวินัยในตนเอง

ชื่อ-สกุล .....

ชื่อ-สกุลผู้สังเกต.....วันเดือนปี.....ที่สังเกต

คำชี้แจง สังเกตพฤติกรรม ประเมินว่าเด็กมีพฤติกรรมตามที่ปรากฏ ให้ ✓ตามรายการที่กำหนด

รายการพฤติกรรม	คะแนน		
การมีวินัยในตนเอง	2	1	0
1. ไม่ทำร้ายตนเอง หรือรังแกผู้อื่น หรือทำลายอุปกรณ์ของใช้ต่าง ๆ			
2. เชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎกติกา ระเบียบข้อตกลงของบ้าน ห้องเรียน โรงเรียน และสังคมได้			
3. รู้จักอดทนรอคอยที่จะได้สิ่งที่ต้องการ รู้จักควบคุมตนเองได้			
4. ทำงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้ใหญ่ได้จนสำเร็จ			
5. รู้จักรอคอยคิว เข้าแถวตามลำดับก่อนหลังโดยไม่แซง			
6. ทำตามคำแนะนำและคำร้องของครู พ่อแม่ หรือญาติผู้ใหญ่ได้			
7. รับประทานอาหารหรือใช้อุปกรณ์อย่างคุ้มค่าหรือเกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ทิ้งขว้าง หรือใช้สิ้นเปลือง			
8. ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองสม่ำเสมอ ไม่รบกวนผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน			
9. เลือกทำในสิ่งที่ดี มีประโยชน์ต่อตนเอง และส่วนร่วมได้			
10. ควบคุมตนเองในการทำกิจกรรมต่าง ๆ จนเสร็จ แม้ว่าจะมีสิ่งเร้าเข้ามาแทรกแซง			
รวมคะแนนเต็ม (20)			

เกณฑ์การให้คะแนน

0-7 คะแนน ระดับ ควรเสริม

8-14 คะแนน ระดับ พอใช้

15-20 คะแนน ระดับ ดี

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้สังเกต

สถาบันวิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 อายุ 5-6 ปี
ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

ชื่อ-สกุล .....

ชื่อ-สกุลผู้สังเกต.....วันเดือนปี.....ที่สังเกต

คำชี้แจง สังเกตพฤติกรรม ประเมินว่าเด็กมีพฤติกรรมตามที่ปรากฏ ให้ ✓ตามรายการที่กำหนด

รายการพฤติกรรม	คะแนน		
การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น	2	1	0
1. ทักทาย พูดคุยถามตอบกับผู้อื่น หรือผู้ใหญ่ได้ด้วยตนเอง			
2. ขอเสนอตัวเพื่อช่วยเหลือการทำงาน หรือกิจกรรมต่าง ๆ กับผู้อื่น			
3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ			
4. รู้จักถ่ายทอดเรื่องราวที่ได้รับจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งได้ถูกต้อง			
5. รู้จักต่อรองและประนีประนอมกับผู้อื่นเมื่อมีข้อขัดแย้ง			
6. เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ยอบรับกฎ กติกา ช่วยเหลือ ไม่ก้าวร้าวผู้อื่น			
7. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีอย่างต่อเนื่องกับเพื่อนและผู้ใกล้ชิด			
8. เมื่อพบสภาพแวดล้อมแปลกใหม่ก็กล้าที่จะลองทำสิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทาย			
9. บอก เตือน หรือแสดงความคิดเห็นเมื่อเห็นเหตุการณ์ที่เป็นอันตรายได้			
10. บอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้			
รวมคะแนนเต็ม (20)			

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เกณฑ์การให้คะแนน

0-7 คะแนน ระดับ ควรเสริม

8-14 คะแนน ระดับ พอใช้

15-20 คะแนน ระดับ ดี

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้สังเกต

แบบทดสอบทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย
ด้านความสามารถการคิดแก้ปัญหา

แบบทดสอบ ด้านความสามารถการคิดแก้ปัญหา การปฏิบัติของผู้ทดสอบตามสถานการณ์คำสั่งที่กำหนด ผู้ทำการทดสอบสามารถสังเกต รับรู้ และเข้าใจได้ถึงความสามารถในการใช้ความคิดการตัดสินใจตอบได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามสถานการณ์ที่กำหนด

วัตถุประสงค์

เพื่อใช้ทดสอบวัดความสามารถการคิดแก้ปัญหาก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบนี้ใช้เพื่อวัดความสามารถทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการคิดแก้ปัญหาชั้นอนุบาลปีที่ 3 (อายุ 5-6 ปี)
2. การทดสอบ ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบด้วยตนเองโดยการอธิบายวิธีการทำแบบทดสอบและดำเนินการสอบทีละข้อ เป็นการทดสอบรายบุคคล ให้เด็กได้ตอบและแสดงความคิดตอบคำถามของผู้ดำเนินการทดสอบ บันทึกคะแนนของแต่ละคนลงในแบบบันทึกคะแนนตามเกณฑ์
3. แบบทดสอบทั้งหมดจำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นการทดสอบโดยมีสถานการณ์กำหนดให้เด็กแสดงความคิดเห็นเพื่อบอกแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม

คำแนะนำในการใช้แบบทดสอบ

1. แบบทดสอบมีทั้งหมดจำนวน 10 ข้อ ข้อละ 3 คะแนน รวม 30 คะแนน
2. ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการทดสอบ รวมเวลาประมาณ 10 นาที
3. การตรวจคะแนน
   - ได้ 3 คะแนน เมื่อเด็กสามารถบอกแนวทางแก้ปัญหาได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ได้ 3 แนวทาง
   - ได้ 2 คะแนน เมื่อเด็กสามารถบอกแนวทางแก้ปัญหาได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ได้ 2 แนวทาง
   - ได้ 1 คะแนน เมื่อเด็กสามารถบอกแนวทางแก้ปัญหาได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ได้ 1 แนวทาง
   - ได้ 0 คะแนน เมื่อเด็กไม่สามารถบอกแนวทางแก้ปัญหาได้ถูกต้องเหมาะสม
4. การเตรียมตัวก่อนทดสอบ

4.1 สถานที่สอบควรเป็นห้องที่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อผู้รับการทดสอบ อากาศถ่ายเท แสงสว่างเพียงพอ โต๊ะเก้าอี้จัดให้เหมาะสมกับผู้รับการทดสอบและไม่เสียงดัง

4.2 ผู้ดำเนินการทดสอบศึกษาแบบทดสอบและคู่มือดำเนินการทดสอบให้เข้าใจกระบวนการ ทำให้การดำเนินการทดสอบเป็นไปอย่างราบรื่น การใช้ภาษาชัดเจน เป็นธรรมชาติในการพูดกับเด็ก ควรมีวิธีการจูงใจ เร้าความสนใจให้เด็กกระตือรือร้นในการทำแบบทดสอบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

4.3 ก่อนการดำเนินการทดสอบผู้ดำเนินการทดสอบตรวจแบบทดสอบให้ครบถ้วนเขียนชื่อ-นามสกุลของผู้รับการทดสอบลงในแบบบันทึกคะแนนการทดสอบให้เรียบร้อย

4.4 อุปกรณ์ที่ใช้ในการทดสอบ

4.4.1 คู่มือดำเนินการทดสอบ

4.4.2 อุปกรณ์ที่กำหนดไว้ในแต่ละข้อของแบบทดสอบ

4.4.3 แบบบันทึกคะแนนการทดสอบ

4.4.4 นาฬิกาจับเวลา 1 เรือน

4.5 การเตรียมตัวผู้รับการทดสอบ

4.5.1 ก่อนดำเนินการทดสอบ ให้ผู้ช่วยดำเนินการทดสอบนำผู้รับการทดสอบไปดื่มน้ำเข้าห้องน้ำให้เรียบร้อย

4.5.2 ผู้ดำเนินการทดสอบสนทนาทักทาย พูดคุยสร้างความคุ้นเคยกับผู้รับการทดสอบเพื่อให้ผู้รับการทดสอบผ่อนคลาย ไม่กังวลแล้วจึงทำการเริ่มทดสอบ

5. ข้อปฏิบัติในการทดสอบ

5.1 ผู้ดำเนินการทดสอบแนะนำอธิบายแบบทดสอบให้ผู้รับการทดสอบเข้าใจก่อน

5.2 ผู้รับการทดสอบลงมือปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ดำเนินการทดสอบ

5.3 เมื่อผู้รับการทดสอบปฏิบัติเสร็จเรียบร้อยแล้วให้ดำเนินการทดสอบในข้อต่อไป

5.4 ขณะทำการทดสอบผู้ดำเนินการทดสอบสังเกต และบันทึกคะแนนของผู้รับการทดสอบแต่ละคนลงในแบบบันทึกคะแนน

5.5 เมื่อดำเนินการทดสอบเสร็จเรียบร้อยควรให้ผู้รับการทดสอบร่วมกิจกรรมที่ผ่อนคลาย อาทิเช่น งานศิลปะ อ่านหนังสือนิทาน เป็นต้น

การดำเนินการ

ครู : สวัสดีคะ (ชื่อเด็ก) วันนี้ครูมีกิจกรรมสนุก ๆ มาให้ลองทำดู

ครู : (ครูแนะนำแบบทดสอบ)

ครู : ก่อนจะทดสอบ ครูมีข้อตกลงกับเด็ก ขอให้ตั้งใจฟัง เมื่อครูอ่านสถานการณ์ที่กำหนดให้ฟังเสร็จแล้ว ให้เด็กใช้ความสามารถการคิดแก้ปัญหา ตอบแบบทดสอบจากสถานการณ์ที่ครูอ่าน เด็กสามารถบอกแนวทางแก้ปัญหาได้ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ได้มากตามความสามารถและตามเวลาที่กำหนด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบทดสอบทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย
ด้านความสามารถการคิดแก้ปัญหา

คำสั่ง

ครูอ่านสถานการณ์ที่กำหนดให้เด็กฟัง และให้เด็กใช้ความสามารถคิดแก้ปัญหา เพื่อบอกแนวทางแก้ปัญหาจากสถานการณ์ที่ครูอ่าน

ชื่อ-สกุล..... ชั้นอนุบาลปีที่ 3

ชื่อผู้ทดสอบ.....วันเดือนปีทดสอบ.....

ที่	สถานการณ์ที่กำหนด	คะแนน			
		3	2	1	0
1.	ถ้าที่บ้านของนักเรียน ไม่มีฝาชีครอบอาหารไว้ ป้องกันแมลงวันตอมอาหาร นักเรียนจะทำอย่างไร				
2.	เมื่อนักเรียนกลับถึงบ้านแล้วเปิดกระเป๋านักเรียนปรากฏว่าเห็นมีอุปกรณ์ของเพื่อนติดกระเป๋ามาด้วย นักเรียนจะทำอย่างไร				
3.	ช่วงเวลาพักกลางวัน นักเรียนกับเพื่อน ๆ กำลังเล่นที่สนามกลางแจ้งอย่างสนุกสนาน และทันใดนั้นมีเพื่อนอีกคนวิ่งเข้ามาชน นักเรียนจะทำอย่างไร				
4.	ถ้าวันหนึ่งคุณตาและคุณยายพานักเรียนไปเที่ยวสวนสัตว์แห่งหนึ่ง แล้วเกิดหลงทางกับคุณตาและคุณยาย นักเรียนคิดว่าจะทำอย่างไร				
5.	คุณครูบอกว่าสมัยก่อนในประเทศไทยมีป่าไม้ ต้นไม้มากมาย แต่เดี๋ยวนี้ป่าไม้ ต้นไม้เหลือน้อย เพราะคนตัดโคน ทำให้เกิดน้ำท่วมฉับพลัน น้ำป่าไหลหลาก นักเรียนเป็นคนไทยคนหนึ่ง นักเรียนจะทำอย่างไร				
6.	ถ้านักเรียนทำงานกลุ่มยังไม่เสร็จ และยังไม่ได้เก็บอุปกรณ์ของใช้ นักเรียนอยากออกไปเล่นกับเพื่อน นักเรียนจะทำอย่างไร				
7.	ขณะที่นักเรียนกำลังรับประทานขนมอยู่ แล้วเพื่อนเข้ามาแย่งขนมไปทาน นักเรียนจะไปบอกคุณครู เพื่อนพูดว่าจะไม่เล่นกับนักเรียน นักเรียนจะทำอย่างไร				
8.	เมื่อได้เวลาโรงเรียนเลิกเรียนแล้ว แต่ผู้ปกครองนักเรียนมารับช้า นักเรียนจะทำอย่างไร				
9.	เมื่อนักเรียนเดินผ่านมาเห็นเพื่อนกำลังนั่งร้องไห้อยู่ นักเรียนจะทำอย่างไร				
10.	ขณะที่นักเรียนเล่นลูกฟุตบอลอยู่กับเพื่อนแล้วเพื่อนทำลูกบอลกลิ้งตกลงในน้ำโคลน นักเรียนจะทำอย่างไร				
	รวมคะแนน				

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เกณฑ์การให้คะแนน

0-10 คะแนน ระดับ ควรเสริม

11-20 คะแนน ระดับ พอใช้

21-30 คะแนน ระดับ ดี

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้ทดสอบ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ง

แบบประเมินเครื่องมือการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย
ด้วยการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

แบบสังเกตพฤติกรรม การสังเกตเป็นกระบวนการที่เฝ้าดูพฤติกรรมและร่องรอยพฤติกรรมของเด็ก เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กแล้วบันทึก ผลการสังเกตลงในแบบบันทึกข้อมูล สังเกตดูพฤติกรรม การกระทำ และผลงานของเด็ก

วัตถุประสงค์

เพื่อใช้สังเกตสำรวจรายการพฤติกรรมความสามารถการด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ก่อนและหลังการทดลองจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

คำชี้แจง

1. แบบสังเกตพฤติกรรมฉบับนี้ใช้เพื่อสังเกตความสามารถทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัยด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ชั้นอนุบาลปีที่ 3 (อายุ 5-6 ปี)

2. การสังเกตพฤติกรรมโดยผู้วิจัยดำเนินการสังเกตด้วยตนเองโดยวิธีการสำรวจรายการพฤติกรรมทีละข้อ เป็นการสังเกตรายบุคคล เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความสามารถดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น บันทึกคะแนนของแต่ละคนลงในแบบบันทึกคะแนนตามเกณฑ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

คำแนะนำในการใช้แบบสังเกต

1. แบบสังเกตพฤติกรรมมี 3 ด้าน ด้านละ 10 ข้อ ข้อละ 2 คะแนน
2. การตรวจคะแนนและเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

2	คะแนน	เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความสามารถดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสม
1	คะแนน	เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมความสามารถดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ด้วยตนเองแต่ยังไม่เหมาะสม
0	คะแนน	เมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมดูแลช่วยเหลือตนเอง การมีวินัยในตนเอง และการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 อายุ 5-6 ปี
ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง

ชื่อ-สกุล .....

ชื่อ-สกุลผู้สังเกต.....วันเดือนปี.....ที่สังเกต

คำชี้แจง สังเกตพฤติกรรม ประเมินว่าเด็กมีพฤติกรรมตามที่ปรากฏ ให้ ✓ ตามรายการที่กำหนด

รายการพฤติกรรม	คะแนน		
การช่วยเหลือตนเอง	2	1	0
1. ล้างมือหลังจากเข้าห้องน้ำและล้างมือก่อนทานอาหารได้ด้วยตนเอง			
2. ใช้ห้องน้ำและทำความสะอาดด้วยตนเองได้			
3. ทำความสะอาดร่างกาย เช่น อาบน้ำ สระผม ล้างมือ แปรงฟันได้			
4. บอกได้ว่าสิ่งใดเป็นอันตรายต่อตนเอง และต่อผู้อื่น			
5. จดจำและบอกหมายเลขโทรศัพท์ผู้ปกครองได้			
6. เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ได้ด้วยตนเอง และเก็บภาชนะ			
7. สวมใส่เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกายได้ด้วยตนเอง			
8. ใช้ช้อนและส้อมตักอาหารจากสำรับได้ด้วยตนเอง			
9. จัดเก็บอุปกรณ์ของใช้ของตนเอง และส่วนร่วมเข้าที่ได้เรียบร้อย			
10. เข้าใจเครื่องหมายสัญลักษณ์ สัญญาณ และขอความช่วยเหลือได้เมื่อเกิดอันตราย			
รวมคะแนนเต็ม (20)			

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เกณฑ์การให้คะแนน

0-7 คะแนน ระดับ ควรเสริม
8-14 คะแนน ระดับ พอใช้
15-20 คะแนน ระดับ ดี

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้สังเกต

แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 อายุ 5-6 ปี
ด้านการมีวินัยในตนเอง

ชื่อ-สกุล .....

ชื่อ-สกุลผู้สังเกต.....วันเดือนปี.....ที่สังเกต

คำชี้แจง สังเกตพฤติกรรม ประเมินว่าเด็กมีพฤติกรรมตามที่ปรากฏ ให้ ✓ ตามรายการที่กำหนด

รายการพฤติกรรม	คะแนน		
การมีวินัยในตนเอง	2	1	0
1. ไม่ทำร้ายตนเอง หรือรังแกผู้อื่น หรือทำลายอุปกรณ์ของใช้ต่าง ๆ			
2. เชื่อฟังและปฏิบัติตามกฎกติกา ระเบียบข้อตกลงของบ้าน ห้องเรียน โรงเรียน และสังคมได้			
3. รู้จักอดทนรอคอยที่จะได้สิ่งที่ต้องการ รู้จักควบคุมตนเองได้			
4. ทำงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้ใหญ่ได้จนสำเร็จ			
5. รู้จักรอคอยคิว เข้าแถวตามลำดับก่อนหลังโดยไม่แซง			
6. ทำตามคำแนะนำและคำร้องของครู พ่อแม่ หรือญาติผู้ใหญ่ได้			
7. รับประทานอาหารหรือใช้อุปกรณ์อย่างคุ้มค่าหรือเกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ทิ้งขว้าง หรือใช้สิ้นเปลือง			
8. ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันด้วยตนเองสม่ำเสมอ ไม่รบกวนผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน			
9. เลือกทำในสิ่งที่ดี มีประโยชน์ต่อตนเอง และส่วนร่วมได้			
10. ควบคุมตนเองในการทำกิจกรรมต่าง ๆ จนเสร็จ แม้ว่าจะมีสิ่งเร้าเข้ามาแทรกแซง			
รวมคะแนนเต็ม (20)			

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เกณฑ์การให้คะแนน

0-7 คะแนน ระดับ ควรเสริม

8-14 คะแนน ระดับ พอใช้

15-20 คะแนน ระดับ ดี

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้สังเกต

แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 3 อายุ 5-6 ปี
ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

ชื่อ-สกุล .....

ชื่อ-สกุลผู้สังเกต.....วันเดือนปี.....ที่สังเกต

คำชี้แจง สังเกตพฤติกรรม ประเมินว่าเด็กมีพฤติกรรมตามที่ปรากฏ ให้ ✓ ตามรายการที่กำหนด

รายการพฤติกรรม	คะแนน		
การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น	2	1	0
1. ทักทาย พูดคุยถามตอบกับผู้อื่น หรือผู้ใหญ่ได้ด้วยตนเอง			
2. ขอเสนอตัวเพื่อช่วยเหลือการทำงาน หรือกิจกรรมต่าง ๆ กับผู้อื่น			
3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ			
4. รู้จักถ่ายทอดเรื่องราวที่ได้รับจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่งได้ถูกต้อง			
5. รู้จักต่อรองและประนีประนอมกับผู้อื่นเมื่อมีข้อขัดแย้ง			
6. เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ยอบรับกฎ กติกา ช่วยเหลือ ไม่ก้าวร้าวผู้อื่น			
7. สร้างความสัมพันธ์ที่ดีอย่างต่อเนื่องกับเพื่อนและผู้ใกล้ชิด			
8. เมื่อพบสภาพแวดล้อมแปลกใหม่ก็กล้าที่จะลองทำสิ่งใหม่ ๆ ที่ท้าทาย			
9. บอก เตือน หรือแสดงความคิดเห็นเมื่อเห็นเหตุการณ์ที่เป็นอันตรายได้			
10. บอกความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นได้			
รวมคะแนนเต็ม (20)			

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เกณฑ์การให้คะแนน

0-7 คะแนน ระดับ ควรเสริม
8-14 คะแนน ระดับ พอใช้
15-20 คะแนน ระดับ ดี

ลงชื่อ.....
(.....)
ผู้สังเกต

ภาคผนวก จ

ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ จ.1 คะแนนการประเมินคุณภาพของแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย

ที่	รายการประเมิน	คะแนนผู้เชี่ยวชาญ					ระดับความเหมาะสม		
		1	2	3	4	5	$\overline{X}$	*S.D.*	แปลผล
1	องค์ประกอบของแผนการจัดประสบการณ์กำหนดองค์ประกอบแผนการจัดประสบการณ์ถูกต้องและครบถ้วน	5	5	5	5	4	4.8	0.45	มากที่สุด
2	มีความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบแผนการจัดประสบการณ์	5	4	5	5	4	4.6	0.55	มากที่สุด
3	จุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับสาระที่ควรเรียนรู้	5	5	5	5	4	4.8	0.45	มากที่สุด
4	เหมาะสมกับพัฒนาการและวัยของเด็ก	5	4	5	5	4	4.6	0.55	มากที่สุด
5	ระบุพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดกับเด็กอย่างชัดเจน	5	5	4	5	4	4.6	0.55	มากที่สุด
6	ส่งเสริมพัฒนาการตามวัยที่ต้องการให้เกิดกับเด็ก	5	4	5	5	4	4.6	0.55	มากที่สุด
7	สาระที่ควรเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5	5	5	5	4	4.8	0.45	มากที่สุด
8	เหมาะสมกับพัฒนาการและวัยของเด็ก	5	4	5	5	4	4.6	0.55	มากที่สุด
9	สอดคล้องตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560	5	5	5	5	4	4.8	0.45	มากที่สุด
10	กิจกรรมการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	5	4	5	5	4	4.6	0.55	มากที่สุด
11	สถานการณ์ปัญหาที่นำมาใช้มีความเหมาะสม	4	4	5	5	4	4.4	0.55	มาก
12	เปิดโอกาสให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมปฏิบัติกิจกรรม	5	5	5	5	4	4.8	0.45	มากที่สุด
13	เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและทำงานร่วมกับผู้อื่น	5	5	5	5	4	4.8	0.45	มากที่สุด
14	ส่งเสริมให้เด็กได้คิดหาแนวทางและการแก้ปัญหา	4	5	5	5	4	4.6	0.55	มากที่สุด
15	กิจกรรมการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	5	5	5	5	4	4.8	0.45	มากที่สุด
16	ให้โอกาสเด็กได้ร่วมกันแสวงหาความรู้เพิ่มเติม เสนอความคิดเห็นและประสบการณ์ของตน	4	4	5	5	4	4.4	0.55	มาก

(ต่อ)

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ จ.1 (ต่อ)

ที่	รายการประเมิน	คะแนนผู้เชี่ยวชาญ					ระดับความเหมาะสม		
		1	2	3	4	5	$\overline{X}$	$S.D.$	แปลผล
17	ส่งเสริมให้เด็กร่วมกันคิดวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหาที่เหมาะสม	4	4	5	5	4	4.4	0.55	มาก
18	มีการกระตุ้นให้เด็กได้คิดด้วยคำถามที่หลากหลาย	5	5	5	5	4	4.8	0.45	มากที่สุด
19	ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ด้วยการชี้แนะ กระตุ้นให้คำแนะนำ และคอยดูแลอย่างใกล้ชิด	4	4	5	5	3	4.2	0.84	มาก
20	ส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ความคิด ใช้เหตุผล แสดงความคิดเห็น และประกอบการตัดสินใจแก้ปัญหา	4	5	5	5	4	4.6	0.55	มากที่สุด
21	ส่งเสริมให้เด็กเกิดพฤติกรรมการดูแลช่วยเหลือตนเอง	4	4	5	5	4	4.4	0.55	มาก
22	ส่งเสริมให้เด็กเกิดพฤติกรรมการมีวินัยในตนเอง	4	4	5	5	3	4.2	0.84	มาก
23	ส่งเสริมทักษะการคิดแก้ปัญหา	4	4	5	5	4	4.4	0.55	มาก
24	เด็กสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	5	5	5	5	3	4.6	0.89	มากที่สุด
สื่อ/วัสดุอุปกรณ์									
25	เหมาะสมกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้	5	5	4	5	4	4.6	0.55	มากที่สุด
26	สื่อวัสดุจริงให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง	5	5	4	5	4	4.6	0.55	มากที่สุด
27	ส่งเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ถูกต้องและส่งเสริมทักษะของเด็กตามจุดประสงค์การเรียนรู้	5	4	5	5	3	4.4	0.89	มาก
การประเมินผล									
28	การประเมินผลสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4	5	5	5	4	4.6	0.55	มากที่สุด
29	วิธีการประเมินผลตามสภาพจริง	4	4	5	5	4	4.4	0.55	มาก
30	การประเมินผลเหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็ก	4	5	5	5	4	4.6	0.55	มากที่สุด
	คะแนนรวมเฉลี่ย	-	-	-	-	-	4.58	0.56	มากที่สุด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ จ.2 ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสังเกตพฤติกรรมทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการดูแลช่วยเหลือตนเอง

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล	หมายเหตุ
	ผู้เชี่ยวชาญ 1	ผู้เชี่ยวชาญ 2	ผู้เชี่ยวชาญ 3	ผู้เชี่ยวชาญ 4	ผู้เชี่ยวชาญ 5			
ข้อ 1	+1	+1	0	+1	+1	0.80	สอดคล้อง	
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 4	-1	+1	+1	+1	+1	0.60	สอดคล้อง	
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 6	+1	0	0	+1	+1	0.60	สอดคล้อง	
ข้อ 7	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 8	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 9	-1	+1	+1	+1	+1	0.60	สอดคล้อง	
ข้อ 10	0	0	+1	+1	+1	0.60	สอดคล้อง	
รวมเฉลี่ย						0.82	สอดคล้อง	

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ จ.3 ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสังเกตพฤติกรรม ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีวินัยในตนเอง

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล	หมายเหตุ
	ผู้เชี่ยวชาญ 1	ผู้เชี่ยวชาญ 2	ผู้เชี่ยวชาญ 3	ผู้เชี่ยวชาญ 4	ผู้เชี่ยวชาญ 5			
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 6	-1	+1	+1	+1	+1	0.60	สอดคล้อง	

(ต่อ)

ตารางที่ จ.3 (ต่อ)

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล	หมายเหตุ
	ผู้เชี่ยวชาญ 1	ผู้เชี่ยวชาญ 2	ผู้เชี่ยวชาญ 3	ผู้เชี่ยวชาญ 4	ผู้เชี่ยวชาญ 5			
ข้อ 7	+1	-1	+1	+1	+1	0.60	สอดคล้อง	
ข้อ 8	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 9	0	0	+1	+1	+1	0.60	สอดคล้อง	
ข้อ 10	0	+1	0	+1	+1	0.60	สอดคล้อง	
รวมเฉลี่ย						0.84	สอดคล้อง	

ตารางที่ จ.4 ค่าดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสังเกตพฤติกรรม ทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล	หมายเหตุ
	ผู้เชี่ยวชาญ 1	ผู้เชี่ยวชาญ 2	ผู้เชี่ยวชาญ 3	ผู้เชี่ยวชาญ 4	ผู้เชี่ยวชาญ 5			
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 6	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 7	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 8	+1	-1	+1	+1	+1	0.60	สอดคล้อง	
ข้อ 9	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 10	+1	-1	+1	+1	+1	0.60	สอดคล้อง	
รวมเฉลี่ย						0.92	สอดคล้อง	

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ จ.5 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบทักษะชีวิตของเด็กปฐมวัย ด้านการคิดแก้ปัญหา

ข้อที่	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ					IOC	แปลผล	หมายเหตุ
	ผู้เชี่ยวชาญ 1	ผู้เชี่ยวชาญ 2	ผู้เชี่ยวชาญ 3	ผู้เชี่ยวชาญ 4	ผู้เชี่ยวชาญ 5			
ข้อ 1	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 2	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 3	+1	+1	+1	+1	0	0.80	สอดคล้อง	
ข้อ 4	+1	+1	+1	+1	0	0.80	สอดคล้อง	
ข้อ 5	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 6	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 7	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 8	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 9	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ข้อ 10	+1	+1	+1	+1	+1	1.00	สอดคล้อง	
ค่าดัชนีความสอดคล้อง						0.96	สอดคล้อง	

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

การเผยแพร่ผลงานวิจัย

วิไลวรรณ โพธิกะ และรุ่งลาวัลย์ ละอำคา. (2566). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน. *วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์,* 8(2), (พฤษภาคม-สิงหาคม).

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นางวิไลวรรณ โพธิกะ
วันเกิด	17 กรกฎาคม 2514
ที่อยู่ปัจจุบัน	101 หมู่ที่ 4 บ้านนาหัวรัตน์ ตำบลสระนกแก้ว อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด 45110
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนอนุบาลโพนทอง ตำบลแวง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด
ตำแหน่ง	ครู วิทยฐานะชำนาญการพิเศษ
รางวัลดีเด่น	
พ.ศ. 2560	รางวัลครูดีในดวงใจ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พ.ศ. 2561	รางวัลเครื่องหมายเชิดชูเกียรติ คุรุสดุดี สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา
พ.ศ. 2562	รางวัลครูต้นแบบการจัดการเรียนรู้บูรณาการทักษะชีวิต
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2538	ครุศาสตรบัณฑิต (ค.บ.) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี
พ.ศ. 2565	ครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY